

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

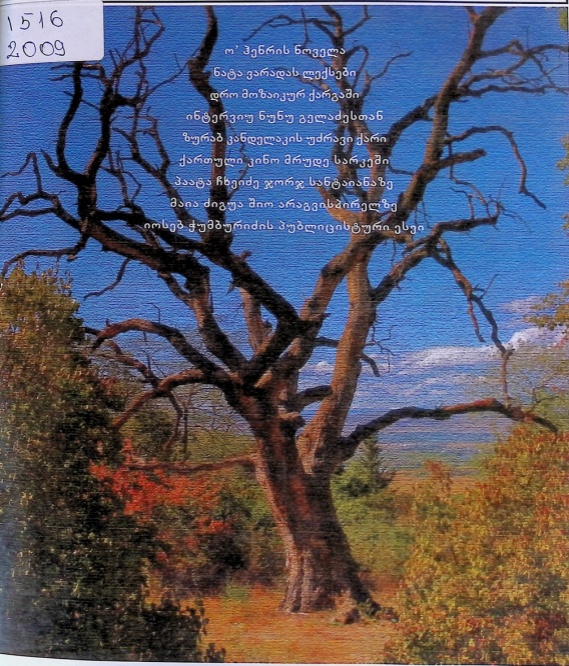
ფასი 1,50 ლარი

2 ოქტომბერი 2009 №20(98)

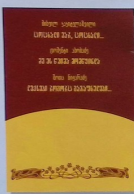
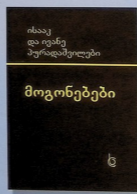
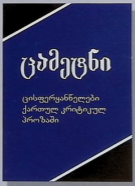
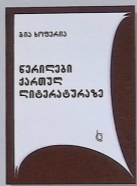

1516
2009

ო' პენრის ნოველა
ნატა ვარადას ლექსები
დრო მოხაიკურ ქარგაში
ინტერვიუ ნუნუ გელაძესთან
ზურაბ კანდელაკის უძრავი ქარი
ქართული კინო მრუდე სარკეში
პაატა ჩხეიძე ჯორჯ სანტაიანაზე
მაია ძიგუა შიო არაგვისპირელზე
იოსებ ჭუმბურიძის პუბლიცისტური ესეი

ქუთაისის საგამომცემლო ცენტრი გთავაზობთ

მისამართი: ქ. ქუთაისი, ილია ჭავჭავაძის გამზ. 33
ტელეფონი: (8 231) 2-34-99, 2-37-1, 899 14-95-15

შინაარსი

თემა ბარათისა	2	გოტი დროლიძე ქართული კინო მრეწველ სარკვევი ანუ როგორ უნდა ვითარდებოდეს ინტელისურად
ჯეიმი უოზა, წამოსრუბალი	7	იოსებ ქუმბურძიძე სამანის მცველი
ბაშოზაზაზა	8	ნინო ვახანია „სიზმარი ნანახ სიზმარივით“ (გია კობახიძის პოეტური დებიუტი)
ქსენია-ინტარია	10	ზვიად კვარაცხელია შაქრება და ბამბოქება (მოამზება ნატა ვარადაძე)
ახალი წიგნები	11	ნუნუ ჯანელიძე სიზმრის წაშრობილი (ვანა ხორნაულის პოეტური ციკლი დედაზე)
არწა	12	ზურაბ კანდელაკი უძრავი ძარი
	27	დავით კიკნაძე ბრძოლის იქით
უოზა	34	ნატა ვარადა ნითელი ბონსი და სხვა ლექსები
ბარბელი შთაბეჭდილება	38	ბექა ლონდარიძე ნატა ვარადას ნითელი ბონსი
კულტურის არწი	40	უცხოვარში ყოფნის ბამბოქება (საუბარი ნუნუ გელაძესთან)
უოზის სწორბარბა	41	პაატა ჩხეიძე ჯორჯ სანტინის ლიბარლიზმის შესახებ
ლიბარლი	44	სიყვარული ჩემთვის უფლისკან სავალი გზა... (თამარ შიშმელაშვილს ესაუბრება თამარ გაბროშვილი)
რარბატი	46	ეკა ბუჯიაშვილი ილიას გზის ბამბოქება (ლია კუხიანიძის სადოქტორო დისერტაცია ოთარ ჩხეიძეზე)
ბსნიარის არწი	49	ზურაბ გაიპარაშვილი „ბსნიარულ დირსეული დანახეული“ შამისის ისტორიება (ივანე ჯავახიშვილისა და გიორგი ახვლედიანის ეპისტოლური მემკვიდრეობა)
როგორ ვითარდებოდეს კლასიკა	51	მია ძიგუა ქართული ფსიქოლოგიური ნოველის სთავებებთან (შო არაგვისპირელი)
კრბა	55	როსტომ ჩხეიძე დრო მოზაიკურ ძარბავი (გივი ალბაზიშვილის ავტობიოგრაფიული რომანი)
უოზის ნოველი	58	ო'პენი ნეზიმა და ტბილელის ბამბოქება
ახალი წიგნები	61	ივანე ამირხანაშვილი მატბლის პეპელა აბსტრაქციის ნახევევევი (დარეჯან სუმბაძის პოეტური კრებული)
მონია	63	შარლოკ კოლმისის მკველვა

ორკვირული ფრნალი
 დამფუძნებელი „ილიონი“
 მისამართი: თბილისი,
 ჩუბინაშვილის №41
 რედაქცია – (995 32) 96_20_62
 რეკლამა – (995 93) 65_93_68
 გავრცელება – (995 77) 11_24_30
 ფაქსი: (995 32) 96_20_62
 E-mail: info@mtserloba.ge

მთავარი რედაქტორი – როსტომ ჩხეიძე
 პროზის რედაქტორი – ივანე ამირხანაშვილი
 პოეზიის რედაქტორი – მიაკა ჯობაძე
 კრიტიკოსა და თარგმანის რედაქტორი – თამარ ნატროშვილი
 მხატვრული რედაქტორი – კარლო ფაჩულია დიზაინერი – მალხაზ იაშვილი
 სტილისტი-კორექტორი – ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება – თენგიზ რობიჭაშვილი
 ობერტორი – თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი – ეკა ბუჯიაშვილი
 გაერცელების სამსახური – ლევა კიკნაძე

გარეკანზე: გამხმარი მუხა ილიას ეზოში
 მურმან ჩაჩუას ფოტოგრაფი

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 16 ოქტომბერს

გოგი დოლიძე

ქართული კინო მრუდე სარკები

ანუ
როგორ არ უნდა
ვითარებნოთ ინგლისურად

შესაძლოა, ეს ყოველივე წერილობის გამოკიდებად მოუჩვენოს ვინმეს, მაგრამ, როგორც მხატვრულ ნაწარმოებში, ისე ერის ცხოვრებაში წერილობის მნიშვნელობაა.

კონსტანტინე გამსახურდია

სათათო, ციცი, ღიმილს გამოიწვევს, კაცო, საიდან ამოქექიო და ა. შ., მაგრამ ამ უმაღლურ საქმეს რომ ხელი მოვაკიდო და სიღრმეში შევედო, მართალი გითხრათ, ისეთ გუნებაზე დავდები, საკუთარი თავის გაქილიკებაც კი მომიზან. მიიხ რა უბედურება გვეჭრის, გააჩალიჩებს ვიღაც უშეცარი რაღაც პროექტს და მერე საზოგადოებას ახალი თავსაღირს უჩვენება, თითქოს სხვა პრობლემები გვაკლდეს ცხოვრებაში.

გახსოვთ, ალბათ, რა შოკისმომგვიწიე იყო მასმედიაში გავრცელებული ინფორმაცია, ერთმა ჩვენი თანამემამულემ სადაღო რუსეთის მიყრუებულ რეგიონში ნიაშიტ აპირირებებს რომ ფრანგული ნაცვლად ჯერული შეისანავა? ახლა, როგორც ჩანს, ინგლისურის მეტი დავადა, მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ საქართველოს კინემატოგრაფიის ეროვნულმა ცენტრმა, არც მეტი, არც ნაკლები, თვით თქსფორმის ცნობლად ლექსიკოგრაფიულ ცენტრს შეუტია, ღიად და ამკარად, თავისი ერთობა თამაში ღიდევისტური ნოვაციებით.

სანამ უშუალოდ წარმოგიდგენდეთ ამ უნიკალურ ექსპერიმენტებს, შეგახსენებთ, რომ 70 ღარს თუ გაიმეტებთ, შეგიძლიათ, შეიძინოთ ეს „საუნჯე“ – მშვენიერ, მაგარ, ფრადე ყდაში ჩასმული ახალი ქართული ფილმოგრაფიული კატალოგი (ჩვენი ეკრანის მარადიული ვარსკვლავის, ლეგენდარული ნატო ვარნაძის პირველივე კინოკადრით დამშვენებული), რომელსაც მოკრძალებით აწერია: „1908-2008 ქართული ფილმი – Georgian Film“.

ეს არის და ეს, რაც სწორი ინგლისურით წერია ამ კატალოგში, ამის შემდეგ მოდის შეცდომებით შევსებული ასაკად, რომლის სათავეა თავფურცლის პირველივე სიტყვა – „Illustrated“... ცხადია, უნდა იყოს „Illustrated“...

მავანი იტყვის, კარგით რა, ეს ხომ ე. წ. კორექტურაა და ამისგან არავინაა დაზღვეული. რა თქმა უნდა, ასეა, მაგრამ ხომ არ შეიძლება 554-გვერდიან, A-4 ფორმატის წიგნში იმდენი „კორექტურა“ იყოს, თუ ეს მართლაც მხოლოდ კორექტურაა, რამდენიც სტრუქტურა? თუ არა და, ფაქობარობაში ნუ ჩამოხარობივთ და... სანამდელი დავდები.

ღიანხ, ასეთია ჩვენი სამაჟო ეროვნული კინემატოგრაფის 100 წლისთავის საიუბილეოდ გამოცემული ახალი ქართული ფილმოგრაფია, რომელსაც 14 ავტორი, 5 კონსულტანტი და რედაქტორ-მთარგმნელ-მეცენატთა მთელი

გუნდი შეყვს, მაგრამ, სამწუხაროდ, მათ მხოლოდ ის დაამტკიცეს, რომ არც ქართული ენა იცობს, არც ინგლისური, არც რუსული და, რაც მთავარია, არც კინოს ისტორიისა თუ საგამომცემლო საქმის ელემენტარული საკითხები გაეგებთ. ამის თაობაზე ზოგადად საქმარისად ითქვა პერიოდულ პრესაში (რეზონანსი, 09.11.2009; „24 საათი“, 20.11.2009 და ა.შ.). ასე რომ, ამავად, რაკი კატალოგი ორენოვანია (ქართულ-ინგლისური), მხოლოდ ინგლისური თარგმანზე გავამახვილებ ყურადღებას და, ბარემ, აქვე დავესვამ კითხვას – ღორს კი საერთოდ საუბარი იმ ვაი-მთარგმნელის ნაცოდვილარზე, რომელიც, ვიშკორებ, 554-გვერდიან, A-4 ფორმატის გამოცემას ისე შეეჭივება, რომ არც კი იცის, ინგლისურად როგორ იწერება „ეფუხისტყაოსანი“? ეს უკვე ნამეტანია, იტყვიან შეცბუნებული მავანი და სანამ ნამობტება და გაიქვეცა, უნდა მოვასწრო და 82-ე გვერდზე გადავიშლო კატალოგი, სადაც ბრწყინავს ეს „მარგალიტი“: „Panther in Panther's Skin“ – უნდა იყოს: „The Knight in the Panther's Skin“.

კიდევ კარგი, რომ ამ უბედურებას ვერც მარჯორი უორდრობი (1869-1909) მოეწნრო და ვერც ვენერა ურუშაძე (1909-1990), „ეფუხისტყაოსნის“ შესანიშნავი მთარგმნელი.

თუნდაც ამ ერთი, მაგრამ მეტად სიმპტომატური მავალითი ვასაგები ხდება, რა ღორის მთარგმნელთან მოგვეცა საქმე, მაგრამ მკითხველს ასეთ გაურკვეველ მდგომარეობაში ხომ არც დაგვტოვებ, იწებ ეს ერთი რამ შეეძლება და სხვა მხრეც არის კარგი თარგმანი. ოღონდაც!

დაყრნოთ იმიო, რომ კატალოგი ინკოგნიტო მთარგმნელი მავსის თავფურცლის (გვ. 2) მიხედვით, ქართულად მისი გავარია – ჩიოგლინი, ინგლისურად კი – Qadagidze (ანუ, „ქადაგიძე“) და ინკოგნიტობა, ახა, სხვა რა არის? ასე თუ ისე, ამ ჩვენს ინკოგნიტო მთარგმნელს, როგორც ირკვევა, მხოლოდ ე. წ. სავეკლოური ინგლისური სცოდნისა და, ამასთან, ერთობ მწყურლად ყოფილა წიგნიერებასთან, კერძოდ კი კინოტერმინოლოგიასთან. ის კი არა, არც რომელიმე ინგლისურენოვანი ფილმი უნახავს ოდენსე (დღემს რომ ათეულიწიოთ გადამოსცეხენ ჩვენი ტელევიზიოები), თორემ ასე ნამეტლად არც გაკანდირებდობდა. და გარეგნობა, ასე იცის დილტანტისმამა. როგორც ჩვენმა, შესანიშნავმა პედაგოგმა და რეჟისორმა – ღილი ოსოკოლიანმა ბრძანა: დილტანტი თავებუღია, მან არ იცის სირთულე თავისი პროფესიისა.

ასეთი კატეგორიული ტონის გასამართლებლად სულაც არაა საჭირო ამ ვებერნოულ კატალოგის თავიდან ბოლომდე ნაკითხვა. საქმარისა, გაცეწიოს მის თავფურცელსა და ორგვერდიან წინასიტყვაობას, ცხადია, თარგმანითურთ, რომ უმალ მოგინდეთ ვგრევე მიხროლოთ იგი და ეს იქნება ყველაზე სწორი რეაქცია თქვენი მხრიდან. ამ სიმოლოურ აქტს აუსცილებლად განვახორციელებ შემოდეგომხე, რაკივე სასამართლოს მოვგებ (აჰ, სულ დამავინყდა იმის თუხა, რომ სარჩელი მაქვს შეტანილი, რათამცელი ტრანვი ამოღებულ და განადგურებულ იქნეს!), მაგრამ მრამდე ერთი კატეგორიული განცხადებაც – კატალოგის თავფურცელი და მისი წინასიტყვაობა (ორივე ენაზე) არავის ნაუჭიროებს, არც ვთი ნორმალურ ადამიანს, და თუ ასეთ კაცს მაჩვენებთ, ვიშკორებ, წორმალურ და დამალაპარაკებთ, პასუსს ვაგებ ჩემს სიტყვებზე.

სული ცოფილო, ამ თავებდობაში (ჩენი რომ გამოიცა), რედაქტორთან ერთად, გვებ უფრო მეტადაც, მთარგმნელს ვადანაშაულებ, რაკი კიდევ ერთი ენის ცოდნა ერთი თავით მაღლა დგომას ნიშნავს და ამ ავანტიურაში ჩვენს ინკოგნიტო მთარგმნელს არ უნდა მიეღო მონაწილეობა – საერთაშორისო სკანდალი გარდაეკალია.

პოტენციურ საერთაშორისო სკანდალში, ცხადია, იმას კი არ ვგულისხმობ, რომ კატალოგიტი სწორად არაა წარმოდგენილი შოთა რუსთაველისა თუ დანიედი დეფოს და სხვა, ჩვენი თუ უცხოელი, კლასიკოსების გვირგვინი და ნაწარმოებები. როგორ გვიადრებნათ ამას უზარალოდ უცოდინარობაში ჩამოგვარ-თმევენ და თავიშუ ქვა გიხლიათო, შემოგვივლიანი, მაგრამ კინემატოგრაფის განვიტარების ფუნდამენტურ საკითხებზე რომ ვილაყ დილექტანტიების ნაბოღვარს ინგლისურად ვთარგმნიოთ და უხვად ილუსტრირებული კატალოგის სახით გამოვიცემოთ, ეს, თანამედროვე ტრენდინოლოგიით, უკვე „მუსიკა“ ევროპული და ამერიკული კულტურისათვის, რომლებიც კინოსტარტის რევიზიონიზმა და საერთაშორისო ნორმების ფალსიფიკაციას არ გვაშაბტებენ. ამდენად, ასეთ გამოყოფილ მდგომარეობაში გაყურება კი არ გვაძართებს, გვებ, ბედად, მერც შეაშინორო, არამედ თავად უნდა მივმართოთ დაგვიანებულ, მაგრამ მაინც პრევენციულ ზომებს და პრესის უარგყით კატალოგის ავტორთან ავანტიურისტული მირაჟები, რომ ქართული კინო თურმე ისეთი ხეითაა, მუნჯე პერიოდი საერთოდ არ გაუვლია, ისე გადასურა პირდაპირ ხმოვანზე; რომ კანის ფესტივალი დაგვიპყროა 1956 წელს; რომ თურმე რუსებს დავასწარიოთ. თ. დოსტოევისკის ევრანიზმს და სხვა მსგავსი პროვინციული პაქტოები.

მაშ ასე, თავდაპირველად მხოლოდ წინასიტყვაობის თარგმანზე ვისაუბრებთ. ცხადია, ყოველივე იმის შემდეგ, რაც უკვე ითქვა, არ გავიკვირდებათ ცალკეული უზუსტობანი, როგორცთა: "Full length" ("სრულმეტრატაინი") – უნდა იყოს: "Full length", "Chheidze" (Chkheidze), "Mardjanishvili" (Marjanishvili), "nikoloz Sanishvili" (Nikoloz), "Vazha Pshavela" (Pshavela), "archive" (archives), "173 feature" and "chronicle films" ("173 ფედმეტა, სხვა ოპერადანა"). არ შეიძლება ჯერ იყოს "Mudiri", ერთი სტრიქონის შემდეგ "Mudjiri", ერთსა და იმავე სტრიქონში იყოს: "saxhinkimretsvi" და "Saxinkimretsvi" – ამბოლოების მხრივ ან ერთი ფორმა უნდა აირჩიოს, ან მეორე: ამასთან, სწორია "Sakhinkimretsvi", ანუ "saxkin-retsvi". თანაც, ნებისმიერი დანჯესებულების დასახელება მთავრულით იწყება, და შესაყვე, რას ნიშნავს იგი, როგორ უნდა ვაგაოს ინგლისელმა მკითხველმა? ამიტომ იქვე უნდა მივინერათ: "State Film Industry", არ შეიძლება ერთსა და იმავე გვერდზე ფილმების სახელწოდება ხან იყოს ბრჭყალებში ("Tsuna and Tsutsuna"), ხან უბრჭყალებოდ (Shakiri); სახელწოდებამი, ფილმის იქნება თუ მოთხრობის და ა. შ. სიტყვები ყოველთვის მთავრულით იწერება, მაგრამ ეს ენაზე დარღვეულია ("My grandmother", "The patriotic" და ს. ს.) კლასიკური შიშისი მთარგმნის ძახილის ნიშანი აკლია ("Jim Shvante!" – ასე უნდა იყოს) და ა. შ. "კინოფოტო არქივი" გაიხსნა 1946 წელსო, ინგლისელი მკითხველსათვის

არაფერს ნიშნავს, უფრო სწორად, რებუსისა მხოლოდ, რადგან ეს სიტყვები მისთვის უცხობა: "ფოტო" და "არქივი" არ არსებობს ინგლისურში, "კინო" კი არ არის იმ მნიშვნელობისა, ჩვენ რომ ვიცით რუსულის გავლენით, არამედ ვიკითხავს არის გუმფისი, ბოტანიკური ტერმინი, რომელიც აღინშნავს ტროპიკულ ხეის ნებოვან ნივთიერებას, მხოლოდ მედიცინაში რომ იყენებენ – ისიც დამახასიათებელია, რომ ეს სიტყვა ისეთი იშვიათობაა, ინგლისურ-ქართულ ლექსიკონებში საერთოდ არაა შეტანილი.

ასეთია თავლის ერთი გადავლებით წინასიტყვაობის თარგმანი, მაგრამ ისინი ამავე საკითხის სხვა სკლამებზე" გადავიდეთ, რაც უნდა ითქვას, რომ, სამწუხაროდ, მთარგმნელი არათუ მხოლოდ იმეორებს დედნის ყველა ფაქტობრივ შეცდომას, რომელიც შემინევა-გამოსწორება არ უნდა გასჭირვებოდა, არამედ პირიქით, უმატებს კიდევ და ამბავს: რბ.

1. პირველი ქართული ხმოვანი ფილმი 1923 წელს გამოვიდაო, მაშინ, როცა დედანში, მაღლობა ლმერტოს, ეს მაინც სწორად წერია (1932).

2. წინასიტყვაობის ინკონკრეტო ავტორის აზრით, 30-იანი წლები ქართული კინოსთვის მთლიანად წარსაბტებელი ყოფილა (გვ. 3), ინკონკრეტო მთარგმნელმა უფრო „გაუტია“, ერთობ წარმატებულიო (გვ. 5), მაგრამ ნიშნავს ამ ათწლეულში გადაღებული 30 მხატვრული და 150 დოკუმენტური ფილმიდან მხოლოდ ორი ("ჯემ შეანთი!" და „დაქარგული სამთიხე“) მოკავს.

ახლა ამ ლინგვისტურ მარგალიტებზე, რომლებიც უსათოდ დამოსაზურებენ ექსპერტების ყურადღებას (არ დაგვარყვედეს, რომ კვლავ წინასიტყვაობაზე ვისაუბრობთ):

1. არსებებს ლათინური სიტყვა — stationaris (უძრავი), რომლის შესატყვისია: ინგლისურად — stationary, ქართულად კი — სტაციონარული. წინასიტყვაობის ინკონკრეტო ავტორის მოკავს ამ სიტყვის (სტაციონარული) დამახინჯებული ვარიანტი — სტაციონალური. სამწუხაროდ, ინკონკრეტო მთარგმნელმა ეს დამახინჯებული ფორმა აირჩია თავისი ექსპერტ-მენტისათვის და იმდენად ზოგონა იგი, რომ ინგლისური ჩოხა ჩააცვა, ქართული ზოლოსართით (სუფიქსით) დააბოლოვა და ასე შეკამბული შესთავაზა ინგლისურთთან კითხვებს, ა, ბატონო, თქვენ, ახალი სიტყვა — stationarior (გვ. 5). იმედია, მთარგმნელი მას მალე გაუგზავნის (თუ ეს აქამდე არ გაუცქერია) ოქსფორდის ცნობილ ლექსიკონს.

2. ახლა, ამ „მარგალიტს“ ოხლად ხომ არ გაუყენებდა ჩიქსორიანი გზას და, ამიტომაც მეორე ჰიპოტიდიც „გაბა-ლიკია“, ბაერმ დაეაწყვილებო. ასე შევეუქმენით უზადურ ინგლისელებს კიდევ ერთი სიტყვა, თანაც კომპოზიტი, ისიც მრავლობითში. რუსები რომ არ გაგვეუქმენებინა, მათი ორი სიტყვა (kino-plakat) გამოიყენებო, ქართულს მრავლობითის ნიშანი — აფიქსი „ებ“-ი დავამატებ, ბოლოს კი ინგლისურის მრავლობითის ნიშანაც, ანუ აფიქსი „ს“ ნივანებთ, მეგრე უკვლავური კი ლათინური შრიფტით ჩამოვავიკრისტეთ და ნახეთ, ეს ჩვენი „kinoplakatebi“ ინგლისურად რა კარგი რამ გამოითვია — კინოპლაკატები.

3. ხაზგასმით უნდა მივითითოს, რომ ინკონკრეტო მთარგმნელი ინგლისურ ჩოხას მარტო ქართულ და რუსულ

სიტყვებს კი არ აცემეს, არამედ ფრანგულსაც. ამ მხრივ, აი, კიდევ ერთი „მარგალიტი“: სიტყვა „შედეგები“ თარგმანი, როგორც „che d'oeuvres“.

დღევნით იმით, თუ რა საჭირო იყო ფრანგული სიტყვა, როცა ინგლისურად ვთარგმნით, რატომ იქნა დანუზღებული მშვენიერი ინგლისური სიტყვა „masterpiece“? მოტივაცია არ შესწიშლი ახლახან ნაეჭივით ცნობილი კინორეჟისორი – აკირა კუროსავას შესახებ ერთი სტატია, სადაც, ჩვეულებრივად, ინგლისურენოვანი კინორეჟისორის პარკერ ტალიერი ამ დიდებული ხელოვანის ერთ-ერთ ფილმს უწოდებს იაპონურ შედეგებს (a Japanese masterpiece), ასეთი მავალითები უამრავია – თუნდაც ინტერნეტის ქსელში.

ხოლო თუ ფრანგულ სიტყვას ხშირად, წესიერად მაინც ვაღ-მოიწერ: ფრანგულად „შედეგ“ არის – „chef d'oeuvre“, მრავლობითი კი – „chefs d'oeuvre“. ი. მრავლობითის ნიშანი პირველ სიტყვას ემატება და არა ბოლოს, როგორც ინგლისურშია. ცხადია, ეს არ იქნა ინკონტრად მთარგმნელმა და ბოლოში მოუწერია, ანუ ინგლისური მოსახამით შეუმოსავს.

თუ მაყირია, მაყირი იყოს, თუ არა და, ჩინოვალთ, რომ ეს ყველაფერი ჩვეულებრივი ინტერმედია... რაც შეეხება თარგმანის მეორე გვერდს, სწორედ ისეთი, „ელტრანსპორტინაია ვაზეტას“ რომ შკონდა ერთი შესანიშნავი რუბრიკა – „სავაგებოდე ვერ მოიფიქრებ“. ამა, სხვაგვარად წარმოვიგებიათ, რომ მხოლოდ ისეთი სიტყვებით, როგორცაა „და სხვა“ („and others“), ინე-ბრუნდა და მთარგმნელმა მთელი ამახაც? რა თქმა უნდა, არა და, ამაღნად, თუ გადავლით მეტყვე გვერდს, მესამე აზნავის (თუ ამას „აბზაცი“ შეიძლება ეწოდოს) სახით იხილავთ ამ საგამომცემლო-პოლიტიკოლო საოცრებას.

საწესხაროდ, სწორედ ასეთი რეზუტებითაა სასეს მთელი ეს გვერდი. ამიტომაც, მოკლედ ვიყვი, რომ სავა-რაუდოდ უკვე აწყობილი ტექსტიდან უპატრონობით არის ამოვარდნილი სტრიქონები (დედანი 38 სტრიქონია, თარგმანი კი 15, ანუ ნახევარზე მეტი სტრიქონი გაფრე-ნილი), რითაც იქმნება სრული ქაოსი. ბუნებრივია, არავის უმრალოდ თვალის არ გადაუვლია ამ გვერდისათვის და სწორედ ეს უყარადლებობა, ავდებულად დამოკიდებულება არის მთელი კატალოგის ყველაზე დიდი უბედურება.

და ბოლოს, მოდით, ჩვენც ისეთივე აპოთეოზით (სხვაგვარად ვერ შევაფასებთ ამ ინიციაციას) დავამთავროთ საუბარი წინასიტყვაობაზე, როგორც ჩვენი ძვირფასი ინკო-ნიტო მთარგმნელი გვასხელის, თურუნ როგორ უნდა ითარგმნოს ინგლისურად კულტურის მინისტრი – „Minister of Minister of Culture“... ა, როგორია?! რა ქრის ამ ადამიანს საინკოინტო, მუ და ჩემმა ღმერთმა! ვამოწმებს, რაღა!

ახლა კონტრმინოლოგისა გადავუბრუნო:

1. „After“ თუ „Based on“? ამ მხრივ უპირანია გავცნოთ ფილოლოგიის პრეველანტ ერთეულს, რომელმაც ეხება ქართული მხატვრული კინოს პირმშოს – „ქრისტინებს“ (1916, რეჟ. ალ. ნუნუა). ფილმს საფუძვლად დაედო მთარგმნილი ნინოშვილის ამავე სახელწოდების მოთხრობა. მთარგმნელმა არ იცის, როგორი კონსტრუქცია აირჩიოს ამ აზრის გადმოსაცემად და წერს (გვ. 9): Kristine (After Egnate Ninoshvili's Short Story). მართალია, ამჯერად კონსტრუქცია გაკინტრესებს, მაგრამ თავდაპირველად ითვთ ეს წინდადება უნდა გაირანდოს:

- ა) „Kristine“ კი არა – „Christine“;
- ბ) „Ninoshvili“ კი არა – „Ninoshvili“;
- გ) სიტყვები: „Short“ („მოკლე“) და „Story“ („მოთხრობა“) მთავრული კი არ უნდა იყოს, არამედ მატარა ასოებით;
- დ) მეტი, რატომ „მოკლე მოთხრობა“ – „ქრისტინე“ ნოვლა არაა;
- ე) აკლია ის ნოუანსი, რომ ფილმი „ქრისტინე“ გადაღ-ბულია ევ. ნინოშვილის ამავე სახელწოდების მოთხრობის მიხედვით;
- ვ) ამ ნოუანსის გადმოსაცემად ინგლისური სიტყვა „After“ („შემდეგ“, „უკან“) სრულიად უადაგილოა. უნდა იყოს, საამისოდ სავაგებო ტერმინიც არსებობს ინგლისურში – „Based on“, ანუ დაფუძნებული ამა და ამ წანარმოცნობაზე. ამრიგად, უნდა ყოფილიყო: Christine (Based on Eg. Ninoshvili's story of the same name).

ეს საკითხი ასე დანერგვით იმპროვიზაციებით, რომ უამრავი ფილმის მიზნით გასმოყვებულეს ეს მცდარი კონსტრუქცია „ქრისტინედან“ დაწყებული და „ხევისბერი კოჩია“ (1964) დამთავრებული. ერთგვარი თემატური სისრულისათვის ბარემ ისიც მივთვითთოთ, რომ „წინასიტყვაობა“, ანუ „შესავალი“ სარჩევში თარგმნილია, როგორც „Introduction“ (გვ. 555) – ასეთი სიტყვა ინგლისურში არ არსებობს, უნდა იყოს „Introduction“.

2. „Montage“ თუ „Film editing“? „მონტაჟი“ ფრანგული სიტყვაა და სხვა ენებშიც, მათ შორის, ქართულშიც იხმარება, მაგრამ ინგლისურ ტერმინთან ამ სიტყვას არაფერი აკავშირებს. ინგლისური ტერმინი კი გახალავა, „Film editing“, ხოლო „მემონტაჟეს“ ეწოდება – „Film editor“. უფრო, თუ შეიძლება ითქვას, ყოველდღიურ პრაქტიკაში, იხმარება თავდაპირველ ტერმინი – „cutting“ და აქედან გამოიღწიარე: „cutter“ („მემონტაჟე“), „cutting room“ („სამონტაჟო“) და ა.შ. 1934 წლიდან „ოსკარის“ პრემიაც კი არსებობს ამ მხრივ, წინვითც მრავლად არის და, თქვენ წარმოვიდგინოთ, სავაგე-ბო გამოკვლევაც „Special Rules for the Film Editing Award“ და ყველაზე სწორედ ეს ტერმინი იხმარება და არა ფრანგული „Montage“, რომელსაც ჩვენი მთარგმნელი სხვადასხვა ფორმით გვთავაზობს (იხ. გვ. 84, 91, 102, 107–111 და ა.შ.).

3. „Mute“ თუ „Silent“? ინგლისური სიტყვა „Mute“ ქართულად ითარგმნება, როგორც: „მუდუმარე“, „აუზნი“, „უსიტყვო“, თქვენ წარმოვიდგინოთ, მუნჯეი“, მაგრამ მას არაფერი ესაქმე-ბა ისეთ, მხოლოდ და მხოლოდ კინოსათვის დაახასიათებელ ტერმინთან, როგორცაა: მუნჯეი კინო“, „მუნჯეი ფილმი“, მთელი ძლევაშობილი პერიოდი კინემატოგრაფიის სიყმნეუ-ლისა და ა.შ. საამისოდ, დღიდან კინემატოგრაფიის აღმოცენების არსებობს ტერმინი „Silent“ და ეს იმდენად ცნობილია, მეუ-ბრუნებლად კიდევ ამის შესებება. უამრავი ფუნდამენტური გამოკვლევა, წიგნი, კრებული შექმნილი ამ საკითხზე (ცხადია, მხოლოდ და ტერმინით), ჩვენი ინკოინტო მთარგმნელი კი ჯოჯობად ცდლობს ახალი ტერმინის („Mute“) დამკვიდრებს (გვ. 9, 10, 13 და ასე გაუთავებელი).

მეორე მხრივ, გასაოცარია, რატომ ვერ ჩანდა მთარგმ-ნელი დედნის შეცდომას, თითქოს 1923 წლიდან იღებდენ საქართველოში ხმოვან ფილმებს. ეიმეორეს, ეს დედნის შეცდომა და ძალიანაც უხუბი, მაგრამ ნუთუ მთარგმნელი იმდენად მაინც არ იცნობს ქართული კინოს ისტორიას, რომ მხელა ვინმასი პირველვე ფილმებზე ხმოვანი ჰქონია და ამ სისულელეს უდრტკინელად თარგმნის და ანედის ინგლისურ-

ენოვან სამყაროს. ეს რომ ვინმემ ნახოს ევროპასა და ამერიკაში, ზომ მოგვეჭრა თავი საქვეყნოდ, რუსი კინომოდერნიტი (მადლობა ღმერთს, ვერჯერობით ეს ავანტიურა არ მინდებოდა მათ თვალსა და ყურს) პასკელების სერიალს გამოაცხადებენ ამ ჩვენს პროვინციულობასა და უწინაშრობაზე.

განსაკუთრებით კანის ფესტივალის, ამ უპრესტიჟულესი საერთაშორისო კინოფორუმის დირექციის ნინაშ ვარი პრამადე. 1956 წელს „მადანას ლურჯამ“ აქ მთავარი პრემია — „ოქროსი პალმის რტო“ მოიპოვა, თარგმნის ჩვენი ინკონიტო მთარგმნელი დედნის ამ შეცდომას (გვ. 113) და ძარღვივ არ უტოკდებდა. გაივით, ხალხში, ეგრე საქართველოში გადაღებულ არც ერთ ფილმს არ ხედიოდა ასეთი პატივი ნილად, „მადანას ლურჯამ“ მხოლოდ პირველი პრემია მიიღო, ისიც მოკლემეტრაჟიანი ფილმების კონკურსში, რაც, თავისთავად, უსათუოდ დიდი მიღწევაა, მაგრამ „ოქროსი პალმის რტო“ არ მოუღია, და რა ენათა ახლა, როგორ ეუბნობით თავი?

ამაზე რომ გავთილავებთ კანის ფესტივალის დირექციის ნინაშ და ხმას ვერ ამოვიღებთ, გასაგებია, მაგრამ, მერე სად გაივითვით, როცა ამ დაბარსულ 113-ე გვერდს გადავგვიშლიან და გვეტყვიან, ნუთუ ისიც არ იცი, ქალაქი კანი როგორ იწერება (წერია „Kan“, უნდა იყოს „Cannes“). სანდვრესა, ამაზე რა პასუხს გავცემენ ჩვენი უროვნული კინოცენტრის ხელმძღვანელები, ყოველ „უკრებზე“ კანი რომ გარბიან და ამ ქალაქის „სქლნივიც“ კი არ სცნობიან?!

ბარემ ამ გვერდის სხვა „მარგალიტებზე“ გავცენით: ქართულად წერია — კანის IX ფესტივალი, ინგლისურად კი — XI ფესტივალი. რომელი ირწმუნოს მკითხველმა? ასევე: ქართულად წერია — „მადანას ლურჯამ“ შავ-თეთრიო, ინგლისურად — ფერადიო. ქართულად: ფილმი 67 ნუთიანიაო, ინგლისურად — 70. როგორ მოგონით?

გამონაკლისი არ გვეგონო 113-ე გვერდი. რამდენიმე ფილმი ერისა და იმავე გვერდზე ქართულად მოხსენიებულია, როგორც შავ-თეთრი, ინგლისურად კი — როგორც ფერადი. ესენია: „ქართული ბალეტის ოსტატები“ (გვ. 114), „ორი ოკეანის საიდუმლოება“ (I სერია, გვ. 115), „აბაში-აქუი“ (გვ. 116), „ჩვენი ეზო“ (გვ. 119), „სად არის შენი ბედნიერება, შიზა?“ (გვ. 139), „ენგურის ნაპირებზე“ (გვ. 152), „გზაში“ (გვ. 173). ზოგი კი პირქითი, მაგალითად, „ორი ოკეანის საიდუმლოების“ მეორე სერია ქართულად მოხსენიებულია, როგორც ფერადი, ინგლისურად კი — როგორც შავ-თეთრი.

ზოგი ფილმის თარიღი არეულია ერთსა და იმავე გვერდზეც: გვ. 44, კინოფილმი „პოლტზე“. ქართულად წერია, რომ იგი გადაღებულია 1928 წელს, ინგლისურად — 1927 წელსო. რომელს დაუჯეროს მკითხველმა? გვ. 53. „ბოშური სისხლი“: ქართულად — 1928, ინგლისურად — 1929; გვ. 54. „ელისო“: 1928-1929; გვ. 73. „ნახამდის“: 1935-1934; გვ. 81. „ორი მეგობარი“: 1937-1936; გვ. 82. „ქაჯეთი“: 1936-1937; გვ. 83. „ფრთხიანი მღებავი“: 1936-1937; გვ. 111. „ციკიარა“: 1955-1956; გვ. 158. „შე, ბებია, ილიკო და ილიარიონი“: 1962-1961.

რაოდენ პარადოქსულიც უნდა იყოს, ჩვენმა ინკონიტო მთარგმნელმა არც იცის, როგორ იწერება ინგლისურენოვანი სამყაროს საექვენოდ აღიარებულ მწერალთა სახელები და გვარები, მათი ნაწარმოებების სახელწოდებანი და ა.შ.

1. ცნობილი ინგლისელი მწერლის დახეილ დევისის (1660-1731) რომანი „რობინზონ კრუზო“ ვერ კიდევ 1886 წელს ითარგმნა და გამოიცა ქართულ ენაზე. 1947 წელს ვახიორ-

ციოღლა მისი გერანიზაციაც საქართველოში და, ცხადია, სწორედ დ. დევისს ამავე სახელწოდების რომანის მიხედვით. და აი, ყოველვე ამას, ნახეთ, როგორ წარმოგვიდგინეს ჩვენი ძვირფასი ინკონიტო მთარგმნელის „After Daniel Defho's nobel“ (გვ. 106), რაც 100%-იანი ნონსენსია — თითქმის სიტყვად შეცდომითაა. ცალ-ცალკე მათი განმარტვა შორს წაგვიტყვანდა, ამიტომ პირდაპირ მივუთითებ, როგორც უნდა ყოფილიყო — „Based on Daniel Defoe's novel of the same name“.

2. „ქალი ბაზრობიდან“ (გვ. 46). ამ ფილმის პირველნაყარო მეტად პოპულარული სიესა (იგი ქართულ სცენაზეც იდგებოდა) — „Desire Under the Elms“ (თარგმანი არასწორადაა — „Love under the Elm Trees“, ამასთან „under“ მთავრულიდ უნდა იყოს). მისი ავტორია გამორჩენილი ამერიკელი დრამატურგი, ნობელის პრემიის ლაურეატი იუჯინ ო'ნილი (O'Neill, 1888-1953). თარგმანი არასწორადაა დრამატურგის გვარი — Y. O'Neill, ანუ, მთარგმნელმა, სხვა საკითხისთან ერთად, არ იცის, რა გასხვავებაა ამოსტრეშა და ჩვეულებრივ მძიმეს შორის, და არც ის, რომ დრამატურგის გვარი ორი „ლ“-ით იწერება. ამრიგად უნდა ყოფილიყო „Based on Y. O'Neill's play of the same name“.

3. „კრაზანა“ (გვ. 50) კოტე მარჯანიშვილმა დააფუძნა ცნობილი ინგლისელი მწერლის ეთელ ლილიან ვოინიჩის (Ethel Lilian Voynich, 1864-1960) ამავე სახელწოდების მეტად პოპულარული მოთხრობის მიხედვით. სამწუხაროდ, თარგმანიც დამაინტერესებელია მწერლის სახელიც და გვარიც (Ethel Vivian Voynich) და მოთხრობის სათაურიც: „The Get fly“ კი არა, არამედ „The Gadfly“. ამრიგად, უნდა ყოფილიყო: „Based on Ethel Lilian Voynich's novel of the same name“.

4. თუმცა რომელ უცხოელ მწერლებზეცა ლაპარაკი, როცა მთარგმნელს ენახებ ნინოშვილი ვერ განურჩევია მიხილ ლიტერატურისაგან. „ტარიელ მკვლავის მკვლელობის საქმე“ გადაღებულიაო (გვ. 19) გვ. ნინოშვილის რომანის მიხედვით და ამ რომანს თურქედ ეწოდება — „Hero of our Time“ (მეთვანხმედით, რომ ჩვენი ინკონიტო მთარგმნელი ერთბაშე უწერიალდა არტიკლებზე და ამის თაობაზე მეტს აღარ გავხარტვებ. პირდაპირ რომ ვთარგმნით, უნდა მთარგმნელმა შემოგვთავაზა, დაახლოებით ასე გამოდის — „გმირი დროის გარეთ“, გენდათ, „გმირი დროის გარეთ“. მაგრამ აზროვნებდა უნდა იყოს არა „out“, არამედ „our“ და გამოდის, არც მეტი, არც ნაკლები, „ჩვენი დროის გმირი“, ანუ, მ. ლერმონტოვის ცნობილი მოთხრობა. რაც შეეხება ეგ. ნინოშვილის რომანს, ავერ 116 წელს მას ეწოდება „ჩვენი ქვეყნის რაინდი“ და ამდენად უნდა ყოფილიყო — „Based on Eg. Ninoshvili's novel 'The Knight of Our Country'“.

ახლა ენახით, როგორ უზრუნველბოდა ჩვენი ინკონიტო მთარგმნელი (ქაჯეთი, მინც ინკონიტო ვარ და „ვერვინ მტოა ჩემზედგაო“) კინოფილმ „სამი სიცოცხლის“ ფილოზოფიადიამ (გვ. 18). ფილმს საფუძვლად დაედო ქართული ლიტერატურის კლასიკოსის — გიორგი წერეთლის რომანი „პირველი ნაბიჯი“. მთარგმნელს ამ მწერლის არც სახელი მოსწონს და დაარქვა „Grigol“ (მადლობა ღმერთს, გვარი ევლარ დაუნუნა!) და არც რომანის სახელწოდება: „პირველი ნაბიჯი“ რა ბავშვობაა, „სამი ნაბიჯი“ ავიტოვებო, და ასევე დაარქვა — „Three step“, მაგრამ აქიარდა, დაავიწყდა, რომ თუ ნინოშვილმა, მაშინ ინგლისურ ენის კანონების მიხედვით, „step“ მხოლოდითი კი არა, მრავლობითი უნდა იქნას („steps“). ამასთან, მთარგმნელი უნდა დაეწყო, რაკი

მოთხრობის სახელწოდებად ასაღებ, ანუ, უნდა დაერწი — „The Three Steps“, არადა, ასე უნდა ითარგმნა: Based on Giorgi Tsereteli's novel „The First Step“. საბოლოოდ იმასაც დავძერძ, რომ აქ თუ ვერაფერი მოუხერხება ათვალწუნებულ მწერლის გვარს, ბოლოში მინც განილდა თავისი და საერთოდ არ შეიტანა საძიებლო.

არც ჩვენი მეორე კლასიკოსი დიდიწოდ ინკოვანიტო მთარგმნელმა — ეგნატე ნინოშვილი. „დარიოსს“ ფილმობ-გრაფიკაში (გვ. 80) დაამაზიხვა მისი ორივე მოთხრობის სათაური: „Simona“ ვახდა „Sioma“ (ალბათ, ჩვენი შესანიშნავი ფეხბურთელის — ვლადიმერ, ანუ, სიონა ბარ-ქიასა საპატრეტეუმო), ხოლო „მოსე მწერალი“ მართლაც მწერლად წარმოგვიდგინა („Writer Mose“), მაშინ, როცა იგი ერთი პატარა საკანცელარიო ნინოშვიცი იყო და ამგვნად, უნდა ითარგმნა, როგორც „კლერკი“ („Clerk“).

რაც შეეხება მიხეილ ქიავრელის ბრწინავალე ფილმს „არსენას“ (გვ. 84), რომლის მთავარ როლში მაყურებელმა პირველად იხილა შეუდარებელი სპარტაკ ბაღაშვილი, აქ ისეთი იეროვლადეობა „ჩამაყრილი“, კაცობილი ზასა ვერ გაიკვლევს. თავად განსაჯეთ, არსენას ქართული ხალხური პოემა „არსენას ლექსის“ მიხედვით დაიდაგო, ამის თქმა უნდა მთარგმნელს და ნახეთ, რა ნაცარს გვაგვრის თვალეობი: After the motive for the Georgian verse Atsena. რა ანდე ფილოსოფია უნდადა ამ ფრაზის თარგმნას, თუნდაც ესე (თუნდაც იმიტომ, რომ ამ შემთხვევაში ბოლოად ვარი-ანტის შუთავაზების უფლება მაქვს): „According to the motives of the Georgian folk poem „The Song of Arsena“.

როგორც ხედავთ, ნამდვილად აღარ ღარს ასე ჩაღრმავება და თუ მკითხველს მოთმინება ეყოფა, ეგებ ზოგადად და ნაკლებ კომენტარით ამოწეროთ სხვადასხვა სახის შეცდომები:

— „ჩემპიონატი“ არის „Championship“ და არა „Competition“ (შეჯიბრო“, გვ. 408);

— სახელწოდება ფილმისა „სუქურას საიდუმლოება“ თარგმნილია, როგორც „The Secret of the War“. სიტყვა „War“ (ვითომ „მუქურა“) არ არსებობს ინგლისურში — უნდა იყოს: „Lighthouse“ ან „Beacon“;

— ელემენტარული ინგლისურია (ფილმის სახელწოდება) — არა „A Young Pilot“ (გვ. 453), არამედ „An Young Pilot“, ან არა „American Woman“ (გვ. 60), არამედ „An American Woman“ და ა.შ.; ახლა იმის არ იკითხება, ეს სახელწოდება („American Woman“) საიდან მოიღის? ლეო ესაკიას ერთ-ერთ ფილმს ეწოდება „ამერიკანკა“ (რუსულად — L. E. E. — ასე ერქვა იმ საბჭედ მანქანას, რომელზედაც რევოლუციამდელ რუსეთში ბოლშევიკები პროკლამაციებს ბეჭდადენენ... ამ ჩვენსა მთარგმნელმა, რომელსაც არანაირი წარმოდგენა არა აქვს ფილმზე, ეს რუსული სიტყვა პირდაპირ თარგმნა, თანაც უარტყლოდ.

— „Spartalyad“ (გვ. 386) ან ნებისმიერი ვარიანტი სიტყვისა „სპარტაკიად“ არ არსებობს ინგლისურში;

— სახელწოდება ფილმისა „კვლევი მივლინებაში“ თარგმნილია, როგორც „On Holiday Again“ (გვ. 424). „Holiday“ — დღესასწაულია, შეგებულეა და ა. შ., მაგრამ არა „მივლინება“ („Mission“);

— „დანიარი“ წათარგმნია, როგორც „Addition“ (გვ. 555), რაც „დამატებას“ ნიშნავს. „დანიართისათვის“ კი არსებობს საგანგებო ტერმინი — „Appendix“;

— სახელწოდება ფილმისა „ფორპოსტი“ თარგმნილია, როგორც „the For post“ (გვ. 459, თანაც, ნახეთ, ბოლო სიტყვა პატარა ასოთია). უნდა იყოს: „Advanced Post“, ან „Out Post“;

— „Index of sumames“ (გვ. 555) არის არა „ფილმების საძიებელი“, არამედ „სახელთა საძიებელი“.

სახელები და გვარები კი, მართლაც, ცალკე სასაუბრო თემაა, განსაკუთრებით ისეთები, რომლებშიც ურევია: ჯ, ზ, ფ, ლ და ა. შ. ასობით, ვიმეორებ, ასობით ასეთი შეცდომაა, კატალოგში. ასე რომ, მკითხველს ვერ ვაკვირებუბ იმისათვის, ყველა ამ თუნდაც უშეტესობა ამოწერო, მაგრამ თუნდაც ერთს მინც მოვიტან მთელი თავისი „მშვენიერებით“: აი, თორმეტი ვარიანტი სახელისა „ალექსანდრე“ და, რა თქმა უნდა, თორმეტზეც თუ არ ამოწმწერ, გვერდების მითითებით, არაწერ დამოწერებს: 1. Alexander (გვ. 9), 2. Alexander (გვ. 11), 3. Alexander (გვ. 2), 4. Alexander (გვ. 458), 5. Alexander (გვ. 285), 6. Aleksandr (გვ. 16), 7. Aleksander (გვ. 554), 8. leqsander (გვ. 535), 9. Aleksandr (გვ. 537), 10. Alekhsander (გვ. 546), 11. Aleksander (გვ. 534), 12. Aleksandre (გვ. 348).

ამის შემდეგ ვის გაუკვირდება, რომ თარგმანი გვხვდება ხან „Kristine“ და ხანაც „Christine“, თანაც ერთსა და იმავე გვერდზე (9); ხან „Dighmelov“ (გვ. 3), ხანაც „Digmelov“ (გვ. 9); ხან „Vaja Pshyavela“ და ხან „Vaja Pshavela“, არადა, უნდა იყოს „Vazha Pshavela“; ხან „David“ და ხან „Davil“ და ა. შ.

ერთი სიტყვით, ფერი ფერს და მადლი ღმერთს, ასე შეხვედრე ერთმანეთს კატალოგის ავტორები და მთარგმნელი, რაც მეტხედა რედაქტორსა და კონსულტანტებს, ანუ არსებითად ჩვენი საამაყო კინოცენტრის ხელმძღვანელობას, ყველაზე მეტად მათ უნდა მოეკითხოთ იმისათვის, რომ გამოსცეს ეს ყოველად უფარგისი, სამარცხენო, უნიგ-ნურითია და უსუსუსხმგებლობით ხასეც კატალოგი, რომლის სრული რევიზიაცია უნდა მოხდეს და სახელმწიფოს ხარჯებიც უკან დაბრუნდეს. ეს იქნება ყველაზე ღმობიერი განაწერი, თორემ, სულ ცოფილი, ყალბი, უდასაფუციკრ-ბული პროფიტეის გამომეცხისათვის მისი ზღადავლებო-ბა — სასამართლო უფრო მეკაცრადაც სჯის...

ამ სკანდალური კატალოგის გამოცემა საზოგადოების ნამდვილი გამოწვევაა. ამით ხომ თავხედ დღეუბანთა ერთი ეგვად უტყფრად აცხადებს, მოგვით თავი მეც-ნიერებად, ხელოვნებისმცოდნეებად, პროფესიონალ კინე-მატოგრაფისტებად? აი, ჩვენ, გამოვაცქენებთ ამ სულ-ღურ (ჩვენც კი ვიციოთ, რა ბედენაა) კატალოგი და ნახათ, ამ თუ ვინმე რამეს მიხედება, რა ნაწავი ყრია აქ, ამ თუ ვინმე მზას ამოიღებს, ხოლო თუ მინც რამეს დაგვიწერენ, წერონ და იკითხორო.

„მოუტყვევ ამთ, რამეთუ არა იცინა, რას იქმანა“

PS. და კიდევ ერთი — რატომღაც ჩვენს საამაყო სესილია თყაიბილი ოჯერი არის მოხსენიებული... ბაბუის როლის შემსრულებლად („მანანა“ და „მე, ბებია, ილიკო და ილიარეა“). იმდენად ამაზრზუნია ასეთი განუკითხაობა, რომ ერთი პირობა ნაწილიკებაც კი მშინ-და სარა ბერნარის ასოციაციით (იგი ხომ კაცების როლებშიც თამაშობდა), მაგრამ ბოლოს, როგორღაც შევძელი და მინც შევიკაე თავი ამ მკრეხტელობისაგან — როგორ მეკადრებინა ასეთი რამ!

ღმერთო, მოვეცე იმის უნარი, რომ ნინაბერის ისეთი ღრსებითა და რიდით მოვიხსენებო, როგორც ეს მათ და ჩვენც — მადლიერ შთამომავლობას — შეგვეყრის. ამინ!

იოსებ ჭუმბურიძე

სამანის მცველი

მე ახლა თბილისელი ვარ თუ სოხუმელი? – უკითხავს, თერთმეტი წლის წინათ სალომე კაპანაძისთვის თავის რვა წლის ვაჟს. „იმაზე ფიქრმა, – წერს ქალბატონი სალომე, – თუ როგორ დამებრუნებინა ირაკლისთვის აფხაზეთი, კარგა ხანს არ მომასვენება ასე დაბადა თურნალი „იალქანი“.

საქმანვილო ყურნალის მიზანს და დანიშნულებას უკეთესად, ალბათ, ვერც განმარტებ.

ქალბატონი სალომე კაპანაძე „იალქანის“ პირველი რედაქტორი იყო. დღეს კი ეს ტვირთი ნანა ჭანტურიას აქვს დაკისრებული.

მიზანი, რა თქმა უნდა, უცვლელი დარჩა. შეიძლება, თამამად ითქვას, რომ „იალქანი“ უაფხაზეთოდ დაბადებულ და გაზრდილ თაობებში, აფხაზეთის დაბრუნებაშივე, აფხაზეთის გადარჩენას ცდილობს.

რუბრიკით „ქვათა ღალადი“ იბეჭდება სტატიები აფხაზეთში მიგრირებ ტაძრებზე, მაგრამ როცა ამ რუბრიკით ნატო კოფინანტიას წერს, მხოლოდ ამა თუ იმ ძეგლს ნსტორიას კი არ მოგვითხრობს, დღევანდელ ტკივილსაც ახივლებს, თანაც იმის გათვალისწინებით, რომ სტატიას საყმანვილო ყურნალში ბეჭდავს.

მაგალითად, ნკელკარის ტაძარზე (გალის რაიონი) საუბრის ასე ამთავრებს:

„თუმცა, ოდესღაც ქართული ლოცვა-ვედრებით გამთბარ ამ მიდამოებს ახლა ქართველი ბავშვების „უცხო“ ზმები აფრთხობს. დამალბანას თამაშისას, ისინი რუსულად გაითვლიან და ბურთსაც რუსული შეძახილებით დასდევენ“.

მართლაც, ტრაგიკული სურათია.

„იალქანი“ სტუმრებიც, უწინარესად, აფხაზეთის ტკივილზე ლაპარაკობენ.

ლტია იოსელიანი სათქმელს აქაც ორიგინალურად ამბობს:

„თავისუფლებისათვის ბრძოლას ვერვარა აუკრძალავ. ეს ყველაზე დიდი ღირსებაა, მაგრამ ჩვენგან წასვლა და იმპერიასთან მისვლა ვერაფერი თავისუფლებაა. იქ რამ მიხვალ, უკვე დამთავრებული ყველაფერი. რა გამოვიდა – ჩვენგან მიდინარ, რომ სხვას ეყმო? დიდი ერები მიიჩვივნენ პატარა ერებს ყლაპვას. „დიდებიც“ ასე გახდნენ. ეს უნდა გაიაზრონ აფხაზეთში.“

...ისევ და ისევ ხელოვნება, ჰუმანიზმი თუ გადარჩენა. მე ეს გვინია გზა ხსენისა. ეს არის დიალოგის ენა, სიყვარულის, მშვიდობის ენა, სახარების ენა“.

მართლაც, წინაინი სიტყვაა, თანაც იმ მწერლისგან, ვისაც ხალხი უსმენს.

ინტერვიუ-დიალოგი ვრომ ახვლედიანთან, პირდაპირ ეხმაინება იმას, რაც დასაწყისში ვთქვით.

შეკითხვა: „რას ეტყობი იმ გოგო-ბიჭებს, არასოდეს რომ არ უნახავთ აფხაზეთი, მაგრამ არა დევნილობაში, არამედ როგორც ერთი სოხუმელი ახალგაზრდა მწერალი ამბობს, „უსოხუმოდ დაბადებულები“ რომ უკვით?“

პასუხი: „ისინი დაბრუნდებიან აფხაზეთში, როგორც სამშობლოში“.

მწერალი ამ იმედს და რწმენას ასე ასაბუთებს:

„არ შეიძლება, სიყვარული მოკვდეს. ვაი მას, ვინც ნაგვართვა ჩვენ ის კუთხედში აღმამეებელმა „გალოზანი სინანოლისანი“ დანერა. იქ გვეუნება, დაეკიყარი მეზობლები და უმეზობლად დაფრჩიო. ის ამას ნანობს. სწორედ ისაა მნიშვნელოვანი, რომ ჩვენ გიყვარს და ასეთები დაფრჩებით... მე შეიძლება ვერ მოვესწრო ამას, მაგრამ საქართველოს აუცილებლად დაუბრუნდება აფხაზეთი. ისტორიული სიმაართლე ჩვენს მხარესაა და იმიტომ“.

„იალქანს“ აქვს რუბრიკები, რომლებიც ყმანვილთა ზნეობრივ აღზრდას, მათში პატრიოტული სულისკეთების გაძლიერებას, ცოდნის სიყვარულის გაღვივებას ემსახურება.

ბევრის თქმა შეიძლებაოდა ამ რუბრიკებით გამოუქვეყნებულ მასალებზე, მაგრამ ერთი სტატია ყველაფერს ვერ დიჭტვს და ისევ მთავარ ტკივილს მიუბრუნდები. მით უმეტეს, რომ შეუძლებელია, ერთ პუბლიკაციაზე საგანგებოდ არ შექმრდეს.

ეს არის ღია ბართია, რომლითაც „იალქანის“ რედაქტორი სერგეი ბლაღოშის მულოდეს, ქალბატონ მარინა შონია-ბაღაშის მიმართავს.

ამაღლებულია თვით ამ ბართის მიწერის საბაბიც: ნანა ჭანტურიას ხელთ ჩავარდნია დლიური და კითხვარი, რომელიც, 37 წლის წინათ, სოხუმის იაკობ გოგებაშვილის სახელობის მე-11 საშუალო სკოლის IX კლასის მოსწავლეს მარინა შონიას შეუცვია.

აი, ეს კითხვარაც, შესაბამისი პასუხებითურთ.

- „იქნებით თუ არა გულახდილი?
- ვიქნები.
- თქვენი მიზანი ცხოვრებაში?
- გამოვიდე ღირსეული ადამიანი?
- რას აფასებ ყველაზე მეტად ადამიანში?
- სიმართლეს.
- რა არის ბედნიერება და ხართ თუ არა ბედნიერი?
- ბედნიერია ის, ვისაც მამულისათვის უძგერს გული. მე ძალიან ბედნიერი ვარ.
- ვის აინდობთ ცხოვრებაში?
- ავადმყოფს მუსხელიშვილს. მან თავისი ბრწყინვალე ნიჭით ასახლავა ჩვენი პატარა საქართველო.
- გიფიქრიათ თუ არა მომავალზე?
- მიფიქრია. ჩვენი მომავალი ჩვენზეა დამოკიდებული.

- რომელი საგანი და მასწავლებელი გიყვართ?
- ქართული ლიტერატურა. ვალია იმბანიშვილი."

დღეს რას ნიშნავს თქვენთვის ბედნიერება? - ლოგიკურად და ბუნებრივად ეკითხება ნანა ქანტურია მარინა შორიას და დასძენს:

"ამ პარასს მხოლოდ გულისტკივილი მანერინებს. ენგურთან მოზიდული უცხოური აგურით აღმართული კედელი ვერ ჩადგება საუკუნეებს შორის. სამურხაყანა ვერასოდეს იქნება საქართველო-აფხაზეთის გამყოფი. თუმცა, კრემლის განზრახვა მუხანათურია: აფხაზეთში აფხაზეთი მოგანატრონ და წეს-ადათუვ გათქმევიწონ უარი. მანქურთიში სხვა არაფერია, თუ

არა წარსულთან, ფეხებთან განყვეტილი კავშირი. ჩვენს შორის ომი ჩვენ არ დაგვიწყია, ომი, სადაც „პირველ რიგში დამარცხდა აფხაზი, პირველ რიგში, დამარცხდა ქართველი, გამარჯვდა მესამე“... ლია ბარათს ახლახან დაწერილი ხატი - „სამანის მცველი ღვთისმშობელი“ დაწურთეთ. ვილოცოთ ერთად, სახლ-ვერები დასავაჭრო..."

ერთი საყმანიელო ჟურნალი (გამომცემელი - აფხაზეთის ლიტერატორთა და ხელოვნათა შემოქმედებითი კავშირი), რომელიც მიზნურული სახსრებით არსებობს და სამ თვეში ერთხელ გამოსვლას გაჭირვებით ახერხებს, ამოდნა მისიას - სამანის მცველობას შეუდგება.

იმსახურებს ასეთი ჟურნალი ვტივ უნდადგება!

გამომხაუარება

ნინო ვახანია

**„სიზმარში
ნანახ
სიზმარით“**

**გია კობახიძის
პოეტური დავიუტ**

ჟურნალ „ჩვენის მწერლობას“ სასიამოვნო მოულოდნელობებით განეპიერებული მყავს მკითხველი. და აი, 2009 წლის მე-17 ნომერში კიდევ ერთი სიურპრიზი - გია კობახიძის ლექსები.

დაძაბული ყოველდღიურობა თითქმის არ გვიტოვებს დროს იმისთვის, რომ თუნდაც მცირე ხნით მოვწყდეთ მინას და ცას მივაგებოთ სასიუბით მზურა. ძნელია გაძლევად და მით უფრო, ნერა ისეთ არქულ დროში, როცა „გვიხიდეუ - ქალი ნაირნარია, კაცი არის საძებარი სანთლით!“ გია კობახიძე ამას ახერხებს და წარმატებითაც. დასაფასებელია პოეტის ფაქიზი, ნატიფი დამოკიდებულება სატრუფოსთან. არც სიზარულის ყვირილ-კივინი, არც დარდინანი მოთქმა-ვაგება არ შეეინს, არ უხდება ღვთიურ გრძნობას. მხოლოდ ხსოვნა გარდასულისა, გულში მზის სიბივე რომ იჭრება მარად, საკმარისია ბედნიერების შესაგრძნობად. რა ნაზია და სათუთი - გაუმჟღავნებელი ფორივით დარჩენილი სიყვარული. რამ, თუ არა ლექსმა უნდა ამოაცალოს ადამიანს გულთან შხამიანი ისრის ნარჩენები, იმ შხამის, ცხოვრება რომ უხვად იმეტებს ხოლმე არისტოკრატული სულის მქონეთათვის. სხვამ რამ, თუ არა სიყვარულმა უნდა გააანათს ბნელი. მხოლოდ გულმრწყელ, გულნათელ ადამიანებს შეუძლიათ სიმღერა მაშინაც, როცა გულის

ჭრილობას მარული წვავს, ან იქნებ სწორედ ეს ტკივილი ალაპარაკებთ თუ ამღერებთ...

გია კობახიძეს შეუძლია უხერხული მანერულობის გარეშე გამოთქვას, თუ რას გრძნობს სამშობლოს აბიბინებული მოლის დანახვისას და ძალიან ფრთხილად, ცრემლზე მინიშნებით შეგვაგაონოს: „არ დაიჯერო, რომ ეს დამდნარი თოვლი გუმინნიდელი ჩვეულებრივი წყალია“.

„ახლად მონმენდილი ცა ხარ“, - არ ვიცი, ვის მიმართავს პოეტი - სატრფოს, დას, სამშობლოს, ცას თუ მინას. ვგრძნობ კი, თითქოს ღვთისმშობელი განსხულებულია. სული თავისუფლდება ამქვეყნიური ტალახისგან, მალდდება და იწმინდება ამ სტრიქონების კითხვისას. „სადაც მენ წუნთქად და ფიქრობ, პაერს ვარდისფერი დამკრება“. ასეთი რამის შემწნევა, გულში გამოტარება და მერე უნაკლოდ გამოთქმა მხოლოდ ნამდვილ პოეტებს ხელნივდება.

დღევანდელობისთვისაც უპირიანი გასული საუკუნის 20-იან წლებში ნათქვამი: „ლექსი დაახარო წერილმა ამბებმა“ (ალექსანდრე აბაშიძე) ოღონდ დღეს ცხოვრებიდან ამონანარზე მეტად პირად, ყოველდღიური გახურებას უთმობენ ლექსში ადგილს. და რა სასიამოვნოა, როცა კითხულობ რეალურ ამბავზე (რატომი ნასვლა) აგებულ ლექსს, რეალური ადამიანების სახელებს (ხუტა და ლერი) და ამწნე, ამბავი კი არ ჩაგრავს ლექსს, არამედ ლექსი აღიზალებს და პოეტიად აქცევს პრიზაულ ამბავს. რა ქმნის პოეზიას ამ ლექსში? თუნდაც ასეთი სტრიქონები: „დაწყვიტელი თვლი დარჩენია კუნებს, ისევ ვიგრძნობთ გილე გათიბულის სურწმელ“, ან: „ქვიმას ეგრების ხავსი სიფრფინა ყავრის“, თუნდაც: „ვაშლის ტოტზე სიზმრად ბალახს ხედავს ცელი“... თუმცა, როგორც ჩანს, უმაჯოდ და უმდგეო საქმეს მოყვიდ ხელი. აბა, ამინერილი ცალკეული ფრაზებით როგორ უნდა იგრძნო ლექსი! რა დაამავა სხვა სტრიქონებმა, ახლა სახელდახელოდ რომ ვერ ამოვიწერე („ღამე დდება ბნელი, ბუტუბავს ქრავი ძველი“...). არა, პოეზიას, განწყობას ამ შემთხვევაში ცალკეული მოქმეული ფრაზა ან სიტყვიერი სამკაული კი არ ქმნის, არამედ ლექსი თავიდან ბოლომდე, ერთიანად, თავისი სათქმელით, ფორმით, განწყობით ზაძებს პოეზიასთან შეხვედრის სასიამოვნო განცდას. და ნათდება ირგვლივ ყველაფერი „რატოს დღის მადლით“.

გია კობახიძისთვის სიტყვა უფრო მეტია, ვიდრე ურთიერთობის საშუალება. სიტყვა იდუმალია, საკრალური, უფრო საგნდნობი, ვიდრე საცნობი. პოეტის ეფერება, ელონაკეობა სიტყვებს იმე, რომ უზინარაბი ლამაზ თონებნად არ აქცევს მათ. ამიტომაცაა მის ლექსებში ჰარმონიულად შერწყმული აზრი და ფორმა. მკითხველს ეჭვა არ ეპარება ამ სიტყვების გულწრფელობაში: „მე ვენაცვალე შენს სიტყვის კონებს, შენს სულხან-საბაბს“.

გია კობახიძის ლირიკა თავისუფალია მაღალფარდოვნებისაგან. კონტექსტის გარეშე იქნებ ყურს ჭრიდეს: „აჯხონოს ღმერთმა ბატონი გოგლა“ – მაგრამ ლექსის ერთიან სიწონის ძალიანაც შეეფერება. რაც მთავარია, ყველა ნერვით გრნობ, რომ პოეტს არ კობახობს, თავს არ განზონებს. მისი ყოველი სიტყვა აბალია, ნრფული, მოუკამ-მოუკიბაი. „ვინ მეტი მოკლა, სიტყვამ? თუ სიტყვამ?“ – გვეკითხება და იქვე თავისი გულისწუნობის თანამოზიარედ გვდის: „ახსოვს კი ვინმეს, რაც კარგად ითქვა“. ავტორი არ არის უპირველესი მელექსე, მაგრამ უნდა თამამად თქვას, ერთ-ერთი კარგად მოქმედი უთუოდ არის. „მაგალითად: „სიზმარში ნანახ სიზმარიელი გისხენებ ახლა“ ლამაზიც არის, მინარსიანიც და ემოციურიც. ახლა ეს ენაობით: „ოქტომბრის ბოლოს დაგასვლენს მისის თქვით, თუ სიყვარულის ნაყურკალი თითებს შევატებს“. ემზობ, ასე თუ განვადრძე, ყველა ლექსის გადმონრა მომინებს.

პოეტის სილიერეს მონობმა და დასატურებს ისიც, რომ მას შეუძლია ვულგარულობის გარეშე წეროს ინტიმურ განცდებზე. ქალის ხორციელი სილამაზით აღძრული იმპულსი ლამაზ ლექსად იქცა და ავტორის ლამაზი სული დაგვანახა. „რა უნდა ვნა ანი, დავიფრულე აკი, ვიღუებნი ნელა, ასე ყველას თვლინდი. მოგონებს მივდე, ის კი სადაღაც ვარბის“.

როცა პოეტი ასეთი კონსტრუქციის ზმნებს ხმარობს, „რა გეხავსება“ ან „რა გელოდება“, რა თქმა უნდა, ვალაკტიონისეული „რა მემღერება“ და „რა მეკოცნება“ წამოგვიტევიდრება მესხიერებაში, მაგრამ ეს მინც არ არის სხვისი გამორება თუ გადამღერება. გაურკვეველი მომავლის გამო წუხილიან ერთად ლექსში საოცარი სინათლეა დაგანებული. „კიდვეთ ენახათ გაზაფხულებს“ – გულს გვითბობს და იმედით გვაგვებს. თვალგახილილი საღამო, თმამშრობილი ყანები, თოვთი სავსე სათავე ყველა ამქვეყნიურ საზრუნავზე მაღლა აყვინებს პოეტს და ეს განწყობა მკითხველსაც გადაეცემა. „კარგად ვიცი, ეს ჩემია, სხვისი იყოს ბევრი ფული, მთელ ქვეყანას მორჩერი ეს ტყვეები გალუმპული“. ასეთი რამის თქმა ზალად, სიამაყით, თამგონობით მხოლოდ სულით მდიდარ ადამიანებს ძალუძთ. „მთლად მე მკეთუნის ქვეყანა, მთაში – მთა, ბარად – ბარი“, – ბრძანებდა ულარიბისი და იმავდ დროს უმდიდრესი პოეტი. მაღლი, ლეთიური მადლი ტრიალებს გია კობახიძის ლექსებში და ამ უსწორმასწორო, უსაყრდნოდ დროში ჰარმონიისა და ნონსწორობის შენარჩუნებაში გვეხმარება.

პოეტის ფაქიზი სმენა ბუნების

ყოველ ხმას შეიგრძნობს. ბავშური გულუბრყვილობა და ცრურწმენა სულაც არაა საჭირო იმისთვის, რომ ირწმუნო, საცა და საცა ამქვეყნიური სასნაული ხდება, სწორედ იქ და მამირ აბლოს არის ცით ჩამოსული ანგელოზი. ამიტომ მამისი ვალობაც ანგელოზურია, ჭრული მინდფრეხიც და დიდის სიოც, მამლის ხრინჩაინი ხმაც და დამის ფშვინაც...

ძალზე საერთობლოა, ბუნის ხიდზე გავლენს უფრის ბევრჯერ ნათქვამის ბელახა თქმა, თქმა ლამაზად, მინზიდველად, ორიგინალურად. რამდენი დაფიქრებული სიცოცხლისა და სიკვდილის რაობაზე, ამქვეყნად ჩვენი მოსვლის მიზანზე, აქ დასაბუთებულ და იქ ნასაღებ ბარგად... გია კობახიძე ამ თემებზე საუბარს ახერხებს მშვიდად, თავისებურად და, რაც მთავარია – ლამაზად, პოეტურად.

კალენდრის ბოლო, უკვე მოსახვეი ფურცელი გავფრთხილებს: „წინ სახიფათო მოსახვევია“ (ამას აკაკი ასე იტყვად: „ნახევარი ცხოვრების გზა გაველი...“).

თავის ათასნაირი წერილმან-მსხვილმანი, საექიარალ-სადარდელით, ბევრი მწუხარებით და ცოტა სიბარულით – ყველაფერს ამას ცხოვრება შეჰქია, ამას ცხოვრებას დაარქმევ თუკი“, – უბრალოდ და გულში ჩაწმინდამდ გვესაუბრება პოეტი.

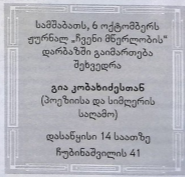
ამ ჭრულ და ზიდათით სავსე ცხოვრებამ ადამიანი ყოველთვის მარტოა („მინც კიდევ ვერავის მიპკარება, მინც კიდევ ობოლია ამ სავსე და ვრცელ სოფელში“), არავინა ჰყავს მენდ უფლის გარდა. მით უფრო საზარდო, რომ მოკვდავთაც არავინ იცის, ჯერ ვერავის გაურკვევია, მინც კი მანძილია „აქვინდა კუბის ძელამდე“.

ცხოვრების ხანგრძლივობა ხომ საქმეებით იზომება და არა წლების რაოდენობით. ყველაზე მთავარი საქმე კი მოყვასის სიყვარულია. ამ სიყვარულს უზედ გასცენს პოეტი. ამიტომ მეუფლია, მევიდად გაუსწოროს თვალს მომავალს: „სიკვდილი სულაც არ არის მწელი, თურმე სულ ერთხელ გავაფრიალებს“. იქაც ბარგის დამბარგებელი ხედება გარდაცვალებას ასე (აღმერთმა გიმგელოს, სიკვდილო...“, „სიკვდილის გზა არრა არის...“).

აკაკი წერეთელს არ მოსწონდა გრიგოლ ორბელიანის მელექსეობა. ამუნათებდა – პოეტობა პროფესიად არასოდეს მოუწევია, ლექსის მოცადლობის ფაშს წერდა მხოლოდო. რუსეთის არმიის გენერალი კი მონოდებით სწორედ პოეტი იყო – სწორუმოვარი მთქმელი და მოძღვარი.

ხდამა ხოლმე, არცთუ იშვიათად – ადამიანი რამე პროფესიას ირჩევს, მთელი სიცოცხლე ერთგულად ემსახურება მას და ნარამტებასაც აღნებს, მაგრამ მონოდება სულ სხვაა.

ვინ უფრო მაღლა დაგას: გია კობახიძე ექვით თუ გია კობახიძე პოეტი? მისივე სიტყვებით რომ ვთქვათ, „სჯობს ეს საკითხი თვადმივცილს მანიც გაისინა“.

ზვიად კვარაცხელია

შეკრება და გამოკლება

— თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესად გაჭირვებულ მდგომარეობა?

— გახსენება დაიწყებული სიზმრებისა, როცა მათ დასიზმრებას ნლობით ელოდი.

— სად ისურვებდით ცხოვრებას?

— ქართულ მიწაზე და წლების შემდეგ — ქართულ ზეცაში, თუ მიმიღებენ.

— რა არის უმაღლესი ბედნიერება?

— „გამარჯობა“ — ამ სიტყვის ნარმოთქმა გამთენიისას, ყოველ ნუთას, მთელი დღე. რაც არასდროს მომზებრედება ღობით, რადგან დამბედვებასეთია, კურთხევასათუთ, სიტყვაში გამოხვეული მადლის ნატყხია.

— თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები?

— კონსტანტინე სავარსამიძე („დიონისოს ღიმილი“) — თავისი გამაოგნებელი ვაორებითა და მძიებელი სულით, მარიტა („ნატყრის ზე“) — სიღამაზე, რომელიც უკვდავი და ალექსანდრე მაკაბელი („ყოველმან ჩემმან მიოვნელმან“) — მოხალისეკნ მიმავალი ცალხელა კაცი.

— თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები?

— რამდენიმეს გამოვარჩევდი: ილია, დიმიტრი ყოფიანი, ექვთიმე თაყაიშვილი, ზვიად გამსახურდია.

— თქვენი საყვარელი მხატვარი?

— ირაკლი ფარჯანი.

— თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?

— გია ყანჭელი.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

— გამბედაობაში — მამაკაცის ღირსება. ამაზე დგას გმირობაც, მითითი თვგვადასაღვლებიც, რომანტიკის კომპები და ქაჯთა ციხის აღების საიდუმლოც.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?

— ნახევარ სამეფოს კი არა და, — ერთაულ ქალში ცხელ გულს ვიძლევდი.

— რომელი ადამიანური სათნობაა თქვენთვის უფრო მნიშვნელოვანი?

— მორჩილება, რომლითაც აშრცებენ უკეთურ ქცევებს და შეგიძლია სიყეთე ვახასრო.

— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

— ძენა ვაუვალ და ვაუკაუფე ტყეებში. უფრო მარტივად რომ ვთქვათ, გონებაში ზიტყალით.

— თქვენითვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდობდათ ყოველთვის?

— ყველას დებატარებ ცოტ-ცოტად, როგორც მაკურნებელ წყაროს და ბავილას ხანმოკლე ავადმყოფობისთვის.

— თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

— შენება და ნერვაჟ, დახსმება და დაიწყება, ნინსლა და უკანდახევა, — საპირისპირო სიტყვებს ვათავსებ

გვერდიგვერდ, შეკრება და გამოკლება შემძლია.

— რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?

— თანადგომას (ექვი მაქეს, ჩემგანაც იგივეს მოეღიან).

— თქვენი მთავარი ნაკლი?

— ხატონად თუ ვიტყვი, ნაკლების შტოგანიერი ზე ვარ, სადაც დროდადრო, ახალ-ახალი ტოტეიცი ნამოიზრდებიან, ძველი რომ დაწრდილონ და მიანუშაიონ.

— თქვენი ნარმოდგენა ბედნიერებაზე?

— შუქი უნდა ბუტყავედეს სულში ესეც საკმარისია.

— რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

— რომ, ამ სიტყვის ყველანიერი ვაგებით, გარდა ერთის — საკუთარ თავთან ომისა.

— როგორი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— ნემა მინდოდა ვყოფილიყავი, ცხრა სახელი მეწეზობდა და შეებად მოვეფონებოდი გკოლისგან დახეტებულ მიწას... ერთი სიტყვით, შეების მომიწყებელი მინდოდა ვყოფილიყავი.

— თქვენი საყვარელი ფერი?

— მოლოდინისფერი — ვერ აებსნი, მაგრამ ვამბობ, არერთხელაც მითქვამს და მზირად გავიმოკრებ, რომ ეს არის ჩემი ხასიათის ძირითადი მეწერილობა.

— ყველაზე, რომელიც ყველაზე მეტად გყვარათ?

— გვირილა [ექვი მაქეს, მეგობრებისგან გამომშდომ მისი თაყვანისცემა].

— თქვენი საყვარელი ფრინველი?

— ფრინველი ცისანი, ტოროლა, რომელსაც ზოგი „ცასწავლას“ იძახის.

— თქვენი საყვარელი მწერალი?

— ვრცელ ჩამონათვალში განსაკუთრებით გამორჩეული მყავს: კონსტანტინე გამსახურდია, მიხეილ ჯავახიშვილი, გრიგოლ ორბელიძე, ოთარ ხუციანი, ოთარ ქიქაძე, გურამ რჩელაშვილი.

— თქვენი საყვარელი პოეტი?

— პოეტებზე მეტად პოეტური სტრიქონები დამწედება ხოლმე. ახლაც ეს ერთი — „კაცი პატივსა მინა იყო და არა გულისხმა-ყო; ჰმაჟივდა იგი პირუტყვთა უფურთხთა და მიმეზავება მათ“ — ამეკიატა ფსალმუნისა.

— საყვარელი ლიტერატურული გმირი ქალი?

— ნანი თავყელიშვილი-მირერისა („დათა თუთაშია“).

— საყვარელი გმირული რეალური ცხოვრებაში?

— დედარეზი და საერთოდ ყველა დედა, შვილის ნაზარდობით განსკტაკებული, იმედანი და დაუფასებელი, როგორც ყოველთვის.

— საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში?

— ჩვენი ძირფრად და სათაყვანებელი თამარ მეფე, ერთი დაუსრულებელი ამბავი სიყვარულისა.

— საყვარელი სახელები?

— ბარბადე და ნიკოლოზი.

- რას ვერ იტანთ ყველაზე მეტად?
- როცა მანყვეტინებენ, თუმცა მეც ხშირად ვანყვეტინებ სხვებს. გამოდის, ცხოვრება ფიქრისა და ქცევის შეწყვეტინება ყოფილა, ყოველ შემთხვევაში, ჩემთან მიანც.
- ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზიზღი დაიმსახურა?
- ზიზღისთვისაც ნუ გავიმეტებთ მთლად. ისე კი ბევრნი არიან, ვინც სიყვარული, მონივნა და პატივისცემა ვერ დაიმსახურა.
- საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით, ღირსი მებრძოლები ალტაცებისა?
- დიდგორის ომი, სადაც უკიდურესად ნარმოზნდა ჩვენი ნაციონალური იერსახე, ერის ავ-კარგი და დაფარული თვისებები.
- რეფორმა, რომელსაც განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?
- მთავრობისა და პარლამენტის ინიციატივა მსჯავრდებულთა მონასტერში შრომის შესახებ.

- ნიჭი, რომელსაც გინდა ფლობდით?
- უძილობის ნიჭი (თუკი არსებობს რაიმე ასეთი).
- როგორი გინდობათ რომ მომკვდარიყავით?
- შეეხატრი მამა ანდრია ყურაშვილის აღსრულებას. უფლისა და სამშობლოსთვის თავგანწირვის მაგალითია.
- თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?
- გარინდული.
- ქმედებანი, რომელიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ?
- შეუძლებელია არ გზიზღავდეს გულწრფელი სინანული, საუნჯეა ნამდვილი. ყველგან და ყოველთვის შეგიძლია გამოაჩინო და გემაყებოდეს.
- თქვენი დევიზი?
- მიხეილ ქვლეიძის ლექსიდან მახსენდება: „ის მაინც ბრუნავს! დმერთმა ნუ ქნას, გიორგი ჩემო, დაეცხრეთ, დაეწყნარდეთ და ცხოვრების დაეკარგოთ გემო...“

ახალი ნიშნები

ნუნუ ჯანელიძე

სიზმრის წყურვილი

ვის არ მოსწონებია ერთხელ მაინც სიზმრა: სვამ, სვამ წყალს და მაინც წყურვილი კვლავს. მე დედის სიყვარულს სიზმრის წყურვილი დაეკრქა: ენაფები მის სიყვარულს და მაინც დაურწყულეხელი რჩები, პირთამდე საცე ხარ მისი სიყვარულით და კიდევ მეტად გწყურია.

გახსოვს, როგორ გიყვარდა დედა, როცა პატარა იყავი, როგორ იყავი მასზე მოჯატულო. გვგონა, დედის იქით სამყარო არ არსებობდა (თუ დედა იყო მიოელი სამყარო). ალბათ, შენც გიტორია (ბავშვობისას) დედის სიკვდილის ნარმოვდგენაზეც კი.

ბავშვის მაღლიერი ბუნება, ალბათ, ასე პასუხობს მშობელი დედის უსაზღვრო სიყვარულსა და სინაზეს. დიდობაში ადამიანი უმადური ხდება, ყველაფერს უფრო თავს უმაღლეს, თანდათან შორდება დედას.

მაგრამ თუ შენში ბავშვი ცოცხლობს, დედის სიყვარულს ჩრდილი არასოდეს მიაღებდა.

რომელმაც გადაარჩინა თავის თავში ბავშვი, რომელმაც შეძლო სამყაროსთვის ბავშვის თელეუბით ეშხირა. ალბათ, თითო-ორიოლა ბედნიერმა. და მათ შორის ვეცა ხორნალუმა.

მე მანამდეც ასე ფიქრობდი, ვიდრე პოეტის ახალ ნიშნს — „თუ უკვდავების ვიპოვე წყარო“ — ნაეიკითხავდი. მაგრამ კრებულმა, რომლის ყველა ლექსი დედას ეძღვნე-

ბა, კიდევ უფრო დამანახა ვაგა ხორნალუს ფაქიზი, სუფთა სული.

ალბათ, ბევრი ნანარმოები არსებობს დედისადმი მიძღვნილი, ბევრი ლექსი; მათი კრებულად შედგენაც შეიძლება (იქნებ შედგენილი და გამოცემულია კიდევც), მაგრამ ერთ პოეტს რომ ამდენი ეტყობს და ეწერს დედაზე, დედაშვილობაზე, სხვა არ მაგონდება.

ნეტა თუ ვუბნებნებით დედეებს სათქმელს სიცოცხლეში, თუ გამოვხატავთ სიყვარულს ისე, როგორც საჭიროა. ვაგა ხორნალუმა ამ ლექსებით ჩვენი სათქმელიც თქვა, გაგვიოცლა ჩვენი თავის გამოხატვა.

დიდა დედაშვილობის ძალა. მიმართავც კი „დედა, შვილო“ თვით ყველაზე გამეხებულად ადამიანის გულს მოაღბობს. ყოველ შემთხვევაში, ზღაპრებში ასეა. „დედი, დედი“-ს დედაზეა თვით დედის დედაშიც მშობლიურ გრძნობებს აღძრავს.

უდვიდოდ ქვეყნად ჯერ არავინ დაბადებულა. თვით უფალსაც შყავს დედა. „ქრისტეს მეტს დედის ამავე გადაუხდია არავის“-ო, ამბობს პოეტი. თუმცა თავისი ნილი ტკივილი ღვთისმშობელსაც ერვა („პოეტა“ — მწუხარე დედის სახე), მაგრამ ქრისტემ მშობლის დედა (და შვილზე მგლოვიარე ყველა დედა) აღდგომის სიხარულს აზიარა.

ვაგა ხორნალულიც ეძებს დედისთვის უკვდავების წყაროს (კრებულის სათაურიც არაა შემთხვევითი შერჩეული: „თუ უკვდავების ვიპოვე წყარო“). მე მგონია, პოეტმა იგი უკვე იპოვა და დედის ხატე თავის ლექსებში გააცოცხლა.

მრავლისმთქმელია მშესანაა შეტოლებული დედის სახის მოგონება: „რა ტკიბილი იყო ბავშვობა დედა შენ რაში ქოროს გადამინევი მაგ ფიქიანი და დაღლილი ხელეებით დედა ან ფრთხილად ფრთხილად რომ მალეიმედი მეც ვიღვიძებდი მშესანა თნათად დაგინაბადედი“.

ვაგა ხორნალული

თუ ვაშთავაზის ვიპოვე წყარო

პოეტის შურის ყველგან თან დაჰყვება დედასა და შვილს, მშვენიერი სანახავია შვილის სიმშვიდის მოდარაჯე დედა. უფრო მშვენიერია შედარება „შვილის გვერდით ნამოწროლი დედა-ჯებირი უმტკიცებო და უღამაზესი“.

თუმცა დიდი ხნის შემდეგ დედის ლანდოც კისრითვე ძვირფასია უკვე ასაკოვანი შვილისთვის, რომელიც ძილში, სიზმარში, ნამოწრად ბავშვობაში ბრუნდება „დედის ლანდმა საბანი გაუსწორა და ძილში გაეღიმა... უკვე სამოციას გახედება“.

უბრალო დაკვირვებაა, მაგრამ როგორ სათუთადაა თქმული „ძილის წინაა შენიშნა დედამ, რომ მითლი დღე კაბით ბირკა უტარებია“.

ბავშვობას, თუნდაც გაჭირვებულს, თუ დედა გვერდით გვყავდა, სამოთხედ ვისხუნებდი დიდობაში. თუმცა არიან ისეთებიც, ვინ-დედებმა ბავშვობა ფოჯოხეთად რომ უქციეს. მაგრამ პოეტი თავის ლექსებში არ ცხება ამ ტკივილთან თემს. ალბათ, არ განაზოგადებს ცალკეულ შემთხვევას და ამით არ აკნინებს დედის სახელს. თუმცა ჩვენს სინამდვილეში თავსაფორიანი დედაკაცის არსებობის გამო ზოგიერთ უღირს შვილს ამუწავებს.

ყველაზე ტკივილიანი მაინც დედის არყოფნის სევდით დანერული ლექსებია: „როცა უფროსის დედა მოვიკვამო მის-მა ჩრდილშიც დაკარგა ფერი“. დედაა უამის, როცა „დედის გულვით დაინწყეს ფეტიქვას ღლი საზარის“. და საოცარი სიტყვები, ვაჟასული ხმით ნათქვამი „მტკრიც კი ყვავილის თვადლით შემოგებდავს დედის სამარცხთან“...

დედის გარდაცვალების შემდეგ მისი სახე თითქმის განზოგადდება, იგი ყველასა და ყველაფერში ივანებს „დედა აღარა... სამეფო უფრო მშობლიური ხმით მესაუბრება“. ანდა ვერ ცვეთს დედის ხატებას: „დედისგან მოქსოვილ ფარდავს ფურტი უზუნდავს და სითოე ემატება“.

მაგრამ ყველაზე სულსმომჭერილი კრებულში, ვიქტორობ, ერთი პატარა ლექსია, ბოლოსკენ უბრუნდებით მიყუჟული, ტკივილიანი ამოოხვრით ამოთქმული:

დედა მინაში ისვენებს
და სამზეოზე ვლონდები
ცხრა კოპი აშენდებოდა
ჩემი ტკივილის ლოდებით
როგორც ბავშვობა დედილო
ალარც მენ განმეორდება.

ვათა ხორნალულის ლექსებს ყოველთვის დიდი სიყვარულით და ინტერესით ხვდები მკითხველი. ამ კრებულსაც, რომელსაც პოეტ ვერ თათარისთვის გულსმომჭერი სიტყვები აქვს ნამოწვარებული (და დედის ხელებით მოქსოვილი, ვაკრეტული ფარდაგვიით მშვენიერი გარეკანი, ბავშვობის სურნელს რომ ვაგრძობინებს), უშუქვლად ეყოლება ნამკითხველი და დამუხასებელი. ამ ლექსებშიც ხომ (როგორც პოეტის პიროვნებისგან, რომელიც ცხოვრებამ ვერ შერყვნა) ისეთი სისუფთავე და სინაოდლე მოდის.

ეს წიგნი ყველასია: მისიც, ვისაც დედა ჰყავს, და მისიც, ვისაც დედა არ ჰყავს, რადგან დედები არასოდეს კვდებიან. და „არაინება იობლი - დედა რომ მიდის, მისი სითბო არ ქრება სამყაროში“.

ფიქრში ვაგა ხორნალულის ლექსებზე და გრძობ, როგორ იწყებს თათოღუას გულის გული (ალბათ, შენიშნა ყველაზე მკვდომობარე ადგილი) და თანდათან როგორ თვები.

ზურაბ კანდელაკი

შქრავი ქარი

ამოვარდება ქარი-იი,
ამინდი შეიცვლება-ა-ა-ა...
ქალაქური სიმღერა

ვინ იცის, იქნებ ყველაფერი მაშინ დაიწყო, სამი გზის გასაყართან რომ შეხვდნენ, შუალამს, ხელი რომ ჩასჭიდეს პატარა ბავშვივით და სადღაც წაიყვანეს, — სად იყავი ამდენ ხანსო! — უსაყვედურეს კიდევ, ეთომ მართლა სადმე იყო!..

ანდა, შეიძლება არაფერიც არ დაწყებულა იმ დამეს და ის დაუფრებელი ამბავი ადრე დაწყებულს ვაგრძელებო იყო... ალბათ, ამიტომაც არ უპასუხა შეკითხვას და იმითაც კი არ დაინტერესდა, რატომ შეძახიან სტეფანეს, რომელი სტეფანე მე ვარო! არც მარის სხენება გაუკვირდა, გაუკვირდა კი არა, ფიტრადაც არ გაუვლია, რა იციან, რა გზებით ვაივს მისი არსებობაო?!

ან ეგებ, ყველაფრის სათავე სოფრომის ნათქვამი იყო, — ცოცხლების ქვეყანაში ცოცხას ვერ გავცვიყო! — ან იქნებ, მოულოდნელად ამოვარდნილა ქარმა, საგულდაგულოდ დაგმანული სარკელი რომ შემოანგრია... იქნებ, მაშინ დაიწყო?.. ქარი!.. ამოვარდება ქარი—ი—ი... არა!.. ალბათ, არა!.. მართალია, ათასიმი ერთს თუ ახსოვდა ადრინდელი სიმღერა, — ამოვარდება ქარი—ი—ი, ამინდი შეიცვლება—ა—ა... — მაგრამ, იმ ერთს ხომ ახსოვდა სიმღერის ვაგრძელება! — არ ამოვარდე ქარი—ო—ო, ამინდი არ შესცვლო—ო—ო!.. — არა, ქარი ვერ არ იყო მნიშვნელოვანი! არ ამოვარდე ქარიო! მამ, როდის, როდის დაიწყო?! ბოლოს და ბოლოს, ყველაფერს ხომ აქვს დასაწყისი!.. ნევილი ნევის ემატება... ნეტა სტეფანე აქ ყოფილიყო... ცოცხა ცოცხას... ცოცხლების ქვეყანაში... ნეტა, ვინ ვის უთხრა, სოფრომმა მას, თუ პირივით, მან სოფრომში?!. ვინ ვის?!

„და გაიყვანეს სტეფანე ქალაქართ და ქვედ დაუშინეს...“

ძალღებრ კვებიან მარტო, უპატრონო ძალღებრ, კვივე ცხენებიც... ცხენებიც ვარდებიან... კურდღლებს მოშენება კი სარზიანი საქმეა... იქნებ, მაშინ?!. ყველაფერს თავისი სახელი რომ დაერქვა!.. დიდი ხანია რაც კურდღლებს ამრავლებენ, ძალიან დიდი!.. ან, იქნებ, საერთოდ არაფერი არ დაწყებულა და არაფერიც არ მომხდარა!.. ახე მთავრდება ეს ნუთისოფელი... მაგრამ ის შეხვედრა, სამი გზის გასაყართან, ნამდვილია, სიმღერადმეცული მომენტო... როდის? მანამდე თუ მერე?.. თუ მერე, მანამდე რა მოხდა?.. ზღვის სურნელით იყო ანა გაღვნილი... სკოლაში ნასწავალი ლექსი დაავინყდა, სიმღერადმეცული ლექსი... მოვიდა მარი და ვაკოცხლდა ანა... ვერ გაიხსენა, ვერც ლექსი და ვერც ბავშვობიდანვე გათავისებული სიმღერა... მერე?.. მერე, ნავიდა... ნავიდა თუ ვაპარა?.. ნუთო, მაშინ დაიწყო?!. მაგრამ სად იყო? ნუთო, მართლა სადღაც იყო გადაკარგული?!. ერთხელ, მარში შკითბა, —

ამდენ ხანს სად იყავი? — სად და ჯანდაბაში! — ასე უპასუხა...

„ხოლო მონემებმა თვინათი სამოსი ფერებით დაუწყეს მამუკს, რადრომსაც ერქვა საველა...“

იმთავ, სამი გზის გასაყართან რომ შეხედდნენ, ხომ იგივე ჰქვითნენ, სად იყავი ამდენ ხანსა... ნუთუ?.. ზღვა... ანა და ზღვა... თეთრი ქალაქი... მნანე პალმა... ზღვა... იქნებ, ყველაფრის თავი და თავი, თეთრი ხომალდი იყო, ათასგვარი ნათურებით გაბრწყინებული თეთრი ხომალდი, ნისლიდან მოულოდნელად ამობრწყინებული და უმაღლესი ნისლი გაუჩინარებული?!. მართალია, თვალის შევლება მოასწრო მხოლოდ, მაგრამ ხომ დაინახა! ხომ იხილა ბევრისთვის უხილავი ზღვის სურნელითა ანა გაველნელი... განგება ყველასთვის კი არ იმეტებს თვალსა და ყურს... შეგობარმა კი, — ეს სოფრომი მაინც საიდან გამოაძვინინო?!. — საიდან გამოაძვინინო?!. ესე იგი სოფრომი... მერე კი, მოპყვა და მოპყვა, რჩევა-დარიგება არ დაუკლია, — ზომიერება საქორი, ზომიერება, რატომ ართულეს ყველაფერს, რად გინდა ასეთი რთული სიმბოლოები, რა დროს გილოტინაა, შენ რა, ხალხი სუელად გვინა?!. ესე იგი სოფრომი არ არსებობდა! გავრჩა ვერაფერ მიხედნა, აუტკივარ თავს იტყობ, არავის არ სჭარბება ზედმეტი ვართულებები, ამ ჩვენს ისედაც გაართულებულ ცხოვრებაში!

მეგობარი, მერე არ ტოვებდა პირტოს, სულ ერთსა და იმავეს ეჩინებოდა, მაგრამ მაინც, სცენიდან ქემშირიტების მხოლოდ დანიელი უფლისწული დაღადავდა! **„დაჭირი ირემს ცრემლები ხსის...“**

დასრულდა ერთი ამბავი და... და იქნებ, ყველა დაუჯერებელი ამბის სათვე, სწორედ პირველის დასასრული იყო... იქნებ ყველაფერი დასასრულის შემდეგ დაიწყო?.. იქნებ პო, იქნებ არა, ვინ უწყის?!

ბეჭერი რამ ხდება...

ამოვარდება ქარი-ი-ი...

და დაქროდა ანცი ქარი ცოდელების ქვეყანაში...

ხანდახან სიზმარი, ცხადზე უფრო ცხადია...

1

ცხადზე ცხადი სიზმარი

აღმა-დაღმა დაჯერილობდა ქარი, უბერავდა და უბერავდა, ანსლოვანი ხეების ამოძრევას ლამობდა, მათი ცვაბი ახლორცის სურვილი არ ასვენებდა, ქმნავდა, უსტყვევია, დაჭრილი ლომივითაც ბლაოდა, ქარიშხლადაც იქცა, მაგრამ ფოთოლი რა, ფოთოლიც კი ვერ გაბოკა.

— სტეფანე სტეფანე! სად იყავი ამდენ ხანს?!. რა კარგია, რომ ჩამოხვედი, რომ დაბრუნდი! სულ შენს ხსენებაშია სოფრომი, სულ შენზე ფიქრობს, შენ გეტყვს, ნება სტეფანე აქ ყოფილხარ, ყოველ ღამე გვეხვევინება, ჩვენ ვიცით ის ადგილი, სადაც შეგხვდება უგზო-უკვლოდ მოხეტიალე მისი სული, დაგვიჯერე, მოსვენებას არ გვაძლევს, არ გვაყვებნებს, ყოველ ღამე გვეხვევინება, სტეფანე თუ დაბრუნდებოდა, იმ ადგილზე მოიყვანეთ, მე რომ გაინახეთ! — ლაპარაკს არ აცდინდნენ ერთმანეთს ძმები, ხმა არ ამოვლინდნენ. — ნაშობი, სტეფანე, მივგვინდე, ჩვენც სულები ვართ, ნატაფჯ-ნანანები სულები! ნუ

გეშინია, არაფერს და-გმიპებთ, გინდ მოვინდომოთ, მაინც ვერ შევძლებთ, ჩვენ ხომ აღარ ვარსებობთ, სტეფანე, ჩვენ ხომ სისხლისგანა ვართ დაცვლილი... რა-ლას უცდი, დიდი დრო კი არა გვექვს, ინათებს თუ არა, იმნამსევე გავქრებით, ნამოგვეყვი და გზად, სადმე აქვე, გიაც შემოგვეერთდება, ჩვენ არ გვიცნობდე, მაგრამ გიას ხომ იცნობდი, აი, ნახავ, დავიძვრებით თუ არა, ისიც განრდება, იცი, სტეფანე, კიდევ არ სჯერა, კიდევ მკონია რომ ცოცხალია მამონაც, მხოლოდ გიას ჰქონდა იმედი, მხოლოდ ის ფიქრობდა, დაგვიინდობნო! ეპ, შენ რომ გენახა გია... ყვიროდა, ეხვეწებოდა, სულ ერთი ნუთი მაჩუქე ჯალათო!.. სულ ერთი ნუთი... ერთი ნუთი!.. სულ ერთი ნუთი მაძროვე ჯალათო!.. სულ ერთი ნუთი, ბატონო გაჯალათო!.. ერთი ნუთი!.. ასე ვევერებოდა, ფრანგ ქალთა შორის ერთ დროს უღამაზესი, ჯალათთა შორის უპირველესს, — ფანა დიუბარი, მეფის საყვარელი, სანსონი ვევერებოდა!..

ბრბო კი, გაპყვიროდა:

- სიკვდილი მეფის კახას! სიკვდილი მეფის კახას!
- სანსონ, ჩქარა, რაღას უფრებ!
- სანსონ, ამდენ ლოდინში დანა დაჩლუნგდა გილოტინის!
- სანსონ, ბავშვი მყავს სახლში დატოვებული, აღბათ ტრირის, ძუძუს მონოვის დრო უდგას უკვე!
- სანსონ, გვაჩუქე თავი, სისხლის მწოველი ნურბე-ლას თავი!

და თვით სანსონმა, დაუნდობლმა, თავისი საქმის დიდმა ოსტატმა, ყურად არ იღო ბრბოს მოთხოვნა და აჩუქა ნუთი, ერთი ნუთი სიცოცხლისა, იქნებ ორიც, ან უფრო მეტიც, არავინ უწყის!.. ქალმა კი, მხოლოდ ნუთი სთხოვა, სულ ერთი ნუთი!.. ერთი ნუთი!.. იმ ერთი ნუთის იმედი ჰქონდა!.. ერთი ნუთის, გესმის სტეფანე?!. ნუთი კი არა, ნამივც არ აჩუქეს!..

მეტე აღარაფერი უთქვამთ, პატარა ბავშვივით ჩაქვიდეს ხელი აქეთ-იქნად, სამი გზიდან ერთ-ერთი ჩაიჩივს და გაუყვინდნენ ამ გზას.

შობს ნინაალმდეგობა არ გაუნევიო, ნინაალმდეგობა კი არა, ხნაც ვერ ამოიღო, თვალიც კი ვერ შეავლო, და მათ ნება-სურვილს დამორჩევი უთხრა, ისე მსუქუქადა, ისე ფრენა-ფრენით მოპყვა, თითქოს თვითონაც სული იყო.

მაღლ გამართლდა ძმების ნათქვამი, გია დაუხვედა ნინ და იმხანაც, თითქმის იგივე უთხრა: — სტეფანე, სტეფანე! სად იყავი ამდენ ხანს, რა კარგია, რომ დაბრუნდი, ახლა ნამდვილად დამშვიდდება სოფრომის სული! — გიას ხმა იყო, ნაცნობი ხმა, და ამ ნაცნობმა ხმამ გააბედინა მტყუდა მათთვის — მოვარის შუქვაც ოცნებას აფრქვედა გიას თავლები, ნალღვინი, ბორბლას თვალლებით დიდი ძმები კი, ეპ, ერთმანეთზე ლამაზი ბოქები იყვნენ, ზურა და რეზიკო! ახლა, ისეც ისინი ლაპარაკობდნენ, მაგრამ შობს

უკვე აღარაფერი აღარ ესმოდა, ერთზე ფიქრობდა მხოლოდ, ნუთუ მართლა ცოცხლები არიან, ნუთუ მართლა დაინდეს და მართლა სადღაც გადამაღლეს! ასეთ ხმებს აფრცვლებდნენ და ბევრმა დაიჯერა კიდევ, მას კი, ეცირნებოდა მათ გულურყველობაზე, მაგრამ ახლა, როცა ასე თვალისთვლი დაინახა ისინი, იმედი ჩაესახა — ასეთ ვიწრო რიგორ გასწორავდნენ, მართლა ვაციტამიბი ხომ არ არიან!

ძმები გვერდიდან არ სცილდებოდნენ, ისევ ისე ჩაპკიდეს ხელი და ასე, ხელოვნურად მთავრდებოდა ნენ გზას. ვია კი, მოუთმენელი როგორც ყოველთვის, წინ უსწრებდა, სწრაფად მიდიოდა, თითქმის მირბოდა, მერე, დიდი მანიძლით რომ გაასწრებდათ, ჩერდებოდა, ელოდებოდა, მერე, ისევ წინ მირბოდა და ასე განმეორდა ვინ იცის რამდენჯერ, გზა კი, არა და არა, არ თავდებოდა.

ტყეში აღმოჩნდნენ, დაბურულ ტყეში, მთავრის შუქიც ველარ აწნებდა, იმითაც ველარ ხედავდა და ისევ ისე მსუბუქად მიდიოდა, ნაბიჯი დაუმიძმდა და, ეცურა მოვალა, ცოტა ხნის წინ ჩასახული იმედით უკუგდებულ მიწა — აკვირებ ხომ არ არის სულეთთან ურთიერთობა! — სულეთთან ურთიერთობაო, და იმედიც გაქრა: — მორჩა, გათავდა, იცოდეთ, ამაზედ შორს არ ნამოვალო!

მა ხმა, შემუბნებულ კაცის ნაოყვირებით, წინ ნასული ვია მოაბრუნა, ბავშვითი დაუყვავა შემუბნებულს: — ნუ გეგონია, ცოტა მოითმინე, სულ ცოტა კიდევ და მივალთ იმ ადგილზე!

ახლა ვიამ აჩაქიდა ხელი, ძმებს აწნავდა. „სადა მივყავარ? სიქი! ამაზედ შორს არ ნამოვალო!“ — აბა, ვია, შენ იცი! — ძმებმა ვია გაამხნევეს და სინდელში გააჭირადნენ.

— რომ იცოდე, სტეფანე, როგორ მეტკინა! მხოლოდ ტკივილის შემთხვევა, ვერ გავიგებ, ვერაფერი გავიგებ, ფოთლად იქცევი, ფოთლივით მიიღებ გარდაუვალს, ფარფაღ-ფარფაღით, უმტკინეზულად! სოფროში მეთუბნებოდა ასე, მე კი, მაინც მეტკინა, ძალიან მეტკინა, მოდი, ხელი დამადე, ნახე რამხელა ნახვრეტი მაქვს, ნახვრეტი კი არა, კეფა მაქვს შენგერული, მუშტი ჩაეტევა! — თითები მოუკუნა და თავთან მიიტანა მისი ხელი. სიცარბილემი ჩაიკარა და მუშტი. შიოს ეკლდება დააყარა და უკვე საბოლოოდ გამჭრალ იმედზე გაბრუნდა, რატომ ვართ ასეთი გულურყველობით, როდის იყო რომ ეგვნი ვინმეს ინდობდნენ! და კოფლა კი, თუნდ ერთი შემთხვევაც, ვინმე რომ დაინდოთ!

— ხედავ, რა თავისუფლად ჩაებთა შენი მუშტი, ხომ ხედავ, ხომ დარწმუნდი, რომ ძალიან მეტკინებოდა! სოფრომაც კი, არ გეტკინება, ფოთლად იქცევი! სოფროში დარწმუნებულ იყო, რომ ფოთლად იქცევიდა, ამიტომაც არ გამოდის ტყიდან, მუდმივად ტყეშია, იქნებ, მართლა ფოთლებში გადავიდა მისი სული?!. შენ გჯერა, სტეფანე?.. მიზნარი, გჯერა?!

დაიღალა შოი, ფეხებს ძლივს მიათრევდა, ღამის სიციქემიც ოულად იღვრებოდა, ვია ვერ ამჩნევდა მის დაღლას და ისევ ისე ჩქარა მიდიოდა, ხელიც გაუჭედა, დარწმუნებული იყო, მაინც ნამომეყვება, სოფრომის უნახავად, არამც და არამც არ ნავთო და მხოლოდ მაშინ კიდებდა ხელს, შოი სულსიმოსაქმელად რომ ჩერდებოდა, გაუთავებლად ლაპარაკობდა, ერთსა და იმავეს იმეორებ-

და, რამდენჯერმე მოაკუშინა თითები და გაგლეჯილი თავის ქალაში ჩაყოფინა. მერე კი, უცერად დადუმდა, სულ ახლოს მივიდა მათთან და ჩურჩულით უთხრა: — სტეფანე, მეტკინა, ახლაც მეტკინა, ძალიან მეტკინა! ზურას და რეზიკოს არ სტკივთ, არც სოფროში, ისინი სულედად იქნენ, მე კი, ცოცხალი ვარ იმით, სისხლს გამოავიდნენ, სტეფანე! სისხლი! ვერ ფეხი დააჭირეს, აი, ისე, თავანჭრილ, აფართხალეზულ ქათამს რომ აჭერენ! მერე, თავდაჯირს დაკიდეს და სანამ სულ არ დასცალეს სისხლისგან, სანამ უკანასკნელი წვეთი არ გამოადინეს, არ მოეშენენ! ჩემი თვლით ენახე, სტეფანე, ჩემი თვლით! მე კი, სისხლ-დამიტოვეს, არ გამოამიდნენ, ცდას ვატარებთ, ექსპერიმენტსო!. მე, ცოცხალი ვარ, სტეფანე! ცოცხალი ვარ და ამიტომ მეტკინა ასე მეტკინება მანამდე, ვიდრე ჩემს შეკვლას ვინმე არ მოკლავს! იმას, ვინც გამინრა, ვინც მომიხაჯა, ვინც არ დამინდო, არ შემინაწალა! გესმის, სტეფანე, ვიდრე ვინმე შურს არ იძიებს! და ეს, შენ უნდა გააკეთო, სტეფანე! შენ უნდა მიშეელი! შენ უნდა მიხსნა! მოკალი, სტეფანე! მოკალი! გეხვევები, მოკალი, თორღმ ეს ტკივილი მართლა მომიღებს ბოლოს!.. ძალიან მეტკინა, ძალიან!.. მოკალი!.. ესროდე!.. არ დაინდო!.. — ჩურჩულიდან ცვირილზე გადავიდა, მერე, ისევ ჩურჩულით სისხლად შევლას, ისევ ცვირილად, ეხვევებოდა, ეხვდებოდა... შოი კი, დუმდა... დუმლი... დუმლი... მიუხედავად გია დუმლის მიზეზს, მაგრამ არ უთხრა არაფერი, ვერ შეკადრა, უფრო მეტიც, გაამართლა კიდევ. — თუმცა, შენ რატომ?.. შენ რატომ უნდა მოკლა?!. ვინა ვერ შენთვის?!. უდავლილად დასვლილი პატარა ბიჭი! მეტი არაფერი!.. ხომ ასეა?!. ამიტომ, მამამემა უნდა მოკლეს! მამამემა!.. ოოინდ, შენ უნდა უთხრა, შენ უნდა გაავიციონო!.. აიძულო!.. უთხარი, რომ ხელფეხაკოჭლი დამამოქვს, რომ ლაჯებშუა მომიტყია ჯალათმა და სანამ მესროდა, ტურტლიან, აყროლებულ ფეხებს ვუკონცინდი!.. ასე უთხარი, სტეფანე, ზუსტად ასე!.. ტურტლიან, აყროლებულ ფეხებს!.. უთხარი, რომ მაინც მესროლა! უთხარი, რომ ძალიან მეტკინა და რომ ახლაც მეტკინა!.. მოკლას!.. მოკლას!.. ხომ იტყვი?!. დაიფიცე, რომ იტყვი! დედას გაფიცებ, უთხარი!.. ხომ იტყვი?!

მასუსხლად ვია, ის კი, ისევ დუმდა, რა, რა უნდა ეხა-სუზა?! დუმდა და უკან ჩაბრუნებულ ცრემლებს ყლაპავდა. ხელში ჩააფრება ვია, ხელი დაუკოცნა, — გეხვევები, სტეფანე!.. გეხვევები!.. ვემუდარებო!.. მიზნარი ხა, რომ იტყვი?!. — მაგრამ ვერა, ვერც ახლა შეძლო ხნის ამოღება, ვერ ანუგედა, ვერ მისცა იმედი, — თუ მოვატყუებ, რა განსხვავება იქნება ჩემსა და იმ ჯალათს შორისო! — და ჯალათის ტურტლიანი ფეხები დაინახა, ლაჯებშუა მოქცეული, ხელფეხაკოჭლი რა რომ კონცინდა. ვია კი, ისევ ემუდარებოდა, ისევ უუკონცინდა ხელს, დაუჭიკა კიდევ, — ვაიმე, ახლა ფეხზე არ მაკოცოს! — და ამის გაუჩივრებლობაზე, ხელი გამოისტაცა და გვერდზე გახტა. დაჩოქილ ვიას მოკუშინა დარჩა თითები, თითქოს სიცარიელის ებლაუჭებოდა, მერე, ნელა, ძალიან ნელა გახმა, სიცარიელე თავის ნებაზე მოუშვა და სრულიად დამშვიდებულმა უთხრა: — სტეფანე, მამაჩემი ხომ ცოცხალი აღარაა! — ესა თქვა და ნამოვდა, ზურგი შეუქცია, გადადგა ნაბიჯი და კაციჩინადა, მანამდე კი, სანამ გაუჩინარდებოდა, შოი კიდევ ერთხელ დაინახა მისი

გაგლეჯილი კეფა. მამარჩემი ხომ ცოცხალი აღარაა! მთავრე ანათება კვლავ, — ნება როდის განვლეთ ის დაბერული ტყეო, — ეს გაუკვირდა, სხვა არაფერი, არც სოფრომის გამოჩენა გაკვირვება, თუმცა რატომ უნდა გაკვირვებოდა, ის ხომ მის სანახავედ მოიყვანეს აქ.

სოფრომმაც, იმთხასვით, თითქმის იგივე უთხრა: — სტეფანე! ჩემო, სტეფანე! რა კარგია რომ ჩამოხვედი, სად იყავი ამდენ ხანსო?! — ახლა კი, აღმოვთადა შოი, — რას ჩამაცოდენენ, რატომ პოვნიათ, რომ აქ არ ვიყავიო! — უკვე აღარ შეიძლება და დემილი, მაგრამ სოფრომი მიუხედავანერხავს და ხმის ამოღება არ დაცადა.

— სტეფანე, არაფერი არ მითხრა, არაფერი არ მკითხო, გეხევენბო! რა ნამსაც ხმას ამოიღებ, იმნამსევე გავექრები, ვეცდ რომ არა, დრო ცოტა მაქვს და შეითხებებზე ვერ ვიპასუხებ, უნდა მოვასწრო, უნდა გითხრა სათქმელი, მამლის ყვირილად შექცე დრო, ამიტომ ყური მივდე, კარგად დამოვდე ყური! სტეფანე, გიას არ დაუჯერო! გეცმის, არ დაუჯერო... ეს იმითი გვემამა გიას სულსაც კი იყენებენი... ემ, სანყალს ჭკონია, რომ თუ შურს იძიებს ვინმე, გადარება! იმთ ჩაავონენ, სანამ მოკლავიდე, მამამდე ჩაუნერგეს... ეს ყველაზე საშიხელი, ყველაზე ბინძური გვემამა, მკვლელების გამოჩენება უნდა, ვესმის?! ყველა ჩათრევა სურთ, ცოდევა-მადლის განმკითხველი რომ აღარ დარჩეს... ჭკონიათ, რომ ამით, თავიანთ მამა-პაპის ცოდვას ჩამორეკავენ?! ხომ ვასაგებია, სტეფანე?! ცოდვილებს უნდათ, რომ რაც შეიძლება მტერი ცოდვილი იყოს მათ გვერდითი... ყველას უთხარა, ხმამალა თქვი, იგივე, ნუ შეგვეწინებება, მოასწარო, თორემ მართლა აღარ დარჩება ცოდევა-მადლის განმკითხველი... ემ, სტეფანე, რამდენი სისხლია ადამიანის?! არ იცი, არ იცნახავს! მე კი, ვიცი, ვიცი... სისხლს ტბილი გემო აქვს, მიჩვევა იცისო, ასე ამბობენ ამ საქმის მცოდენნი... ემ, რომ იცოდენ რამდენი დანა მდებს შენთვის სათქმელი, მაგრამ იმის, ეს წყველი დრო... ხოლო საგულ არბედა ეკლესიებს... ჩქარა იყოვლებს მამალი, ვგრძნობ არ დამაცდიან, ვერ მოვასწარებ... ღმერთო ჩემო, რა სულელი ვიყავი, ქარის რომ მემშინებ... იცოდე, დაუბრუნა ქარი, ძლიერი ქარი... გხედავ, სტეფანე, ხედავ... ქარიშხალში მოხვედრილ ბელურას ვხედავ... ქარიშხალში მოხვედრილ ბელურას ვხედავ, ის ქალი... ახლა იგიველებს მამალი... ისე კი, ხომ იცი, ამბობენ დიდი ცოდვათ სხვის ქალის ნაყვანა! მაგრამ თუ გიყვარს? თუ ძალიან გიყვარს?... თუ იმასაც უყვარხარ?... თუ შენთვისაა განკუთვნილი?... მაშინ ხომ, არ ნაყვანა უფრო დიდი ცოდვა იქნება! იცოდე, სტეფანე, ცოდვილების ქვეყანაში ცოდვას ვერ გაეჭყევი...

ამ დროს იყვალა მამალმა და სოფრომმა, მამლის ყვილიანაზე, სასწრაფოდ შეაჩერა ხელი ქალადვლების დასაქ! — აქ ნურაი ყველაფერი, აქედან ყველაფერს გაიგებ...! გამაჩრდიანა, რომ როდესაც კი განათიადზე მამალი შეიყოს...! იყვალა მამალმა და ყვილიანა ერთად გაქრა ღამე, გაქრა ღამე და გაქრა სოფრომიც!

2

ბელურა ხომ ღამაზია, განა ვინმეს შეუძლია ამის უარყოფა? — და თუ ვინმე მაინც უარყოფს, იმას ვეტყვი: —

ღამაზი ბელურა ისევე არსებობს, როგორც ღამაზი ქალი, ან თვერედ ღამაზი კაცი, ოღონდ, ვისთვის ვინაა ღამაზი, საკითხავი, ან ეს არის! ეს კიდევ, რამდენი რამეა საკითხავი, ყოფნა არ ყოფნას რომ თავი დაეანებნოთ, რამდენი რამეა გასარკვევი, აო, ვთქვათ, რას უნდა ნიშნავდეს — და მთავარი ქარი! ნუთუ იმას, რომ მერე, უფრო იოლად თქვა, ყველაფერი განქარაბდებაო?!

ეს ჩვენება დანერვილია საკუთრივ ჩემი ხელით, რასაც ვადასტურებ ხელმოწერით: სოფრომი.

ამა და ამ წლის, ამა და ამ თვის, ესა და ეს რიცხვი.

მინანური: მსოფლიოს ყველა კრიმინალისტი, ცნობილი-იც და სრულიად უცნობიც, და არა მარტო კრიმინალისტი, ყველა ნურა-სიუჟეტის მცოდენ ადამიანი, დაუფიქრებლად გეტყვით, რომ არ არსებობს ორი ერთნაირი ხელნერა, ისევე როგორც არ არსებობს, ორი ერთნაირი თითის ანაბეჭდი! მე კი, ვამტკიცებ რომ არსებობს!

ჯერ კიდევ არის დრო!

გიჟედ რომ არ ჩამოვიღონ, ამ მინანურს ხელის მოწერით არ ვადასტურებ.

რა თქმა უნდა, არც ერთი ქუთათმყოფელი ადამიანი არ დაიჯერებდა ოსფრომის ამ ქატკეთილ მსუქველიას, შიომ კი დაიჯერა, უფრო სწორედ, სოფრომის ნანერმა დააჯერა — სოფრომის ხელნერა ისე ძალიან ჰგავდა მის ხელნერას, რომ ნებისმიერი ადამიანი, ორივეც, ამკარავდ ერთი ადამიანის დანერვილად მიიჩნედა. თვითონაც, თავიანთი ხელნანერების მრავალგვარის შედარების შემდეგ, უფრო გააუმტკიცებდა რწმენა, რომ სოფრომი არ ჰგავდა, როცა ამტკიცებდა, ორი ერთნაირი ხელნერა არსებობსო, მაგრამ ვერაფერი ვერ მიხედა, ვერ ჩანსუდა ამ იდუმალი მოვლენის არსი, ვერც ვიგვარეს ჭკონია, და კიდევ კარგი რომ არ ჰკონია, მაინც ვერაფერს აუხსნიდნენ და შეიძლება მეტობა არასაც ვიგვარე ამის შესახებ, იმას კი, რა ვადაურჩევლოა, ქვეყანას შეუყურა, ახლათ გაგიკდომი! და თუ ქვეყანას არ შეუყურა, შეიძლება სულაც სიცოლით მომკეადრიყო და მისი ცოდვა მის კისერზე იქნებოდა.

ჯერ კიდევ არის დროი! — ასე ეწერა სოფრომის ჩვენებაში.

— ჯერ კიდევ არის დროი! — მგლობრამაც ასე უთხრა, — ყველაფრის გამოსწორება შეიძლება, ოღონდ, თუ ძმა ხარ, მაგ სოფრომი მოემევი, სიკეთეს არ მოგიტანს, ეგ ვილაც სოფრომიო!

მგობარო სოფრომის გამოჩენადედ ესტუმრა, დიდი ხნის უნახავი, დაუკითხავად მამდა, ვადაკოცა, მოიკითხა, რამდენიმე ანეკდოტიც მოუყვა და მერე, პირდაპირ საქმეზე გადავიდა. — ყველაფერიმ დაგეხმარები, ყველაფრის ვაგიკეთებ, ფულსაც გიმოვიცი, დამბაზსაც დაგიკორავებ, მზატვარსაც მოგიყვან, მსახიობებსაც, ვისაც კი ხელს დაადებო... თვთირი გემი...! ოცნების გემი...! დიდებულნი იქნება, დიდებულნი... გრანდიოზული! — სიტყვა არ ათქმევინა, მხოლოდ თვითონ ლაპარაკობდა, — ადამიანის ცხოვრება სცენას ვაგაგონებს, სადაც უმდიდრე დასოლოცო აქვს სიკვდილსა და სიცოცხლეს, პაუზებს კი ოცნება აესებს, ასე არ არისო? — ეკითხებოდა და პასუხს არ ეუბნებოდა, უსამართლოდ დასჯილებსაც შეგბო, კურდღლებსაც, ერთი სიტყვით არაფერი გამოუტყვევია. — აბა, შენ იცი, მოიტა ხელი, ხელი დამირტყი, შენი იმედი

მაქვს და შენც, ჩემი იმედი გგონდესო! — და სახან ნაეიდო-
და, ქურთუკის ჯიბიდან ვისკის ბოთლი ამოაძვინა, —
უბრალო არ გვეგონოს, „ჩივას რეგალიაო“, ექ, ჩვენს დროს
სად იყო ასეთი სასმელები, ხომ გახსოვს, „ნარინჯუანიო“
და „ზუბროკვი“ ვისწავლეთ სმა, ისე, მე რომ მკეთობ, არ
იყო ურიცხვ სასმელები, მაგრამ დრო იცვლება და დროსთან
ერთად გვმომგებავს, ვიცი, რომ ახლა ვისკი გიყვარს და
მეც, გაითვალისწინე შენი გემოვნება! — თვითონვე
გამოიღო კარაბიდან ჭიქები, ვისკი დაასხა და ჭიქა ჭიქაზე
მიუჭახუნა, — ჩვენს შეხვედრას გაუმარჯობა და ჩვენს
მომავალ გემგებებს!

და მართლაც, ყველაფერი ისე მიდიოდა, როგორც მას
უნდოდა, როგორც ჩაიფიქრა, მაგრამ გამოჩნდა სოფრომი
და გაურუნდა სადარდებელი მგლობარს, ადრე ოლი,
უსამყველდ ძნელი გახდა, გასაგები — გაუფიქრარი, და ისე
აიხლართა — ჩაიხლართა ყველაფერი, რომ ემშვიცა კი
ფეხს მოიტებდა და გამოსავალს მაინც ვერ ნახავდა. ამის
მიზეზი კი, მგლობარის ჭკუით, სოფრომი იყო, ამბობდაც
ჰქონდა დიდი სურვილი გავგო, ვინ იყო, არ სად მოიძებნა
მიომ ის ყოველი შეხვედრის დროს ამას ეკითხებოდა,
თავდაპირველად ინტერესით, მაგრამ მერე, მისი დუმილით
გაღიზიანებული, უკვე აშკარად დასცინობდა, — ეგ ვიღაც
სოფრომი, როგორი, რომელი, რომელი სოფრომიდან
გამოაძვინებო? — მაგრამ, პასუხს რომ ვერ ვიძებნებოდა,
მაინც სწყვიტებოდა გული, — რატომ ვერ მივგებს შიო,
რატომ არ ესმის ჩემი, მხოლოდ საკუთარი თავისთვის კი
არა ვგარეულად, მასზეც ფიქრობს, რადგან ვიცი, ვგრძობ, **გული მჭარბაბოს, სიკეთეს არ მოუტანს, ეგ ვიღაც
სოფრომიო!** — და ამას ხშირად დაუფარავად ეუბნებოდა,
მაგრამ როცა, ისეც და ისეც, დუმილით კლდის ანუდებოდა,
განარაზებულად, ასე ფიქრობდა, — **ჯანდაბად გზა ჰქონ-
ნია, კისერი უტუზია და თავში ქვაც უხლიო!** — ეგ იყო
მხოლოდ, რომ როცა სიბრაზე უხელდებოდა, **ჯანდაბრისა-**
თვის მაინც არ ემუტებოდა თანმეზრდელი მგლობარი.

არც შიოს უნდოდა მისი წყენინება, მაგრამ რა უნდა ება-
სუნა მის გაუთავებელ შეკითხვებზე, არ იცოდა. სოფრომის
გამოჩენის შემდეგ, თვითონვე გაურკვეველობის ბურუსში
დაბნობილია და უმედოვად ეუბნება გამოსავალს
ჩიხბება, ყრუ, გაუვალი კედლით რომ მიავრდებოდა, და
არც ის იცოდა, როდესმე მაინც თუ დააღწევდა თავს
თავისმიერვე ახლართულ-ნაზღაართულს, თანაც, არც ძაფის
ბოლო ეტყრა ხელით და რაც მთავარია, ნარჩუნდებოდა კი არ
ჰქონდა, წინ კიდევ რამდენი გაუვალი კედელი ელოდა...
ამიტომაც დუმიდა, მაგრამ დუმილიც რომ დაერღვია და
ყოველთვის ეთქვა მგლობარისთვის, განა ის ამას გაიგებდა?...
თანაუბრობდა?!. **თანმეზრდელი მგლობარი...**

მგლობარს კი, საქმის გართულებისას უნებრად, ამიტო-
მაც ხშირად აფრთხილებდა, — აუტიკივარ თავს ნუ
აიტკივებო! — შიომ იცოდა, რომ ამ შემთხვევაში
მგლობარისთვის უნდა დაეჯერებინა, მაგრამ ატიკივარს
უბრუნებდა კვლავ გაღვივებულ აუტიკივარის უტიკივების
სურვილს; მტკობა ასე ყოფილა, რომ თურმე, თუ ერთხელ
მაინც აიღებო აუტიკივარი, იმ მთავრე შეგრძნებას ვერა-
სოდეს ვერ დაიფიქნებ, და თანაც, რაც მთავარია, მონა-
ტრება სცოდნა ასეთ ტკივებს!

მგლობარი ვერც ამას გაიგებდა, ან კი როგორ უნდა
გაეგო, როცა შიოსაც ვერა გაეგო რა, ვერ ჩანსედგომოდა ამ

მონატრების მიზეზს და მხოლოდ ერთი რამ იყო მისთვის
ცხადი, რომ ხანდახან იმ ზღვარს უახლოვდები, რომლის
იქით ვეღარ მიდის გონიერება და ამის გამო ირყევა და
ინგრევა, სწორედ ამ გონიერების მიერვე, თითქოსდა
ერთხელ და საუფუძოდ აღქმული ობიექტური ჭეშმარი-
ტება!

აბა, მგლობარი ამას დაიჯერებდა? რა თქმა უნდა არ
დაიჯერებდა და ისეც, ყველაფერს სოფრომს დააბრალებ-
და, მერე კი, დასმულ შეკითხვებზე პასუხს კვლავ რომ ვერ
მიიღებდა, გაბრაზებული პირში მიახლიდა: — შენ, ჩემ
ძმაო, უკუღმა გაეცხე ტვინი მოწყობილი, უკუღმა და მე რა
გნა, ყველაფერი შენს თავს დააბრალო! — ხშირად ამკო-
და მსგავსი სიტყვებით და შიოს ყველაზე მეტად ეს ადარ-
ებდა.

ნუთუ, მართლა ასე იყო? — ნუთუ მართლა უკუღმა
მაქვს ტვინი მოწყობილი, შეძლება სინარტულს ანშობს
მგლობარი?! ნაინტობროე სამართლებს, მაინცო?!

და თუ მგლობარი ამ შემთხვევაშიც, ჭეშმარიტებისაგან
შორს იდგა, მაშინ რატომ ვერ მოიპორა თავიდან
სოფრომის ნიუტეგმი, ცოდელებს ქვეყანაში ცოდეგან ვერ
გაქექციეო! რას ამოიჩემბ, თავის გამართლების სურვილით
გაფელთლით ეს სიტყვები? რატომ დაიფიქრა, რომ ყველა
თავისი სიმართლით ცხოვრობს, და თუ სცოდეგან,
თავისდაუნებურად, უმეტრების გამო სცოდეგან, რომ ყვე-
ლანი სცოდეგანს შეიღებო ვარი, რომ არა გაეცხე განსჯის
უფლებას... ადრე, ასე ფიქრობდა, და ვინ იყის, იქნებ იმტ-
ომ ფიქრობდა, რომ მაშინ ეგონა, ჯერ არ ჰქონდა გადად-
მული ნაბიჯი ცოდეგანს მიმავალ გზაზე, იმ ცოდეგანს,
მხოლოდ მერე რომ გაიბრა, მერე რომ მიხვდა, დრო რომ
გავიდა, **ყველაფერს თავისი სახლი რომ დაერქვა!**
მათიოდა, თავს იმართლებდა, მე, ჩემი სიწმინის წინაშე
სუფთა ვარო, და აღბათ, ასეც იყო — გულწრფელად სწამ-
და, რომ ამ ძალუქდა სხვაგვარად მოქცევა, მაგრამ... **განა
ეს ამართლებდა?!** განა ყველა რადიკით არ იმართლებდა
თავს?! და იქნებ, სწორედ ამის შეცნობის შემდეგ დაგება
აზრა, რომ, ცოდეგლების ქვეყანაში... ან იქნებ, მართლა
უკუღმა ჰქონდა ტვინი მოწყობილი და ამის გამო
ართულებდა ყველაფერს უსამყველად, თორემ გამონ-
აჯლისი ხომ არ იყო?! სხვას არაფერი ანუხებდა? სხვა არ
სცდებოდა?... ან რატომ დასჭირდა ერთი ცეცხლის
გასახლებლად მთვრე ცეცხლი?! რატომ ასეუდებოდა ის,
რის დაიფიქრებასაც ლაშობდა და რატომ ავიწყდებოდა ის,
რისი გახსენებაც უნდოდა?..

ქარიშხალი მოხვედრილ ბელურას ჰკავდა მარი...

ქარიშხალი მოხვედრილ ბელურას არა, მაგრამ
ფანჯარაში შემთხვევით შემოღვრნილ, გახანულ
ბელურას კი ჰკავდა, აღმოთთვისა და უმწიკობისგან
ცრემლმორთული მარი. — ნუთუ არსებობენ ასეთი აღმე-
ნებები?! — ნამდუფუნე იმეორებდა, ვერა და ვერა, ვერ
იჯერებდა უტიფართა უტიფრობას, — არა, უნდა ვნახო,
აუცილებლად უნდა ვნახო, ვინ არიან, ჩემი თვალთ უნდა
დავინახო, უნდა ეუთარა, რომ ასე მოქცევა არ შეიძლება,
ნუთუ არ მერცხებდათო! — ჰო, გახანულ ბელურას ჰკავ-
და, ფანჯარაში შემთხვევით შემოღვრნილ ბელურასავით
ცხცაცხებდა, და როგორც სასომიდილი, ძალაგამოცლილი
ბელურასთვისაა აუცილებელი დახმარება, რათა თავი
დააღწიოს მოჯადოებულ კედლებს და ცაში დასაბრუნებულ

ერთადერთ გზას მივაგნოს, ასევე აუცილებელი იყო დახმარება მარისტებისაც, და როგორც ხელში აყვანილი ბელურა ვერ გრძნობს, რომ ენმარებო, და უფრო ძალუძრად უფუტავებს პანია ვლუი, ასევე უფრო აუტყვერდა გული მარისტსაც, იმათვე მიწავალი რომ შეაჩერა, ხელი მოკიდა, არ გაუშვა და მის დაშვებებსა შეუკადა, — მო, მო, არსებობენ ასეთი დადამინებო, შეშვეო, ყურადღებას ნუ მოაქცევ, იმათთან ვერას ვახდებო, ვერაფერს ვაგავებინებ დაბადებულან უტიფრებს და უტიფრებადვე აღზრდილებსო!

გამომვლებული წერების კონა იყოო, მერე იხსენებდა. მერე, მარინაც მალბობა უთხრა, კარგი ვაკეთე რომ არ გამიშვიო, მაშინ კი, — რატომ?! რატომ?! — ერთსა და იმავეს იმეორებდა მარი და ბელურასათვის ცახხახებდა... ბელურას ჰკავდა მარი... თქვენებში შეიადრას ბელურას, მხოლოდ ფიქრებში, არავისთვის უთქვამს, მარისტებისაც კი, არც ხუმრობით, არც მოფერებით, ქაღალდისთვისაც არ გაუწერებია... ქარიშხალში მოხვედრით ბელურა... ან, ქარიშხალი რა შუაში იყო?!. თუცა... თუცა... და ვახსენდა — იმ დღეს, ბელურასათვის აცხებებოლო, იმათკენ მიმავალი მარი რომ შეაჩერა, ქარი ქროდა, მართალია ქარიშხალამდე ბევრი უკადმა, მაგრამ საკმაოდ ძლიერი ქარი. მაშინ არ მოუქცევია ამისთვის ვანადგება, სულ სხვა საქმით დაკავებულს, მარის არსებობაც კი ვადადგინებდა და ქარი სიადნად ეხსომებოდა, ქარიანი დღეების მეტი არ იყო... ქარი, ქარიშხალი... და უბნის წინაგაქმი ჩაზრდილც ვახსენებდა, — და მიყვარს ქარი! — ალბათ, ქვეყნობიერად დაუგებოდა ერთმანეთს ქარიანი დღე და იმ დღეს, ხელახლად ვაგნობილი მარი... ვგვლავფერი განქარებდაო! — ესეც ჩანდა... ქარი... მო, ქარიანი დღე იყო... სოფრომის წინაგრებოც შეხვდა იცევი სიტყვებით სიადნ უნდა სცოდნოდა ეს სოფრომს?! ეს და კიდევ, ბევრი სხვა?!

მო, მარი, თავისდაუნებურად, იმ ამბებს ახსენებდა, რის დაკვირებასაც ცდილობდა... მოვიდა მარი და გაციოცხლდა ანა ერთ დროს კეთილი ანგელოზი, მერე კი, მერე, მისი ტკივილი, მუდმივი ტკივილი, ვანგებობით მისთვის განკუთვნილი, რომელსაც, დროთა განმავლობაში ისე შეეჩვეა, რომ მის არსებობას თითქმის აღარა გრძნობდა, მაგრამ მარის გამოჩენისთანავე, ისევ ისე იგრძნო, ადრინდელიყო, უფრო ძლიერადაც კი და ისე ადაწნა მზრებო, ეს ხელახლად გაჩენილი ტკივილი, რომ აშკარა იყო, თუ რამეს არ იღონებდა ვეღარ გაუძლებდა უკვე მის სიმძიმეს — ქვეშ დაიტანდა, გასრესდა მიძიმე ფიქრები.

ეპ, მეგობარი... მეგობარი, თუცა ხანდახან სიამარღლის ნაჭრამილი იყო მის სიტყვებში, მაინც არაფერი ესმოდა და არც არაფერი გაეგებოდა! მო, არსებობდა ანა... ანა და ზღვა... კიდევ, თეთრი ქალაქი და წმენა ჰალმა არსებობდა და იქნებ, სხვა არაფერი!

ანას ვეგავარ, — შევიტობა მარი. პასუხი არ გაცხა, შეგებუნდა ანას სხენებაზუ. — ასეა, ვგვლა ცაცხ, ქვეყნობიერად, მთელი ცხოვრების განმავლობაში, მხოლოდ ერთი ქალი უყვარსო! — ასე უთხრა მარმი. უცნაური ის იყო, რომ პაერი ჯერ არ იყო საცხს, ვასაფრენად გამაზადებოლო, ქარის მომლოდინე გრძნობებო.

ზღვის დგაფუნსა და თოლიების წივილიში, შოი ამაოდ ცდილობდა ბავშობიდან გათავისებული სიმღერის

ვახსენებას. ანა წყალში იფდა და იფრებოდა შორს, ძალიან შორს, შორისონებს მიღმა, ზღვის ტალღები კი, ნახად ებეზოდნენ, ეალერსტოდნენ მის ლამაზ ფეხებს.

ზღვა... ნანარი... ბროლიერი გამჭვირავლა... ფეხ-დაუკარგებელი თოლიები სუფთაო.

შოი ისევ ეტებდა დაკარგულ მელოდიას, ნეალობდა, მაგრამ ვერა და ვერა, ვერ იხსენებდა. ანა კი, კვლავ იყურებოდა შორს, შორს, შო-რ-ს და ხედავდა, დიდ, ევებრეთლა მედუზებს, ქოლგის მსგავს მედუზებს ხედავდა, შო-რ-ს... შო-რ-ს... ღმერთო, რა ფერები იყო, რა ფერები... სარკესავით კრიალებდა ზღვა, სწორედ ასეთ დროს მოცურავენ მედუზები ნაპირთან ასე ახლოს, ბროლიერი გამჭვირავალ ზღვაში... ნუთუ, მართლა ასე სუფთა იყო ზღვა, გაუკვალავი თოლიები სუფთა? ნამით დაეჭვდა და დადასტურება მოითხოვა მისგან.

— მიიხარი, სტეფანე, მიიხარი... იყო?!. იყო?!

შოი პასუხი არ გაცხა, შეკითხვას შეკითხვითვე უპასუხა.

— რატომ მეძახი სტეფანეს?!

— რატომ არ მპასუხობ, სტეფანე?... იყო?!. იყო?!

ისევ ვერ მიიღო პასუხი, თუმცა, უკვე აღარც სჭირდებოდა, ის წამიერი ეჭვი გაქრა, ჩაიკარგა ზღვის სიღრურჯში და ახლა, მამობდელივით ტკბებოდა, ნანარ სიღრურჯში, ცისარტყელის ვგვლა ფერის ეხმებტკივლებული თამაშის მზერით, და მოუდა ანას, შოისაც დაეცანა, მასაც შეეგონო ეს სილამაზე, ადრინდელივით დამტკბარიყო, ამისთვის კი, უნდა ვაგენსენინა, ნარსულთ უნდა დაებრუნებინა, ამიტომაც ჩააკვირდა, ამიტომაც არ აცილებდა მზერას, მაგრამ ამაღ ირჯებოდა ქალი, ის, სულ სხვა რამეზე ფიქრობდა, ძალიან უნდოდა იმ დაკვირებული მელოდიას ვახსენება და ვერ ამჩნევდა ანას სურვილს, ერთი რამე უკვირდა მხოლოდ, რატომ მეძახის სტეფანეს, ნუთუ იქმი სახელი დაავინწყდაო, და შკითხა კიდევ, მაგრამ ანას ვაკვირებულ მზერას რომ მანანყდა, ვახსენდა, იმათაც, მაშინ, სტეფანე, სტეფანე...

— მო, მო, სტეფანე!.. სტეფანე!.. — პატარა ბავშვები რომ აჯავრებენ ერთმანეთს, ისეთი გამომწვევი კილოთი უთხრა ანამ. მერე, მზერა მოაშორა და ისევ ვახვდა შორისონებს, მაგრამ ვეღარაფერი დინახა, გაერას ის ალტაცებდა, ნამიერად რომ დაეუფლა, თითქმის ზღვაში შოთანქყო და აღარც ტალღები ეალერსტოდნენ მის ლამაზ ფეხებს, შეკვივდა კიდევ და ფიქრებით სულ სხვაგან ვაფიხავცლა. შოი კი, იმ მელოდიას არ ეშვებოდა, ხან ნაძურებოდა, ხანც სტენით, ერთადერთი, ნავშობაში შეთვისებული ბეგრათა ნოზობს აღდგენას ლამობდა, და უკვე, კი არ ნეალობდა, ენაშებოდა, რადგან ის ბეგრათა ნოზობს, სადღად დაბაშული, მასთან მისვლის სურვილსაც არ ამფლავებდა.

— ამაო იყო ნამბოა მისი! — თქვა ანამ და სხვაგან ვადაწინვლებული თავის ფიქრი ვაანოდა. — და ვაიყენეს სტეფანე ქალაქარეთ და ქვები დაუშინეს... ხოლო რომმებმა თავიანთი სამსოი ფერებით დაუწყეს ქაბუსი, რომელსაც ერევა საევე. და ქვებს უშინდენ სტეფანეს, რომელიც ლოცულობდა და ამბობდა: უფალო იესო, მიიღე ჩემი სულა... — მაგრამ მივს, ანას ხმა არ ესმოდა, მცირე იმედდ ვასწენოდა და ამ იმედს ენაშუქებოდა, ანას ალბათ ახსოს ის სიმღერა, აუცილებლად ეხსომებოდა და შეეხუნა,

— გამახსენე, ანა, ვიტანჯები, გვიგენები გამახსენე, გემუ-
დარები! შენ ხომ იცი რა ძნელია, რალაცის გახსენება რომ
გინდა და ვერ იხსენებ?... ხომ იცი?! ხომ იცი, ანა!

ახლა უკვე ანას აღარ ესმდება მისი ხმა.

— „და მოიყარა მუხლი და ხმამალა შედღაღდა: —
უფალო, ნუ მიუთვლი მათ ანათ ცოდვად, ესეც თქვა და
მიიძინა...“ და მიიძინა... მიიძინა...

**ზღვა კი... ზღვა აღარ იყო გაუკვალავი თოვლივით
სუსფთა და აღარც ანა იყურებოდა შორს... შო-რ-ს...**

და ზღვებოდა შოი, რომ სხვა გზა არ არსებობდა, უნდა
მიეშვა წარმოსახვა თავის ნებაზე, სულ ერთია, რომც არ
მიეშვა, მაინც ვერ დააკეხებდა, ვერ დაიმორჩილებდა,
ისევე როგორც დროს ვერ დაიმორჩილებ, ვერც გააჭერებ
და ვერსადაც ვერ გაუტყვევია, და იქროლებდნენ მისი
ფიქრები ანაყისა და წარსულს შორის, მომავალსაც მის-
წინდებოდნენ, მერე, ყველა დროს ერთმანეთში
აიჭევფავდნენ, მკვდრებსაც ალაპარაკებდნენ და
შიოდება გაეცობებინათ კიდევ!

და რამდენჯერაც უნდა გაფიქრებულვინა მეგობარს,
აუტკივარს ნუ აიტკივებო, მისი ფიქრები მაინც
იქროლებდნენ ანცი ქარივით ცოცხლების ქვეყანაში. შოი
კი, როგორც ვაგუსლებდა მეგობრის გაუთავებელ
კითხვებს, ეს რას ნიშნავს, აქ რას გულისხმობს და არც
იმას მიატყვევდა ფურადღებას, ადრე თუ გვიან რომ მიახლი-
და პირში, ეს რა სისულელეებს ჩნახავს!

და დაქპრდა ანცი ქარი ცოდვლების ქვეყანაში.

3

ამა და ამ წლის, ამა და ამ თვის ესა და ეს რიცხვი.

— ნეტა სოფროში ვინ დაგვარდა, სოფროში რა სახ-
ელიაო! — აბითითდნენ ჯანდლინთსავესე მუტრუკები, —
შენ სოფროში, იმას კი, სტეფანე, არა? თქვენი ნათლიების
დედა ვატბრე, მაგარი ნათლიები ფყოლიაო!... სტეფანე
მაინც რამ დაარქმევინათ, სტეფანე?!... მაგასაც ჩქარა
მოგარბანებთ, ვერსად დაგვიტარა სოფროში... სოფროში კი
არა, სოფროში ხარ შენ! **Coopri!**

— შეობრლეო, იგი წმინდა არს! — ასე ეუთხარი.
მისი გაგონებაზე ლამის გაივლდნენ ხითხითისავან,
აგრე, როცა სული მოითქვას, ხელები გამოიკეთეს და
საქინდან გამოიძევანეს.

„მაშინ მღვდელმთავარმა თქვა: ნუთუ ასეა ეს?“ — ასე,
ზუსტად აღე ზრძანა, არ დამიკვა, არ დამიჯერა! რატომ?!
რატომ არ დამიჯერა მე?! რატომ დაუჯერა იმთ, სო-
ფროში?... მე ხომ მწამდა მისი! ბუმბულივით ვიყავი, მსუბ-
უქი, ქარი კი, ანცი იყო, არ მასვენებდა, სიჩუმესთან არ
მტკობებდა მარტო, თავისი ჭკუით დამალობანას
მეთამამებოდა, მისაფრდებოდა — იცოდა მეწმინდა მისი
და ეს ახარებდა! არა თუ ქარი, ადრე, მონანავე ნიაფიც
მაფრთხობდა, ეს მერე მიცქვრე, მიცქვრე და შემეფარდა
კიდევ, დიდი სიჩუმის ოდნავ დამარლევებოდა, თითო-
ორულა ფოთლის ფაჩუნი, ხოლო ხანდახან, როცა ნიაფქარს
თავისდა უნებურად ზედმეტ მოსდებოდა, ხს-მონყევტლი
ფოთლით, ისე ლამაზად, ისე ადრე დასრულდებოდა
უძვებდა დედამინაზე, ისეთი სიმსუბუქით ღებულობდა

გარდაუვალს, რომ მშურდა მისი. ტკივილს არ გრძნობდა
ფოთლი და მეც ენატრობდი ფოთლადმცვეს, ღმერთს
ვეყვდებოდა, ჩემთვისაც მოეცა ძალა, ისევე მიმიღო გარ-
დაუვალი, ფარფა-ფარფატი, უმტკივნეულოდ, მაგრამ
სწორედ ამ დროს გამოდიოდა სამალავიდან ანცი, ეშმაკი
ქარი, აიქროლ-ჩაიქროლებდა, მოსტყებდა-მოსტყებდა და
სადღაც ვადაკარგული მიაქროლებდა ჩემს ვედრებას, და
მეც რომ არ ნარტვებაცე, შემინებული ხეს ვებლაუჭებოდი.
ის კი, შემინებულს, ხეს ჩაბლაუჭებულს რომ მხედავდა,
გიჟივით ხარხარებდა და მერე, ისე იტრუნებოდა, იმალე-
ბოდა, და რომ მეგონა, ნავიდა, თავი დამაშებოდა, როცა ხეს
ხელს ვუშვებდი და კვლავ ვინყებდი დიდი სიჩუმით
ტკობას, ისე გამოდიოდა სამალავიდან, — თუ შნო ვაკვს,
წამოწყვეი, ჩემთან ერთად ინავარდყო! — და ისე ლაღ
დაატყებდა ცაში, რომ ჩემი ვეული და სული მიქროლდა.

ეს, კი მინდოდა განავარდნა, მაგრამ...
— რად გინდათ ეს ოხერი გილიოტინაო! — სტეფანემ
მოინერა.

ეს, სტეფანე რომ ყოფილიყო!...
— აბა, დღეს ძელზე ხომ არ გავცავთ ხალხს, ეს ბარ-
ბაროსობააო! — თქვა იგნატემ.

— რა დროს ძელიაო! — დაეთანხმა იმანუილი, —
საფრანგეთში კი, გილიოტინას ხმარობენო!

— კი არ ხმარობენ, ხმარობდნენო! — გაუსწორა
იგნატემ.

ჭროლა, წერილი თვალები ჰქონდა იგნატეს, იმანუილს
— შმაიანი მწვანე, წყალწყალა, ორივეს ერთად კი, გაყინ-
ული, არაფრის მოქმედი შურა.

— ეგნატე არა, ეგნატე ერთადერთია! მე, იგნატე ვარ!
იგნატე! იგნატეო! — ყველას უხსნიდა თავის სახელს
წარმოშობის საიდუმლოს.

ემანუელიც, იმისი ხაირით, იმანუილი გახდა.
— იორამო, მაინც საიდან გავახსენდითო?! — ესეც მოი-
წერა სტეფანემ.

ამაზე არ დაეფიქრებულვართ, თითქოს თავისთავად
მონდა ყველაფერი, ვერც კი გავისხენეთ როდის მოვიდა,
ყურადღება არ მიგვიტკივია, ჩვენი გონება სულ სხვა
რამით იყო დაკავებული — გვგემებს ვანუბობით,
ვდავობობით, ერთმანეთის ეჭვის თვალთ უყურებდით და
ეტყობა, ამით ისარგებლა. მუშმინველადა მოვიდა, იქნებ
ტანმა უფრო, ან იქნებ?... ან იქნებ?... არც იმისთვის
მიგვიტკივია ყურადღება, არცერთი გალემილა რომ
წამოყრანატალა, მერე, როცა შეგვეჩვია, როცა ჩვენში
აითქვოდა, როცა მიყურადებდა ერთმანეთის თვალთვლი
საათივით ნაწყი, — ჩემი ხელთ მოწყალე ქაქუცას
რაზმელი, ასო-ასო აეკუსენ ჩემი მარჯვენით, ყველაფერს
ჩემს მარჯვენას ვუმადლი, ახლაც შემოძლია, განა მართლ
დაგებდნენ! ფეხები ვერ მომჭამეს იმ რაზმელმა, დამღე-
ვდნენ, მისაფრებოდნენ, გულით ენადათ ჩემი მოკლა,
მაგრამ ვერ მივართვი ნიახურიო! — დორბლმორჩულდა,
ყველას გასაგონად თქვა და აღგზნებისავან მისი მოტლემ-
პილი თავი ისე აპირალდა, რომ შიშის ჭრუანტელმა
დაგვიტარა, მაგრამ მაინც ყურს იქით გავუშვით მისი
ნათქვამი.

— საქირო კაცია! გამოცდილი, უნდა გამოვიყენოთ,
ამა, ისე არავფერი გამოვიგვიო! — თქვა იგნატემ, ან იქნებ
იმანუელმა.

იორამმა, კარგი რჩევა-დარიგება მისცა ივანატესა და იმანუილს!

ჩემი ძვირფასო NI ჩემი კარგო! არ გაგიკვირდეთ, თუ ეს ნაწერი როდესმე ხელში ჩაგივარდებათ. ისე, რომ იცოდეთ, ამის იმედით ვწერ, სხვა გამოსავალი არა მაქვს, თორემ უფრო უაზრო ვახდებდა ჩემი არსებობა. დავიჯერე დაუჯერებელი! დავიჯერე! ეპ, რომ იცოდეთ, რა ძნელია ჩემთვის უთქვენობა, ნამდვილი სიკვდილი ესაა, და არა ის, იმათ რომ მომიხაჯეს! თქვენ ალბათ იცით, თავის მოკვებითა რომ გადაიმწყვდის, რა თქმა უნდა გეტყვით, ამაზე ხომ ყველა ლაპარაკობს, მაგრამ თქვენ ალბათ ის არ იცით, რომ იქნებ არც მოუსჯიათ და ფურცადაც კი არ გაუვლიათ ჩემი სიკვდილით დასჯა, იმ საზოგადოებრივ, როდესაც ტაშის გრიალი, დაფდაფებისა და აღტაცებული შეძახილების თანხლებით, საზურველს ჩამოხსნიან ცამეტ საფეხურიან ფიცარგანზე ამავად მდგარი გილოტიონას, თავის მოკვითის უზადლო აღმსრულებელს! ალუი ვანრელის სიკვდილით დასჯის და უკანასკნელი წუთების აღწერა. ეს ამბავი ბეზანსონში მოხდა ამა წლის..."

ბეზანსონი... ბეზანსონი... მაგრამ ეს არ არის მთავარი, მთავარი სხვაა... დავიჯერე დაუჯერებელი ამიტომაც მთვლიან გიჟად და ეს ჩვენებაც გიჟის დაწერილია ჰეგეს ალბათ, უნდა ჰგავდეს კიდევ, აუცილებლად! სხვაგვარად არ შეიძლება, ესა თამაშის პირობა, გიჟად რომ მთვლიან, ამიტომაც მომეცა ქალადი, თანაც აღასრულებაც ვლიან, ისე კი, ფიქრობს, მცირედი ეჭვი აქვთ, რომ მთლად გიჟი არა ვარ, ასეა თუ ისე, ჩვენების მიცემას დადამირდი და ფურცლები მომიტანეს. ყველა ფურცელი დაწამორილია, ასეთი ნუსი აქვთ აქ, ამიტომაც ვერ გადაყრიან და ყოველ მიზეზს გარეშე შეინახავენ, შეიძლება არც ნაიკითხონ, თუ, რა თქმა უნდა, მეუარაცხადის დაწერილად მიიჩნევენ, მაგრამ მაინც, ყველა ფურცლებზე ხელს მოაწერენ და არაქვები გააგზავნიან. ეს მაიმედებს, რომ როდისმე თქვენამდე მოაღწევს ეს ნაწერი, მერე, ალბათ სხვებიც ნაიკითხავენ, ო, რომ იცოდეთ რამდენი რამე მაქვს სათქმელი, რამდენი!

ძვირფასო N, გახსოვთ პირველი რომ გაიკვირეთ მთელი ცხოვრება, თუმცა რა ცხოვრება, დარჩენილი დღეები, იქნებ წლებიც, ან ვინ უნდას, იქნებ მხოლოდ საათები, ამ კოცნაზე ვიფიქრებ, ის ჩემთან იქნება, გილოტიონაზეც ნამყვება და სანამ ჩემი თავი არ გაუფორდება, არ მიმიცვლება! ეპ კი არა, მოჭრილი თავი, თურმე რამდენ-

იმე ნამი კიდევ აზროვნებს და მამინაც, ეპ კოცნა იქნება ჩემი იმედი მომავლისა!

ძვირფასო, იმათ კი არა, თქვენ უნდა მიიღოთ ჩემი აღსარება! გვებენებით, გემუდარებით, როდესაც თქვენამდე მოაღწევს ეს ნაწერი, არ გადააყაროთ, არ დახიოთ, ნურც დაწვავთ, ნაიკითხეთ, აუცილებლად ნაიკითხეთ! აწუთო ეს მართალია, ბატონო, რომ თქვენ ლათინური იცით?.."

მაბატოთ, სახელით რომ ვერ მოგამართათ, საოცრად ლამაზი და სიყვარულის მომგვრელი სახელით! უფლება არა მაქვს! ეპ, მუდმივია ის, ვისაც ამის უფლება აქვს! მე კი...! მაბატოთ, შემინდეთ ჩემი სიცრუე, მე, არათუ მიკოცნა თქვენთვის, არც კი გიცნობთ, თურმე არ გიცნობდით! ყველაფერი ჩემი ოცნების ბრალია, სწორედ ამ ოცნების გამო ვიცრულ, რადგანაც ამ ოცნებისთვის ეს კოცნა აუცილებელია, თუგინდ ერთადერთი, მხოლოდ ერთადერთი! და

მაბატარი აივენგო ქელდი

ანასკნელი დღეები. ნამდვილ ჯოჯობეთში მაშინ აღმოვჩნდები, შენზე ფიქრს რომ ვერ შევძლებს ახლა კი, მშვიდად ველოდები გარდაუვალს და ვფიქრობ, რა კარგი იქნებოდა, მართლა რომ მეკოცნა შენთვის, გვიფიცები, ოცნებამაც, კოცნაზე შორს არ მივდივარ, არ ვიცი რატომ? ალბათ, მართლა გიჟი ვარ და იმიტომ, შენ ხომ ჩემთვის ყველაზე ლამაზი ქალი ხარ! ნამდვილი ქალი! თანაც ხელს არაფერი მომიღს, ჩემთვის ხომ არაერთიარ ნინააღმდგომარა არ არსებობს, არავითარი სინდის-ნამუსი, მე ახლა ყველაფერს უფლება მაქვს! მე ხომ, შენსებთან განსხვავებით, ვიცი რომ სიკვდილამთავალი ვარ! მე ხომ სიკვდილამთავალის უპასუხისმგებლობა მათავისუფლებს! ჰოდა, შენზე ფიქრის დროს, ეს უპასუხისმგებლობაც კი, სადალაც გადაკარგულში მიბრძანდება და აღარ არსებობს არც ეს საზოგადოებრივი საკანა, არც გილოტიონა და რაც მთავარია, მგონია რომ... მგონია რომ ჩემი ერთად ყოფნა... არა, არა, ჩვენი კი არა, თქვენი! პო, თქვენი! შენი და იმის! ვესმის?!

ეპ, ჩემო კარგო, მრავალი ცოვადა არსებობს ამ ქვეყანად, ერთ-ერთი უმთხმული კი, სხვისა... არა, არ მინდა დადი-ჯერი, რომ შენ სხვისი ცოლი ხარ, არ მინდა ამდაც დადი-ჯერი, ამაზე იმან იფიქროს, მერე რომ უნდა შეგებდეს, ეს მისი

სადარდებელი იყო! ხილვებმა ჩაიზუფეს ჩემში, სიკვდილის განაჩენმა წინასწარმეტყველების უნარით დამაჯილდოვა! ასეთი რამ ხდება თარმეთ, ეს რომ იმით გაიგონ, შეიძლება ცოცხალიც კი დამტკაონ, მაგრამ მე ამის არაფერი სურვილი არა მაქვს, არ მინდა რომ თავის სასარგებლოდ გამოიყენონ ეს უნარი, თანაც შენ ხომ... მგ... ხედავ, ვხედავ! ქარიშხალი მოხვედრის ბელურას ვხედავ... შენ შეეკითხები, — ადრე სად იყავიო?! — ის კი, გვიპასუხებს, — სად და ჯანდაბაშიო! — ასე მოხდება, აუცილებლად ასე, ოღონდ მერე... ყველაფერს თავისი დრო აქვს! გარკვევად დაიხსომე, შენ სხვა ხარ! შენ იმას უნდა ეკუთვნოდე, ვისაც სივარდემდე ეყვარები, ყველაფერისთვის რომ იქნება მზად, ყველაფერი რომ დააგინდებდა, ყველაფერს რომ დათმობს, გესმის?! ვასაძლებია?! შენ ხომ ერთხელ განიცადე ეს! მაშინ თვარამეტყვლიდა ნილას იყავი, ის ბეგრედ უფროსი იყო მუწხე. მივლი თბილისი ქალაქკობდა ამის შესახებ, ხომ იცი რა ჭირივანაცაა ჩვენი ქალაქი, ის კი, ცნობილი პიროვნება იყო. ყველა აღსადაგა შენს წინააღმდეგ, მოძილები და ნათესალები, ნაცნობები და უცნობები, ყველა გარკვევდა ქუჩას, მაგრამ — შენ, არავის არ უფებდელი ყურს და გნამდა განგებობსა — იმ კაცის ჭკუით მოხიბლული, განგებობს აბრალებდი ყველაფერს და გინარბდა, რომ გახედი, რომ გიყვარდა, არავის რომ არ შეეკუბა და ყველაფრისთვის რომ იყავი მზად. მე, შესმის შენი და უფრო გარკვევ მესმის ის, რასაც მერე განვიცდი, როცა იმან უკან დაიხია, როცა ასაკი ამოეფარდა, როცა სხვა უამრავი მიზეზებით თავს იმართლებდა, როცა შენც გატყდა, შენც გაატყდა დედის ცრემლებმა და მრავალ, ვითომ კეთილშინაურება ხევენდა-მუდამა.

შესაჩირონ ბორცვივითი ხშირად ტრამპახობდა, ჩემი საუკეთესო მეგობარია შალვა ორბელიანი ბატონი ბაქარის საუკეთესო მეგობარიც იყო, შალვა ორბელიანი იმის სულაც, შალვა ორბელიანი კი არა, ბატონი ბაქარი იყო ის კაცი?! თუმცა, ახლა ამას ჩემთვის არაფერი მნიშვნელობა არა აქვს, მე ხომ მხოლოდ ოცნება შემიძლია, ოცნება იმაზე, რაც იყო და რაც თურმე არ ყოფილა! თურმე, ყველაფერი ჩემმა ავადმყოფურად ფერმონობად ფაქტაზიამ წარმოშვა! არ არსებობს, არ ყოფილა, არც ძველი თბილისი, არც კაფე „პარიზი“, არც მთანმინდა, არც ჯვარი, არც სვეტიცხოველი, არც მთავარი დედოფლის საფლავზე დადებული მინდორის ყვავილების კონა და არც სვეტიცხოველის ეზოში შენს მიერ ნათქვამი — მერე, მერე, როგორღაც ერთად ვიქნებით, სულ ერთად ვიქნებით, ოღონდ ახლა მადროვე, ნუ დამაძალებოდა — კიდევ ერთხელ ვიმეორებ, ამის მსავალსაც კი არ ყოფილა, ვე კი არა, სვეტიცხოველის არსებობაზეც შეშინება ვეტი, სამაგიეროდ, დანამდვილებით ვიცი, რომ არსებობს შენი შვილი და შენი ქმარი, არსებობს შალვა ორბელიანი და ბატონი ბაქარი, სხვებიც არსებობენ, ნაცნობები, უცნობები, ჯალათიც არსებობს, მსხვერპლებიც არსებობს და კიდევ, არარსებობით გამოწვეული სიცარიელის ტკივილი არსებობს! ჩემო კარგო, ყველაზე მწილი ასატანი სიცარიელის ტკივილია! შენ უნდა იცოდე, რა ტკივილია ის, შენც ხომ გტკიოდა სიცარიელე! ამიტომ, უნდა გაუგო ამ ტკივილის პატრონი, ალბათ, გაუფრებ კიდევ, და თუ არა, რას ვიზამ, ვერ დაგაძალებ, ნება შენია, მე, შემიძლია მხოლოდ გისურვო, რომ აღარასოდეს განიცადო ეს ტკივილი, აღარასოდეს! ეჰ, ათბილა ეს ქვეყანა, აირია, მრავალი ჯურღმული განქნდა, მრავალი ხერეღი... არა, არა, აშლილი იყო, არეული,

ჯურღმულებით და ხერეღებით სავეს, უამრავი ცოფის მონა ცხოვრობდა და მართალი არ ყოფილა არავინ! ცოფილების ქვეყანაში ცოფვას ვერ გაეძვიცი!

შენ კი, უტყფარად უტყფრობით გაოგნებული, ქარიშხალში მოხვედრის ბელურას ჰგავდი.

— ბრავო!.. ბრავო!.. ბრავისიზო! — ხმის ჩახლენამდე გაპყვირდა იმნალოდ, იგნატეს შესრულებული „ო, სოლე მოსი“ შემდეგ.

— ქარც კი უნდა გახედო და ლაჯებზეა მოიცილო, ლაჯებიც ისე უნდა ამოსდო და ქისერც ისე უნდა მოუფრიხო, რომ ურჩობაზე, ფიტრაც კი ვერ გახედოსო! — ასე არჩევდა ბესარინ ბორცივიშვილი ჯანღონისთვის მუტრუკებს. ეს მანამ, სანამ...

ხანდახან, ბატონი ბაქარი ჩვენც გვიჩვენებდა იმეორეს აზრს, — სხვათაირად არაფერი გამოგვიყვია!

ის კი, იტყვი, — ქარმა მომგვარა სიყვარული და ამიტომაც მაყვარა ქარი!

მე კი, იტყვი, — ამაო იყო ვედრება ქარის!

ჭუჭყიანი, დანჯღრეული ვაგონის დანახვაზე, ბავშვები გაიხარა მარინ და იმსუთას, ნამდვილად ჰგავდა, მოულოდნელი სიხარულით აღტაცებით პატარა გოგოს. ვერც წარმოადგენდა, ფუნტიკულიოო თუ კიდევ მუშაობდა, ისე, ყოველი მუშაობისთვის გაუფრებ ქონების ქუჩას, ტყუობა, სხვები ასე არ მოიქცეოდნენ, თურმე იმ პაპანაძესაც სიყვარული, ცარიელი არ დაუხვდებოდათ თანამინდის პარკი.

დედისას გადმოჰმურებდნენ ქალაქს — თითქოს ისეც ისეთი იყო თბილისი, ვერაფერი შეამჩნევდა და ვერაფერს მიხვებოდა, ისეც ისეთი, და რომ არა, ფუნტიკულიოოს რესტორნის მინერალული დარბაზები, აქა-იქ ჩამოყვებული ჭერი და მტკვარული კედლები, ალბათ, გახსენებიათ უკერ გაიხსენებდი დაბლა დარწმუნლ ჩონჩხაქვეყნულ შენობებს.

— ღმერთო, რა სილამაზეა, ხანე რა ფერებიაა! — აღტაცებას ვერ მალავდა მარი, — რა ფერებია, რა ფერები! და იყურებოდა შო-რ-ს... შო-რ-ს... — რამდენი ხანია აქ არ ყყოფილვარ, რამდენი ხანია!

მერე, ნაქვინარი, დამტრეულ სკამზე ჩამოსხდნენ, სივარტეც მოწიეს, ილაპარაკეს აქეთურზე, იქეთურზე, სხვადასხვა ამბები გაიხსენეს, დანის პრინცესა შეხეხნენ, მეორე დიდ უილიამსაც, მოკლედ, ყველაფერზე ილაპარაკეს, მთავარი ის არ თქვას. მთავარი გაურბოდა შო, არადა, უკვე დრო იყო, სათქმელი თქვო თქმულიყო, გუშინან გრმონობა, გამოცდილებაც კარნახობდა, რომ ამ შეთქვევ არ შეიძლებოდა, მაგრამ მაინც, სივარტეც სივარტეც ენეოდა და პატარა შეუფრებელი ზოჭიერი დუფდა. მერე, ისე გადმოხვდეს თბილისს, ისე აღფრთოვანდა მარი, აგერ ის, აგერ ესო, უხაროდა ნაცნობ ადგილებს რომ პოლოლობდა, სიონი მთებინა, მტკვარს გააყოლა მზერა და აი, პარიზიო! „პარიზი“ შეარქვეს, თუთარი პლასტმასის მაგიდებთან ქუჩის კაფეს. იქ ხვდებოდნენ ერთმანეთს, ჯერ საქმიანი შეხვედრები იყო, მერე, ვითომ საქმიანი, მერე კი, მოთხოვნილებად იქცა ეს შეხვედრები, ხან კვირამი ორჯერ, ხან სამჯერ, ყოველ მეორე დღესაც... რისთვის? ალბათ, იმისთვის, რისთვისაც ხვდებოდა ერთმანეთს ქალი და კაცი, მაგრამ რატომღაც, ორივე ნიღბავდა ამ სურვილს — არღაცას ეუბნებნენ! ან, იქნებ ემინოდათ, რომ არ მოეპოვებოდა იმედი, მოულოდნელი შესაძლებლად გააძევედნენ იმდელი მერე

ქო... დაუბერავდა ქარი! დაუბერავდა და... ჩემი ნასვლის დროაო — ამბობდა მარი. მიდიოდა და ნასვლევ, კიდევ დამხანაურ რჩებოდა მასთან, შემდეგ კი, როცა შოი, უკვე ნამდვილად მარტო იყო, ისევ და ისევ, მარიზე ფიქრობდა, ფიქრობდა და უკვირდა, რატომ იქცეოდა ასე, მართლა გამოუცდელი ხომ არ იყო, მიზეზს ეძებდა, მიზეზს უნდა ჩასწავლოდა, მიზეზი შეიძლება სულ სხვაგან იყო საძებნელი, შეიძლება სულაც ნარსულში დაბრუნება სურდა, ადრინდელი სინძინდის დაბრუნება, გამოცდილებამ რომ დააკარგვინა, და ვინ იცის, თუ თვითონ დაბრუნდებოდა ნარსულში, თუ შესძლებდა თავისი მეხსიერებიდან ამოეშალა ცხოვრების დიდი მონაკვეთი, მაშინ, შეიძლება მარიც დაებრუნებინა ნარსულში... მაგრამ, უნდალა კი ეს მარის?... შეიძლება, პირიქით, ნარსულს გაურბოდა, შესძლებდა ნარსულში დაბრუნება ამინებდა?!. ან იქნებ, ყველაფერი ძალიან იოლი გადასაწყვეტი იყო, ან ასე, ან ისე?... ან ურთიერთობის შეწყვეტა, ან ცხოვრებისეული, ჩვეულებრივი დასასრული — მოპარული ენება სხვა გზა თითქმის არ არსებობდა, მარი ხომ სხვისი იყო? სხვისი ცოლი? თვითონაც ხომ... მართლაც, ამაზე ფიქრს გაურბოდა, მაგრამ როდემდე გაეცქეროდა? როდემდე? როდემდე ივლიდა მონუსხული, შეყვარებული პატარა ბიჭიყვი?!. თითქოს პირველად უყვარდა, ან იქნებ, მართლა ასე იყო?!. იქნებ, ეს პირველი ნამდვილი სიყვარული იყო, იქნებ, მთელი ცხოვრება მარისთან შესახვედრად ემზადებოდა, იქნებ გარდაუვალი შეიგონრო, თვალნათლივ დაინახა მისი მოახლოება და ეს, აღმერთისაგან პოეტური უკანასკნელი საჩუქარი იყო?!. იქნებ?... იქნებ... იქნებ, ზარბაზნების ბათქაბუთის და უთაბოლო სორლის დაივნეგებას ლამობდა, ან იქნებ, თავისი უამრავი შეცდომის დაივნეგება სურდა?!

იქნებ?... იქნებ?!. იქნებ?! ამ სიტყვას რა გამოიღვეს იქნებს ცხოვრებაში... იქნებ, მართლა ყველაფერი ძალიან იოლი გადასაწყვეტი იყო!..

მაიპობს გემი ზღვის ტალღებს — ღვინისფერი ზღვის ტალღებს, ნეტა სად მიდის? სად მივდივართ?! ოცნების გემი თავისუფლების გემი! ჩვენი თეთრაფრიანი ხომალდი... ნუთუ დაავინცდა?!. ზღვა... წყნარი, პროლოგიით გამჭვირვალე... ფეხდაუკარგებელი თოვლივით სუფთა... თეთრი, ქათქათა ქალბა და მწვანე პალმა... თეთრი თვალები და გრძოფონების შადრევანი... ნუთუ ყველაფერი დაავინცდა?! ღმერთო, რა ფერები იყო, რა ფერები!.. ანა და ზღვა... ნუთუ ყველაფერი დაავინცდა?!

სოლ სოლ დო სოლ/ დო სი ლა სი რე დო სი ლა/ დო სი ლა სოლ

4

ანა და ამ წლის, ამა და ამ თვის, ამა და ამ რიცხვზე, გაცილებით ადრე.

„ქარი არს მზისა და ვარსკვლავთა მიერ ქუეყნით აღტაცებული სიმბურვალისა და სიმშელისა აღორთქლებით და პავრთა შინა მოძრავი... ხოლო ქრინა ქარნი აღმოსავლეთით დიდსა და ღამის გასწორებით აპოლოტი და დასავლეთით ზეთროსნი, სამხრეთით ნაოლი და ჩრდილოთ აპარკტიკა.“

ვერაფრით ვერ გაივგეთ, რატომ გამოიყენა ეს ციტატა, ბატონმა ბაქარმა თავის სტატიაში. არის ვერ ჩაენვდით — რა კაცშირი სქონდა ქარს მსჯეროვლ მოვლენებთან, ან თუნდაც, ნარსულის მწარე შეტყობებთან?! რა იმალბობდა ამ სიტყვების უკან?! ერთი სული გეჭონდა თვით ბატონი ბაქარი გვეხება, მაგრამ მისი სახე არ შეიძლება, ჩვენ ეჭვმიტანილები ვიყავით და არ გეჭონდა უზღუდება ბატონი ბაქარიც ჩაგვეგდო საფრთხეში, მას უნდა მოეფრთხილებოდი და რა უბედურებაც უნდა დაგვეტყდომოდა თავს, არამც და არამც, არ უნდა გვეხსენებინა მისი სახელი. ბატონ ბაქარს, ვერ კიდევ გვერი უნდა ეღვანა, ვერ კიდევ უამრავი ადამიანი იყო გამოსაფხიზლებელი.

დიდი ფიქრისა და განსჯის შემდეგ, ამ დასკვნამდე მივყვით, რომ ჩვენი მოქმედების დრო იდებოდა, ეტყობა, ბატონი ბაქარიც ამაზე მიგაფიქრებდა — უნდა მოვეცინრო, სახან ანგლოზები ამ ოთხ ქარს აუშვებდნენ! მაგრამ, სწორედ ამ დროს, როცა უკვე ლევიტებოდა ნაყოფიერი ნიადაგში მოხვედრილი ჩვენი სასოების მარცვალი, როცა უკვე ქარიც, შიმის მომგვრელი, შუამდ თავზარდამცემი ქარიც აღარ გვაშინებდა და რაც მთავარია, მუდამივი სამაღლივან უნდა გამოსულიყო ჩვენი მარადიული ოცნება, სწორედ იმ დროს გაიბზარა, ღმერთის მიერ ზოძიებული ჩვენი ზარის ვინ, ვინ დავაღლუბა?! ეს, ვე რომ გვეცოდინება, ვინ იცის, იქნებ რამე გველანა, იქნებ რთორიკულ მოგვეცინრო და სანამ ბზარი ნარსულად იქცეოდა, ერთ-ორჯერ მაინც, მძლავრად შემოგვეკრა და ჩვენდა გასახარად ავეფერებინა! მაგრამ, როგორ გვევით, ვინ იყო ჩვენი დამლაშებელი? ყველაზე ცოდვის ქვეყნით, არავინ არ იყო მართალი, ყველა ასედა გზას, ასობტა გველი წაისევს ბაგვეზე და მოქმეზდნენ სისხლის საწთხელად! ამ ამბავზე ქარიც კი შეაზუნა, ის ქარი არა — ის ოთხ ქარი, ვერ კიდევ ემტრა მაგარ ხელს! — ჩვენი ქარი შეაზუნა, ჩვენი მოთვალთვალე, ამეზარი ზუმრობით რომ გვიანუხებოდა, იმასაც ჩაესახა იმედ და ეგონა აუცილებლად ნავეყნობილი სანავადოდ, შოდა, როცა ყველაფერი უკულმა მეტრიალდა და იმედ გაუცრეგვდა, ისე შეუნხდა, რომ გასაფრენად გაემზადებულა გამშლილი ფრთებით მონადირე ძაღლის ყურებით ჩამოყარა და ჩუმად, ყველასაც მალულად, აქეთიდა.

შეიკრე დღეს კი, — განმზახედინით! — მიზრძანეს ჯანდლითისასეცემმა და თაიანი ჯანმრთელ სხეულესა შუა ჩამაყენეს, მარე, გამოიღმეს და მოხოვეს ნაყოფიერი სადეც ვერ არს — ანუ, ვითონ იარ ერთი ჯარი! — და სამი — ორი ჯანდლითისასეც მუტრუკი აქეთ-იქით და მე, მათ შუა მდგომი, მწყობრი მახვილი გაემართეთ როზინგის კაბინეტსკენ. მე, ფეხის არეგას შევეცადე, უზერლული იყო მაინც ასეთი მორილიება, თანაც უამრავი ხალხი გვიყურებდა, მოვახებრე კიდევ ნაბიჯის არეც, მაგრამ უშალ ვიგრძენი ჯანმრთელი კუნთების ათუხთუხება და ამ თუხთუხით მივხედი, რომ სხვა გზა არ შეიონდა, ისევ უნდა ამნყო ფეხი იმართოს! ხეც მოუქეტი და ჩემს, უფრო სწორად კი, ჩვენს ჩვეულ ასეც მივმართე — დაეივრე, ვითომ მწყობრი მახვილი არ მივეყვებოდი და თავი ვეიარ ფილპად ნარსოვდვინი, არც მეტი, არც ნაკლები, ვერარ ფილპად, ვერლუვ სორლის როლიში! საამისო მიზეზიც გამაზნდა, როგორც ამბობდნენ, რალციტი გვაგვიდ კიდევ, აღბათ გახსოვი, რა ამავად მიმახვებს თვითრეზნებანი ვოულები ვერლუვდვინი, შოდა, მეც ასე მინდოდა გამშელო როზინგის კაბინეტამდე დარჩენილი გზა!

და ასეც მივდიოდი, ოღონდ, რა თქმა უნდა, ჩემს წარმოსახვაში — თავანუელი, გალიმბული! ამ დროს ილენაც გამოჩნდა. მას შეეძებ, რაც ეგნატე იგნატე გახდა, ემანუელი კი იმანუელი, ყველა შეიძლება ი-ზე და ელენამაც ილენა დაირქვა, ილენამ ილენამ, ეტყობა არაფერი არ იცოდა, დამინახა თუ არა, სახე გაუბრწყინდა და ჩემზე გამოიქანა, მაგრამ ჯანღონისთვის ეგნატეს კუჭშია გამოხვედრი აფე-ლიწვევი ვაგამაშა, ყველაფერს მიხვდა, და თუმცა, ასეთ დროს, ჯანღონისთვის ეგნატეს შორის მოქცეულთან დაპირაკი სასტიკად იყო აკრძალული, მაინც გახვდა და დამიძახა: — **Софромик, дорогой, не бойся, навски твоя!** — ილენას სითამამზე მეც გამამხებდა, ისევ შევეცადე ფეხის არევისა და ისევ, როგორც ცოტა ხნით ადრე, ათუთუხებულმა უსუნებმა კვლავ მწყობრ ნაბიჯზე გადამიყვანა. რას იზამ, თურმე მართლა ხნავს ძალა ნაბიჯით!

ძვირფასო NI ისინი აღბათ ამ ნაწერს აბაღუდრად მიიჩნევენ (მათ ხომ მხატვრული აზროვნების არაფერი გაეგებთ!) და ამიტომაც არ ნაკითხავენ. უნც იმისათვის არ მოქცე, დარწმუნებული ვარ, რომ შენ ყველაფერს მიხვდები და ჯეროვნადაც შეაფასებ. ჩემი ძვირფასო, შემინდე ცოდვები, ილენასა და მის მსგავსებს ვაღონისხ-მობ, რა მესაკმებოდა მათთან, რატომ შეგაღვი გავო ჩემი გრძნობები, რისთვის?! მაგრამ, რას იზამ, ასე იყო, სიამარულეს ვერსად გაეცქვი!.. სიბოროტესა...

მა ასე, მიგზივებდი ჯანღონისთვის ეგნატესთან ერთად და ილენას სიყვარულით აღსავსე შურის ვგრძნობდი. ამ დროს, მოულოდნელად მანრიკომ დასჭყბა, ეტყობა, იგნატემ ჩართო თავისი მავნებლობა, ეტყობა კი არა, ნამდვილად ის იყო — მისი მავნებლობა, ახალი გამაძლიერებლების დახმარებით, ისეთ ხმას გამოსცემდა, რომ გვეგრებოდა "ლა სკალამი" ბარ და იქ უნებ დიდ დიდ მონაკისი იტალიურ ოპერაზე იყო შემოღობი იგნატე, ყველაზე ხარისხ, რასაც კი მოულოდნელად, ახალი ჩანაწერების მიქცევა ხარჯავდა, დიდ-ბული ფონოთეკა შექმნა და რაც მთავარია, თვითონაც ამღერდა ყოფილი მოკრივე, ჯერ, ნეაპოლიტანურ სიმღერებს შეეთამაშა, ჯლის ბაძავდა, ჯილიზე ხომ საერთოდ კარგავდა ჭკუას, ხანდახან კი, ნასვამი, ვითარცა მოკრივე, არეგას უნებდად შეებნას. ტყამ არ იმუერებდა მისთვის იმანუელი, — ბრავო! ბრაიო!.. ბრავისიმოო!.. — ხმის ჩახლქამდე გაკვირვდა, განსაკუთრებით "ო, სოლე მორის" შესრულების შემდეგ. იგნატეს ხართი, იმანუელიც ოპერის მოყვარული გახდა, თუმცა, ეს მისთვის ნამებზე უარესი იყო, რადგან ამ ქვეყანა, ყველაზე მეტად დოლ-გარ-მონსა და დუდუქს აფასებდა, მაგრამ რა ექნა, იგნატე ხომ მისი მეგობარი იყო, თანაც კოლეგა ადრე, იმანუელიც მოკრივე იყო, მართალია, იგნატესათვის სახელგანთქმული არა, მაგრამ მაინც მოკრივე და ამით ძალიან ამაყობდა. სწორედ ამიტომაც გაუგო იგნატეს, აბა, სხვათაირად როგორ შეიძლებოდა, მოკრივე თუ არ გაუსწორებდა მოკრივეს, მამ ვინდა გაუსწორებდა? რა თქმა უნდა, როგორ, თუმცა, მხოლოდ ვაგებ-გასწორებამი არ იყო საქმე, არ შეიძლება იგნატეს ღვაწლის უარყოფაც, მან იმანუელის ესთეტიკური აღზრდა იყავლდებოდა და როგორც ვეძავდი, გარკვეულ წარმატებებში მიიღწა. იგნატეს დაუღალავი შრომის შედეგად, იმანუელი თვალის დაუსმინებლად უსწებდა ნეაპოლიტანურ სიმღერებს, ხოლო საოპერო არიების მოსმენისას თვალს მხოლოდ სამეგრე ახამამებდა და რაც

მთავარია ამ დროს არ ფიქრობდა არც დოლ-გარმონზე და არც დუდუქზე. ასე რომ, ყველა სხვა საქმესთან ერთად, აქვც, მწვენიერად უნებნებდ ერთმანეთს, იგნატე და იმანუელი. მაგათზე ბევრი მაცეს სათქმელი, მაგრამ არ მინდა მოვლენებს წინ გაუღწირო, მაგის დროც მოვა, მანამდე კი...

დიდი მადლობა, იგნატე! მე, ამ მარტურსებს ვინა ხარ და რას წარმოადგენ, ვინ იყავი ადრე, მოკრივე თუ კოდე რაღაცა, ვის ემსახურებოდი, რას აკეთებდი, მხოლოდ რინზეც იყენებდი შენს მუშტებს თუ... მთავარია, რომ დღეს, შენ კოდეც ერთხელ მომამხმინე დიდი დელ მონაკო და შენდა უნებნებად, იქ მიმავალს, მძიმე გზა შემიძუსუსტე, გამაღლო ამისთვის! თუ გინდა, შენი ხართი, იმანუელისაც ეეტყვი მადლობას, — გამაღობ, იმანუელი!

შის აუცილებელ მოთხოვნებზე გადაეცა მარის ნახვა. მოუთმენლად ელოდა ყოველ შეხვედრას. წინაღმეს, თითქმის არ ეძინა, და თუ მამაც იძინებდა, ავისწმებოდა, რომ მიზეზა და მიზეზი ვაიმე, ან თვითონ ეგნატეებოდა კაფე "პარიზში" მისვლა, ან მარი არ მოდიოდა.

ისე მხედ, ისეთი შეპირებით მღეროდა მანრიკო, რომ ჩემს საბოლოო გარდასახვას ფულენი სორელიად თითქმის აღარაფერი უკლავდა, მაგრამ, ჩემდა სამწუხაროდ, მალე, ჩემს შორის, ერთი პატარა განსხვავება აღმოვაჩინე — ფლემში, ემაფოტისკენ მიმავალ ყოფილს, თეთრი, ქათქათა, გახამებული პერანგი ამშველებდა, მე კი, საქადა მულანდელი და არც ისე სუფთა ხაკის პერანგი მეცვა. ეს განსხვავება საესებით საქმარის აღმოჩნდა მკორე ეჭვის გასაჩენად და როგორც კი დავეჭვდი, მორე, უფრო მნიშვნელოვანი დეტალიც გამაჩინდა — ყურარ ფლიდის ყოფილენი, ნაღვლიანი ღლილით მეკურნებდა უკანასკნელ განითადს, მეც გაეცლინებდა მის მსგავსად, ეს არ იყო ძელი, გაცილებე კოდეც, მაგრამ განითადისთვის რა მექნა — ჩემი მთავარი ექმნი, როზინეც, თორმეტ საათზე ადრე არასოდეს არ მოდიოდა და აქედან გამომდინარე, ახლა, თუ ქმნი არა, პირველის ნახევარი მინცე იქნებოდა. ასე რომ, საპნის ბუშტივით გაურა ჩემი წარმოსახვა, თანაც ვერდის მუსიკაც შენდა, არ გიცი, თვითონ გამოთიბა იგნატემ, თუ რომელიმე ჯანღონისთვისეც გამათითინა, თუმცა, ამას რა მნიშვნელობა ჰქონდა, მთავარი ის იყო, რომ აღარ არსებობდა არც ყოფილენი და აღარც მანრიკო, მე კი, სხვა გზას რადგან ვერ ვეძავდი, კოდეც ერთხელ მეუერყრად ბედს და ჯანღონისთვისეც მორის მოქცეულმა, უფრო მეტი მონღონობა დავკარი ფეხი იატკას და მათთან ფეხმეწყობილმა ღამის მართში გავიარე დერეფნის უკანასკნელი მონაკევი და ის-ის იყო კიბეზე უნდა შემეფდა ფეხი, რომ კიდეც ერთხელ ჩამეხსნა, — **Софромик, дорогой, навски твоя!** — გამივივდა რა გეცე, მაშად დე რენალი ბედის დაცვიცა, მაშად მეტი გეტი განა შეიძლებოდა?! მოერდომე რა გეცე...

განქარდება ყოველივე, ასე ამბობენ! ას ვარგა, როდესაც სიკვდილის წინ დანაშაულს გარძობ... მთელი ჩემი ჭიჭივრება თავს დანაშავედ ვგრძნობ, დანაშაულია, რომ ვცოცხლობდი, რომ ესუსთქავდი, რომ დავიბადე... ღმერთო ჩემო, არადა, არაფერი დამიშავებია!..

როზინეტის კაბინეტს მესანდ საართულზე მდებარეობდა. ქემმარტება, რომ მესამე საართულადაც, მორეც მართულადაც, და ისიც უდავო ქემმარტებაა, რომ თუ ადამიანი ლეფტი არ საარგებლობს, ან ზევიდან ქვევით არ ჩამოდის,

მესამე სართულზე მეორის გაუფელდავზე მობედება. ფინიდან, ჩვენი შენობა სამსართულიანი იყო და ამ მშენებელურ შენობაში ლოფტიც არ არსებობდა, ჩვეულებრივად ამ ქუჩმარტების, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მინც ვნატობდით, რომ ეს ქუჩმარტება, ქუჩმარტება არ ყოფილიყო! მეორე სართულზე ბესარიონ ბორცვიშვილის კაბინეტში მდებარეობდა და სწორედ ეს იყო ჩვენი ნატვრის ძირითადი მიზეზი, რადგანაც როზინგთან გამოძახებულები, ჯანღონისთავსებებს, ჯერ განსანმენდელში შეკავადათ ბორცვიშვილის კაბინეტს განსანმენდელი ჩვენ შევარკეთი, ყოველ შემთხვევაში, მაშინ ასე გვეგონა, თუცა მერე, როცა კარგად დაფუკვირდით, დაგრმნდით, რომ ეს შთამბეჭდავი სახელი მისივე მოგონილი იყო. ვფიქრობ, როზინგმა არაფერი იცოდა, არც განსანმენდელზე და არც მისი მოადგილის დანერგული ახალ მეთოდზე. თეთონი, როზინგი, იმ დროისთვის, შეძლებისდაგვარად კეთილი კაცი იყო. როზინგს ერთი ნაკლები გააჩნია, გვარია არა აქვს სათაულიო! — ხშირად სმენია ავთანდილ შარაბერიძეს, საიდან მოიტანეს?! რატომ დაარქვეს როზინგი?! და საერთოდ, ვინ იყო როზინგი?!. — უკანასკნელ დროს ხშირად ფიქრობდა ამაზე ავთანდილ შარაბერიძე.

როგორც ამბობდნენ, როზინგის მოსვლის შემდეგ, ბევრი სასიკეთო ცდილობდა მოხდა. ის, ყოველნაირად ცდილობდა, რომ მშვიდი, ნყნარი გარემო შეექმნა და დაემშვიდებინა ჩვენი აფორიაქებული სულელები, ჯანღონისთავსებების დათხოვნასაც აპირებდა თურმე, მაგრამ ბორცვიშვილი ყოფილა ნინალმდეგი, დაურწმუნებია როზინგი, რომ სრულად იზრუნებდა ჯანღონისთავსებებზე და მათ, უფრო მოპყრობას ვაძაგნებდა. — მიიღო თავისი ენერჯია შეღვია ამ საქმეს და მიზნასაც მიაღწია! — ყველა აღიარებდა ამას, მისი მომხრეებიც და მოწინააღმდეგეებიც. თავიდან კი, როგორც ამბობდნენ, ჯანღონისთავსებები თურმე უფრწობდნენ, ნასვლაც მოუწოდებიათ, კინაღამ ბუნებრივ მოუწყვიათ, მაგრამ ბორცვიშვილს მოთმინების დიდი უნარი გამოუმტვლავებია, ყოველ ცისმარე დღეს, ყოველ მტკვრებაზე, ერთსა და იმავეს უმოუწოდებდა, — მოთმინეთ, მოთმინეთ, ჩემო მკვებრებო, იცოდეთ შორს არ არის ის დღე, როდესაც, თქვენი ჯანმრთელი კუნთები მიიღო ძალით ამოქმედდება, მანამდე კი, ისე მოქმედი, როგორც შე გასწავლით, დამოკრებით, ირწმუნეთ ჩემი, ირწმუნეთ ჩემი! — და მიიღნია თავისას, ჯანღონისთავსებებს, ღმიწინის ნიღაბი მოარგო და თავისი ნიჭის, გამჭრიახობისა და მონღომების წყალობით, პირზეღიმიდმოფენილებდა ატყია. ჯერ არ ჰქონდა მათთვის სასურველი ქარი, და ჯანღონისთავსებებიც ელოდნენ თავიანთ ველებს, ელოდნენ და ათუხთხებულ კუბების იოკებდნენ, ხელში ეკავებოდათ, მაგრამ ითმენდნენ, ერთმანეთის ღიმილსაც იტმენდნენ და უსტყვოდ ემორჩილებოდნენ თავიანთ უფროსს. მანამდე კი, საბოლოოდ რომ არ გადაცეცულიყვნენ პირზეღიმიდმოფენილებად, მათ მუშაობას დაეხმარებულ კუბებებს, განსანმენდელში აძლევდა მცირე საზრდოს ბესარიონ ბორცვიშვილი.

განსანმენდელში ყველა შეცდომი მოესმინა მოცარტის საფორტეპიანო კონცერტები, — აფორიაქებულ სულს ამწვადებს, უშიდდობს რწმენის უბრუნებს, დიდებული მაღაზია, თურმანინიძის მაღაზიოზე უკეთესი, დიდებულიო! — ხშირად ეუბნებოდა ამ სიტყვებს თავის პაციენტებს,

ბატონი ბესარიონი. ძნელი სათქმელია, საიდან მოიტანა ეს შედარება, ან ვინ უწინა მოცარტის გამოყენება, მართალია, ხელოვნების მოყვარულად თვლიდა თავს, ხალხურად უყვარდა და როგორც ამბობდნენ, როცა უამრავი სავითი დატვირთული, დროს გამოზნახავდა, მშენებელი მღერობდა სუფრასთან და დიდებული მოღვინაც იცოდაო, მაგრამ მოცარტი, მაინც შორს იყო მისი გემოვნებისგან, განსაკუთრებით კი, არ შეუყურებოდა, მის მიზანსწრაფულ, მქქვარე ენერჯიას. შეიძლება, მოცარტი თავის ჰუმანურობის დასამტკიცებლად სჭირდებოდა, ან იტნებ, იმათი აზრის გასაფანტავად, ვინც ამრტული უყურებდა და მის გემოვნებას დასცილოდა. ისე, მართლაც გასაკვირი იყო, სად მოცარტი და სად, ბრინჯაონანსამულ ჩარჩოში ჩასმული მისი საყვარელი სურათი, კაბინეტის ყველაზე განოსაწენ ადგილზე რომ ეკიდა. ხსრორედ ამ სურათის კაბე ქორაობდნენ მისზე და დასცილობდნენ კიდევ, რა თქმა უნდა, ჩემ-ჩემად, ზურგს უკან, თორმე პირში თქმას, მაშინაც ვერაგინ უბედავდა, რადგანაც მის თავზიანობაში, უკვე იგრძნობოდა, ძალით შეკავებული, ნებისყოფით დამორჩილებული დაუნდობლობა. თავისი წყლისფერი თვლებით, ხანდახან ისე მხებდავდა ადამიანს, რომ ყოველგვარი ხუმრობისა და ქორაობის ხალისს უკარგავდა. კიდევ ერთი რამე იყო საინტერესო — რატომ ჰქონდა, შავთიანის, შავგვრემანს, რუმლისთვისაც შეიძლება თამამად გენდობინათ, შავტულებს კი, ასეთი ფერის თვლები და ამ თვალებს კი, რომლებიც არ ეხამებოდნენ, მის ხორცილს, მდებარეობდა სახეს, ასეთი, სულის განმცნავი შერვა?!. მაგრამ უსამართლობა იტნებოდა ამის უოქმელობაც, რომ ხშირად, ძალიან კეთილი იყო მისი შერვა და სწორედ ამის გამო, დღითი დღე მატულობდა მისი დამფასებლებისა და თავყენისცემლების რიცხვი.

ბატონი ბესარიონის საყვარელი სურათი, რინის ტბის პეიზაჟი, რეალისტური ფერწერის ყველა კანონის გათვალისწინებით იყო შესრულებული — მოტორიანი ნავის მიერ გავკეთილი წყლის კველიც მშენებლად ჩანდა და უკანა ხედზე, სტალინის აგარაკი. კომპოზიციის ცენტრში კი, ნავში, ხელიხელადაგაბეული, შიით ვარუჯული, სახეგაბადრული ქალი და კაცი იდგა, მათში სიკვცხელი, პირდაპირ დღელი და ვაგმოდულია. სანისის დროს, ბატონი ბესარიონი, ხშირ-ხშირად აპარებდა მშერას ამ სურათისკენ და აპარად ტყობობდა, რომ სახე-გამბარდული ქალ-ვაის დანახვაზე, ოპტიკურად და ენერჯიის ახალი, მშლავრი მუხტებით იცნებოდა, რა თქმა უნდა, მოცარტი ამ დროს ზედმეტი იყო, ხელის ენერჯიული მოძრაობით ნიშნას აძლევდა ასისტენტებს და მუსიკაც უნდა ქრებოდა, ქრებოდა მუსიკა და... ერთი წუთი, სულ უნდა წუთი... ერთ წუთის იმეტივდა თავისთვის, მხოლოდ ერთი წუთი ტკებოდა თავისი საყვარელი სურათის ცქერით, ერთი წუთი ოცნებოდა მხოლოდ, იმ დროზე ოცნებობდა, როცა წუთიან მოუფედვოდა მოტორიანი ნავის საქვს და მისი ნავი, არა მარტო რინის ტბის სარკისებურ ზედაპირს გაქვევდა, არამედ, ზღვის ტალღებსაც გააპობდა, უშიდდობდა, თამამად, იმ ენერჯიით აღსავსე ქალთან ერთად და... და ვადიოდა ის ერთი წუთი... ერთ წუთის იმეტივდა თავისთვის, მუტის უფლებას თავს არ აძლევდა, ანდა როგორ მისცემდა, როცა იმ წუთსაც არ ანებებდნენ, ამაზეც კი ქლიკობდნენ, მართალია, პირმი

თქმის ვერ უბედავდნენ, მაგრამ, თვითონ ხომ იცოდა, ხომ გრძნობდა ამახს, და გულშიც კი რომ ვერ გაეხედათ მისი დაცინება, საჭირო იყო მოქმედება და არა ოცნება, დაუნდობლობაც, სისასტიკეც, და არაც მთავარია, დიდი უღარი მოთმინებისა, მხოლოდ ასე მოვიდოდა ის დრო, მისი დრო! მისთვის სასურველი ქარიც იქნებოდა, ადრე თუ გვიან, ავტოკლამა მოვარდებოდა და მზად უნდა ყოფილიყო, უნდა ჩაეველო ხელი, ლაგებშია უნდა მოექცია, უნდა გაეხედნა!... მანამდე კი, ერთი წუთის გამეტყუა შეიძლებოდა, ბოლოს და ბოლოს, ისიც ხომ ადამიანი იყო!... და მაინც, დათმო, დაუთმო იმით, საბოლოოდ რომ მოესპო ამ სურათზე და მის გემოვნებაზე ლაპარაკი, ისიც კი, მისი საყვარელი სურათი საქმისთვის გამოიყენა და სურათის თავზე თუი ჩანჩუკი ვააკეთებინა — აი, რა ბედნიერება გელით, ასეი ჩანჩუკ-დარიგებებს შეასრულებთ! — ამაზე, რუსეთზე, ალბათ ასე იტყვიდნენ, — სასარგებლოცა და სასიამოვნოცო! — და შეიძლება სასარგებლო მართლაც ყოფილიყო, რადგანაც ყველანაირი მითქმა-მოთქმა შეწყვეტა, იცოდა აღიარა მისი უანგარობა და ავტორიტეტიც ერთიორად გაეზარდა, მაგრამ საამოვნებისა კი რა მოვახსენოთ! — ეს ჩანჩუკი, ამქარად უშლიდა ხელს მის ოცნებას, ყველა ვიგინდარი უნდა შეეცლებოდა ამ ოცნებში და ის ერთი წუთი, თავისთვის გამეტყულო ოცნების წუთი, ერთადერთობას და განუყოფლობას ჰქარავდა, თანაც, განა რა, მართალი ამ ქუონდა გემოვნება? განა, არ იცოდა, რომ ბილი სისულელე იყო, ხელოვნების ნაწარმოების დამყენება ამგვარი ნაწარმებზე? იცოდა, რა თქმა უნდა, იცოდა, მაგრამ საქმეს სჭირდებოდა ასე, მიზანი ხომ დიდი იყო და ამიტომაც უნდა დაეთმო, უნდა მოეთქვა თავისი გრძობები, უნდა მოეთმინა ისეც და ისეც მოთმინება და თუ, კვლავ რუსებს დაესუბნებოდა, მათ ამ შემთხვევისთვისაც შესაფერისი გამოთქმა ჰქონდათ, — მოითმინე კახაკო, მოითმინე და აღტანაი გახედო! **Терпи казак!** — ღირდა, ნამდვილად ღირდა, ატანაობისათვის ყოველგვარ საამოვნებაზე უარის თქმა, თანაც ამ ნაწარმამ, ის, მეორე ნაწარმა მოაღიქრებინა, მის საამაყო საიდუმლოს რომ ამშვენებდა და აზრს აძლევდა განსაწმენდელს არსებობას.

ის საიდუმლო კი, ბესარიონ ბორცვიშვილის საყვარელი სურათის გვერდით, ოდნავ დაბლა, კედელში ჩასმულ ეკრანში იმალებოდა და სწორედ, მისი ამ გამოგონების ნყალობით იღებდნენ საზრდოს, ჯანდონითასაცების მშობობას მონატრებულ კუნთები. ეკრანი კედლისფერი იყო, მოციფერო-მორთუბი, ამიტომ, ჩვეულებრივი მომხილელი ვერ ამჩნევდა მას და ალბათ, ამის გამოც ვერ გაიგო როზინგმა, ბორცვიშვილის ამ გამოგონების შესახებ. განსაზღვრულში შესვლისთანავე, ბატონი ბესარიონი, თვალთ ნიანის აძლევდა, ჯერ კიდევ პირზეხიმილიმოფენილებს და ისინიც, უმაღ იცილებდნენ რა საძულველ ნილაბს, მყისვე, ადრინდელი ჯანდონითასაცების ხედვებდნენ და მუს რალაც ნამებში, უცვლე საკუთარ სხეულზე გრძობობით ჯანმრთელი კუნთების მთელ სიდიადეს — როგორც ახმაი წანგი ტენის ბურთს კალათში, ასევე ტყვინდენ ეკრანის პირდაპირ მდგარი საგარდობის, მუშობობის მონატრებული კუნთები. შემდეგ, ერთ-ერთი მათგანი თავის მარჯვენა ტრის შუბლზე ისინიარად გადებდა, რომ ნეკა თითს წარბები დაეფარა, მარჯვენა ტრის ცურა და საჩვენებელ თითს კი, თვალის შუბლებზე გაბეჭდნა

და ამჯერადაც, ბატონი ბესარიონის ნიშანზე, მისი ტორები იწყებდნენ ერთმანეთის კანონიანადლდეგ მოძრაობას — ერთი წეითი, ხოლო მეორე კვეთი, და ამის შემდეგ უკვე გარდაუვალი იყო საწყაროს აღტმა ფართოდ გახედული თვალებით. **გახებული თვლებიო!**... მეორე ჯანდონითასაცე ოდნავ უკან იდგა, მას სადალაც გაეკრია, ან ვინ იცის, იწებე, ზეგმოქმედების გასაძლიერებლად, ბატონმა ბესარიონმა შესახალა გალაკტიონის პოეზია და როგორც კი, პირველს ტორები, თავიანთი მისიის შესრულებას იწყებდნენ, ის მეორე, იმწამსვე, მონდომებულად, გამოთქმით ამბობდა: — მას გახებული დარჩა თვლები!... ეტყობა ამ სიტყვებს ელოდებოდა ბესარიონ ბორცვიშვილიც, რადგან არ ყოფილა არც ერთი შემთხვევა, რომ ამის თქმამდე დაეჭირა ლლაკითვის თითი, ლლაკითა კი, ფრთხილი, შერხილი, ნაბოეთი მიდიოდა, დააქრდა ხელს და თქვენი დაჭყეტელი თვლებითასთვის მთელი საშპარო, მოძორო, მოცინებშიც ეკრანით იფარებოდა. — მას გახებული დარჩა თვლები! — იმეორებდა მეორე ჯანდონითასაცე და მიუღ ეკრანს დაჩავდა ნარწარა — აი, რა მოვლელი, თუ ჩვენს რჩევადარტვებას არ შესრულებო!

და ისევედა, მაგრამ რა იწყებოდა, ჯორჯ ორუელი მონაცეონია, თუცა დარწმუნებული ვარ, რომ იმით, ნარწარულდაც კი არ ჰქონდათ მასზე, რას არ უცერებდით ეკრანზე — ბოლოდ დასმას და დამეული ვახსხის, ვედროში გაბომბწყვეტელს, რომ მოსოტოსაცე თვის დაბნის ერთფეფითი ზამ ადამიანის ნაწლავებში შეძრობა, ფრწილებში ნემსების გაყრა და გაზით ფეწილიების დაძრობა კი, ბავშვური ფანტაზიის ნაყოფი გვერდობდა, მაგრამ მთავარი ფინალი იყო! ყველაფერი თავდებოდა ნარწოუდგენლად ამპარზენი ამბით, ჯანდონითასაცები ძალთი აუპატორუბუნდენ ვილაც განწირული, ქალს კი არა, კაცს თანაც სურათს უღებდნენ, და ეს, რამდენჯერმე მეორედბოდა. პირველად, ის საწყალი, სასონარკვეთილი ყინარდა, ხელ-ფეხს იწევედა, გონების დაჯარგამდე უწევდა არწალბეგვობას, მეორე და მეორე კი, სულ უფრო და უფრო ნაკლებ ნინააღმდეგობას უწევდა, ბოლოს კი, იმით დაახებავე, უცვე თეთრის იხიდა შერვალს და სულ ბოლო კადრში კი, მსხვილი წეითი, მისი ნეტარებით ალსაცე სახე ჩანდა, და კვლავ ნარწარა — აი, რა მოვლელი, თუ ჩვენს რჩევადარტვებას არ შესრულებო!

ღმერთო ჩემო, მას გახებული დარჩა თვლები!
გემი დამეისზრა, თეთრლამინა გემი... ღმერთო, რა ღამეში იყო! რა ღამეში!... ისეთი ღამეში, რომ ვიტარე... მაგრამ უცერად დაუბერა ქარმა, აზვირთდნენ ტალღები და გემი, ჩემი გემი ჩაიკარგა ამღვროდ, აქაფებულ, ჭუჭყაიან ტალღებში... სიზმარიღან დამეკარგა... რაღა ექნა ახლავ? იცი, ხეს მომწყდარი ფოთლია, ისე ღამეზად, ფარფიტ-ფარფიტოთ ეშება დედამინაზე, ისეთი სიმსუბუქით ეღვობის გარდაუვალს, რომ ტკივლი არა გრძნობს... ტკივლი არ იგრძნობო!... ფოთლიაოთ... ფარფიტ-ფარფიტოთ...

სენასის დამთავრებისას, ბატონ ბესარიონს, თითი ტუტთან მიპქონდა და სისიხებდა: — სსსლუ! — ამის შემდეგ კაბინეტს კვლავ აესებდა მოცარტის ლეთაბრივი პანგები, ჯანდონითასაცეებსაც ღმილი უზრუნდებოდათ და თავიანდაც გიხოვდნენ კაბინეტის დატოვებას. ბატონ ბესარიონის, ეს მთადი ძალზე ეცვეტურად მიამინა, სადოქტოროც მზად ჰქონდა და როგორც ლაპარაკობ-

ნენ, გულის ფანცქალით ელოდა დისერტაციის დაცვას, მანამდე კი, მისი სვანსები, კვირაში ერთხელ, ყველასათვის საკვალდეზულად ითვლებოდა. ასე რომ, თვითული ჩვენი მრავალჯერ იყო ნამყოფი განსაზღვრულნი და იქ, ბატონი ბესარიონსაგან, ჩასინიებული სსსსუუს მეტი არაფერი გაგვიგია. იმ დღეს კი, საოცრება მოხდა, ბატონმა ბესარიონმა თავისივე დადგენილი წესი დაარღვია და დამე- ლაპარაკა, უფრო სწორად, თავიდან მხოლოდ ერთი სიტყვა მითხრა, — გილოტინა! — თანაც, ისეთი კილოთი, თითქოს პაროლი გამანდოო, შემდეგ კი თვალბეში ჩაშხედა! არა, ეს არ იყო ის სულის გამყინავი შურეა, რომელზეც ყველა ლაპარაკობდა, პირიქით, ამ შემთხვევით, თითქოს თანამიგრძნო და გამამხმევა კიდე! ჯანღონისთვისეგები ნიშანს ელოდნენ, მაგრამ აქ კიდეც ერთი საოცრება მოხდა — პირუღიმილოფენილ ჯანღონისთვისეგები არ მიეცათ სსსსუულმა, რომ მხოლოდ ჯანღონისთვისეგები ყოფილიყვე- ნენ და შემოაბნა მონატრებული მათი კუნთები მუშუქერები დარწმენ, ვერც პოეზიის მოყვარულმა თქვა, მას გახელილი დარწა თვალბეში. ეს დაუჯერებელი იყო! გაცეცხულმა პირუღიმილოფენილებმა გაცვირვებული შურეა მიამგრეს ბატონ ბესარიონს, ის კი, ჩაფიქრებული, ოდნავ დადარ- იანებული, შეპყრებდა რონის ტბის პეიზაჟს და აშკარა იყო, რომ იმწუთას ჩვენ მისთვის არ ვარსებობდით. მისი დუმილით დაბნეული პირუღიმილოფენილები კი, უფრო მეტად, ზომარე მეტად ილიმებოდნენ და ალბათ ფიქრობდ- ნენ, — აქ, რაღაც სხვა ამბავიაო!

აქ, რაღაც სხვა ამბავიაო...

— აქ, რაღაც სხვა ამბავიაო! — უთხრა ივანტემ იმპოლს. — ძალიერ პატრონს ველარა სცნობსო! — უპა- სუბა იმპოლსმა. — ასეა, ჩემო კარგო, ყველაფრის უფლებ- ბას რომ მისცემ ხალხსო! — ორივე ფიქრი მხამალა გამოხატა ივანტემ და იქვე დააყოლა, — არა, აქ, სხვაგანაა ძალის თვით დამარბულიო..

მოკაცული შემოვიდა შურიე ფაიზულინი ალი ამალიაშვილის კაბინეტში, ფერდაკარგულს ხელები უკანკალებდა, ქურდბაცაცასავით აცეცხებდა თვალებს. ექვსი კაცის შურეა იყო მისკენ მიმყრობილი, ექვსივე დათვანბმა ბატონ ალის ნინადადებას, რომ მის კაბინეტში გასაუბრებოდნენ შურიე ფაიზულინის.

— ნუ გეშინია, შენ არაფერს გეკრითო! — ფაიზულინის დანწყნარება სცავდა ბატონმა ალიმ, მაგრამ არაფერი გამოეყოლა, ზიზილი ვერ დავარა და ამან უფრო შეაშინა შურიე ფაიზულინი. — მე, მეო... — უპარალოდ იმიორებდა ერთსა და იმავეს. მოთმინებებიდან გამოვიდა ალი ამალიაშვილი, ხელი დააკრა მავდას.

— ნუ კანკალებ! — დაუფიქრა, მაგრამ მიხვდა რომ ამ შემთხვევაში ყვირილი უფადილო იყო და ხმას დაუნია. — ნუ გეშინია, გიმეორებ, შენ არაფერს გეკრით.

— არა, არ მეშინია... მე... მე... უბრალოდ, ის საშინელი ღამე მახსენდება. — ოდნავ დანწყნარდა ფაიზულინი.

— გვითხარი ყველაფერი რაც იცი, ჩვენ, წერილმანებიც გვაინტერესებს!

— დილით, შემემა გამომიძხა და მიოხრა, რომ არსად არ წავსულიყავი... გეფიცებით, არაფერი არ ვიცოდი... რომ მცოდნოდა... — თავის მართობას ამიორებდა ფაიზულინი, მაგრამ, ალი ამალიაშვილმა არ დავადა.

— შენ რა იცოდი, ჩვენ არ გვაინტერესებს!.. საქმეზე ილაპარაკე!

— პო... დღისა... დღითი შემემა გამომიძხა და მიოხრა, შალვა ავად გახდა და მის მავიერად შენ უნდა იმორიყოო.

— შალვა ვინაა?

— არ უყურარი.

— ნამდვილად გახდა ავად?

— არ ვიცი... მე მჭონი თავი მოიავადმყოფა...

— რატომ?

— იმიტომ რომ... ასე გეგონია... იცოდა.

— რა იცოდა?

— რომ... რომ იმ ღამეს უნდა მოეყვანათ განაჩენი სისრულეში.

— შენ?

— მე, არ ვიცოდი... მე, მეგონა...

— როდის გაიკვ?

— მაშინ, როცა განაჩენის აღსრულების ბრძანება მო- ტანეს.

— რომელი საათი იყო?

— ალბათ ორი საათი იქნებოდა.

— რა დღე იყო?

— არ მახსოვს...

— გაიხსენე!

— შგონი შაბათი... შო, შაბათი...

— რატომ ჩქარობდნენ ასე?

— არ ვიცი...

— ადრე თუ დასწრებოხარ განაჩენის სისრულეში მოყ- ვანას?

— არა.

— განაგრძე! ნუ კანკალებ!

— ბრძანება მივიღე და რა უნდა მექნა...

— შენ რა გეველებოდა?

— თქვენ ხომ იცით...

— მე კი ვიცი, მაგრამ კომისიის წევრებმა არ იციან...

ამათ გაავებინე!

— განაჩენს ვუკითხავ, ვეუბნები, რომ შეწყალებაზე უარი უთხრეს... შემდეგ ვეკითხები გვარს... სახელს, მამის სახელს... ფოტოსთან ვადარე...

— შერე?! — ახლაც ტანში მზარავს, რომ მახსენდება... მთელი ორი ღამე არ მძინებია...

— შენ თვითონ თუ უყურე?

— არა, არა... იქ რა მინდოდა... რას ლაპარაკობთ...

თქვენ ხომ იცით, რომ მერე ბუნკერში გააყათ... და იქ... იქ რა მინდოდა?

— ბუნკერი როგორია?

— ცემენტის იატაკი და თეთრი კაფელის კედლები... საბაზანო გეგონებათ... მე მხოლოდ გასროლის ხმა გავ- იგე... თითქოს ახლაც მესმის... საშინელი ხმას!

— რამდენი გასროლა იყო?

— ოთხი...

— ოთხივე ერთად დახვრიტეს?

— არა, ცალ-ცალკე...

— გვამი გაპოქინდათ?.. გაპოქინდათ?! შენ გეკითხები, მიპასუხე!

— მთელი ღამე არ მძინებია... ორი ღამე არ მძინებია!.. მე... მე... არა... არა...

ციხეში გადასვლა შესთავაზათ ალი ამალიაშვილიმა. — იქ განაგრძობ მოყოლასო! — დაუფარავი ზიზხით უფხრა ფაიზულის. თითქმის დანუნარებულ ფაიზულის, კვლავ შემოუჭია შიშმა და სანამ გვირაბით ციხის შერობაში გადავიდოდნენ, თითოეულ მათგანს რამდენჯერმე შესჩივლა, — ორი ღამე არ მძინებია... ორი ღამე არ მძინებია!

იმ ადგილზე რომ მივიდნენ, სადაც განაგრძნ მოჰყავდათ სისრულეში, ალი ამალიაშვილმა ფაიზულის ხელი ჩააგლი და თავისკენ შემოაბრუნა.

— მათი უკანასკნელი სიტყვები რა იყო?.. რა?!

— იცი... არ ვიცი... მე მთელი ღამე... ორი ღამე არ მძინებია...

ალი ამალიაშვილს ხმა გაუმკაცრდა.

— რა თქვეს?!

— მე მხოლოდ ვასროლის ხმა გავიგე... თითქოს ახლაც მესმის... საშინელი ხმა...

— რა თქვეს?! — დაუყვირა ალი ამალიაშვილმა აკანკალებულ ფაიზულის.

— მივდივარ ლოცულობდა... ძმებო... ძმები ერთმანეთს შემეშლიდნენ... მეოთხე კი... — ლულულებდა ფაიზული.

ალი ამალიაშვილმა მაგრად შეაჯანჯღარა ფაიზულის.

— შო, კო იზან რა თქვა?! რა თქვა?! თქი... თქი...

— სულ ერთი წუთი მაძრევე, ჯალათო!

ყველაფერს რომ მორჩნენ, გათუნდა კიდევ და რესტორანში წავიდნენ... ჯალათი დაბატიყეს, ჩამოსუ-

ლი კაცი იყო და ხომ უნდა ეცათ პატივი... პოდა, შურიკამაც შეეფერა... აი, ასე, აბა, ტაში... შალახო!

— კარგი რა, ბატონო შო, ხომ იცი, ცეცვა ჩემი საცხე არ არის! — ცეცვაზე უარი თქვა გვიმე. მთელი ღამის ნაქუფარი, სულ არ იყო ცეცვის ხასიათზე. ხელი ჩაიჭინა შიშში. არავის არაფერი არ ესმოდა!..

არავის არაფერი არ ესმოდა! არც მე, და არც ჯანღონისთავსებზე, ვიდრე თი და ევლოდი.

ისეთი ჩიხზე სუფედა, ბუხის გაფრენას გაიგონებდიო, — ხშირად მსმენია და არაერთხელ ნამოცხასაც კიდევ, მაგრამ ამჯერად, მართლა გავიგონე ბუხის ბზუილი მერე, ეს ბუხი ბატონ ბესარიონს დააჯდა, მან ხელი აიქნია, ხელის ეს აქნევა კი, ჯანღონისთავსებმა დათქმულ ნიშნად მიიღეს, უმალ მომუნეს, ზომამზე მეტად დაკრეჭილი პირი და სიხარულიმგან კბილები დაკრატუნეს, თუმცა ნაადრევი გამოდგა მათი სიხარული, ბატონმა ბესარიონმა, ხელს მკვეთრი მოძრაობით შეაჩერა ჩემემ დაძრულ კუნთების გროვა, — დილტბანტობა გვლუბადა და მომხალშივ დავლუბავსო! — მკაცრად თქვა. მე გავიფიქრე, რომ დილტბანტებში, იმათ გულსიმომბო, ჯანღონისთავსებებს, ალბათ ასეც უნდა ყოფილიყო, დილტბანტობაა აბა რა, როდესაც ბუხის მოსახილებლად აქნულ ხელს, მოქმედების დანყების ნიშნად მიიღებ! სინანდლებში კი...

გაგრძელება შემდეგ ნომერში

ჩაჩანი ზოსტა

ძვირფასო რედაქციო! ეს რამდენიმე დღეა გამოუნღლებლად თან მდევს ერთი საუცხოო შთაბეჭდილება, რის გამოც გადავწყვიტე შეეხიანებოდით. გეხიანებოთ კი... თელავიდან. რადაცააღრი უჩვეულო სიხარულითა და აღტაცებით — ისეთი, როგორიააც მანქანაშიც განთავსებულიები არ ვართ.

ურკვლეს სასაბაღში ახლახან გამართულ საღამოზე მოგახსენებ, აღუქანანდრე ორბელიანის საზოგადოება რომ გვეყენია და „პატონის ციხის“ ყვდლებში თელვა ბატონიშვილისადმი მოძღვნილ შეხვედრა გაიზარდა.

ჩისტლ ჩიხების მიმოქმედებას ისედაც ვეცინებ და სასკოლო მასალებთანაც, ამიტომ როცა გავიგე საღამო მისი თაოსნობით ჩატარდებოდა, შეხვედრის შესახებობობას ხელ-იწინა როგორ გავუწყებდი!

მიზარია, რომ პირველი საღამო თელვა ბატონიშვილს მივძღვნა — ამ გამორჩეულ ქალს ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში. კი, რამდენადრე მიფიქრია: მისი სიმტკიცე და გამბედაობა რომ შეინარჯე-მეთქი... და ოცნებები და ფიქრით მომინაზავს, რის გაცუებას შევძლებდი ჩემი ქვეყნისთვის.

ქალბატონი ნინო ვახანიას ნერვილად თქვენი უფრწილიად ვიყენებ და ყოველთვის ინტერესით ვკითხოვობ, მოხსენება კი განსაკუთრებულად შთაბეჭედავი აღმოჩნდა. თელვა ბატონიშვილის შესახებ რომ გვიამბობდა, ასე მჯერა, თანამაზანილე ვიყავი იმ უბრალო მიმდინარე მოვლენებშია. თითქოს „თელვა ბიჭთან“ ერთად დადილივი სანადიროდ, მისთან ერთად ზოხარებდა 1832 წლის შეთქმულების საიდუმლოებებსაც იმ ხვედრად, რაც ამ ამბოხის მონაწილეებს ერთით.

მოვიხიბლე კატო ჯეჯეასვილის პოეზიით, თურმე თელვა ბატონიშვილის ფსევდონიმით წერს და მისი იდეალიც ყოფილა

ეს ქალი. არც მიკვირს. თელვა ხომ ბევრი ჩვენგანისათვის სამაგალითო ეროვნული გმირია, აი, კატო ჯეჯეასვილის ლექსები კი თითქოს გადაძაბილია იმ პოეზისთან, სამშობლოს განცდის რომ ინევეს საუკუნეთა სიღრმეიდან. პოეზიისა შესაძლოა იმდენი არაფერი ვიცი და ვერც ძირისძირბამდე ჩავედე იმ უჩვეულო პოეტურ სახეებს, ასე უხვად რომ არის კატოს ლექსებში, მაგრამ, აი, ვანცდები კი... რაღაცნაირად, გულისამარუებლად ახლობელი აღმოჩნდა, ქართული ტკივილითა და ქართული სიყვარულით სავსე.

მიზარია ისიც, რომ ბოლოსდაბოლოს თელვამც გავიცნელებდა ლიტერატურული ცხოვრება, ასე ძალიან რომ ბატონიშვილმა აქაურ ახალგაზრდებს.

კიდევ, იცი, რა მიზარია? გულშეფვილობად კი ნუ ჩამითვლით, მაგრამ საღამოს დასასრულად მეფე ერეკლეს საზრძანსით მოიხიბული „თელვა“ შეკრებილბა ტახტზე დაჯდომითაც რომ შეგაულოინებს, უკვე ნასასვლელად განაზიღებდი, დიდხანს ვაგე-ეუ და უფურცლებს ორი საუკუნის ნაწიად დაცარილებულ ტახტზე და ისეთი ფიქრც კი გავივლე... აბა, როგორ ვითხრათ... ოდესმე იქნებ კიდევ ელიზბოს საქართველოს ქართველ შეშეთა ღირსიულ მთაიშავალი საბჭოე ტახტზე-მეთქი.

ძალიან ბეჭერი რამ კი გვანებეთ.

სახელსა და გვანაც გავამიღვრებდით მაგრამ, კონ იცის, კანდერტბაზედ ჩამითვალონ სკოლის მოსწავლას მაერ რედაქციისაში მონერლი შთაბეჭდილება. ამიტომ უფრც დიდხანსით შეგეხიანებთ. მერე კი იქნებ გავიზილბო... თელვამც სტუმრობისა ვახლებით და სულაც გავგეინო კიდევ.

თუკი ამდენი სიუამამაც შეწყობა... ეს, თელვა ბატონიშვილის სიმტკიცე და გამბედაობა რომ შეინადეს...

ბაბარაბა ზახანიშვილი

დაიბადა 1959 წლის 28 აპრილს თბილისში. 62-ე საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლობდა სამხატვრო სასწავლებელში. რეჟისორობა სურდა, მაგრამ ჩანაფიქრი განუზორობდა. დარჩა. სწორედ ამ სურვილმა ააღვიძრა ხელში კალამი. საგამოცდოდ სცენარი უნდა წარედგინა. წერდა სცენარებს, მოთხრობებს... ამ საქმიანობას აგრძელებს დღესაც. 1988 წლიდან ჩაება ეროვნულ-გამათავისუფლებელ მოძრაობაში. არის ილია ჭავჭავაძის საზოგადოების და ასევე 1989 წელს შექმნილი სამამაბლოსა და აფხაზეთში ჩვენი მიზან-წყობის დასაცავად და შესანარჩუნებლად გაჩაღებული ომი ერთი წუთით არ მიუტოვებია... 1992 წლის 22 ნოემბერს ტანოზე გამართული ბრძოლისას აფეთქდა ნაღვე. ბოლო დროს მიიღო მძიმე ტრავმა. მოუხედავად ამისა, ფარმაცია არ დაუყურა. პარალიზაცია გრძელდება, ამჯერად — კალმით. ისევ ძვრს — ბრძოლის ველს! მიაშურა. ამ ქვეს თვის თავსა და ძალას. დაჯილდოებულია ვახტანგ გორგასლის ორდენით. 2004 წელს იყო თბილისის საკრებულოს წევრი. გამოცემული აქვს რომანი „ქურდის მტერი“.

დავით კვიციანი

არყოფნის იქით

I ტაში

კედელზე გონიანი საათი ახმინდა. მისაღებ ოთახში ნოსხე მოკეცილი ძალი შეკრა და თავი წამოსწია. რვაჯერ ჩაშოკრა გონება და ახლა კარზე გადაიტანა ძაღლმა მზერა. ოთახში ხალათში გახეული ქალი შევიდა. ძალი ადგა და პატრონს მიხედავს. ვაი! — მკაცრი ტონით მოიძორა ქალმა ძალი. უნჯარ ძაღლს პატრონის ასეთი შეხედდარა. დილა თუ ასე უფურად დაირყო, დღე როგორიღა იქნება?! — გაოფიქრა ძაღლმა თავისთვის და ნაწყენი იატაკზე წამოჯდა. ქალმა თავს მიხედა და სამზარეულოში შევიდა. ფეხაკრფით შევიდა ძიღლი ითახში და მაგიდის ქვეშ დაწვა. ქალმა ქურა აანთო და ზედ ჩაიდანი შედგა. მაცივარი გააღო, იქიდან ყველი და კვერცი გამოიღო, ააქიფა, ცხელ ტაფაზე დაასხა და თვითონ ქმარ-შვილის ვასალეიმებად გაუიდა.

— გიო, ადექი! — ჩასძახა ქალმა ძიღლი ჩაძირულ-ჩამთბარ შვილს.
 ბიჭი არც განძრეულა.
 ახლა ხელით შევიო ქალი შვილს და მკაფიოდ გამოთქვა: — სეულამი ცოვიანებ! ბიჭმა თვალში გაახილა და ლულულუთი უძახსხა: — ცივა და პნელა! — ზამთარი და იმიტომ! ბიჭმა თვალეში მოიდუნებდა და ასადგომად მოეშხადა. ქალი ქმრის ოთახში გავიდა. კაცი ლოგინში ინვა და სიგარეტს წნეოდა.
 — დროა! — თქვა ქალმა.
 — ვიცი! — უძახსხა კაციმა.

ქალი სამზარეულოში შევიდა და სუფრა გაანყო, ძაღლი მაგიდის ქვევიდან უფურებად დიასახლისს და ბრაზობდა: მე არც კი ვახსოვარი შემწვარი ყველ-კვერცხის სუნე კი მოსვენებას არ აძლევდა პონიტრის ფაქიხ ყნოსვას. ჯერ ბიჭი და შემდეგ კაცი შევიდა ოთახში. შვილი მამის ალი-კვალ იყო — ორივე დედალი და მსუქანი. კოტიტა ფეხებზე თითქოს ბურთები დემგარებინათ, ისე დაგო-რადუნებ შინ და გარეთ. ბრუციან თვალეებზე ორივეს სათვალე ეკეთა და ორივე ამრეზით უფურებად დილის უცვლელ მენიუს.

უცხო სტუმარივით იდგა სამზარეულოში დიასახლისი, მალალი და ნატიფი, ნახლის-ფერთმიანი და თაფლისფერ-თვალედა. ცეკვათი ნაწრობი ქალის ტან-ფეხი არც ასაკს იტყობდა და არც ბურთივით მრგვალი შვილის გაჩენას. თერამეტი წლის გოგოს ჰგავდა ოცდაცამეტი წლის ქალი. იღუკემბოდა ბიჭი და დედა გზადავა უბალ ნაჭერებს უმატებდა. ისიც უბალ არ ამბობდა და პირგამოტყენილი უკეთეს საქმელზე ოცენებობდა.

თავი უნდა გაეახსენო, გაიფიქრა ძაღლმა და ოჯახის უფროსის წინ ჩამოედა.

— პანტურას თუ აჭამე რამე? — იკითხა კაცმა.
 ქალი ფეხზე ადგა. საპურიდან ვამბარი პურის ნაჭერები ამოიღო და თასზე დაწყო. თასი კი ძაღლს დაუდგა წინ. სანამ გიორგი ცოცხალ იყო, მეც პანტის მცემდნენ. ახლა კი არც გივის ადგებენ რამეც და, აბა, მე ვის რად უნდოდარ?! გაიფიქრა ძაღლმა და იმასაც მიხედა, არც სხვა მენიუს შესთავაზებდნენ. უფერურად აიღო, რაც თასში იღო და ძალით შეჭამა.
 — სულ აღარ მაქცევ ყურადღებას! — შენიშნა გვიმ ცოლს.

ქალმა თასიდან პურის ნაჭერი აიღო, ზედ კარაქი ნაუსკა და ქმარს მიანთოდა. გვიმ მიხედა, ცოლი საუზმის გარეშე რჩებოდა. — არ მინდა! — თქვა მან და იქვე დაამატა, — ის მწყინს, რომ არ გახსოვარ, თორემ ჭამა სულაც არ მინდა! — როგორ არ მახსოვარ! აი, ვახშის პროცენტია დასაფარი. კომუნალური გადასახადია კიდევ და, მარტო შენი იმედი მაქცე!

— მე ექიმი ვარ, ბანკის მმართველი კი არა!
 — მეცახებს შენი ეს ნათქვამი ვადავცე თუ დედას ნაქილი ბეჭდები დავუტოვარ?
 ბიჭს გაეღმა. ქალმა მკაცრად შეხედა ქმარს.
 — რა გაციუნებს? — ჰკითხა გვიმი შვილს.
 — ბანკის მმართველი რომ იყო, მართლა კარგი იქნებოდა!
 — ექიმი არ მოვწონვარ?
 — სახელად კარგია, მაგრამ პრავმატული არ არის ამ ჩვენს დროში!
 — ოო, რა უშმაკია! — გაიოცა გვიმი შვილის ნათქვამი.
 — არა ვარ თანახმა! უშმაკი კი არა, რეალისტი ვარ მე! ცოლ-ქმარს სიცილი აუტყდა და ბიჭიც აპყვა მშობლების ხალისს.

რა უხარიათ, გაიფიქრა ძალღმა და გამხდარ ფერდზე მოწყენით დაიდო თავი.

— დროა, — თქვა კაცმა და მამა-შვილი წინკარში გაევიდა. მამამ ძველი პალტო, ბიჭმა კი ცვაყის ქურთუქი ჩაიცვა და კიბეზე ჩაიდინენ.

— მართლა, — ამოსძახა კაცმა ცოლს, — ძალი გაასვირინე, თორემ ჩაეჭირა ფილტი!

ვერ მოსწონებო! — გაიფიქრა ქალმა.

ეჰ, ერთბელ ადრე მოდი შინ და ნახავ, ვის ასვირინებს შენი ქალბატონი თავის სხეულზე და თან შენს ლოგინში, გაიფიქრა ძალღმა და ბრახით დაიყუდა.

— რა მოუვიდა? — იკითხა კაცმა.

— ეჰ, თუ რამე არ ვუშეველთ თავს, ძალღე კი არა, მალე გეცავეფიდა! — მიანიშნა ქალმა ქმარს უფულობაზე.

მამა-შვილი გარეთ გავიდა. ნისლიანი ამინდი იდგა ეზოში. თოვლი მიწაზე არ იყო, მაგრამ ასფალტი მაინც მოყვინა. ბიჭმა ორი ნაბიჯი გაიზინა და შედგა. ოდნებ გასრიალდა და ბრახვანით დაეცა ძირს.

— ა-ა-ი-ი-ი! — ატირდა ბიჭი.

მიწაჭამი კაცი შევილთან მივირდა და ყველა კიდურს გაუსწავა. მოტეხილობა არ ჰქონდა, მაგრამ ბიჭი მაინც ღმუხდა. კუდსუსი, იაზრა კაცმა. თითქმის თავისივე წონის ბიჭი ხელში აიყვანა და შინ დაბრუნდა. ფეხის ხმაზე ქალმა გარეთ გამოიხედა, ქმარ-შვილის დანახვაზე ფერი დაკარგა და ძლივს იკითხა: რა მოხდა?

— დაეცა!

— შენ სად იყავი?

— არ უკითხავს, ისე იწება ყინულზე სრიალი!

ბიჭი საძილე ოთახში შეიყვანეს და ლოგინზე დაანვირეს. ძალღმანად ყველა გარს ეხვია ბიჭს.

— რა გტყვივ? — ჰკითხა დედამ.

— ტ...!

— კუდსუსი! — შეუსწორა მამამ.

— კაცი კი არა, ლობიო ხარ! — უყვირა ქალმა ქმარს.

ბიჭი კენწესდა. ძალღმა მიელ ტანზე დაესუნა ბიჭს და მიხედა, არც ოფლი სდიოდა და არც არაფერი სტკიოდა. გივის შეხვდა და დაეყუდა.

— გადი! — ვერილით გაავადო ქალმა ძალი გარეთ.

— დაღეს შინ იყოს! — თქვა კაცმა და ოთახიდან გავიდა. კიბის უჯრედში ძალი დახვდა პატრონს. შეიცოდა კრიჭაქურელი პატრონი პანტურამ და დაშეყუდა. არც შეხედავს გივის მისთვის.

ეჰ, რა ცუდია, რომ კაცმა ძალღმის ენა არ იცის, გაიფიქრა პანტურამ და კიბის თავზე წაშლია.

გივი პოლიკლინიკის შენობაში შევიდა. დერეფანში სინათლე არ ენთო და სკამზე ერთი პაციენტი იჯდა. გივი თერაპევტის კაბინეტში შევიდა და ექთანს მიესალმა, პალტო გაიხადა და „რქაზე“ დაკიდა.

— ცივა! — თქვა ექთანმა.

— არა უშავს, — უპასუხა ექიმმა და სკამზე დაჯდა.

— რა მძიმეა ოხერი, — დაჭირილა სკამმა.

— გაუძელო! — შეაფიქრანა სკამი მაგიდამ.

— ეჰ, შენ მარტო იდაყვით გვეყრდნობა, მე კი — ბუპემოტის უკანალოთ და, მგონი, ტონას ინონის ეს უჯუჯა მსუქანა! — გაუძეული, თორემ გამოეცვლიან და მაშინ სულაც ქურბში დაიწვები პაციოსიანი ხის სკამი.

— ვერ გამოვცვლიან! — დაინრობინა გახეტობა.

— რატომ ვითომ? — იკითხა მაგიდამ.

— ხელისუფლება ფულს არ იძლევა და მალე ბიუჯეტზე მყოფ ყველა ორგანიზაციას ძალით გააკორტირებენ.

— მაშინ კი, მართლა, ყველა ქურბში მოხვდებით! — დაიკენესა სკამმა და დგამის ზჭობაზე შეწუდა. ისინი ცეცხლის შიშმა დაამუხედა და დაეფიქრა.

ერთობას თავის ძველ კაბინეტს ათვალდებოდა გივი. მოსწყინდა და ექთანს ვახვდა. ქალი პულოვერს ქსოვდა. მისთვის ადვილია თავის შექცევა რამით, გაიფიქრა და ექთანს ყასიდად ჰკითხა:

— დღეს ვინმე ხო არ ყოფილა?

— აა, ექიმის მდივანი იყო მოსული. დღეს ადრე არ ნახვიდეთ, თათბირი გვაქვსო.

— რა ხდება?

— არ ვიცი!

გივიმ კაბინეტს მოაფლო თვალი. მთელი დღე აქ უნდა იყოს? — გაიფიქრა და მოწყენით შემუნებულს პაპიროსი გაახსენდა. კოლხურიდან „პრიბის“ ღერი ამოიღო და ცეცხლი მოუკიდა. უცებ გაიფიქრა ოთახი იაფი თამბაქოს ძელზე კვამლით.

— ცეცხლში წვა ძენლია? — ჰკითხა პაპიროსი გახეტობა.

მიშინ-სისინით ინფოდა პაპიროსი.

— ჰკითხა რა ამანაც! — შეეხშიანა პაპიროსის მაგიდა.

— ხედავთ, კვადები! თავი დამანებეთ რადა!

კაბინეტის კარი გაიღო და მდივანმა შემოყო თავი.

— დარბაზში მთავარი გელოდებოთ! — დაძახა გოგონამ და გაქრა.

— თათბირი!

— კარგს არას ველო!

— მე გავაღ!

— მეც მალე მოვალ!

გივიმ პაპიროსი მიაჭყლიტა საფერფლეს და ოთახიდან გავიდა. დერეფანში დანტისტი შეხვდა და ორივე ერთად შევიდა მთავარი ექიმის კაბინეტში.

გამხდარი და სათვალისანი კაცი იყო მათი ხელმძღვანელი. სკამზე იჯდა და რაღაცნაირად მალოდიან იყურებოდა.

— რა ხდება? — იკითხა გივიმ.

— ცალ-ცალკე ვერ გაგაზარებთ ანგარომს. კოლექტივი შეიკრიბოს და ყველას ერთად გეტყვით, რა არის და როგორ!

მალე გაიგეს დარბაზი. უმთავრესად ქალბერი იყვნენ, ექიმი იყო ეს თუ ექთანია.

მთავარი ექიმი სკამზე გასწორდა და დაიწყო:

— ჩვენი პოლიკლინიკა გასაყიდა ობიექტების სიაში შეიტანეს. ორი თვის ხელშეწყობა მოეცემა და მარად მშვიდობით! ნერვიული დემონი ჩამოვარდა ოთახში. ცოტა ხანს ასე ისხდნენ და ბოლოს ქერად თამბაქუნილი ქალი ჩაეკითხა უფროსს:

— რა ხდება?

— რაც ვთქვი!

— მინც რა? — არ მოუშვა ქალი.

— ახალი ეკონომიკური პოლიტიკა გვაქვს სახელმწიფოში და ეს თქვენც იცით, ქალბატონო თინა!

— მაინც? — იყვირა ქალმა.

— თვითონვე უნდა ვიზრუნო ჩვენს თავზე!

— ხალხს პოლიტიკური ობიექტს ართმევი და ამას ახალ ეკონომიკურ პოლიტიკას ეძახით?! ეს ახალი ეკონომიკა კი არა, ყაჩაღობაა!

- იქნებ საკუთარ თავზე იფიქროთ!
- რამ გავო ექიმო და პაციენტი?
- დემოკრატია კერძო საკუთრებას ეყრდნობა და ჩვენც კერძო საქმე უნდა დავიწყოთ! ჩვენი ქვეყნა კი ჯერ ისევე გამოირჩევა. ოჯახის ექიმის ინსტიტუტი გვაქვს აღსადგენი და დასანერგო.

კობტაძე ბლანტემომეხვეული ნევროპათოლოგი წამოდგა და ლაპარაკი ახლა მან განაგრძო:

— ექიმო პრაქტიკა მდიდარი სახელმწიფოს საქმეა. ჩვენ კი ჩვენი ქვეყნის შესაძლებლობას უნდა შევხედოთ და რეალობის ადეკვატურად ვიმოქმედოთ! ვისა აქვს თბილისში, პაციენტს ვგულსხმობ, ექიმისთვის გადასახდელი ფული? არც არავის!

— ბევრს არ ვილაპარაკებ! — თქვა მთავარმა ექიმმა, — ვისაც უნდა და შეუძლია, ის გადაარჩება.

— ესე იგი, რა, ჯუნგლებში ვბრუნდებით? — იკითხა თინამ.

— ასე გამოიღოს! — დაეთანხმა გიგი.

— არა! — წამოძიხა უცებ ქალმა და ფეხზე წამოხტა.

— მე მარტო ვზრდი შვილს და ეს ერთადერთი ადგილია, სადაც მუშაობა შემიძლია და ხელფასს ვიღებ. რომც მომკლან, აქედან არ გავაღ! შვილს ვზრდი მე!

— ესე იგი, თქვენ მოერევიტ „მ.ს.ს.-ს ზონდერკამანდას“?

— რატომ მარტო მე? ყველანი ერთად! რა დიდი ქონება ჩვენ გვახადია! ეს არ დაგაკლდება თუ რა!

— მაინც რა გინდა, რომ გააკეთო? — ჰკითხა მთავარმა ექიმმა.

- პროფკავშირი შექმნათ!
- ეგ უკვე შექმნილია!
- თქვენ რა იკითხ?
- პროფკავშირის წევრი ვარ!
- მოიცაო! — იყვირა ქალმა და მთავარ ექიმს ჰკითხა, — შენ რა აპირებ?

— კოლმეკამი მინდა გადასვლა.

— ესე იგი, ამ ტერიტორიის გაუიფეხები წილი არა გვაქვს?

— თინა, შენ მე მიცნობ და არ გინდა კოლექტივიმ ეჭვის დათესვა!

— რომ გიცნობ, იმიტომ გეუბნები! არა ხარ შენ პატრონისანი კაცი და ექიმი!

ცეცხლი ნაივლია მთავარ ექიმს. ქალს კოლექტივის თანდასწრებით ვერც ვერაფერი უთხრა და გველნაკებინეთ გვიარდა კაბინეტში.

უცებ ახმაურდა დარბაზი. ეინ ვის ადანაშაულებდა, მწელი გასარკვევი იყო: იდგა ხმაური და დავიდარაბა.

— რად უნდა რაღაც ფონდს ჩემი სამუშაო ადგილი? — იკითხა ხინირმა ექიანმა.

- არ უნდათ, რომ გაემარავლდეთ!
- ეს რატომ?

— რატომ და, ახალი კონკურენტი ერი რომ არ გაჩნდეს პოლიტიკურ რუკაზე.

— ვისი კონკურენტები ჩვენ ვართ? ჩვენი მინა რა არის, ისიც კი ვერ გადავიჩინებთა რუსი კოკუპანტივებისგან!

— ეგ კი, მაგრამ არის კიდევ ერთი რესურსი — ფული ჰქვია. ის არ უნდათ, რომ გაჩნდეს ჩვენთან და ამის პირობა კი ჩვენი ადგილმდებარეობა და ხალხის სიმრავლეა.

— ვერ გავიგე!

— გზაჯვარდინზე ვცხოვრობთ და ეს ადგილი რომ სწორად გამოვიყენოთ, უცებ გავხდებით ეკონომიკური შესახელმწიფო!

— მერე რატომ არ ვიყენებთ?

— მტერი გვეყავს!

— შოპ, ახალი ამბავი!

— სიცოცხლე კარგია, მაგრამ მტერი, მართლაც, მყარად ფეხმოკიდებულია ჩვენში!

— მაინც?

— ჩვენ მიგნით!

— ეს უკვე პროფესიული ხედვაა!

— არ უარვყოფ და შეტსაც გეტყვით: ჩვენი თეთრო ავირჩიეთ ასეთი ბედი!

მბატვარი შინა დედანაშვილი

გივიმ ნევროპათოლოგს შეხედა და დინჯად უთხრა: ეს თქვენ დარბოდიტ რუსთაველზე, მე კი არა!

ექიმებზე ლაპარაკში გაერთინენ. ილანძლებოდნენ და ბოლმას ასე ანთხედდნენ. გივიმ კოლეგებს თვალის მოავლო და კაბინეტშიდან გავიდა. ექთანი დაეხოფა და შინ ნაივდა. სამარშრუტოში გივის მასზე სქელი ქალის გვერდში მოსწიაა ჯდომბა. ლივს ეტივად კაცი სკამის კიდებზე. მთვრალი მგზავრი ხმაურობდა ტრანსპორტში. მთვრობას აგინებდა და ომით იმუტერბოდა არყით აყრილებული და ქუჭყინაი კაცი.

გივიმ, რომელიც მთვრალ ხალხს ყოველთვის ერიდებოდა, ტაქსი გააჩერებინა და ჩავიდა. ფეხით გაუყვდა სახლის გზას და სიარული მიმავლ გაუარა და ოჯახზე ფიქრი დაიწყა. ახალ წელს რა უნდა გენა? მე რომელი მსამელი ვარ, მაგრამ შინას და გიოს ნამცხვარი და კოკა-კოლა ხომ მაინც უნდა შექონდეთ, არა? არადა, სამსახური დაკვარე! ამ ფიქრით დამძიმებული შინ შევიდა და გაიფიქრა, რომ მაინც სიმარტლის თქმა სჯობდა. სიმართლე არ დამიხლებოდა.

ძალის წამტუნი მოესმა გივის. ყური უღვეო. საკუწხოვან მობოლოდა ეს ხმა. კარი გააღო და პანტურა გამოვარდა მცირე ოთახიდან. ძალს აქ რა უნდა? გაუკვირდა კაცს და კიბეზე აიდა. ძალღაც უკან მიჰყვდა და წყაენკავით უყვებოდა პატრონს, ძალღად არ მავდებენ, გამყინეს იმ ცივ სარდაფში.

გივი მისაღებო ოთახში შევიდა. დედა-შვილი, ორივე პლედში გახვეული, დივანზე იჯდა და ეკრანს უყურებდა. არც კი მოუხდავთ ოჯახის უფროსისათვის.

— ვინ ჩაუკეტა ძალირ საკუჭნაოში? — იციოხა კაცმა და ძაღლმაც დაიფეფა.

— ოი, რა გული მოეცა! — აღნიშნა ქალმა და ძაღლს გამოთმით და მკაცრად დაამატა, — იცოდ, მოვანაღვ, პანტურ! ამისგან მოსალოდნელია, გაიფიქრა ძაღლმა და ოთახიდან გვიდა.

— რა ხდება?
— რა უნდა მოხდეს?
კაცი დაიბნა და მამინვე წყნით თქვა:
— პოლიკლინიკას კეტავენ და მეც უმუშევარი ვრჩები! იმავ წამს შეცვალა ქალს სახე. სევდიანი თვალებით გახედა ქმარს.

— მიგვარს! — გაიფიქრა კაცმა და შერცხვია.
— ორი თვის დღეაქვს წინდანი გვამდევენ და სამომავლოდ გვირჩიეს, კერძო პრაქტიკას მოგვიდოთ ხელი. ოჯახის ექიმი სჭირდება ხალხსო.

— ახალ წელს გიოს კლასი ბაკურიანში მივიღს. ბიჭმა რა ქნას?

გივი დაფიქრდა. გასაყიდი აღნარფერი იყო ოჯახში დარჩენილი. სათქმელიც არ ჰქონდა და სამზარეულოში გავიდა.

— მივცევარბი რაც არის, გიოს საუზუნე! — გასძახა ქალმა ქმარს.

— მე რა ვქნა?
— კაცი ხარ და მოიფიქრე!

გივი დაფიქრდა. სამზარეულოში მზია შევიდა. მაცივრიდან წყალწყალა ლობიოს ნახარში გამოიღო და ქურაზე შედგა. გააცხელა და თევში ხმელ პურთან ერთად სუფრაზე დაუდო ქმარს. კაცმა ქამა დაინურა და ქალი ტრლექვიზორს დაუბრუნდა.

მცირე უღვრეა უცებ აითვისა გვიომ. მაინც შიოდა, წყალი და შაქარი გაახსენდა და კაცმა ლუღის კათხა წყლით გაავსო. შიგ შაქარი ჩაყარა და მოურია. დღია და გაიბურა. ასე სჯობს, გაიფიქრა და მისაღებო ოთახში ტრლექვიზორთან გავიდა. საერაქმლო ჩაჯდა და ძაღლიც ფეხებთან დაუნვა.

— შეიძლება, ერთი რამ რომ ვთხოვო? — ჰკითხა გიომ. ალბათ, ბაკურიანში წნასხველდ ფულს მითხვს, გაიფიქრა კაცმა.

— ფული არ მაქვს!
— ეგ არა.
— აბა, რა?
— ეს ძაღლი გაეუმფათა რა სახელიდან?
— რატომ?

ამერად მზია ჩაერთო ლაპარაკში:

— სასმელ-საჭმელი ჩვენი სამყოფიც კი არა გვაქვს. ამის რა უნდა ვუყოთ? თან რომელი მონადირე შენა ხარ, პონიტერი რომ შინ გყავდეს.

— არა, ეს ძაღლი მამაქემის დანატოვარია!
— მამაქემის დანატოვარი იყო მანქანა, აგარაკი და გაყვიდეთ. ეს იმას რით სჯობია?

— ეს ცოცხალი არსებია!
— ჩვენი?
— მისმინე! — უთხრა კაცმა შვილს, — ბაბუის სახელი გქვია და იმის ხსოვნას კი პატივს არ სცემ! არ შეგშენის ლაშვის გვარის კაცს ეს!

— ერთი რა!
— „ერთი რა“ რას ნიშნავს?
— არ მასსუსს მე მამაქემი!
გივი გაბრზნდა და ფეხზე ადგა. უნდადა ბიჭისთვის ყური აენია. ცოლის შურნას ჰკიდა თვალი და მიხვდა, თუ იმას იხამდა, რაც ჩაიფიქრა, უარესი წინ ელოდა. უკან დაჯდომა ითაკილა და კაბინეტში გავიდა. წიგნების კარდას თვალი შეავლო და რაც ხელში მოხვდა, ის წიგნი გამოიღო თაროდან. მაგვდას მოუვდა და უცებ მიხვდა, ხანდახან მარტო ყოფი სჯობდა ოჯახში საყვედურობის სმენასა და წერებების შლას.

II თავი

დილით მოყინულ ასფალტზე ფეხი სხლტებოდა და მამა-შვილი ფრთხილად მიდიდა ქუჩის დაღმართზე.

— ახლა სკოლის დღეა? — ბუზღუნებდა ბიჭი.
— ისწავლე, თორემ ინანებ!
— შენ რომ ისწავლე, რა მოგვცა რო?
— ეცხოვრობ!

გიომ მამას ახედა. ძველი პალტო, სქელწინიანი სათვალე კარგს არაფერს ეუნებოდა ბიჭს მამის ცხოვრებაზე.

წყნით გაიქნა გვიომ თავი, რალაც უნდადა რომ ვთქვა, მაგრამ ის რალაც წყნეში დაეკარგა და ისევ გაჩუმება არჩია.

რბილად გაჩერდა ფეხით მოსიარულეთა გვერდით მანქანა.

— ძია რეზო! — გახარა გიომ.
— გივის გაეშარვოს! — მიხვალმა კაცი გივის, ისიც თავის დაქნევით მიესალმა მძღლოს.
— დასხედით, გაგიყვანთ!
— არა, არ გვიანდა!
— რატომ?

— დილადა და ფეხით გაიცივრებთ!
— შენი საქმეა! — თქვა მძღლომა და მანქანა ერთ წამში გამორდა მამა-შვილსა და ქუჩისაჯ.
— ეს რა იყო, ა? — ჰკითხა გიომ.
— რა რა იყო?

— სკოლაში ფეხით მივალ თუ მერსედესით, ამაზე ამბობ, რა იყო?
— შენ რა, იმას დაყავხარ სკოლაში?
— როცა გჯახე მზენი, მუდამ მიმგზავრებს!

მძღლოს შვილმა მანქანით გააკვირვა ჩემი შვილი, გაიფიქრა გვიომ და ბიჭს ჰკითხა:
— იცი, ეგ ვინ არის.
— ჩვენი მეზობელია და შენი ბავშვობის ამხანაგი!
— ეე, არა, — უარი თქვა გვიომ და შვილს აუხსნა, — რეზო მძღლოს შვილია, მამაჩემი კი ტრესტის მმართველი იყო, გაიგე?

— ევრა!
— მე ასეთ ხალხთან არ ვემგობობო!
ბიჭს არაფერი უთქვამს, ქუჩის მეორე მხარეს გადავიდა და სკოლის გზას დაადგა.

— „პაცნეზო“ არ აყვე! — დაუძახა კაცმა შვილს. ბიჭს არ მოუხედავს, ისე განაგრძო გზა მოსაწყენი სკოლისაკენ.

გივი სასმალურში მივიდა. დერეფანში ბნელოდა და არც პაციენტები ჩანდა სადმე. ექიმი თავის კაბინეტში შევიდა და ექთანს მიესალმა.

- სინათლე არ არის!
- მიზეზდი!
- ასე თქვენ, სახელმწიფო ფულს არ იხდის და ხარჯიც თქვენ უნდა გადაიხადოთ.
- გვარჯვევენ ოხრები!
- რას იზამ!

გივი სკამზე დაჯდა და ფიქრს მიეცა: ჩემს შვილს სხვისი დანახვა უფრო უხარია, ვინც ჩემი. აიმაღერა და ჯიბიდან „პრინის“ კოლოფი და იქიდან ერთი ღერი პაპიროსი ამოიღო. ცეცხლი მოუკიდა და კვამლი ხარბად ჩაყალბა.

- რა მშინვა ეს ოხერი!
- გაუძელი! — შეაფულანა მაგიდამ ნათესავი ხის სკამი.

— ეჰ! — ქრიალებდა სკამი.
 — მაინც რა განუხებს? — ჰკითხა გაზეთმა.
 — ერთ დროს ნიფელი ვიყავი და წინიშო მესხა. ფულუროც მქონდა. ნითელი ციყვი ცხოვრობდა იმ ფულუროში. სულ ერთი ციდა, მაგრამ მაინც მანუხებდა. თუშკა იმის ფუმფულა ბუნეი და წონა, აბა, რა მოსატანია ამ ჯუჯა საქონლის წონასთან!

— ტყეში ცხოვრებას რა სჯობს! — დაეთანხმა სკამს მაგიდა.

- დარბა რო კიდევ ტყე?
- ქალადმა რაც იცოდა, თქვა. ნეტა, ახლა ქალადღს მოიტანდნენ, რაღაცას ახალს გაეგებო!
- ეი, ხე! ქალადღს ნუ მეტახი, გაზეთი მქვია მე!
- კარგი, გაზეთი იყავი! — დაეთანხმა გაზეთს ხე.
- ისე კი, თუ ანალიზის უნარი გაქვით, ძველი ინფორმაციის ანალიზითაც მიხვდებით, რაც ქვეყნად ხდება.
- მაინც რა? — იკითხა ხემ.
- სულ გაყიდეს თქვენი ნათესავები. მთლიანად — მინა, ხე და ფოთოლი. წავალი კი ზედ მიაყოლეს. თან სულ თურქებას და ჩინელებს მიჰყიდეს.

არადა, რაც კი ვაჯახებოში ტყე იყო, სულ თურქებმა გადაწვეს ძველ დროში, როდესაც ქართველები იქ აფარებდნენ თავს.

- ხალხს ვეღარ გაურჩევია ეშმაკი და ადამიანი!
- ადამიანთა შორის ეშმაკი რომელი არ არის?
- რატომ ადამიანებშიც არიან კარგები!
- მაინც?
- აი, ვაჟა-ფშაველა! ხმელ ნიფელზე მოთხრობა დანერხა და კაცის ბედი კი დანახა ტყის ცხოვრებაში.
- გივიმ ახალ პაპიროსს მოუკიდა ცეცხლი.
- თქვენ არ თქვით, თამბაქოს თავს ვანებებო? — ჰკითხა ექთანმა.

— აი, ბელფასს აღარ მომცემენ და პაპიროსსაც ვეღარ ვყიდი. თეთრონი გადაწვდება ეს ჩემი სადარბეჭედი!

— აი, ეს კარგია! — გაიხარა მაგიდამ.

— გეცოდებენ? — იკითხა პაპიროსმა.

— ჩემი თავი მეცოდება! — თქვა მაგიდამ, — ხან ნაპერ-ნკალი მეცემა და ხან ფერფლი.

- ასეა, ყველას თავისი ვასაჭირი გვაქვს!
- გავიფიქ! — უთხრა ექიმმა ექთანს და დერეფანში გავიდა. კარის წინ მეტი სინათლე იყო. გვიმ სწორედ იმ ადგილს მიაშურა და იქ მოსწინა მყრალად „პრინა“. მოიწყინა და უცებ გაიფიქრა: მოდი, ვინმესთან შევალ.
- ნეროპაპიროსის კაბინეტში შევიდა.

- ა, გივი, მოდი! — მოიპატრვა ექიმი კოლეგამ.
- კითხვა მაქვს!
- გისმენ?
- აი, პროფკავშირი რომ შეიქმნას, რამე გვემელება?
- ეგ შექმნილია უკვე!
- არა, მთავრობის არა, ჩვენი, თავისუფალი პროფკავშირი.

— გეტყვი როგორც ექიმი ექიმს: ქართველ ხალხს ლაბილური ფსიქიკა აქვს და აქედან, ჯოჯოხი ხასიათი. ასეთი ნება კი თავისი ბუნებით ანტიპროფკავშირულია!

- ქმედითი ფსიქიკა რომელია?
- აი, ინგლისელები ქველი და გახსნილი ხალხია. ასე ბევრ ინფორმაციას იღებენ და თავისუფალი არჩევანიც აქვთ. ესე იგი, ისინი მიზანს ადვილად და ბოლომდე აღწევენ.
- მოვალაბე ხელისუფლება ინგლისელებს არა ჰყავთ?

— რომ ჰყავდით, დასჯიდა კიდევ!

— კი, მაგრამ, როგორღაც ხომ გახდა ის ხალხი ასეთი?

— ვინც თავისი უფლებებისთვის იბრძვის, ის თავისუფალია. ეს კი მუდმივი პროცესია.

- ვიბრძობო! მე ექიმი ვარ და უნდა ვიბრძოლო! თან ბოლომდე! ეს არჩევანი უკვე გაუაკეთე და უკან არ დაიხივე არანაირი რევიმის დროს!
- ქვეყანა?
- მე ექიმი ვარ და ჩემი ქვეყანა აეადამყოფი და მისი კურნება!

უცებ მოსწყინდა გივის აქ ყოფნა.

— ნავალი! — უთხრა კოლეგას და კაბინეტშივე გავიდა. ამას თავისი პრაქტიკა ჰქონია ცხოვრების ანი და ბანი, ბრანობდა გივი და დილით მომხდარ ამბავიც გაახსენდა. მე არ შემეძლებია ასე ხალხისანად ჩემი შვილი, იმ მძღოლის შვილს რომ მესხება. ბიჭია, მანქანა მოსწონს. მეც მყავდა მანქანა. რეზოსავით ნახშირს მერსედესს კი არა, თვითონ გამოვიყვანე მაღალიდან ახალი ვოლგა. მერსედესს გაიხსენდა მიხედა, ნახშირი კი არა, დამტყრეული სჯობდა მერსედესს ვოლგას. ადვოკატა ახლა რეზო პროფესიით, გაიხსენდა გივიმ. მერე რა პროფესია ეგება! ქურდებს ემსახურება და ისე შოულობს ფულს. თავის კაბინეტში შევიდა გივი და მაგიდისა და სკამის დანახვაზე დაიზაფრა. იქვე მიხვდა, თუ ახლა აქედან არ წავიდოდა, შეიძლება გაგიყებულყოყ.

- შინ ნავალი! — უთხრა ექიმმა ექთანს.
- კი, პატრონი! დარდი ნუ გექმნებათ, თუ ვინმე მოვიდა, ნომშასა და ანალიზის მეც გამოვიწერე!
- გივი შინ ნავალი და ქუჩის აღმართზე ასულმა თავისი სახლის წინ მორბენალი ძაღლი დაინახა.
- პანტური! — დაუძახა ძაღლს და ისიც სირბილით მივიდა მასთან. — მარტოს გარეთ რა გინდა? — ჰკითხა პატრონიმა.

- გამომაგდეს! — დაიყუდა ძაღლმა და თან იცოდა, არაფერი გაეგებოდა პატრონის მისი ენის.
- გეცოვა?
- არა, ვირბინე!
- ძაღლი და პატრონი შინ დაბრუნდნენ. მზია დივანზე იჯდა და ეკარას უყურებდა. ისევე სერიოზო! იაზრბა გვიმ და ცოლს ჰკითხა:

— მე აქ ვარ თუ არა?
ქალი ჩუმად იჯდა დივანზე.
— ძალი რატომ იყო გართეთ?
— ვასერინებდი და გაიქცა!
— ტყუი! შენ ვაგავედ და ეს კი დაბრუნდა!
— მისმინე, — თქვა მზია, — თუ ძალი ვინდა რომ გყავდეს, საქმელი მოუტყავ და თვისონ ასვირნი! მე კი ძალის მომეწვლად არ ვერიავდები!
გივი მიხედა თვის ბოლო იყო და სახლში კაპიკი ფული არ ჰქონდათ.
— ამ დღეებში ხელფასი იქნება! — აუნჯა ცოლს ქმარმა.
— ხარჯი ან ვალი როგორ გადავიხადოთ, და საერთოდ, ძნელია, ბატონო, ასე, ვალში ცხოვრება!
— რამეს ვიზამ!
— ჯერ ძალი მოიშორე, თუ შეიძლება!
გივი სკამზე დაჯდა და ცოლს უთხრა:
— დილთი გზაში მე და გიოს რეზო შეგვებდა. ბიჭი ისე მიესალმა, გიო ოდენსმე ასე რომ შემხვედროდეს, არ მახსოვს!
— კაცია რეზო და ბიჭიც გრძობს ამას!
— მაინც რა კაცია ასეთი?
— ფული აქვს, პატივს სცემენ და კიდევ ბევრი რამ...
— ქურდებს უმსახურება და ისინი სცემენ პატივს!
— მარტო შენ ხარ პატიოსანი!
— მე ექიმი ვარ!
— ხარ რა?
— მოიცა! — ნამოძახა გვიმი, — მე შენი ქმარი ვარ! ის კი ვინ არის, ასე რომ იკავე!
— შენი ამხანაგია, მგონი!
— არა, მე ასეთი ამხანაგები არა მყავს!
ფეხის ხმა გაიჟნა კიბეზე.
— გიო მოვიდა! — აღნიშნა გივიმ.
— დაახვედრებ ნაირ-ნაირს!
— საქმელი რა გვაქვს? — პირდაპირ კარებშივე იკითხა ბიჭმა.
— ბოსტნეულის სუფი!
— სულ ბოსტნეული, კურდღელი ხომ არა ვარ, რაა? — იკითხა ბიჭმა და იატაკზე განოლილ ძალს ჰკიდა თვალთ.
— ეს რა, კიდევ აქ არის?
— ზო, და მამაშენის გადამკიდე, როგორც ვხედავ, კიდევ დიდხანს იქნება აქ!
— მისმინე, მე უფრო გყვარებარ თუ ეს ძალი? — ჰკითხა ბიჭმა მამას და კაცს პასუხი არ გაუცია, — რა, არ იცი? — განაგრძო გიომ.
— შენ ჩემი შვილი ხარ! პანტურა კი მამის სასოვრად მყავს!
— ესე იგი, მამაშენს იმ ქვეყნად ეს ძალი ახსოვს და მე და დედა კი არა!
— ასე არ შეიძლება!
ბიჭს აღარაფერი უთქვამს. უხმოვად გავიდა სამზარეულოში. მზიაც უკან მიჰყვა შვილს. მარტო დარჩენილმა გვიმი მოსაწყენი სერიალი გამართო და ფიჭვი დაიწყო. სადილზე გავედნენ და მე არც კი დამიძახეს. სულ არ ვჭამ აზი შინ საქმელს! ასეთ ფიჭვში ეჭვი აპყვა და იქვე დაამატა თავის პირობას: ვიდრე ხელფასს არ ავიღებ, ძალს გახედა და მამაძალა მიმართა პანტურას:

— მგონი, აქ შენ ვარდა არც არავის ვუყვარებარ! ძალმა კული გააქციე!
— მაგრამ შვილი მაინც შვილია! — უთხრა კაცმა და ტელეფონთან მივიდა.
ნომერი აკრძოდა და ზუმერს შემდეგ ბოზი „აილო“ გაისმა ყურმილში.
— ბატონო გელა! გივი ვარ, ლაშვი, გიორგი ლაშვის შვილი!
— ხო, შვილო, გისმენ!
— პრობლემა მაქვს!
— მაინც რა?
— თქვენ და მამა, მახსოვს, ერთად ნადირობდით.
— მერე?
— აი, ძალი დამარჩა მისგან. მე არ ვნადირობ, იქნება და, თქვენ ნაგვეყვანათ!
— რას ამბობ, შვილო, ძალი კი არა, სადაცაა მგელით დავიწყებ ყმულს! ძალი რად მინდა!
— აბა, რა გქვია?
— კუს ტბაზე აიყვანე და ტყეში გაუშვი!
— ცოდაა!
— აბა, თვითონ მოიფიქრე, რა გინდა და რას იზამ?
ნამით ორივე გაქმედა.
— კარგად ბრძანდებოდათ!
— კარგად, შვილო! — თქვა კაცმა და ყურმილი დადო.
— მე მოვიკლებ ლუქმას და შენ გართე არ გაგაგებებ! — უთხრა ძალს გივიმ და თვისთან მოიხმო.
ოთახში მზია და გიო შემოვიდნენ. ისე იქცოდნენ, თითქოს ვერც ამჩნევდნენ მამასა თუ ქმარს.
ტელევიზორი ჩართეს და ეკრანს მიაჩერდნენ. გივი კაბინეტში გაიდა და თან ძალიც გაჰყვა. კაცი მაგიდას მიუჯდა და მისის ქვეშ დატანებულ ფოტოებს დააკვირდა. ეპ, გიორგი! გაიფიქრა მამის ფოტოს შემყურე: შენ რომ ცოცხალი იყო, მე ხომ ახლა ასე არ გამიჭირდებოდა?! რეზო გაიხენა და ეჭვმა გააპკრა, როგორ აქებდა მზია. იქვე ისიც მოაგონდა, რომ დიდი ხანია ცლლთან არ წალოლა. ახლა დავისვენებ და ღამე მივხედავ, გაიფიქრა და საეარქელში მივყვდნო. ხან წინა იკითხა და ხან იფიქრა. ნაშუაღამეში იყო. ტანზე გაიხადა, ხალათი ჩაიცვა და სანოლ ოთახში მიაკითხა ცოლს.
— გამო! — დაუძახა და მამის ხმაზე გამოღვიძებულმა ბიჭმა ავიდა უფერა:
— დავეპინე, თუ შეიძლება, ღამე!
— მზია! — ისევ გაიმეორა ცოლის სახელი გივიმ.
— გადი აქედან! — იყვირა ქალმა და გივი, თითქოს ევემოთ, ისე გაიჭურნა.
გზაში კი, რომ არ ნაქცეულიყო, მისაღებ ოთახში მდგარ საეარქელში ჩაჯდა და დილაშუამდე აქ იჯდა ნაწყენ-დამარცხებულ მოკლე და მუსქანი კაცუნა.

III თავი

გივი სამზარეულოში შევიდა და შვილს შეხედა, რომელიც საუბრობდა. გუმინდელი ნაფიქრი გაიხსენა, ვიდრე ხელფასს არ ავიღებ, შინ არ ვჭამო. არც სამზადიდან გასულა ინდომა. სკამი გამოსწია და იქვე, მაგიდის შორიახლოს დაჯდა. გიომ თვალი ჩაუკრა მამას. მაინჯია, გაიფიქრა

კაცმა და იქვე ახსნა მოუძებნა საკუთარი ფიქრის მშობი და ასე იმითვე ფიქრობდა. ცოლმა ჩაის ჭიქა დაადგა წინ.

— არ მინდა! — უარი თქვა გვიგინ ცხელ წყალზე.
— აღარ მშობი! — თქვა ბიჭმა და კარაქიანი პურის ნაჭერი თეფხით მიანოდა მამას. უძებნა გაუთბა გული კაცს და მიხვდა, თუ თითხიდან არ გავიდოდა, შეიძლება ტიტრია. ფეხზე ადგა და წინკარში გავიდა. ძალი იხებოდა კიბეზე.

— ეჰ, კარგი ძალი ხარ, პანტურ, მაგრამ ხევა პატრონი უნდა გიმოვოთ!

უძებნა დახურა ძაღლმა ღია ბირი და პატრონის თვალეში შეხედა. მიხვდა ძაღლი, გვიგინ რაც უხაროდა. რაღაც ტკბილად უთხრეს და ესეც იქვე დადნა. კაცი კი არა, მართლაც გაფლია, ეს სხვრი!

წინკარში გიო და მზის გამოვიდნენ.
— მალე, აგვიანებთ! — ააჩქარა ქმარ-შვილი მზიამ.
ბიჭი სკოლაში მივიდა და კაცი — სამსახურში, როგორც ყოველთვის, ექთანს უძებნა კაბინეტში იყო. ერთმანეთს მისალმდნენ და გიგი სკამზე დაჯდა.

— ვინმე იყო?
— დღეს კარგი ამბავია!
— მაინც?
— ხელფასია!
— ი, ეჰ მართლაც კარგია!

გიგინ წავიხილეთ და ახვერ გადათვალდებულნი გახეთი ხელში აიღო, სათაურებს დახებდა და გახეთი ისევე მივიდა დაიღო.

— ხო, რა, ყველაფერი გიივე და იცი, შენმა გახეთქვამი — დაიბუზუნა გახეთმა.

— გინდათ, ახალ გახეთს მოვიტან! — ჰკითხა ექმის ექთანმა.

— თუ შეიძლება!

ქალი გართ გავიდა და ხუთ წუთში ახალი გახეთით დაბრუნდა კაბინეტში. გახეთი ექმის მისცა და თვითონ საქსოვს დაუბრუნდა ისევე.

მაგათ ფული მაინც არ ყოფნით! რად უნდათ ამდენი ფული?

— აბა, რა ვიცი! ალბათ, უზარალი სიხარბეა!
— ჩვენი რა ვქნათ?

ექმის კითხვაზე ნეკროპოლოგის სიტყვა გაახსენდა: „ჩვენ ლაბორატი ფსიქიკის ხალხი ვართ და ჯიუტ ხალხს ნება არა გვაქვს ... უძებნა გვიგინ იყვინა: — რა არ გვაქვს? თავისუფალი ნება!

— ეჰ ხელფასს ავიღებ და შევიღებოდა გახეთებში! აი, ჩემი უზარალი და მარტივი ნება! — ღიმილით თქვა ექთანმა.

— შეცდომა მოუვიდათ ჩემს მშობლებს!
— რა, ბატონო გიგი?
— ექმის პროფესია არ მჭირდებოდა მე!
— აბა, რა პროფესია გინდათ, რომ გქონდეთ?
— ჩემს შვილს უნდა, ბანიკირი რომ ვიყო!
— ჩემი სიძე პროფესიით ეკონომისტი, მაგრამ ტაქსის მძღოლად მუშაობს.

გიგის არაფერი უთქვამს და ფიქრში დედის დაგირავებული ბეჭდები გაახსენდა. ხელფასს ავიღებ და გამოვიხსნის! უძებნა გაიხარა და გართ გავიარა. დასალოთის მივიდა და ფანჯრის წინ შეკრებილი ხალხის დანახვაზე მიხვდა, მოღრმე ფული მოიტანა. გიგი რიგში ჩადგა და დიდი ხნის

ცდის მერე ორი თვის ხელფასი ხელში ჩაძლუჯა. გახარებულნი კაბინეტში დაბრუნდა და ექთანს ახარა:

— ფული ადგილზეა! შეგიძლიათ აიღოთ!
— ჯერ რიგი გავიდეს და აღებაც მოესწრება! — მე შინ უნდა წავიდე!
— ხელამდე! — დაემშვიდობა ექთანს ექმის.

ქუჩაში ცოდა და გიგი წამით შედგა. ახლა რა ვქნა? ჰკითხა თავს. რამე ვიყოფო თუ ფული სულ მზის მივცე? წინა ღამე გაიხსენა. ამიღამ კი ვერ წამიხვალ! გაიფიქრა და ახლა პანტურა მოაგონდა. სულ ცოტა საქმელს ვეყვანი ისე, რომ ფულს არ შეტყობს, გაიფიქრა და ზომილობაში შევიდა. მძიმედ და მყარად სუნი იდგა შენობაში. გვიგინ ვეყვალ იფიქრა საექმილი იყიდა და სუნით შენუბებულნი გართ გამოვიარდა. ახლა კი შინ, უთხრა თავს და სამარშრუტო ტაქსი გააჩერა. სკამზე მოწყო და ფანჯრებიდან ქუჩას გახედა.

გაზად ტაქსი წველია გააჩერა. ძალიან ღამაში იყო გოგო. ბიჭი გვერდით მოუჯდა გვიგინს, გოგო კი მის წინ მოწყო. თვალეში ჭამდა გოგო კაცს. ასეთმა მზერამ გიგი გააოცა. ცოლის სახეზე აღერის დროსაც კი არ ენახა ასეთი ვნებიანი გამოხედვა. გოგო იღიმებოდა, კაცი ირცხებოდა და ასე დაძაბულ ყოფამი „ჟულაგანთა კლუბთან“ გაჩერდა მანქანა. გოგო და ბიჭი ჩავიდნენ. გიგინ ამოსუნთქა და მანქანა ვაკის პარკის წინ გააჩერებდა. კართან მივიდა და ჯიბეში ხელი ჩაიყო. საფულე დავიღებ არ დახებდა. ახლა მერევე უკლები მოიხიზრა. არც აქ იყო ფული. დასცხა და შავიცა, დანაში და დაიკარგა გიგი საკუთარ თავსა და ამ პანტურა ატეკო.

— მალე, გვექვარება! — ააჩქარა კაცი მძღოლმა.
— ფუული დავკარგე! — აღუდღულდა გიგი.
— ჩაიდი ძირს! შენი დედა რომ ...
— დედა მკვდარი მყავს, ნუ მყავინებ!
— ჩაიდი, შენი! — იყვინა მძღოლმა და კაცი მანქანიდან ჩავიდა.

ახლა ქუჩაში იწყო სამოსის ჩხრეკა. ხურდა ფული იძოვა, ხელფასი კი — ვერა. ხელში პარკი იგრინო და სულ დაიბნა. ეს რა? მარტო პანტურას ერგო ჩემი ნამოროში? მძღოლის გინება გაახსენდა. ხურდა დაქვს, დაეუფდი და მივემე, გაიფიქრა და ასევე მოიტყა. მოდინაზე მოზრუნებულნი სამარშრუტო ტაქსი დაიხანა და გაჩერდით, ანიშნა. მძღოლმა იცნო მგზავრი, კიდევ ერთი მიავინა და თავისი გზა განაგრძო. იმ ბიჭმა მომპარა ფული! უძებნა მიხვდა გიგი და კიდევ ერთხელ მოკვდა. მის რა ვქნა? ტაქსი მინიდებულე კარაქიანი პური გაიხსენა და სიკვდილი ინატრა. ქუჩაში მოძრავ მანქანას თვალად დაგვა და მისკენ დაიძრა. დედაჩემის ბეჭდები! გაიფიქრა და ცრემლი მოაგვა თვალად. ახალი წელი! ბაკურინი! ხელში პარკი იგრინო. ხელი მოუჭირა და ახალი შიში გაუქნდა. ეს რომ მზიამ ნახოს! ზაფხულის დროს მიგნებულნი სამალავი გაიხსენა. სარდალთან გამომავალ ფანჯრებში პარკი შეინახა და კართან შედგა. რაც არის, არის! გაუმეორა თავს და შინ შევიდა. საუქნაობად პანტურას წმუტუნე გაიხსენა. ვითომ არ გაუგია, ისე ავიდა მეორე სართულზე. მზის რა ვუთხრა? გაიფიქრა და თითქოს უძებნა უკარნახა, ფიქრში ხმაც კი გაიგინა: სიმართლე!

დასასრული შემდეგ ნომერში

ნანა ვარადა

ნითელი ზონსაი

რა მოსაბეზრებელია გერქეას ცოლი,
თან საშიშიც.
მოშინაურებული კაცი ვალიის ვეფხეს არ გავს?
ყალბი იქნება მისი ყოველი პებნა ზურგზე,
ამოხვრდა და ნადირობაც კი
საეჭვიანოდ,
ენებები რომ არ გაფერმკრთალდეს,
თან სასაცილოდ.
უკეთესია: ლამაზობით მე ვიქნები,
ფერად კიმიონში გაბევეული,
მუშის თვალუბიანი შენი გიმი.
ჩაის ცერემონიალისას მედიტაციებს მოვიგონებ -
საკურას ნაკერჩხლებზე,
ყველა ღალატს ამოვიზნათა.

ბამუტუების სახლში, ჩალის კონებთან,
ნითელი ნეკერჩხლის ხე გაეზარდით.
ხე იქნება ჩვენი შვილი და მთაში გაზრდილ,
ჯუჯა ხეებს ტოლს არ დაუდებს.
ჩვენ ვიქნებით სახლის ორპირი ქარები.
ჩვენ ვიქნებით მისთვის ორმის ნახტომზე,
კაჭკაჭების გადებულ ხიდზე მოცეკვევე
ლამის პეპლები და ის არასოდეს გამოიძახებს
შემოდგომას,
შუა ივლისში,
მოიტყუოს თავი და გახმეს.
ჩვენ ისედაც მზარედ გვახოსვს,
აპრილში, ნვიმებმა შვილი გაიტყუეს
ტყეში და მზარი აექცა პატარას -
დედის მუცელს ველარ მოაგნო.
ოკაენეს ეგაფი მაშინ
და შენ მზესავით მიმრობდი ნაპირებს.

რა მოსაბეზრებელია იყო
შენი შვილების დედა,
როცა ბავშვები ტყეში
ნეიმის დასაჭერად ნავლენ
უკან
ალარ დაბრუნდებიან.
ჩემი მკერდი გამოშრება თივსავით
და შენ ნახვალ ყვირთულ ბუდასთან,

რომ მარტობით დავისაჯო,
რომ ნაყოფი, რომელიც გადმომეცი,
სულივით გზაზე გამექცა და ვერ დაგიბრუნებ.

უკეთესია: მდინარის პირას, წისქვილების მეზობლად,
ჩადავ ნითელი ნეკერჩხლების სახლი და ჩეროში
საკურას ნახშირზე პირშუშას სანებელს გიმზადებდე.
შენ თვე ზაობდე.
სადილობისას ერთმანეთის თვალებში ჩაერჩეთ -
ორივემ ვიციით,
მუცელენქმსას შხამი ყოველთვის საკმარისია.

მზის ჩასვლისას, კედრის ხისგან
გამოთლილ ნაფში ჩაენფეთ შიშვლები
და ერთმანეთს გადაეფეროთ.

იქნებ ჩვენ მძინარე შვილს,
ტყის სულები გადაანყუნენ და გამზმარი
ყვავილების გვირგვინებით
იმქექყნად ჩამოგვიყვანონ.

ფრანსუა მერკურზე

ჯდეს დედალოსის კოშკში და ვარამს
ხარშავდეს გულში, მზის ვერშანაველი
ფრანსუა ვიონი, „წყველის პალადა“

დატბორილ ქალაქში,
ემევიბით რომ ნაზრდია დანახშირებული
ძელები,
ოდესამე, ვითომ მე და..
შენ,
ნუ ენდობი ჩემს ნარმოსახეას,
ის ცრუა, მე შგავს. ჩემს ბერს საშოს ტყუპისცალივით
ჩამოემსგავსა.

ოდესლაც, სადაც იდგა კოშკები
და სარკმლიდან გადინებულ საკმეველის კვამლზე,
მოდოიდნენ მკედარი ღმერთების სერაფიმები -
მტრეფევივით ისხდნენ რაფაზე და
ჩვენ შიმშვლებს გვაკვირდებოდნენ.
მზერით,
უსიტყვოდ გვანიშნებდნენ ერთმანეთისკენ:
- შენ ალარა ხარ, ეს უკვე იყო
და ჯერ-ჯერობით გვისვამდნენ ზურგზე.
ჯერ-ჯერობით ვტოვებდით შინას.
გრძელი ფრთებით. ასე, მსუბუქად.
გაფრინდი, მიდი -
ჩაეძახოდით და ბაცდებოდა გამონაგონი
გრავიტაცია

მე ახლა ვიცი, დიდი ხნის წინათ,
პატარა გოგოს დამტბორდა
ბრმა მოხუცი, მიტოვებულ,
ძველ სასაფლაოს დაშლულ საყდართან,

მამა ჩემი.

ის დარჩა მთას და გახდა მინა.
მე შენთან შერწყმის სურვილმა მომცა,
სხვა გოგოს ტანი, ნახა სხეული
და ახლა, როცა შენს წინაშე თუ შენთან ერთად,
საწოლისკენ იკრეფავს ხელებს,
ჩუმიად, ჩუმიად ვეჭურჩულები:
- ქალწულად მოგკვიდი, ჯერ ქალწული ვარ,
თუმცა თქვენს ღმერთებს მერკურდიდან,
ხელცარიელს ხომ არ გაუშვებთ
ან რა მიზეზით შემდეგ რვისზე?!

დატბორილ ქალაქში,
ემგებივით რომ ნაზრდია დანახშირებულ
კომკები,
უჩვენობისას მხოლოდ ხეები,
გამოფრთხილი დემონები გვისვამენ მხრებზე:
- გაფრინდი, მიდი -
დაგვძახიან და მთელდება
გრავიტაცია -
დედამინაზე დასაბრუნებლად.

MARKA. ნიშნა არაკადიას ჩრდილში

06. Sail To The Moon
Once_In_A_Red_Moon_-_Duo

ველურ თეთრ ვარდებს, თმა-თმა მინანავს,
ჩემი გადია.
ოქრომჭედელთან გაიარე, შამაჩემო,
მზად ეუნება ჩემი თმის სარჭი,
იღმის ნახტომის დღესასწაულზე რომ ჩამოასხა,
კაჭკაჭების ხიდზე გასულ ასულების ქანდაკებებით.

მთელი შუადღე თხის რძეში ეწევიარ.
მზის სხივები ჩამინგებიან ოქროსმკედებად.

ნიმფები ტყეში, მდინარის პირას,
სალამურებით ჩამოვილიან და ყვავილებს გზა-გზა
გაშლიან.

ერთადერთი მათი მსგავსი,
მსაბიოხად ესახლობ ქალაქში.

ტყე ახლოსაა.
ტყეში ისმის როგორ თუხთუხებს მთის მუცელი.
მორულ ხმებად დადის ქალაქში -
ორ-სამ საათში,
ერთ საათში,
ოცდაათ წუთში - მთა ცხელ წყალს დაღვრის.

წუხელ მესიზმრა,
თავსგადახდენილ და ნაკებულ
დიდი ომების დასაფინყებლად,
ამფითეტატრს გინდა ესტუმრო.

საუკეთესო კაბას ვირჩევ,
დედაჩემი აქარგავდე სიკვდილამდე
ხელით ყვავილებს,
წემსედასობილ თითებიდან ნამოსული
სისხლით ფერავდა.
იქნებ სცენიდან მოგანდინო, რომ შენთან წოლა,
არკადიას აუხდენელ სიზმრებიდან ერთადერთია.
თუმცა სიზმრის მეორე მხარე
ბინდით არის გარემოცული -
სცენა უფერად გაეხვია გაზის ბურუსში და
სხეულები დაგვეფურფლა -
ძლივს გავარჩიე, გვერდით გიზის უცხო ასული,
ძლივს იფერფლება ამფითეტატრი.
შენს ორივე ხელს მუცელს აფარებ..
მე დამაბრალებ,
ეს ნიშნების შურისძიება.

ნეაპოლის ცა მოწმენდილია -
მარია ამალია ქრისტიანა.
იქნებ ქვევით ჩამოგებედათ,
სადაც ვცხოვრობთ,
ქვევით,
ქვესკნელში.

ფონი ოქანა

ჩემი ცრემლების მარილიან ოქანეში
თავი დაეხიბრე.

სამოთხე - ტკბილი სიზმარია.

გამოკრეფილი უდაბურების ჩრდილში
ხმელეთი ფეხიდან ნაეიდრე,
ცისფერი სითხე ვითომ და, შერწყმის ადგილია.

ჩვენ,
წყალმცენარე ხავერდების ხავსიან თმაში,
გამოვიზამთრებთ.

მე ვიქნები მიდიების დისახლისი -
მხოლოდ შენი იდა სახლისი.
შენ მომიზიდავ მზიან ნიჭარებს -
უშუბოებით რომ არ გაგაყვითლდე.

აქ, საფოსტო ყუთს არ შევამონებთ,
ცრუსატროფოთა ნერილები გზაზე აორთქლდნენ.

თუმცა გემებიც იძირებიან,
მერცხლებგამოსხმული იალქნები.

გამისხენე,
ბავშუობის სიზმრის შენი
სოფია.

...ალი

შენ ალბათ გძინავს და გესიზმრები —
მოგმკვდარვარ ცხადში.

ის დღეები უკაცრიელს ენუქი გვერდით.
ლაშქებიც ვათენებინე ფრთიან იგუანას.
დღეს ყველაფერმა არყოფნაში გადაინაცვლა —
ალარაფერი არაფერია და
ასე ვმღერო:

ვჭერი, ვჭერი, გადავჭერი
და მივხვდი რომ უკვე არ ვარ.

სხვა დღეებში გადამიყვანე ან სადმე,
თუნდაც არსად, აღარსად,
სადაც სისხლი და ზორცი
გადმომაფარე თავშესაფარად და
დეგების დედას, დედაბერს
კუჭი პურები მიუზიდე ნაცარტუტალი.
თუ ასე მღერო:

ვთაღე, ვთაღე, გამოვთაღე —
სურვილები გავითვალე.

ტყვედ ჩაგბარდი და თითქმის არ ვარ
და აღარა ვარ ან რა ვიყავი?!

ასე სრულდება — ცეცხლად და ნაცრად —
ჩვენი სიმღერა ან ნატირალი.

აბი

მიტოვებული შენთან ნოლა,
ჰგავს გააფრთხილებს.

ზომბი

მო, მე აბი, ღია
ცისფერი, ცის ფერი შემირჩიე,
ფერი, მიფარე — კლეპტომანი,
კოსმონავტი,
ანტი.

ხელისგულზე დავისვამ ღამის
მიტოვებულ ვარსკვლავებს,
ციმ ციმ.

მო, მე აბი, ღია
სარკმელია და ღია სივრცე და
ღია კოსმოსია
ან კი,

მომე აბი, ღია ცისფერი,
ღია ვენები და წითელი, თბილი სისხლი.

მესისხლეც გადმომესხი,
გმართებ. იცი, დაგემართე და
გემართე. მმართე.

ტოტიდან ტოტზე, ზელიდან ხელზე, შენიდან ჩემზე.
ფრთიი

სოლო:

მო, მე აბი, ღია
პირადი შეტყობინება დამიტოვე,
ის მიაბობს: მშია,
შენი მიტოვებული ღია
სხეული და მწყობრია.
ან დარდები დავაქუცმაცოთ და
გზაგზა ვმალოთ,
მოყინული გზები გავალღვოთ.
ბედურები ერთმანეთს შევხდნენ,
მზეები შექებრებს აებნეთ კვალი.

გინდა, შეჭრილი თმით
საქანელა ჩამოვკიდო?
დაგარწვე და გიმღერებ ნანას,
შენ ჩაიძინებ და დამისიზმრებ —
აფხიზღვდები და აგიცხადდები.

მო, მე აბი, ღია
ცის ფერი. მიპაციენტე.
ესე ღიად უპატრონო მიცვალეულს
მო
მე პატრონე;
ღია წერილი ამისენი და რომ
ეს დიდი არაფერია.
მო
მე (ნ) დე!

ამხანი წყველა

თმის ბოლოები სველი,
ხელის თითების ცეცხლზე გამიშრე!
ნუ ჩაანაცრებ,
მსუსხავი ენა გადამიკიდე!

შეგიშვი,
გაცლი...
დაყნოსავ ქანჭრობს...

მიმოაბნე
მილიონობით თავკომბალა -
დასახიწყებლად!

როცა შენ გყავდი,
მატარებდი და ვერ მიხსენებდი.
ერთმა მომძებნოს!

ალარაგინ ჩანს
ხეების მჭრელი...
ან მონადირე,
გზაბანუელი
დონდლო ნისლებით დაბურულ ტყეში?

ნელამდე თმას ბლიკზე დაფევენ,
თუ ქარი დაქრის, — ილქანია.

ენიც ჩამავალ მთვარეზე დგება,
მშვილდვით გადამაჭიმოს ადრინა დილას,
განაზებულმა,

ზურგზე ფრჩხილების ნაკანრებით
წარსულს ჩაკეილო;
მდინარის ნაპირს გამოურეიოს
გაზაფხულზე,
წყალდიდობისას.
მარტო-ბის ქვეშ,
დავისაკუთრო ეგ ხელები,
თვალები,
ენა.

მომინდეს და ვითომ, გტიროდე,
მომინდეს და ვითომ მეხვევი,
მინდოდე და ვითომ გასხვისებ!

აღარავის სურს მინის გორა,
ან თავის ორმოს სხვას გაუყოფს?!

მოგინდეს და ჩემმა სურვილმა ამოგზეთოს,
ჩამწურულებდე ფოთლების ენით:

- შემიბერე,
შემიბერე,
სული შთამბერე.
— „შენ რომ ჩემთვის“...
დამილენე ჭიმკრის კლიტენი,
შიგნით შებრძანდი!

ქალწულის სისხლს სპილენძის ქვაბით
ცეცხლზე შემოედგამ.
ძუძუს კერტების დაგემოვნებით,
ამხსენი წყევლა!

ბარნაბაი

(Sacral nirvana)

ორ დღეს პირი არა მზანა
დედამა ჩემმა.
ყველა გვერდს მივლის
გვერდს ჩამივლის არავინ.

გათოვდა.
მთა ალუბლად აყვავდა.
ამ ღამის დღისა
გამანარო.

პატარ-პატარა ბიძგებით,
დიდი სიკვიდელები დამიბისხვრიე,
პრიმიტიულად და ყირამალა.

ორ დღეს პირი არა მზანა
დედამა ჩემმა
ყველა გვერდს მივლის
გვერდს ჩამივლის არავინ.

მინდოდა მტერი —ადამიანი.
აგურის სახლები,
ყველა საბუხრის მოჩვენებას,
გლამურ-გამურულ ღესტებით გაეშუი.
თვალები ამდის შუბლზე
ან ზურგზე ხელად მაჩნდება.

დამცინ-მხარხარებს,
ყველა კატა და ყველა ძაღლი,
გამწრდე ვიტამინებით გაჭყეპილი.
რად მინდოდა მტერი -
ადამიანები?!

ქედელ-კედელ!

ორ დღეს პირი არა მზანა
დედამა ჩემმა
ყველა გვერდს მივლის
გვერდს ჩამივლის არავინ.

ჩიხ-ჩიხ,
ახლა უკვე ფრთა აშლილსა
ველარც მნახავ, ველარც გნახავ.
ამ ქალაქის გზები
აღმართ-დაღმართისა,
დაიციწყე.
რა კარგია, ჩავსახელ ახალ სამყაროს,
შეხვედრის შიში
გადამფრენ ჩიტებს გადაყვავ,
სული სულ.

რა უთავბოლოდ
ერთმანეთში ვიკარგებოდი

სულ-სულ
ჩიხია.

ანდრძი

იყიდე მინა და ქოთანში გადამრგე.
სეზონებს დაეცინოთ, სეზონებს რას დაედე.
იყიდე მინა და ქოთანში გადამრგე.

მზეა აივანზე —
შიშველი ტერფებით თოკებს არ გადაყვე.
იყიდე მინა და ქოთანში გადამრგე,
ურიწრად, ფეხის ხმაზე სიმწრად თუ ჩამოგყვე —
ცხადში გამიხსენე, ძალში ნუ დამტოვებ.
იყიდე მინა და ქოთანში გადამრგე.
იყიდე მინა და თიხაში გადამრგე.
მტკაველ-მტკაველ მჭრიან,
მინისმჭამელები.

ქეიშიში ამრევენ - დამსასჭურებენ.
სხვადასხვა ანბანზე მაინც ჩემსას
ვიმღერ, სხვისი სამოსით და სხვისი
რელიგიით.

მინაზე ნაბიჯით იარ და
იარით მინაში ფესვებია.
დამპირდი, მიტოვებულ ხავსიან საფლავებს,
რომ უკან დაბრუნდები, ეკლისგან გადამმწენდ.
იყიდე მინა და ქოთანში გადამრგე.
გახვიდე სახლიდან, სახლში დაბრუნდები,
მელოვით შეუკუმუსს ერთ მუქად მატარებ —
იყიდე მინა და სამშობლოდ გადამრგე.

ბეკა ლონდარიძე

ნატა ვარადას წითელი გონსაი

ბონსაი — დეკორატიული, მომცრო ზომის ხე ან მცენარე, რომელსაც შენარჩუნებული აქვს ბუნებრივ პირობებში არსებული ხის მთელი სიღამაზე...

ფერვილი და არსობრივი — ორივე სიტყვით, ასე შემოიძლია დავახსიათო ინდივიდუალური პოეტური სტილის მქონე ეს ავტორი. იგი შეიძლება მოგწონდეს ან არ მოგწონდეს, რაც გემოვნების საკითხია, მაგრამ შეუძლებელია, არ გამოარჩიო ათას ხმაში, რომელსაც თანამედროვე ქართული პოეზია მოესივს. მისი პოეტური სიტყვა, ესაა შემოქმედებითად დამუშავებული ფოლკლორის, მითების „დეკორში“ განხორციელებული თქმულება ადამიანზე — ჩვენი, „ყოფლისშემქმელ“ ღმერთ-კაცების სულიერი თავგადასავალი; ერთგვარი სათვალავლო ქროლი, „ზარის თვიალი“ ჩვენივე საძინებელი, რომლითაც საკუთარ თავს ვაკირდებით — ყოფითი სამოსის, პომპეზურობის გარეშე დარჩენილი... ასეთია ნატა ვარადა.

**შენ,
ნუ ვდნობი ჩემს ნარმოსახვას,
ის ცრუა, მე მაგას. ჩემს ბერს სამოს ტყუპისცალივით
ჩამოემსგავსა.**

რა თქმა უნდა, მხატვრული ნიაღ თვისებაში მოიცავს ტყუილს — ნარმოსახვის ნაყოფია. ამ სამყაროს ასლს ვერ მიაკვლევ ყოფით გარემოში. მაგრამ ობიექტურ რეალობაში არსებობა სულაც არ ნიშნავს, რომ მის არსებით მზარეს ხედავს. ეს ავტორსაც კარგად ესმის. და ნუ ექიწებით იმდენად გულმტკიანდობით, არ ვენდოთ — ზაფანგში ნუ გავეტყობით. ყოველდღიურობაში ყოფიერების არსი იფარება საგნებისა და მოვლენებისადმი ადამიანის მიკროსოპულუი ემოციური მიმართულებით, ადამიანური სუბიექტივებით; მხოლოდ ნიჭს თუ ძალღმს გავარდობის ეს „პირადი“ და ნამგელი, არსებით სიერეც დაგვანახოს.

„არსებით სიერეცში“, სადაც ნატას ლირიკული გმირები ცხოვრობენ, თვალმისავემია უნაყოფობა, სივედილის სახელობის განცდა... „ხელისგულზე მაგნიტივით ამოაკარი მინისქვევიდან, /დაატოლე ჩემს ფეხისგულესს“ („წითელ ვაშლს ვაგორებს“) — ავტორი ტოლობის ნიშნის სევამ მიღმიერ და არსებულ სამყაროებს შორის. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, სიკვდილის პრიზმიდან იწყებს ყურებას — აქედან კი ყველაფერი „თვდაყირა“ ჩანს. და ირკვევა, სინამდვილეში, ეს ჩვენი, ცოცხალი ადამიანები ვართ ისინი, რომლებიც მინაზე მყარად და ფეხებით კიარა, ხელებით ვდავარათ ანუ არსებითად შეკვდები ვართ, ჩვენი სულდგმულობა მხოლოდ იღუპილია:

**არც რა. ეს უცხო ქალაქის ცაა და
შინაური ბელურები ქსოვრე განთიადს.**

სახლები წვანან თევზებოვით და გონდოლები
მესაქტებს წყალში ძირავენ.
არა, ფილაქანს თუ ამოვარდნია ქვები თვლებოვით
და უჩირქდება გუბებს ქრილობა, რა?
ბალს, სადაც ერთგროშიან დრამას მართავენ,
იცავს ცერბერის ფორმიანი კარისკაცი და
არ შემესვლება.
ეს განა რამე. არა. შენ, ხელისგულე
დამატოლე გადაყვედილ ფეხისგულეზე —
მტერის ბუღში გახვეულ
სოფლის გულყვითელა სასაფლაოს მინის პირიდან
ამომწვდი,თორემ, სადაცაა ცას გაქიშული
ძაფი აწყდება —
და ცეცმა შენი გოგო

განწყობები, რომელთაც ნატა ლექსების სახით ავგორებს, არეგულირებულია; ავტორი შეძლებისდაგვარად იცავს ბალანსს, ახერხებს, არ გადაიხაროს დიდი დღობით რაციონალური ან ირაციონალური მიმართულებით — დროში თანმიმდევრულად მონაცვლე და კანონზომიერად ურთიერთდაკავშირებული ხატების / მოვლენების გვერდით, მკითხველს მინიშნებების სახით აძლევს გრძნობის სათავეს („ბალს, სადაც ერთგროშიან დრამას მართავენ, / იცავს ცერბერის ფორმიანი კარისკაცი და / არ შემესვლება.“ — ხაზგასმა ყოფის აბსურდულობაზე); მხატვრულად განხორციელებული გრძნობის ობიექტის დადგენა მიმდინარეობს არა მხოლოდ მისი განცდის, არამედ გაანხრობის საშუალებითაც. განცდა და გაანხრობა მასთან სინთეტურად ხდება. აქ ავტორს ეხმარება ადამიანის კარგი ცოდნა — უპირველესად, შეცნობილი საკუთარი თავი, რაც მკითხველის თვალში გულწრფელობას მატებს პოეტურ ტექსტებს. ნატას შეუძლია თავი დააღწიოს მიმართულობას, შიგნიდან განჭვრიტოს და უკიდურესად პირიადი გრძნობაც კი საერთო, ნაცნობ ტიკივლად დაგვისახოს:

**მტკივნეულია ქვასთან ბაასი. არაფერია — ქვათა
ლაღად“.**
რა გითხრა პაპი, აბა ახლა? ძველია იგი მივიწყებული.
დავდივარ მარტო, მსგავსი ფოთლისა, ნოემბრის
ბოლოს სევდაგამჭრალი.
„მოფრინდნენ მარტის დილას მერცხლები და
ოქტომბერიმ უკან გაფრინდნენ“.
ვენას მივხედე. ოხილი დავვიწილე.
11 ივნისია - დღეს გაჩნდა ნატა... მიყვარხარ პაპა.
შენი ნაწერი დღორი მიყვარს.
მე მომეხატე, სად ვნახო ახლა? პაპული, სად ხარ?
მე რემედ გტირი. სიცხით ავად ვარ. იცინის ჩემზე
მზია არაფო.
— ბანგუნა, ბანგუნო, — მესმის ცოცხი ხმა. შენ ვერ
მოხიხარ? მაშინ მე მოვალე.
გამოყვები ჩვენი სოფლის ოღრო-ჩოღრო
ორღობისა. შევალდე დაეანგებულ, ქრიალა კარსა
სასაფლაოსა და ერთმანეთში ჩახლართულ ნაძვს და
იასამანს ნავადგები თავზე.
მათ ქვეშ კი... შენს მაგივრად, შენი საფლავის ქვა
დამიხედება გამოჯგამიული.

ზემოაღნიშნული ცუთების ნატას ლექსების საუკეთესო ნაწილს: "ნითილი ბონსაი", "არკა, ნიშნა არკადიას წრდოლი", ეროტიული გზნებით საესე "აშხსენი წყეღლა", "ფინი ოკეანე" და სხვა, სადაც ნატას პოეტური სიტყვა მეტაფორულია, ხოლო თავად ლექსი — მრავალუცხოზიანი მხატვრული განტოლება, რომლის ამონახსენის (ამონახსენების) შობიება არცთუ იოლი საქმეა; დინამურად მოძრავი, ფეროული მხატვრული პასაჟებითა და ძლიერი რიტმით დაღდასმული მისი ლექსები არ გაბლევენ ყურადღების მოფუნების შესაძლებლობას.

კიდევ ერთი ნიშანი ნატას შემოქმედებით ბუნებისა მისი დამოკიდებულება სიტყვებისადმი. ლექსიკური თვალსაზრისით მისთვის არ არსებობს აკრძალვები — არსებობს ის სიტყვები, რომლებიც თავისი შინაარსობრივი თუ კონოტაციური მნიშვნელობით ყველაზე უკეთ შეესაბამებიან და გადმოსცემენ, აესუნენ მხატვრულ გარნიზებს. მის ლექსებში იშვევ დინიშნულებას იძენს ვარჯიკა და ბუნქუაცია, რომელიც, რიგ შემთხვევაში, ტროპული მეტყველების მექანიზმა. სიტყვის მნიშვნელობის ასიმბოლირებასთან ერთად კი, არცთუ იშვითია, როცა მხატვრული გამოსახვისთვის ავტორი მიმართავს სიტყვის ხმოვანებაზე აქცენტირებას და ქმნის ალიტერაციებს. ამ ხერხმა მასთან შეიძლება მთლიანად გაუღიწიოს ლექსი ("აბი"):

მო, მე აბი, ლია
ცისფერი, ცის ფერი შემირჩიე,
ფერი, მიფარე - კლემპომანი,
კოსმონავტი,
ანტი.
ზელისკულზე დავისვამ ღამის
მიტოვებულ ვარსკვლავებს,
ცამ ცამ.

— ან ლექსის შემადგენელ მხატვრულ ერთეულად იქცეს:

ჩიხ-ჩიხ,
ახლა უკვე ფრთა აშლილსა
ველარც მნახავ, ველარც გნახავ.
ამ ქალაქის გზები
აღმართ-დაღმართისა,
დაივიწყე.
რა კარგია, ჩაესახე ახალ სამყაროს,
შეხვედრის შიში
გადამფრენ ჩიტებს გადაყვა,
სული სულ.

რა უთავებოლოდ
ერთმანეთში ვიკარგებოდით

სულ-სულ

ჩიხია.

- ლექსები "გაორებები" - ლექსი, მნიშვნელოვანი იმითაც, რომ ატარებს მითოსურ ელემენტს, ცისა და მიწის

"აღმართ-დაღმართის" გზებზე მოარული, შინაგან სიმშვიდევზე "მონადირე" ლირიკულ გმირის ტრავმაზე; ღვთიურისა და მინიერის ვერსუფერების პროცესს, - რაც დღევანდელ, სულდებისა და აზროვნებისგან ახუ თვითშეგნების რთული პროცესისგან გამოფიქრულ, პრიმიტიულ გარემოში საინტიერესო კუთხით აჩვენებს ავტორს.

პოეტის მსოფლგანცდას, რომელიც, ჩემი აღქმით, მოიცავს უსიყვარულო გარემოში არსებული და საკუთარ ბერნ, ასევე სიყვარულის ვერსემმდე "მეს" დაპირისპირებული სულის თვითგადაბადების, თვითაღზრდის მცდელობებს ("სასნაულის ჯერ კიდევ მეფრა, /მეგვიანავ საშვილოში, /იქნებ მკედრებს მაინც შეგვიყვარდეს ერთმანეთი, /და ყვაილებად გადავიშლით." — "სარკოფაგი"), ერწყმის და ავსებს ქრისტიანული ხედვაც. ეს უკანასკნელი არ არის ნეოპრობი იმპერატივის მატარებელი და ვერც იქნება, რადგან შემოქმედებითობა თავისი არსით გამორიცხავს რაიმე სწორბაზონებას. რელიგიური თემატიკა, აირკლება რა შემოქმედებით სარკემი, ნატასთან ქმნის ალტერნატიულ "სახარებას" ("სასძლოს გალობა"):

შენ, ჩემი იესო ხარ, ღამაზო კაცო...
მხრები, მკლავებზე ნაკვეთი კუნთები —
მექალწულეს შესაფარი გუმბათია.

ეს პასაკი არ ემსახურება მხოლოდ ზეციური საქმროს მომლოდინე ქალწულის სახის გამოკეთებას. მცხოვრარის ფიზიკურ მონაცემებზე აქცენტირებით ხდება მისი ხატის ეროტიზირება, რაც არ არის შემთხვევითი. საქმე იმაშია, რომ ერთგვნი ავტორიან არაერთგზისა და აჩვენებული, როგორც სიკოცხლის მზადი საგანი, მსწნელი უნაყოფო გარემოში მოხეტიალე სულისა: "ზურგზე ფრჩხილების ნაკარნებით/წარსულს ჩავკიდო; /მდინარის ნაპირს გამოეროცოს/გაზაფხულზე, /წყალდიდობისას.../ დამიღენე ჭიშკრის კლიტენი, /შიგნით შებრძანდი!... /ჭიქუს კრტების დაგეოვნებით, /აშხსენი წყეღლა!" ("აშხსენი წყეღლა"); "პატარ-პატარა ბიძებით, /დიდი სიკვილიები დამიმსხვრიე, /პრიმიტიულად და ყირამალა" ("გაორებები") — სიკვილის დამმარცხებელი; აშკარა აღუზია მაცხოვარზე.

ნატა ვერადას პოეზია საყურადღებოა. ვინც ჯერ კიდევ არ იცნობს მას, არ იცნობს გამორჩეულ ხმას, რომელიც ეს ბოლო წლები, როგორც ინტენსივ-სიერციდან, ასევე ბეჭდური გამოცემებიდან გვესმის. მისი პოეზია ღირებულა თავისი არამარტო ორიგინალური მხატვრული სიღამაზით, არამედ სამყაროსადმი მართებული დამოკიდებულებით, რაც გულისხმობს სინამდვილისთვის თვალის გასწორებას და გარემოს ადეკვატურ გაზრებას.

ნეაპოლის ცა მონმენდილია -
მარია აპალია ქრისტინა.
იქნებ ქვევით ჩამოვხვდეთა,
სადაც ვცხოვრობთ,
ქვევით,
ქვესკნელში.

უცხოოვაში ყოფნის გამართლება

*

სასუბარი
ნუნუ გელაქაშისძე

უკვე წლებია იტალიაში ცხოვრობს, იქაურ საზოგადოებას ქართულ პოეზიას, სიტყვიერებას, საერთოდ კულტურასა და ტრადიციებს წარუდგენს, რვენი მკითხველი კი კარგად იცნობს მის თარგმანებს, იტალიური მწერლობის საინტერესო ავტორებით რომ ამდიდრებს ჩვენს ლიტერატურულ ცხოვრებას და სივრცეს.

წელიწადში ერთხელ სამშობლოს სტუმრობს, ოღონდ არა მხოლოდ მონატრების გამო - იქ, იმ აწყობილ, დანაყოფილ, დალაგებულ და დავარცხნილ ქვეყანაში ხომ კიდევ უფრო მძაფრად გრძობს შენი ერის, შენი სამშობლოს ტკივილს; იმ უცხო ციხა და მუხის ქვეშ, სადაც ყველაფერს სხვაგანაირი - არაჩვეულებური - ფერი და გემო აქვს, კიდევ უფრო აფასებ ქართული გვენს შრავალსაუკუნოვან ლაბირინთებში გამოვლილი სისხლის ყიფილს და იმ უცხო მინახვ გაკეთებულ ქართული საქმეც კიდევ უფრო გეპირფარება. ამიტომაც ცდილობს წელიწადში ერთხელ, სამშობლოში ჩამოსულმა აქედან წაიღოს ქართულ მუცელსა და ქართულ ფერსაც და მერე იქ, იმ სხვაგანაირ - არაჩვეულებურ - მინახვ ქართული სულიც დაატრიალოს.

ქალბატონი ნუნუ გელაქაშე ახლა რვენი სტუმარია და ამ და კიდევ სხვა საინტერესო საკითხებზე თვითონ გვიამბობს:

— უწინარესად დიდი მადლობა ამ პატივისთვის. „ჩვენი მწერლობა“ ჩემთვის უსაყვარლესი ჟურნალია და ერთ-ერთი ჩემი მასულდგმულებულიც - იქ, უცხო მხარეში თუ რამ მიკარგვებს ნოსტალგიას, მათ შორის ეს უერნალიც არის.

ჩემი ჩამოსვლის უპირველესი მიზანი კი ის არის, რომ წელიწადში ერთხელ შევებო ჩემს მინახვ, ფესვიშველამ გაკვირო, ადვილს დედა მოვიჩაბულო, სადაზნაც დიდ ენერგიას ვიკლებ. ვისაც უცხო მხარეში უცხოვრია, მან იცის ამ ყველაფრის ფასი...

— თუმცა მხოლოდ ნოსტალგიის გამო აღბობ არც წელს ჩამოსულხარ, თქვენი ვიზიტები სამშობლოში ხომ საქმიანად არის-ხოლმე.

— კი, ასეც... მე ერთ-ერთი წვერი და დამფუძნებელი ვარ ქართულ-იტალიური საზოგადოებისა, რომელიც იტალიაში შეიქმნა დიდი სიმონ ყაუხჩიძელის ძმისშვილის, ნინო ყაუხჩიძის თაოსნაობით. სწორედ მან შეგვკრიბა ქართველი ემიგრანტები ამ საქორი საქმის საკეთებლად. საზოგადოებას ასე დავარქვით: „სამშობლო გულით სატარებელი“...

— იქნებ მოგვითხროთ ამ საზოგადოების საქმიანობის შესახებ?

— ჩვენ ხშირად გმართავთ ღონისძიებებს, მასშტაბურად აღენიშნება „ნირობის“ დღესასწაულს... იტალიაში მოხსენებაც ნავიკითხვ საქართველოს შესახებ. საერთოდ,

ასეთ შეკრებებზე მე ქართულ პოეზიას ვაცნობ-ხოლმე იქაურ საზოგადოებას. უკვე წარდგენილი მაქვს გამოკვეთებული თარგმანები: კომა არაბაულის, ლია სტურუას, ვანასუდ ჩარკვიანის, ანა კალანდაძის, მანანა ჩიტინიშვილის, მაცყელა გონაშვილის, დათო მალრადის ლექსები... სამი წლის წინათ გენუის პოეზიის საერთაშორისო ფესტივალზე წარვსდგენი დათო მალრადის ლექსების თარგმანებით. ისეთი წარმატება ხედა წილად, რომ იქვე დაიბადა აზრი მათი წინადაც გამოცემის... და კიდევ განხორციელდა - საზოგადოება კარგად იცნობს დათო მალრადის ლექსების კრებულს „სალვე“...

— გარდა იმისა, რომ მშობლიურიდან თარგმნით, რვენი მკითხველი კარგად იცნობს თქვენ მიერ იტალიურიდან გადმოქართულებულ თხზულებებსაც. თქვენ ორმხრივად საქორი საქმეს აკეთებთ და თანაც ორმხრივად წარმატებულად. როგორ ახერხებთ?

— საერთოდ, მირვენია იტალიელი ავტორები ვთარგმნი ქართულად, მაგრამ პატივსტორ ნათქვამად წუ ჩამითვლით და, დღეს ჩემს სამშობლოს ის უფრო სჭირდება, რომ ქართული კულტურა გავიტანოთ საერთაშორისო ასპარეზზე. ეს არის ჩვენი „საზოგადოებას“ მიზანიც. თუმცა ის 2005 წელს ჩამოყალიბდა და მისი ევდილი ამ დროიდან იმართება ღონისძიებები, რომელიც ქართული კულტურის პოპულარიზაციას ეძღვნება, მე კი იქ 2001 წლიდან ვარ და პირველივე გაზაფხულზე ემონაწილეობდი ქალაქ ორტაში ჩატარებულ პოეზიის საერთაშორისო ფესტივალში. მას შემდეგ უკვე სხვადასხვა კულტურულ ფონდში, სკოლაში თუ შეკრებებზე მინვენი-ხოლმე ახლა ძალზე მოფრთხილი ინტერკულტურული ურთიერთობები, მოდა, მეც ამ ფარგლებში ემონაწილეობ შეხვედრებში - ჩავივცამ ბევსურულ კაბას, ავკიდებ ჩემს მუელულს სვეტინორებს, რომელსაც საქორად ვარიგებ, გავაკრავ საქართველოს რუკას, ქართულ ანბანს... და ვსაუბრობ საქართველზე, ჩვენს ტრადიციებზე, კულტურაზე... ვკითხვლობ ლექსებს, ბავშვებთან შეხვედრისას კი ზღაბრბასაც. ქართული სამზარეულოს კრებებით, ნივზიანი ბადრფინით და ბავშვთა დღის შემდეგ უმსაძინებლებს შეკრებილებს. და ეს ხდება უანგაროდ.

წორავინ იფიქრებს, რომ თუ ევროპაში ქართული საქმის კეთებას მიიწინააღმდეგებ, ამაში იქ ვინმე ფულს გადაგიბდის. ეს ყველაფერი ხომ შენს სამშობლოს სჭირდება... და თუკი გინდა საკუთარი ქვეყნისთვის რამე გააკეთო, ეს უანგაროდ უნდა მოხდეს.

— ასეც... რვენი ეკონომიკურად ღარიბი ქვეყნის შეილებში ვართ, მაგრამ სამიყვაროდ კულტურად, სიტყვიერებაც მდიდარი გვაქვს... და რაკი თქვენ იქ უწინარესად სწორედ ამ სფეროს წარმოჩენით, მინდა გაკითხოთ: როგორ ხედავთ იტალიური საზოგადოება ქართულ სიტყვას? რამდენად მოსწონთ რვენი პოეზია?

— ძალიან მოსწონთ. ერთ-ერთი ფესტივალზე ლია სტურუას „სამშობლო“ ნაეკითხვ. ერთი ქალი მოვიდა და მითხრა: იქნებ ეგ ფურცელი მარუქოთ, ეს ლექსი ნამდვილი შედევრიაო.

ასეთ შეხვედრებზე ვე გამოვწმებ რას ითხოვენ, რომელი ავტორები აინტერესებთ... მეკითხებიან საქართველოს შესახებ, „ჩვენი მწერლობის“ მიმართ, კი ერთ ინტერესს იჩენენ, დაიბადა იდეა ქართული პოეზიის მკვირ ანთოლოგიის გამოცემისა... და აი, საქმეზე რომ მკითხებ, სწორედ ეს არის ჩემი ჩამოსვლის მიზანი. დედაქალაქის მერიამი ვნახე ადამიანი, რომელიც ბრწყინვალედ ერკვევა ქართულ პოეზიაში და დახმარებაც აღმიძოქვა ამ კრებულის დასაფინანსებლად.

— იქნებ ორიოდე სიტყვით გვითხროთ, როგორ შეაჩინეთ ავტორები ამ წიგნისთვის?

— კრებული სხვადასხვა თაობის ჩემ მიერ თარგმნილი 12 ავტორი გაერთიანდება, 60-იანი წლებიდან დაწყებული დღემდე. ოთარ ჭილაძე, ბესიკ ხარაიშვილი, ღია სტურუა, ჯანსუღ ჩარკვიანი, ვიეი ალბაზიშვილი, იზა ორჯონიკიძე, მანანა ჩიტაშვილი, კობა არაბული, ელა გომიანიშვილი, მაცყალა გონაშვილი, დათო მალრაძე (საერთოდ, ახალგაზრდა პოეტების კრებულს ვალეუ მინდა გამოვქცე)... ასე კალანდათი დავიწყებდი, მაგრამ არჩევანი დედსაღვთობით მოვლავნე პოეტებზე შევჯერე, რათა შეველით შეხვედრები გავუმართოთ მათი პოეზიით დაინტერესებულ იტალიელ მკითხველთან.

— ეს ყველაფერი ძალზე კარგია, მაგრამ ქართველი მკითხველი ვის თქვენს საინტერესო თარგმანებს იტალიურადან...

— სამწუხაროდ, იშვიათად ვხვდებით. უფრო მიდევს ის, რისი თარგმნაც მინდა, მაგრამ დრო აღარ მჩრჩება. „საზოგადოების“ საქმიანობა დიდი ძალისხმევა მიაქვს და მეც მთელი ენერჯია აქვთ ნარეშმართე. აკი გითხარით, მგონია, რომ ეს უფრო გვიჩრავს ამ ეტაპზე.

— უცხო ქვეყანაში ცნობილი როგორ შევადგეთ?

— რაც ეს საზოგადოება შექმნა, ამ შეხვედრებით ვიმსუბუქებ ნოსტალგიას და ვფიქრობ-ბოლმე, რომ ჩემს იქ ყოფნას რაღაც გამართლება აქვს.

მე გავიარე 14 აპრილიც, 9 აპრილის სამხელე ღამეც, მაგრამ ისეთი სასონარკვეთილი არასოდეს ვყოფილვარ, როგორც შარშან, აგვისტოს ომის დროს. იტალიის მთავრობას სამხედრო თვითმფრინავით რომ გაყავდა თავისი მოქალაქეები, მათ შორის მეც ვიყავი და ვერ ავიღებთ როგორი განცდა შექონდა — ვფიქრობდი, რომ გაკრბოდი სამშობლოდან, რომელსაც ასე უჭირდა... და როცა რომში ჩავედი და ათეულობით ვურნალებს ნინ ვსაუბრობდი ჩემს ქვეყანაში არსებულ ვითარებაზე, მერყეც, როცა თხისი საპროტესტო აქციის ორგანიზება მოვახერხებ მილანის ცენტრში და ევროპას მიგმართავდი დასახმარებლად, მაშინ გავიფიქრე, რომ სწორედ მოვიქცევი.

იქნებ ამ ქართულ-იტალიური საზოგადოების საქმიანობაც ჩემი იქ ყოფნის ერთ-ერთი გამართლებაა.

უსწოთის ცხოვრება

პაატა ჩხვიძე

ჯორჯ სანტაიანა
ლიბერალიზმის
შესახებ

ჯორჯ სანტაიანას ცხოვრება და აზროვნება გამოჩრეულია თანამედროვე ფილოსოფოსთა შორის; იგი მადრემი დაიბადა, მწინდა სისხლის ესპანელი იყო, მაგრამ დედა ამერიკის მოქალაქე ყვავდა; ზედმა ისე იწება, რომ მშობლები მის დაბადებთან ორიოდე წლის შემდეგ გაიყარნენ; დედა ამერიკაში გაბრუნდა თავისი ამერიკელი შვილების აღსაზრდელად, პირველი ქმრისაგან რომ შესქნოდა, და ბოსტონში დაბინავდა. ვიდრე ჯორჯ სანტაიანად ვარდაიქმნებოდა, ხორხე სანტაიანამ ბავშვობის რამდენიმე წელი კასტილიის ქალაქ ავილიაში გაატარა. ცხრა წლისა რომ შესრულდა, დედამ წაიყვანა ბოსტონში და პარეარდის კოლეჯის ლათინურ სკოლაში მიიბარა. პარეარდის უნივერსიტეტი უილიამ ჯეიმზთან ერთად სწავლობდა; შემდგომ ორი წელი დაჰყო გერმანიაში და ამერიკელ ფილოსოფოს ჯოსაია რობის ხელმძღვანელობით დაიკავა დისერტაცია რედოლფ ლოტცეს ფილოსოფიის შესახებ. ამრიგად, მას ურთიერთობა ჰქონდა იმ დროის სხვადასხვა ფილოსოფიური მიმართულების წარმომადგენლებთან, ემპირისტებთან, პრაგმატისტებთან, იდეალისტებთან, თუმცა არცერთ მიმართულებას არ გაჰყავდა და

ბოლომდე ისე დარჩა, რომ ვერც ერთ ფილოსოფიურ იზმს ვერ მივაკუთვნებთ, ისევე როგორც ვერ ვიტყვით, თუ რომელი ქვეყნის ფილოსოფოსია; ესპანელთა კათოლიკედ დაიბადა, ამერიკაში პროტესტანტულ გარემოში აღიზარდა, ევროპაში ცხოვრობდა და იტალიაში კვლავ კათოლიკურ გარემოში ვარდაიკავდა. მისი ლიტერატურული სტილი და ფილოსოფიური აზროვნებაც სრულიად გამორჩეული და განსაკუთრებულია.

სანტაიანა თავის ფილოსოფიას მატერიალისტურს უწოდებდა და ამითაც ახირებულად წარმოგვიდგება, რადგან ალბათ უფრო მკითხველის დაბნევა ცდილობდა, ვიდრე თვითონ იყო დაბნეული. მის ნაწერებში ვერსად ამოვიკითხავთ ქვეყნად მხოლოდ მატერია და მატერიალური მოთხოვნილებანი არსებობს. მისი აზრით, მატერია საფუძვლიან ყოველზე იმისა, რაც უხერხიტი ხდება; მაგრამ სანტაიანა აღიარებდა ადამიანური არსებობის არამატერიალურ მხარესაც: განცდებს, ბილევებს, ზნეობრივსა და სულიერ არსს; ამას იგი სულიერი ცხოვრება უწოდებს და ამბობს, სულიერი ცხოვრება შეგვადგენს ადამიანური ცხოვრების უკულმართობათა ვადტანასო. მაგრამ, პლატონისაგან განსხვავებით, იგი ფიქრობს, რომ იდეები თვითონ არიან მატერიალური წარმოშობისა და არა პირველზე ხნი და წარმოშობაში მატერიისა.

სანტაიანას მატერიალიზმი სრულიად განსხვავებულია მარქსის დიალექტიკური მატერიალიზმისაგან, რომლის მიხედვითაც ფილოსოფოსებმა კი არ უნდა განმარტონ არაფერ უნდა შევცვალონ მსოფლიო. სანტაიანას არ სურდა სამყაროს შეცვლა. იგი ფიქრობდა მატერიალური არსებობა განსჯითი არსებობის წინაპრობათა. ყოველ ადამიანს გადაცდა და როდისმე ცხოვრება მოუწევსო,

წერდა იგი, ლიბერალებს შორისაც ვცხოვრობდი, კათოლიკეებშიც, გერმანიაშიც და ყველგან თავისუფლად ვსუნთქავდი და გვებ კომუნიზმსაც არ ქონდეს რაღაც ისეთი, თავისუფლად განებდა რომ ლიბერალებმა.

ამგვარი მსჯელობა, რა თქმა უნდა შეურაცხველს ლიბერალიზმს, რეჟიმს, რომელიც სანტაიანა-თითქმის ბრძოლიც წელი ცხოვრობდა. ლიბერალიზმი ორ რამეს გვაპირდებოდა, მიუთითებდა იგი, მატერიალურ კომფორტსა და ზნეობრივ თავისუფლებას, მაგრამ ვერცერთს ვერ უზრუნველყოფდა და უფრო საზოგადოების ტრადიციული მხარისგან დასანგრევადი იყო მიმართული. ამიტომაც მიიჩნევა ლიბერალიზმს სამში და არასტუმართმოყვარე რეჟიმად და მძაფრდაც აკრიტიკებდა.

პარადოქსული რამ არის თვით ლიბერალური ფილოსოფიის დაპირება მატერიალურ უზრუნველყოფისა და ზედწინა ცხოვრების გამო. XIX საუკუნის ბოლოსათვის ლიბერალიზმის შეწვეობით კაცობრიობის რიცხვი გაიზარდა და ცხოვრება გაუმჯობესდა. ხელმისაწვდომი გახდა დროსა და შრომის დასაზოგი ხელსაწყოები. მაგრამ ამავე დროს ცხოვრება აქტურად, შრომა მონოტონური გახდა და მიმოხედვლობა დაპარდა. ამავე დროს ცხადი გახდა ზნეობრივი თავისუფლების მოჩვენებითობა. ამკარაა, რომ სინამდვილეში ლიბერალიზმი ერთგვაროვნებისაკენ მივიძღვით, ამბობს სანტაიანა და განმარტავს, ზნეობრივი თავისუფლება აზროვნებისა და ქვეყნის ბუნებრივ მრავალფეროვნებას გულისხმობს, ამას კი ლიბერალიზმი არასდროს დაუწყვეტს. ლიბერალურ რეჟიმში არავის აქვს უფლება ასურვის რამე, გარდა იმისა, რაც დასაშვებია, წერს სანტაიანა ესეიმი, "ირონია ლიბერალიზმისა".

და თუ მიითვებულ გზას არ გაუკვირი, კი არ იტყვიან, ახირებულა კაციაო, არამედ მოვიკვივებთ და ვაგნარაზენ. ელური უნდა ვაეციოლიზებულდეს, გლეხი გარდაიქმნას, ტრადიცია გაერეს და, თუ ვერ შევლებენ და ვერ აქვივებან პროგრესს, მაღზე სამუხარაო, მაგრამ თამაშაურ დარჩებთან. ელასიკური თავისუფლება ეგებ შოლად თავებობას და დამოუკიდებლობას ნიშნავდა, მაგრამ თანამედროვე ლიბერალიზმს ბეგრად აღემატებოდა თავისუფლების დონით.

თანამედროვე ლიბერალიზმი თავისუფლებას კი არ ესწრაფის ფარსეველობას და შოლად სიმდიდრის დაგროვებას და რაოდენებრივ ზრდას ცდილობსო, ამბობს სანტაიანა; ამავე დროს ლიბერალიზმს პროგრესისთვის მორალიზმს და მშოლად სოციალურ გარსმს იწერს, იღონდა პოლიტიკურად და იურიდიულად გაძლიერებულნი.

როგორც ვხედავთ, სანტაიანას არაფერი მოსწონს ლიბერალიზმისა, მაგრამ მასთან შრომისა და ლიბერალური რეჟიმის დამშობას მაინც არ იზრახავს. თავის თსხულებში იგი არათუ აკრიტიკებს, არამედ აცამტყერებს ლიბერალიზმს, ზრალს სდებს ქემშარტიკ თავისუფლების ღალატში და, ამ ფარსეველურსა და გადაგვარებულ გარემოში, ცდილობს დამოუკიდებლობა და თავისუფლება გადაიარჩინოს. სწორედ ლიბერალიზმის ქემშარტიკ ბუნებში ღრმა წედომა და კრტიკა იყო ის ნიშანი, რითაც რასულ კერქმა სანტაიანა კონსერვატორ მოაზროვნეებს მიაყოლა. კერქის აზრით, სანტაიანა ირინე ბებეღისა და პოლ ელმერ მორს ჰკავდა; ისინი ცდილობდნენ როგორმე შეეკავებინათ ამერიკა, რომელიც საკუთარ წარსულს დატყავინდა და კონსტიტუციას ანგრევდა. სანტაიანა

გაიქვა ამერიკიდან, ინგლისიც მიატოვა და მოხუცებულმა, ყველაზე კონსერვატულ ქალაქს დედამიწის ზურგზე, რომს მიაშურაო, წერდა რასულ კერქი.

გარდა კრტიკულობისა, არის კიდევ ერთ ნიშანი, რითაც სანტაიანა კონსერვატიზმს უნდა მივაკუთვნოთ; ეს გახლავთ სულიერება; სანტაიანას კონსერვატიზმი სულიერი კონსერვატიზმი. სანტაიანა არ ყოფილა რელიგიური ადამიანი, მისი შეხედულებანი რელიგიაზე შორს იდგა კონსერვატიზმისაგან, ამიტომ მის სულიერებაზე საუბარი, მეტი რომ არა ეთქვიათ, უცნაურობად უნდა მოხანდეს. მაგრამ "სულიერი ცხოვრება" სანტაიანასათვის შოლად რელიგიურობას არ ნიშნავდა; მისთვის "სულიერი ცხოვრება" იყო განწყობა მსოფლიოს აღსაქმვლად, მისი მსოფლადქმეა კი სწორედ რომ კონსერვატული იყო.

სანტაიანას აზრით, მსოფლიო მარადიულ დინებაში არსებობს, მუდმივი კი არაფერია; ადამიანი მსოფლიოს აღიქვამს ცხოვრების თვალთ, როგორც გამუდმებულ საფრთხეს, რასაც თავი უნდა დააღწიოს, ან შეეგუოს; მაგრამ ადამიანს შეუძლია მსოფლიო აღიქვას სულიერი თვალთ. "სულ" პიპოსტატორი მთლიანობაა, რაც რეალურსა და შეგრძნების გადააქვეს ხორციელი ცხოვრების ფორმალურ, პარმონიულ ერთეულებად. და რადგან ცხოვრებისეული ფსიქოლოგია ცვლილებაში მოიაზრება, ნამდვილმა არსებობამ უნდა ადამიანს ეს პროცესი და გაიღწიოს დროის მიღმა, არ უნდა დანებდეს და შეეჩიოს იმას, რაც არის; იმიტომ, რომ სული თავისი არსით უფაშა და მარადიული, რაც თავს აფასს ექისსტეციურ დინებას. სანტაიანა მიიჩნევს, რომ სულიერი ცხოვრება ნიშნავს ადამიანური ყოფის არა მონიერ, შემთხვევით და წარმავალ გამოხატულებას აღქმას, არამედ მის არსში წედომას ინტელექტის მეშვეობით. სანტაიანა განსახვავებს არსისა და მატერიას. არსი არის არა ის, რაც ჩვენს გარშემოა, რასაც მიეჩივით, გვენანება და გვენანება, არამედ "არსი უბრალოდ არის," ამბობდა სანტაიანა.

სულიერი ცხოვრება, სანტაიანას აზრით, ადამიანური იდეალია. ეს იდეალი ბუშვებსა და პრეტებში თამაშის სახით არსებობს და შეუძლია გადაინაცვლოს თამაშიდან იქით, რასაც ქვეყნად საღ არსსა და სერიოზულობას უწოდებენ. ფილოსოფოსისათვის სულიერი ცხოვრება ჩვეულებას. გარკვეული აზრით ეს არის ხელის შემულა მსოფლიოს საქმიანობისათვის, შეკავება მისრჩევათა, ნებათა და ტკბობა იმის ქვერებით, რაც არის. სულიერი ცხოვრება უნაყოფისა დაბრუნებაა, ზესელა დაუსაბამო ყოფისაკენ, ქემშარტიკსათან მიახლება, წინდა, მარადიული ყოფიერება.

სულიერი ცხოვრება ამქვეყნად არსებობს, ეტრფის ამქვეყნიურობას და დამოკიდებულა ამქვეყნიურობაზე, რადგან მისი არსებობა მყავს; მაგრამ თვით სული არ მიეკუთვნება ამ სოფლს. სული "უბნაო" და მარადისობაში ცხოვრობსო, ამბობს სანტაიანა.

აღიარებულა, რომ როცა სანტაიანა სულიერ ცხოვრებაზე წერს, მისი ენა და სტილი ქრისტიანი მისტიკოსებისა მოგვაგონებს. მაგრამ ქრისტიანი მისტიკოსები რწმენით არიან აღუსაღონი და ღვთისაკენ ისწრაფიან, სანტაიანა კი სკეპტიკოსია და ქვერებაზე შეტად მეცნიერების ამქვერტიკს აღიარებს.

სანტაიანაზე ამბობდნენ, ურწმუნოაო, ეს კი მარაალია, მაგრამ სულიერებაზე უარი არასთავსა, უთქვამს. მის

მატერიალიზმში ვხედავთ სულიერი ცხოვრების არსებობის შესაძლებლობას, რაც ისწრაფის არსში წყნარობისაკენ. არსი არც ღმერთია და არც ღვთაებრივია; უფრო მატერიალისტური და ურთიერთობებია; და მაინც, ის ტრანსცენდენტურია, რადგან მსჭვალავს დროსა და ადგილს. არსი და გამოცდილება მარადიული და სრულყოფილია, რაც ჩვეულებრივ ყოფითობაში კი არ უნდა გამოიყენო, არამედ ჩანდება და ემაყოფილება იგრძნო.

მაშ რატომ უწოდებთ სანტაიანას კონსერვატორს და თან სულიერებას ვაცენებთ წინა პლანზე? იმიტომ, რომ ცალკეულ შემთხვევებში კონსერვატიზმი განხილვება არა როგორც დოქტრინა ან კრეულ, არამედ განწყობა, განწყობა — გაუფრთხილედ, შეინახო და გიყვარდეს ის, რაც ხელთ გაქვს და არ ისწრაფოვდე რაღაც უკეთესს. კონსერვატორი აღიარებს და იღებს სამყაროს ისეთს, როგორც არის, და ამით განსხვავდება პროგრესისა და რეფორმის ფილოსოფიისაგან, მელიორისტებისა და რევოლუციონერებისაგან.

სწორედ ასე უნდა კონსერვატიზმი მაიკლ ოუკოშის. ესეში, "კონსერვატორად ყოფნის გამო", იგი წერს: [კონსერვატორები] "დადებითად არიან განწყობილი ემაყოფილებისადმი და, აქედან გამომდინარე, ცოცხად და კრიტიკულად განწყობიან ცვლილებებისა და განახლებებისადმი." ისინი აღიარებენ, რომ ანშყო წარსულისაგანა წარმოშობილი, მაგრამ წარსულს კი არ ეთავყვანებიან, ანშყო აფასებენ, არა იმიტომ, რომ უმჯობესია, არამედ იმიტომ, რომ შექველნი არიან. ასეთი კონსერვატიზმი თუ პოლიტიკური გზაა, ვერც ბუნებით კანონს შეეწყობა, ვერც აღთქმულ წესრიგსა თუ ბედნიერებას, ის უფრო ცხოვრების წესის შესწავლაა; ამ კონსერვატიზმს მიხედვით, მთავრობის მიზანი უნდა იყოს არა გეგმების შედგენა, თუ როგორ მოუტანოს ხალხს ბედნიერება, არამედ ის, რომ დაეხმაროს ხალხს, იცხოვროს ისე, როგორც სურს, და თავიდან აშოროს პრობლემები.

ოუკოშის კონსერვატიზმი არა არის სანტაიანას "სულიერი ცხოვრების" ზედმიწევნით ფარდი მოვლენა, რადგან სულიერი ტიპობა არ შეიძლება გაუთიანასწორდეს უზარალო შექვევას; სულიერი ტიპობის არსი გაცილებით მეტია, ვიდრე კონსერვატული განწყობა, მაგრამ მათ შორის საერთო არის. უპირველეს ყოვლისა სულიერი ცხოვრება დამოკიდებულია ანშყო კონსერვატულ შეფასებაზე. სულიერი ცხოვრება არ ეთავყვანება წარსულს და არ ეშხადება მომავლისათვის; სულიერი ცხოვრება ეძიებს იმის არსს, რაც არის. გარდა ამისა, სულიერი ცხოვრება და კონსერვატიზმი ერთნაირად უყურებენ პოლიტიკურ ცვლილებებს; მათთვის პოლიტიკური ცვლილება არის რღვევა და დამძრობა სულიერი და შექვეული წყაროებისა, რაც ჩვენი ემაყოფილებისა და ტიპობისათვის არსებობს. სანტაიანას ხშირად საყვე-

დურობდნენ, აუღელვებლად უყურებს ბოროტების მძლავრობას და, ხმას კი არ იღებს მის წინააღმდეგ, ცდილობს შეინარჩუნოს თავისი სულიერი ცხოვრების გასაფრჩხნადო. მაგრამ სანტაიანას პოზიცია უწყვეტია; პოლიტიკოსები, ვინც სულიერი ცხოვრებას აღიარებენ, დაცვიება საზოგადოების ამ ფორმებს, რაც ამა თუ იმ ტრადიციება და სულიერი ცხოვრებას შენარჩუნებისთვის, თუმცა პოლიტიკური მისწრაფება სულიერი არ არის; სული შეიძლება გამოძვლავდეს ამქვეყნიურ სამოყვამში, მაგრამ დიდხანს ვერ დარჩება მატერიაში, სული იმქვეყნიურია.

სანტაიანას აზრით, სულიერი ცხოვრება ერთგვარი ოაზისია, მაიცოცხლებელი წყაროა ადამიანისათვის და საჭიროა ყველაფერი გავაკეთო მის შესანარჩუნებლად და გადასარჩენად სულიერებისათვის მტრულად განწყობილ სამყაროში. მაგრამ სულიერი ცხოვრების შენარჩუნებისათვის ზრუნვა ვერ კიდევ არ არის თვით სულიერი ცხოვრება, ეს უფრო პრაქტიკული საქმიანობაა. ასევე შეიძლება ითქვას, რომ იმ ფასულობათა დაცვა, რასაც კონსერვატორი დაჰკანაყლებს, არ არის თვით კონსერვატული განწყობა; ეს უფრო პოლიტიკური საქმიანობაა. კონსერვატულ საქმიანობას შეიძლება არ განაჩნდეს კონსერვატული არსი, ისევე, როგორც რელიგიური საქმიანობა შეიძლება არ იყოს თავისი არსით სულიერი.

კონსერვატიზმი და სულიერი ცხოვრების მიმდევარი იმით ჰგვანან ერთმანეთს, რომ უფრო მსხვედრისა და ადამიანის, ნესრივი, კონკრეტულად და ძვირფასი და საზრუნავი; სულიერი ცხოვრების მიმდევარისათვის კი გარემო ფასულებია მისი არსობრივი უნივერსალობისა და მარადიულობის გამო. მართალია უნივერსალური და კონკრეტული მთავრობა ერთმანეთთან დაჰკავშირებული, მაგრამ შეიძლება დამოკიდებულება და განწყობა განსხვავებულია კონსერვატიზმსა და სულიერი ცხოვრების შემთხვევებში. და მიუხედავად იმისა, რომ გასხვავება აშკარაა, მსგავსება მაინც მნიშვნელოვანია და ღირს შევანინახო, რადგანაც უტილიტარული ღირებულებები უნივერსალური და მოგვებს დახარბებულ სამყაროში ახლობლისა და შექვეულის სიყვარული იმითია და სათაყვანო რამ არის.

ამრიგად, სანტაიანას ფილოსოფიაში ორი მიმართულების კონსერვატიზმი გამოირჩევა; ერთი "კრიტიკული კონსერვატიზმი", რაც უპირისპირდება და აშხებს ლიბერალიზმს, როგორც თავისუფლების მმრალსა და ზედპარულ გააზრებას. მეორე კი "სულიერი კონსერვატიზმი გახალხია", რაც შორს არის პოლიტიკიდან და მოვლენების სულიერი არსს ეძიებს. ეს ორი კონსერვატიზმი რა თქმა უნდა ეწინააღმდეგება ერთმანეთს, მაგრამ ეს არ არის დაუძლეველი წინააღმდეგობა, რადგან სანტაიანა

ჯორჯ სანტაიანა

უპირისპირდებოდა თავისი დროის მზარდ უტილიტარულ სულს და აგრესიულ ლიბერალ-დემოკრატას.

არ ვიცი, რას იტყოდა სანტაიანა თავისი ესტეტიკური კონსერვატიული კრებულებში რომ ეხილა და გაეგო, კონსერვატორთა შორის მიჯნულებუნო, ცვებ სწყენოდა კიდევ, როგორც ერთ-ერთ ვოცელის ენყინა, როცა კონსერვატორ მოაზროვნეთა კრებულში მისი ესეი შეიტანეს და ფოტოსურათი სთხოვეს;

ვოცელისმა მკვებედ უპასუხა, იმდენად ზრიევი კი არა ვარ, რომ ლიბერალი ვიყო, მაგრამ არც იმდენად ზრიევი ვარ, კონსერვატორი ვიყო. დიდი ფილოსოფოსები ღიზანდებოდა, როცა თანამედროვენი ჩარჩოში მოქცევას დაუპირებენ, მაგრამ ჩემთვის მათ მსოფლმწედველობრივ საწყაროში შედენვა და მიჯნების მონივნა საკუთარი სააზროვნო სიერცისა და თავისუფლების საზღვრების დანახვას ნიშნავს.

დილოზი

სიყვარული ჩემთვის უფლისკენ სავალი გზაა...

თამარ შიშველავსვილს ესაუბრება თამარ გაროშვილი

— რატომ აირჩიე ფსევდონიმი „ქრიზთა“?

— ფსევდონიმიც, შენი საკუთარი საბელოეთი, თუ ბუნებრივად ჩნდება, გამცნობს: აი, მოვედი! — უნდა მიიღო, სხვანაირად არ შეიძლება.

— როდის დაიწყე ლექსების წერა?

— მოსწავლეობის დროსაც ვწერდი, მაგრამ 1979 წლიდან დაწყებული, შეიძლება ითქვას, უწყვეტად ვწერ. ჟურნალ-გაზეთებში გამოქვეყნება კი 1983 წლიდან დაიწყო.

— შენი ლექსები იაპონურ ტანკას ჰგავს; მოკლე სტრიქონებით დიდი აზრია გადამოცემული. რატომ მიმართავ ამ ფორმას?

— შინაგანი ინტუიციით ვგრძნობ, ლიტერატურის ჩემთვის რჩეულ რომელ ფანრში — პროზაში, ზღაპარსა თუ პოეზიაში — უნდა მოექცეს ჩემი სათქმელი. ამის შემდეგ ზდება სათქმელის გამოვლენის ფორმის შერჩევა, ანუ საბოლოოდ სათქმელი თვითონვე ირჩევს თავის დაზუსტებულ ფორმას. ეს, ალბათ, არ ისწავლება; სადაღაც, ცნობიერების მიღმა ან არჩევანის გაკეთება. ჩემთვის მზატერობაშიც ახლა. მართალია, ფერწერის ფაკულტეტიც დაავამთავრე, მაგრამ მუშაობის დროს აღარ მახსოვს ხოლმე ნასწავლი წესები, სრულ თავისუფლებას ვგრძნობ. აქ მკვლავდება შემოქმედებითი ინდივიდუალობაც. აზროვნების ფერწერის ვერანაირ ორიენტირებს ვერ დაუყენებ (მათ შორის, ვერც დასავლურ-აღმოსავლურს), ეს ბუნებრივი პროცესია; ვერც ყალბი ან მომგებიანი ნიშნებით გადატვირთავ ნანაირმოების გარეგნულ სახეს, როცა მიგინთ ისედაც ბევრი რამ ხდება, მითუმეტეს, პოეზიაში. ეს, რა თქმა უნდა, ჩემი პირადი აზრია და მიდგომა შემოქმედებისადმი.

— პროფესიით ქიმიკოსი ხარ, ფერწერის ფაკულტეტიც დაამთავრე. ვიცი, რომ კარგად ხატავ. ამ მხრივ რას აპირებ?

— პროფესიით ქიმიკოსი ვარ, მაგრამ ჩემი დროის დიდი ნაწილი მათემატიკური ურთულესი ამოცანების ამოხსნას ხაზოვნებით შევალე. არ მახსოვს, რომელიმე ამოცანა ამოუხსნელი დამჩრქნოდა. ვისაც არ გამოუვლი, ალბათ ვერ მიხვდება, რამხელა ფანტაზიის ჩატვევა საჭირო ციფრებში, რომ სწორი პასუხი მიიღოს.

ეს პროცესი, ჩემი აზრით, რალაცნაირად ლექსის თხზვასაც ჰგავს. დაოჯახების შემდეგ ფერწერისთვის დრო და ადგილი აღარ დამჩნა, თუმცა უკვე ვეზადებოდი ნამუშევრების გამოფენისთვის. შევეცადე აკურაღლის ბუნება და შესაძლებლობა პოეზიაში გამოვლენა. ახლა ვაპირებ ხატვის გაგრძელებასაც...

— შენი ლექსების მესამე კრებულს „გაიმორე სიცოცხლე“ ჰქვია. რას ნიშნავს ეს შენთვის? რატომ მიუძღვენი ეს წიგნი დიდი პაპის — გრიგოლ გლურჯიძის — ხსოვნას?

— ჩემი დიდი პაპა — გრიგოლ გლურჯიძე — საგანმანათლებლო მუშაობას ეწეოდა. გორის რაიონში, თავის მშობლიურ სოფელში ბერძენეთში დააარსა პირველი სკოლა, რომელიც დღესაც მის სახელს ატარებს. პაპა ლექსებს წერდა და, მის ნაწერებს რომ ვკითხულობ, ვხვდები, ჩვენ საერთო სულიერი საწყარო გვაქვს, ერთი ფესვიდან ვართ აღმოცენებულნი. ამიტომ მივფლდები დიდი პაპის ნათელ ხსოვნას ჩემი ლექსების კრებული და „გაიმორე სიცოცხლე“ ვწოდებ, რაც მეცხვირუბობის გაგრძელებას, განახლებას და გადარჩენასაც ნიშნავს ჩემთვის. იმედი მაქვს, ჩემს სიცოცხლესაც გაიმორეებენ.

— შენს რომელიმე შეიღს ზომ არ გამოყვა წერის ნიჭი? საინტერესოა შენი შეიღების საქმიანობა...

— ქუთუთიანი ინფორმაციის ფაკულტეტზე სწავლობს, გიორგი — ენერგეტიკის, ამასთან, გიორგი კონსერვატორიაშიც მოეწყო, საყვირს უკრავს. ქუთუთი და ბარბარე მეფილოლინები არიან. მოკლედ, შინ მთელი ორკესტრი შეიღს. ბარბარეს თეატრალური საქმიანობაც იზიდავს, თან კარგად მღერის; კალამი სამივეს უჭირს, ხანდახან წერენ; ვნახოთ, მომავალში რას მიანიჭებენ უპირატესობას. იმედი მაქვს, რომელიმე მაინც გავაგრძელებს ლიტერატურულ საქმიანობას.

— შენ დიდი ოჯახი გაქვს. ერთგან წერ: „ულრუბლო ღამეა / ვარსკვლავებივით მომრავლებულან / კარის ნინ / ჩემიანობის ფესვაცლებები“. როგორ ასწრებ ყველაფერს ერთად და როგორ იცილი ლექსისთვის?

— ალბათ ყოველდღიურად იმიტირ ვასწრებ ბევრ საქმეს, რომ ყოველთვის ვიცი, რა მაქვს გასაკეთებელი. ძნელია, ერთდროულად ყოველდღიურობის ძირ-ვარამ-ლიხინის განმკითხავ-გამზიარებელიც იყო და პოეტიცა, მაგრამ ჩემთვის პოეტური სამყარო იმდენად თანმდევია, რომ მისგან გამოცალკეება უკვე შეუძლებელია. ხანდახან მგონია, რომ ჩემში, სისხლის ნაცვლად, ლექსები დაიარსებენ, მოძრაობენ. ამიტომაც, ლექსის წერისთვის, ისევე როგორც სუნთქვისთვის, არასოდეს, მაგრამ ყოველთვის მცალია!

როცა ლექსსა ვწერ, ყველაფერს და ვერაფერს ვხედავ. ქსოვა და, რას მოქსოვს? სულ ერთმანეთში აბჯურდება ფერადი ძაფები: ციცქნა ლექსები და შეიღები...

— წერ: „სიყვარული — ეს ისეთი თორემაა, სიცოცხლის პოლომდე რომ უნდა ამტიციო...“ რა არის შენთვის სიყვარული?

— სიყვარული — კრილა ლურჯ ცაზე შემოქონილი ოქროსწინვენიანი მზე — ჩემთვის უფლისკენ საყალი გზა...

— მინდა შენივე სიტყვები შემოგიბრუნო: „რაც უნდა დიდხანს ვიცოცხლო, მაინც ხანმოკლე რად გვეჩვენება წესთვისფელი...“

— მესტაც გეტყვდი: მუხაზე ჰკიდა გრძელი საბქნაღა: გაქანდები — ბაემე ხარ, გამოქანდები და — უკვე მოზუცი“. ალბათ ეს დროა საქმარის გამოცდის ჩასაბარებლად, თუმცა ამას გვიან ვხედავით...

— რომელია შენთვის ყველაზე ახლობელი დღესასწაული?

— ჩემთვისა ყველაზე ახლობელი დღესასწაულია დილა!

— როგორია შენი დილა?

— ახალი იმედების, მოულოდნელობების ფუქემდეგელი, ათასნაირი სათამაშობით და საქმით დახუნძლული, მზადმყოფი ჩემი სტუმარ-მასპინძლობისთვის...

— შენს ლექსებში ხშირად მოიხსენიებ ხეებს, ჩიტებს, ბუდეებს; რით გვავართ ადამიანები ჩიტებს?

— მტე-ნაკლებად გვავართ და განცხხეავდებით კოდეც. ნემის დროს ისინიც ვერ დაფრინავენ... ჩიტები

გათენებასაც და დაღამებასაც ქიქიკით ხედეზიან. ამ დროს ცის კამარაზე ენით აუნერელი ერთამული და სახეიშო ფრენა აქეთ ზოღმე გამართული. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია. ადამიანებმა კი მათგან ენა და ვერ ვისწავლეთ სიცოცხლის სასწაულისადმი სამადლობლის სათანადო გამოხატვა... რამდენი ხედეზა დილას ბუზიუნით, კენესით, ჩხუნით, და იძინებს სულიერი თუ ფიზიკური ტკივილებისაგან გათანგული, დამაფეველები...

ბუნებისგან, მათ შორის, ჩიტებისგანაც, ბევრი რამის სწავლა შეიძლება. ისინი ძალიან საყვარლები არიან, უფრო ერთგულები, სათნოები, გულადები, უფრო ახლოს არიან ღმერთთან და სიყვარულთან, ვიდრე ადამიანები.

ხან რაღაც (სულიც, სხეულზე მეტოც) როცა მტკიცა და ცრემლმორეული გაყვურებ ჩიტებს, სული მომიბრუნდება ხოლმე: ისინი მწუხარებას არ აღეჭვები, ფრენაში ხელი რომ არ შეეშალოთ.

— ამბობდეს, პოეტის განმარტება განსაკუთრებულია. შენ გაქვს ციურპრიზი „სხივთაშორისი განმარტება“... როგორია შენი მარტობა?

— ხან მგონია, რომ ადამიანებს გარეგანი შემოტევა-შემოსევებისაგან დამცავი უზილავი აპკი გექვას შემოკრული და ეს განაპირობებს ჩენი განმარტობის შესაძლებლობას.

თუ მჭირდება, ხალხმრავალ ადგილებშიც ვახერხებ ვიეთ სრულიად მარტო. ეს რომ არ შემძლებოდა, ალბათ უფრო გამიძრებოდა.

— შენ გორის რაიონის სოფელში — ფხენისში — დაიბადე, რომელიც ახლა ბუფერული ზონაა. რამდენად ტკივილიანი იყო შენთვის ავტისტის ომი?

— ჩვენს მაღლიან მინა-წყალს როგორ არ უხედეზიანის საშინელი ტრაგედია, რომელიც დატრიალდა... მოულოდნელი საფრთხისა და განსაცდელის წინაშე მყოფნი გაოგნებულებიდა ვიყავით. სახლ-კარის მიტოვებას ხალხი სიყვილს ამჟობინებდა...

ასეთი დიდი სულიერი და ფიზიკური განსაცდელის ფაშს, მიგხვდი, რომ ერთადერთი, რისი ვადარჩენაც შეგვეძლო, სამშობლოს სიყვარული იყო; იმ გრძნობის გაფრთხილება, რომელსაც გულით ვატარებდით... რაც უფლის გართება, ისაა განწერილი დასაღუპავად... ამიტომ მეჯერა, საქართველოს ქართველების მხურვალე სიყვარული მუდამ დაიფარავს!

— როდის იყავი ძალიან ბედნიერი?

— ბედნიერება იმდენად პრობანია ცნებაა, რომ ხანდახან არაფრის გამოც ძალიან ბედნიერი ვარ.

— ჩემი ცრემლის განმკითხავი ლექსია მხოლოდ. რას დაამატებდი?

— კიდევ ორ კურცხალს:

წემის!

საიდუმლო სანვეთურებიდან ცტიორვარ გართო.

ჩემთვის ყველაფერს ცრემლის ფასი აქვს ამიტომაა ყველაფერი ასე ძვირფასი.

დილაობი

— შენს თაობას დაკარგულ თაობად იხსენიებენ. როგორია შენი აზრი...

— რა თქმა უნდა, უკეთესი იქნებოდა შემოქმედებითი გარჯისთვის მწერალს თუ სათანადო პირობები, დაფასება და შესაძლებლობათა გამოყენების საშუალება ექნებოდა. მის მიერ მოწვეული სულიერი მოსაყალი ხომ პირადად მისთვის კი არა, ხალხისთვისაა განკუთვნილი. მაგრამ მაინც მგონია, რომ სანათელ-საქმეველი გზას არ დაკარგაქს! რაც უნდა მწერუნეულობა გაუნოო, დასაკარგი მაინც დაიკარგება, განა ბევრმა გაუჭლო დროს? ამდენად, ჩვენი ნინა და მომდევნო თაობა, ეს დაუკარგავი თაობა, საბოლოოდ შეიძლება სულაც არ აღმოჩნდეს უპირატესი

იმ თაობასთან შედარებით, რომელსაც ახლა დაკარგულ თაობად მიიჩნევენ.

- არ ფერისაა შენთვის ცხოვრება?
- ჩემი ცხოვრება ფერთა მივლ სპექტრს ატარებს, არა რომელმაც ერთ ფერს, არამედ მარად ერთმანეთში გარდამავალი.
- ბაიბერი თუ შეგვხვდრია?
- ამაზე არასდროს ფუქრობ, ამდენად, ჩემთვის არც არსებობს.
- რომელია შენი სამაგიდო ნივნი?
- სამაგიდო ნივნი? ნივნი, რომელშიც სრულიად სუფთა, თეთრი ფურცლებია.

რეპორტაჟი

ეკა ბუჯიაშვილი

ილიას გზის ბამბრქალებელი

ლია კუხიანიძის სადოქტორო დისერტაციის ოთხი რეაქცია

„ქართული საზოგადოება ოთარ ჩხეიძის შემოქმედებაში“ — ასეთია თემა ლია კუხიანიძის მიერ ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარდგენილი სადისერტაციო ნაშრომისა, რომლის დაცვაც საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში გაიმართა. დაცვის სწავლული მდივანი მურმან ჰაპაშვილი უძღვებოდა, სამცხნეირო კოლეგიას (რომლის შემადგენლობაშიც არიან: როსტომ ჩხეიძე, თემურ ჯაგოდნიშვილი, ნინო ვახანია, ლალო მინაშვილი, იუზა ეგვიანიძე, რუსუდან თაბუკაშვილი, რუსუდან გოციროძე, მურმან ჰაპაშვილი, ბადრი ცხაძემ) თავმჯდომარეობდა ქალბატონი მია ჩხეიძე. როსტომ ჩხეიძის სამცხნეირო ხელმძღვანელობით დაწერილი სადისერტაციო ნაშრომი ორმა რეცენზენტმა — თემურ ჯაგოდნიშვილმა და ნინო ვახანიამ — შეფასა.

შეკრებაზე აღინიშნა, რომ ნაშრომში დიდი ქართველი მწერლის ოთარ ჩხეიძის შემოქმედებითი მემკვიდრეობა შესწავლილია „ერთი აქტუალური და არსებითად მისი რაობის განმსაზღვრელი პრობლემის — ქართველი საზოგადოების ასახვისა და დროის კონკრეტულ მომაკვეთის მისი არის აღწერა-წარმოშვნის თვალსაზრისით“.

სადისერტაციო ნაშრომის კვლევის მიზანია ქვეყნის ისტორიის ფონზე „ქართველი საზოგადოების ისტორიის“ წარმოქმნა და ამით „ერის სულისა და ქემპარტიკი ლიტერატურის განვითარების სურათის დახატვა“. ამ თვალსაზ-

რისით ნაშრომში გაანალიზებულია ოთარ ჩხეიძის გასაოცრად უხვი მემკვიდრეობა — 24 რომანი, რომელიც მოაზრებულია ქართველი ხალხის ისტორიად, ილიასმედგომ დროის „მატიანე ქართლისაისად“, რომელშიც ლია კუხიანიძე სავესებით ლოგიკურად გამოყოფს ტრილოგიას — „არტისტული გადატრიალება“, „თეთრი დათვი“ და „პერმუდის სამკუთხედი“ — რომელიც დისერტაციის მართებული დეკორებით, მარტო ეპოქის მალდმხატვრული ტილო კი არ არის, არამედ საზოგადოების გაჯანსაღებისა და გაფიქსიზებისკენ მიმართული კიდევ ერთი დაუღალავი ცდაა.

საერთოდ, კვლევის დროითი სივრცე კი მოიცავს პერიოდს XX საუკუნის 20-იანი წლებიდან XXI საუკუნის პირველი ათასწლეულის მოვლენებამდე.

ბატონმა თემურ ჯაგოდნიშვილმა ისაუბრა სადისერტაციო ნაშრომის მცხნეიროლ აქტუალობაზე, კვლევის სიღრმეზე და საბუთიანობაზე, თვალსაზრისით არაერთქმედ და აღნიშნა:

— თერთონ თემა ძალზე სერიოზულია. ოთარ ჩხეიძე გამორჩეული ხელოვანია, სრულიად განსხვავებული ხედვით. ის ერის უზრალო მესიტორიე არ არის, იგი ხალხის მესიტყვა და ქვეყნის ხელისუფალთა ინტელექტუალური ოპოზიციაა, სახელმწიფოებრივი, საზოგადოებრივი, ხენობრე-ეითიკური მავსიცივისა და ციომილბებთა „მავსიაცა შემტყობარია“, ამიტომაც არის, რომ ქვეყნის ხელისუფლებაც და საზოგადოებაც დიდი გულისკურით უსმენს მწერალს და მისი თქმულით ასწორებს უნებლიედ გამრედებულ დროის მსატრეობას. სწორედ ამიტომვე ამიტომვე კუთრებული კვლევის საგანია ოთარ ჩხეიძის შემოქმედება. მაშინ, როცა ქართული მწერლობა უპირაგი ევროპული მიმდინარეობით კომნიაობს, ოთარ ჩხეიძემ აირჩია სრულიად ორიგინალური გზა, რომელიც მხოლოდ ქართული მხატვრული აზროვნების ტრადიციებს ფუძნებდა. შესაბამისად, მან მოიმარჯვა გამორჩეული სტილი — ისეთი, არსებული პრობლემათკის აღქმა-გააზრების რომ შეეფერებოდა. ფაქტობრივად, ოთარ ჩხეიძის შემოქმედება არის ილიას შემდგომი საქართველოს ისტორია, ილიას შემდგომი ქართველობის ლტოლვა-მიმართებანი, ცხოვრებისუ-

ლი მრწამსი მოქალაქეობრივი პოზიცია... ეს რთული თემა ვერ ამოიწურება ერთ სადისერტაციო ნაშრომში და ჩემი შენიშვნებიც — მარჯალითადაც, რომ ჩემი აზრით, მეტი ყურადღება უნდა დათმობოდა ითარ ჩხეიძის მხატვრული ენის დახასიათება-ანალიზს, როგორც გამორჩეულ მოვლენას XX საუკუნის ქართულ მხატვრულ მეტყველებაში; ან კიდევ ის, რომ ამ მწერლის შემოქმედების საიხლოვეს ვასილ ბარნოვის მწერლობასთან, ასოციაციებსა თუ მსგავსების ნიშნებს დაკონკრეტება სჭირდება და ა.შ. — ძირითადად უკმაყოფილო ვარ ჩემი აზრის განხირობებულში. ამ ნაშრომში მოცემული პირველი დონე — რა არის, მაგრამ ჩვენ, ლიტერატურათმცოდნეებს გგანინტერესებს თუ რატომ არის ის, რაც არის და როგორ არის შექმნილი. დისერტანტის განსხვავებულობა და ცოდნა საკვლევი საკითხისა, მაძღვეს იმედს და საფუძველს ვიფიქროს, რომ იგი გააგრძელებს მუშაობას და შემდგომ დონეებსაც გამოაკვლევს. ამ ეტაპზე მიამჩნია, რომ ის იმსახურებს დოქტორის აკადემიურ ხარისხს ფილოლოგიის დარგში.

— სწორად შენიშნავს დისერტანტი, რომ ითარ ჩხეიძე უძველესი ლიტერატურული ტრადიციების გამგრძელებელია, ვაჟა-ფშაველას „ნიჭიერი მწერლის“ მოთხოვნათა ერთგული. მწერალმა მაკა ჯოხნათი ის საშემოლოს, როგორც მარადული სატრფოს გაუმწელებელი სიყვარულის გამო აკაის შეადგინა. თვითონ მწერალი ამბობდა, რომ „მატჩიაში ქართლისას“ ქართველთა გამოსაფხიზლებლად ქმნიდა, ვასილ ბარნოვის მსგავსად. ალბათ ყველა შედარება თუ ასოციაცია სწორია, მართებულია, მე კი მაინც ილიას გუნს გამგრძელებლად მესახება „ბორიაკის“ ავტორი. ითარ ჩხეიძის მრწამსი-მამული-თავისუფლება, ილიას მრწამსის — მამული, ენა, სარწმუნოება — გამომხილება. ილიას მსგავსად ითარ ჩხეიძეც საკუთარი მისიის თავიდანვე გამცნობურებულ და თავის ერის უკეთეს მომავალში დარწმუნებული მწერალია, — თქვა თავის რეცენზიაში ქალბატონმა ნინო ვახანიამ და ისაუბრა იმაზე, თუ როგორ არის განხილული სადისერტაციო ნაშრომში ითარ ჩხეიძის შემოქმედება. მან ყურადღება გაამახვილა იმაზე, როგორ ხსნის ქალბატონი ლია ცალკეულ სიმბოლოებს და აღნიშნა, რომ ეს არის ითარ ჩხეიძის შემოქმედების ერთ-ერთი საუკეთესო ანალიზი, რომელშიც მკვლევარს თითქმის არ გამორჩენია მახასიათებელი შტრიხები პერსონაჟებისა, განსაკუთრებით მათი, რომანებში თავიანთი გვარ-სახელით რომ მოქმედებენ. რეცენზენტმა ასევე საგანგებოდ გამოაჩინა დისერტანტის მიერ მიღებული საინტერესო პარალელები, ისაუბრა შენიშვნებზეც:

— გულს დამაკლდა, რომ კვლევამ არ აღნიშნულა მწერლის მიერ ანდაზების ლაღად, მოხდენილად და უხვად გამოყენება, ასეთ მიმნიჭედვლს რომ ზღის თხრობას. ეს სადისერტაციო ნაშრომის განსახლებრული (შეზღუდული)

მოცულობით აიხსნება, რაც ჩანს საშუალებას არ აძლევდა დისერტანტს, უფრო ვრცელი მსჯელობისა და მხატვრული სტილის უფრო სრულყოფილი ანალიზისა...

ითარ ჩხეიძის შემოქმედებაში დასამახსოვრებელი სახეები დახატული ქალებისა და მგონია, რომ ამ შესანიშნავ გამოკვლევას დაამწეებდა საკვანგეო მსჯელობა ქალ-პერსონაჟთა მხატვრულ სახეებზე და მათ დანიშნულებაზე მწერლის სხვადასხვა რომანში.

კარგი იქნებოდა პროტკტივების მოძიებაც. საკითხავია, თვალა ხეთერელს ეს სახელი შემთხვევითი შექვა? ხომ არ არის ეს კავშირში თვალა ბატონიშვილთან.

შეფასების დასასრულს, ქალბატონმა ნინომ აღნიშნა, რომ მთელი ნაშრომი დაწერილია არა მარტო ღამს ცოდნითა და ერუდიციით, არამედ დიდი სიყვარულითა და პატივისცემითაც, ამიტომ როგორც ოპონენტის შუამდგომლობს სადისერტაციო კვლევას საბჭოს წინაშე, როგორც მკითხველმა კი მაღლობა გადაუხადა ამ შესანიშნავი ნაშრომისათვის.

ლია კუხიანიძე

ბადრი ცხადაძე:

— ითარ ჩხეიძე ის მწერალია, ვის მხატვრული სტილსაც გვერდს ვერ აუგდო. თუ ვინმე ენაიმეცნიერთა შორის ამ თვალსაზრისით შეისწავლის მის შემოქმედებას, საოცარ შედეგებამდე მივა.

ამიტომ ვფიქრობ, კარგი იქნებოდა, თუ სადისერტაციო ნაშრომში ცალკე თავი დაეთმობოდა ითარ ჩხეიძის ენობურ სტილს. აქ ითქვა, რომ მისი მწერლობა ქალბატონმა მაკა ჯოხნათიმ აკაცი ნურეთლისას შეადარა. მე კიდევ უფრო შორს ვხედავ ამ ფესვებს — ჩემი აზრით, ვერ სულხან-საბა იყო, მერე ვასილ ბარნოვი და შემდეგ ითარ ჩხეიძე. ასე მგონია, ქართლელი რომ არ ყოფილიყო ბატონი ითარი, სულ სხვაგვარ მწერალიდან გვექნებოდა საქმე. ასეთი რამ — მშობელ მინამი რომ უღდას ფესვები მწერლის ენობრივი და ლექსიკური თვალსაზრისითაც, ძალზე მიზიათავდ მინახავს...

მურმან პაპაშვილი:

— ითარ ჩხეიძე იმერელი რომ ყოფილიყო, სხვა სტილი ექნებოდა?

ბადრი ცხადაძე:

— აუცილებლად!

მურმან პაპაშვილი:

— არა, არ ექნებოდა!

ბადრი ცხადაძე:

— ყოველ შემთხვევაში, ის სტილი უფრო ღარიბი, უფრო მწირი იქნებოდა.

მურმან პაპაშვილი:

— და თქვენი აზრით, ეს ქართლური სტილია?

ბადრი ცხადაძე:

— აუცილებლად!

მაია ჩხეიძე:

— მე კატეგორიულად ემხრობა მდებრები ამ მოსაზრებას როგორც ჩხეიძე, რომელიც იმერეთიდან არის. ითარ ჩხეიძის

სტილი არ არის ორნამენტი, ეს არის შინაფორმა და ძალიან სერიოზული კვლევის საგანი... და თუ დისერტანტი ამ საკითხს ახსნის შეერებდა, ის თავი თავისთავად ორნამენტი იქნებოდა ნაშრომისა.

ლაღო მინაშვილი:

— არიან მწერლები, რომლებიც კვლადაკვალ მიჰყევიან ცხოვრებას. ერთგვარი მატჩის როლს კისრულობენ, უფრო სწორად, მათ შემოქმედება გააზრება თანადროული ცხოვრებისა. ერთი ასეთი მწერალია ოთარ ჩხეიძე. თითქმის არ დარჩენილა XX საუკუნეში მნიშვნელოვანი სოციალურ-პოლიტიკური მოვლენა, ამ მწერლის საგანგებო განსჯისა და ანალიზის საგნად არ ქცეულყოფს. დისერტანტი საინტერესოდ საუბრობს თავის ნაშრომში ამის შესახებ, თუმცა ეს ის საკითხია, კიდევ და კიდევ რომ უნდა ჩაღრმავდეს.

აქ ითქვა, რომ ენათმეცნიერთა კვლევის საგანი უნდა გახდეს ოთარ ჩხეიძის ენა. ცხადია, ასეა. უბრალოდ, ლიტერატურათმცოდნის მიმართება ცოცხალ სხვაგვარია — აქ საინტერესოა რა როლს ასრულებს ოთარ ჩხეიძის სტილი მისი შემოქმედების გააზრებაში. აქ მხოლოდ ეფესტატიურ „ა“-ზე არ არის საუბარი. ის ისე აბრუნებს ფრაზას, თქმავიდა აგრძელებს აზრს, მიუჭოს რაღაცებს ღრმად გაქედებს ცნობიერებაში, ამიტომ ეს კვლავიერი, ჩემი აზრით, ენათმეცნიერების საგანგებო ჩაღრმავებასაც საჭიროებს და ლიტერატურათმცოდნისაც...

როსტომ ჩხეიძე:

— ქალბატონო ლია კუხიანიძე არ მიკუთვნება იმ დისერტანტებს, ერთი ნაშრომით რომ ამოწურავენ ხოლმე სამეცნიერო კარიერას. იგი მრავალმხრივი ლიტერატორია და ამ ნაშრომშიც მხოლოდ ერთი მწერლის შემოქმედებას არ იკვლევს, ის ბევრ რამეს გადააფასებს იმ რეალობიდან, სალიტერატურო კრიტიკა რომ ჰქვია, ათასგვარ სიყალბეზე და სიჭრუხეზე რომ არის დაფუძნებული და საღი აზრი ფუთქებს მასში. ქალბატონი ლია არა მხოლოდ სიტყვიერად გადააფასებს ამ ყველაფერს, არამედ იღებს კიდევ საამისოდ. მას აქვს მთელი ცოკლი წერილები, სხვადასხვა მწერლის შესახებ, რომელთა შორის გამოუარჩევად წერილს მიხედავს ფაქტიზმიზე. ლია კუხიანიძის სადისერტაციო ნაშრომის ღირსება კი ისიც არის, რომ ავტორი არ იფარგლება მხოლოდ ერთი თემით. ეს თემა საფუძველია, რის ირგვლივაც უნდა შემოსაზღვრულიყო ჯარგა, თუმცა კი მან მწერლის მთელი შემოქმედება იცის, კარგად იცნობს XX საუკუნის ლიტერატურას და ამიტომაც არის, რომ ბევრ ისეთ რამესაც ხედავს, რაც სხვისთვის, შესაძლოა, მოუკვლეველი და შემუშავებული დარჩენილიყო. ასე რომ, ამ ნაშრომს თავისთავადი ღირებულება აქვს, როგორც მეცნიერულ ძიებას არა მარტო ოთარ ჩხეიძის საქაროს, არამედ, საერთოდ, იმ ეპოქის შესაცნობად, როდელი კი იყო ყველაფერი

გცოდნოდა ამ მწერლის ირგვლივ. ოთარ ჩხეიძე ხომ ბიოგრაფიულად და შემოქმედებითადაც მთელ XX საუკუნეს მოჰყვებოდა და ახალ ათასწლეულშიც გადმოვიდა. მთელი ეს რეალობა კარგად უნდა იცოდეს, რათა მქოლო მოხეიო ხელი ამ ყველაფერს და ცალკეული, ძალზე მნიშვნელოვანი ნიუანსები დაიხასიროთ მწერლის ცხოვრებაში.

ღია კუხიანიძის ნაშრომს ასეთივე პროფესიონალი შემფასებლები ჰყავს, რაც მოსაბადი უნდა იყოს არაერთი ჩვევადასთვის. დღევანდელი კი მნიშვნელოვანია როგორც სამეცნიერო, კულტურული და ზოგადასაკაცობრიო მოვლენა. ყოველგვარი სუბიექტურობის გარეშე შემოიღია განავაცხადო: გავა ხანი და გაიხსენებთ, რომ ეს შესხვედრავ იყო ერთ-ერთი რგალი იმ ყველაფრისა, ნამდვილ კულტურულ, სამეცნიერო და საზოგადოებრივ რეალობად რომ უნდა დადგინდეს ადრე თუ გვიან.

მურმან პაპაშვილი:

— დისერტაციის შესახებ შესაძლოა ბევრი ვერაფერი გითხროთ, მაგრამ მინდა იმაზე ვთქვა ორიოდე სიტყვა, რასაც ჩემს მოვალეობად და პასუხისმგებლობად მივიჩნევ.

გახსოვთ, ბატონო ლადო, ამას წინათ ვკმათობდით „დიდი მწერლის“ ფენომენის შესახებ.

ჩემი აზრით, თუ მწერალი რაღაც მასშტაბურს არ წერს და ისტორიულ ეპოქას არ აცოცხლებს, ჩემთვის „დიდი“ არ არის.

ოთარ ჩხეიძე დიდი მწერალია...

თუ ისტორიკოსს გამოჩნება ქრონიკა, თუ იგი არსებულ საზოგადოებრივ ვითარებას არ დახატავს, ვერასოდეს შექმნის განმასოგადებულ ნაშრომს. როცა მწერალი დიდი მხატვრული ტილოს შექმნის პარადიგულად მთლიანად იმ პროცესებსაც გიჭყენებს, მენ უკვე იცი რანაირი საზოგადოება იყო საქართველოში, ვთქვით, „ბორიყის“, „არტისტული გადაბტრილობის“ ან „თეთრი დათვის“ დროს.

ჩემთვის ოთარ ჩხეიძე პატობრიანის ღღინის მწერალია (როცა მე ვხედავ ეპოქას მის შემოქმედებაში).

ყოველთვის მწყდებოდა გული იმაზე, რომ მწერლები არ გვიტოვებენ ფორმულას თუ რას გულისხმობენ ისინი ამა თუ იმ ნიუანსში, ამიტომ მე არ შემოიღია მათემატიკური სიზუსტით ჩავენდ რა უნდოდა ეთქვა მწერალს — ის, რასაც თქვენ ამბობთ, ქალბატონო ლია, თუ რანე სხვა, ეს ჩასაფრება არ არის. მხოლოდ და მხოლოდ ჩემი აზრია და სურვილი იმისა, რომ ასეთ „ფორმულებს“ გვიტოვებდნენ მწერლები — ყველაზე უკეთ ხომ მათ ივიანი თევიანი შემოქმედებისა...

მაია ჩხეიძე:

— საერთოდ, ნებისმიერი კვლევა შესაძლოა საჭიროდეს სრულყოფას, გარკვეულ ნიუანსებში კიდევ უფრო მეტ ჩაღრმავებას, მაგრამ თავისთავად ის, რომ ვაცნობიერებთ

— ოთარ ჩხეიძე არის მწერალი, რომელსაც საგანგებო კულტურა საჭიროება — ჩემი აზრით, უკვე დიდი ბედნიერებაა.

მურმან პაპაშვილი და მაია ჩხეიძე

ზურაბ გაიპარაშვილი

„მეცნიერულად ღირსეული დანახვებების“ შეაქმნის ისტორიიდან

*

ნიჰანა ჯავახიშვილისა და გიორგი ახვლედიანის პაისტოლური მემკვიდრეობა

ახლანა თვალსაჩინო ქართველი მეცნიერის გიორგი ახვლედიანის (1887-1973 წწ.) ქალღმერთმა ვაჟმა ახვლედიანმა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს გადასცა მამის ბიბლიოთეკა (7 000-მდე ნიგონი) და პირადი არქივი. უნიკალური ნიგონები და ეპისტოლური მემკვიდრეობა, რომელიც ამჟამად დამუშავების პროცესშია, მართლაც ფასდაუდებელი საჩუქარია უნივერსიტეტის პროფესორებსა და სტუდენტებისათვის, აგრეთვე ქართული მეცნიერების ისტორიით დაინტერესებულ მკვლევართათვის.

27 ოქტ. 1917 წელს
ტფილისი

გიორგი ახვლედიანის კაბინეტში, სანერი მკვიდის უფრამი, კონვერტში, გამორჩეულად შენახული იყო ორი წერილი და მეცნიერის უკანასკნელი ხელნაწერი „ორი მცირე მოგონება დიდ ივანე ჯავახიშვილზე“. მკითხველს ვთავაზობ ერთ წერილს, რომლის ავტორია ივანე ჯავახიშვილი [1876-1940 წწ.], ადრესატი კი — გიორგი ახვლედიანი.

მცირე ზომის ქაღალზე (21X13,5 სმ., 4 ფურც.) მდებარე ნაწერი ბარათი პირველი ქართული უნივერსიტეტის დაარსებასთან დაკავშირებულ საინტერესო ინფორმაციას იხაზავს.

ცნობილია, რომ თბილისში ერთგული უმაღლესი სასწავლებლის გახსნის იდეას რუსეთის ხელისუფლებამ რუსული (კავკასიის) უნივერსიტეტის დაფუძნება დაუთმინა. ივანე ჯავახიშვილი „ამ საქმის მოთავედ და სულის ჩამდგმელად“ გამოჩნდა მეცნიერს, თავის მასწავლებელს, პეტროპოლისის უნივერსიტეტის პროფესორ ნიკო მარს (1864-1934 წწ.) თვლიდა. რუსული უნივერსიტეტის დაარსებას განიხილადა ავტონომიური დაკანონებისა და საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტორიტეტის დაჩრდილოეთი მხარის პოლიტიკურ აქტად, რომელსაც „მეცნიერებაში გამარჯვებული მთავრობის დაწესებულებები“ ფუნქცია დაკისრებოდა. ნიკო მარსს მცდელობის შესახებ — ხელი შეეშალა ქართული უნივერსიტეტის გახსნისათვის — კარგად არის ცნობილი ქართულ საზოგადოებისათვის. ნიკო მარსისადმი ივანე ჯავახიშვილის, როგორც მოსწავლისა მასწავლებლის მიმართ, პატივისცემით აღსავსე, მაგრამ ამავდროს, პრინციპული და ღირსეული დამოკიდებულების შესახებაც ბევრჯერ დაწერია [იხ. ჯორჯენაძე, «ცხოვრება და ღვაწლი ივანე ჯავახიშვილისა», 1984 წ., ნიკო მარსისა და ივანე ჯავახიშვილის მიმართ», 1996 წ.], თუმცა, ვფიქრობ, ინტერესსთქმობებული არ არის ეს წერილი, სადაც სხვა მნიშვნელოვან დეტალებთან ერთად, ივანე ჯავახიშვილი ლაკონურად აფასებს რუსული უნივერსიტეტის ანტიქართულ მიზანშეწონას.

გიორგი ახვლედიანისადმი მიწერილ წერილში ნათლად ჩანს, როგორი რწმუნებით ქმნიდა ივანე ჯავახიშვილი პირველ ქართულ უნივერსიტეტს, როგორი შტურწველობით ეკიდებოდა ახალგაზრდა მეცნიერთა დაოსტატების საქმეს.

დიდად პატივცემული ბ-ნო გიორგი! ორი კვირა იქმნება მას აქვთ, რაც თქვენი ღია წერილი გადმოცემს, რომელშიაც თქვენ ქართული უნივერსიტეტისა და თქვენი მომავალი მოღვაწეობის შესახებ მეტყობებოდით. აქამდის პასუხის მოცემა იმითმე ვერ მოვახერხებ, რომ ჯერ ბევრი რამ და მათ შორის ქონებრივ სახსარის რაოდენობა საბოლოოდ გამორკვეული არ იყო. ქართული უნივერსიტეტის საზოგადოების ნებსდება დამთავრებულია და იურიდიული პროცესებია და საზოგადოებრივად სარეგისტრაციო ნიგნშია შეტანილი. ქართული უნივერსიტეტის ნებსდების ძირითადი დებულებანიც სამინისტროს მიერ კარგ ხანია დამტკიცებულია, მაგრამ ჯერაც ეს დამტკიცებული ქაღალდი არ გამოუგზავნიათ ჩვენთვის. ამისი მიუღბის იმედოვნა გვაქვს აკ. ჩუენკელის დახმარებით. უნივერსიტეტს იანერითგან ვესწით. ქართული გიმნაზიის შენობაში იქმნება მოთავსებული და მთელი ეს შენობა ჩვენი უნივერსიტეტის სრულ საქართვებად იქცევა. ფულადაც ბევრი შეგროვდება: ამ ერთი წლის განმავლობაში რამდენიმე მილიონის თანხა უნდა შესდგეს ოთხ სხვადასხვა წყაროთგან, ამ თანხის კარგვებელი მხოლოდ უნდა მოხმარდეს ჩვენი უნივერსიტეტს. საქმე მეცნიერულად ღირსეული დანახვებულების შექმნაა. ამ შორი ყველგან ქართველ მეცნიერს დიდი პასუხისმგებლობა აჩვენებს კისერზე. ამ ერთი წლის ნინათ თქვენიან საუბრის დროს მე გაგიზიარეთ ეს აზრი და მოხარული ვარ, რომ მაშინაცა და ეხლაც თქვენ ამ დიად ეროვნულ საქმის მოწინაღობა მოისურვეთ. ერთი უმაღლესი სასწავლებლის შესახებ კანონისადა თანახმად და ჩვენი უნივერსიტეტის ნებსდებითაც პროფესორთა მხოლოდ სამეცნიერო ხარისხის მქონეებს შეუძლიან. ვისაც მხოლოდ სამაგისტრო გამოცდა აქვს ჩაბარებული, ის, სანამ დისერტაციას დაიცავდეს, პროფესორის მოვალეობის აღმასრულებლად იწოდება. ეხლა რაკი თქვენ სამაგისტრო გამოცდები მთლად ჩაბარებული არა გაქვთ, ეხლავე პროფესორის თანამდებობის აღმასრულებლად ვერ ავირჩევთ, არამედ მეცნიერი ხელმძღვანელი და ლექციების კითხვის შეუდგებით. გაზაფხულზე რომ გამოცდები დაამთავრებთ, მაშინვე პროფესორის თანამდებობის აღმასრულებლად ავირჩევთ, ხოლო თუ დისერტაციას ახლა დაი-

ვალენტინ შუბაევი, გიორგი აბულედიანის პორტრეტი, ქალაქი, სანჯინა. 1952 წ.

კორნელი სანაძე, გიორგი აბულედიანის პორტრეტი. ქალაქი, ნახშირი, 1964 წ.

ცავთ, პირდაპირ კათედრას მოგცემთ. ეზლა რაკი რუსეთში საქმეები ასე არია და ღმერთმა უწყის მომავალი რას უქადის მას, ამიტომ ძალიან გთხოვთ ეცადოთ, რომ თუ შესაძლებელი იქნება გამოცდები მანდეე ხარკოვი და ამთავროთ. ამით თქვენ თვითონ მოიშორებთ ამ პირველს, მაგრამ აუცილებელს საფეხურს და თვით ჩვენ უნივერსიტეტისათვისაც უკეთესი იქნება სამინისტროს თვალში, რომელსაც უნდა პროფესორთა სია წარვუდგინოთ, რომ ხარისხსა და მაგისტრანტობის მქონებელი მანდეე ბევრნი გვეყვანდეს. ეს ამას იმ შემთხვევისთვის გნერო, თუ ეს მოსახერხებელი იქნა. ჩვენ მთავრობის უნივერსიტეტის სახით უნდათ საქმე გაკვირვებულნი და გაკვირვებულნი. ამ საქმის მოთავე და რუსული უნივერსიტეტის სულის ჩამდგმელი ნ. მარია და ქართულ უნივერსიტეტს მეტოქეს უჩენს. დარწმუნებული ვარ, რომ არც ერთი ქართველი მეცნიერი მთავრობის რუსულ უნივერსიტეტში არ შევა და ყოველ ღონისძიებას იზიარს, რომ ქართული უნივერსიტეტი თუ უკეთესი არა, ღირსეული მეტოქე იყოს მაინც მეცნიერებაში გამართლებული მთავრობის დანებებულებისა. როგორც რუს მიტროპოლიტის დანიშვნით ქართული ეკლესიის ავტოკეფალიის დარღვევა შესურთ, ისევე რუსული უნივერსიტეტის ტვილიშის დაარსება ჩვენ ავტონომიის განხორციელების სანინალამდეგო იარაღია. ბი-ნო გიორგი, განხორციელოთ თქვენი სურვილი ქართულ უნივერსიტეტში მოღვაწეობის შესახებ და ყველა ცნობებით თქვენს ელანდელი მდგომარეობისა და მომავალი გეგმის შესახებ წერილობით მაცნობოთ, აგრეთვე ლექციების სათაური და რამდენს საათს დანიშნავთ. თქვენ, რამდენადაც ვიცი, იკისრებთ საზოგადო და შედარებითი ენათმეცნიერების შესახებ ლექციების ნაკითხვას. ამას გარდა, თუმცა ჩვეულებრივ ამ კათედრის წარმომადგენელი სანსკრიტსაც კითხულობენ, მაგრამ ჩვენითვის უფრო მეტი მნიშვნელობა ძველ სპარსულსა აქვს და ამიტომ მე ასე ვფიქრობდი, რომ ეს ენა გაგვეხადა საფუძვლად ინდოევროპული ენათმეცნიერების შემსწავლელთათვის. ქართულსათვის ძველსა და ახალ სპარსულს უადრესი მნიშვნელობა აქვს.

თქვენ სწავლობდით ძველ სპარსულს, მომავალშიაც სწავლუბას მოგცემთ, რომ დასაყვანი ვეროპის საუკეთესო მეცნიერებთან თქვენი ცოდნა ამ დარგში გააღრმავოთ და ჩვენ უნივერსიტეტში მას მკვიდრი საფუძველი შეუქმნათ. რაც ნიგებისა და სახელმძღვანელოების შექმნას შეეხება თქვენი დარგისთვის, გთხოვთ, რაც მანდ მოიძებნება რუსულად ან უცხო ენებზე, მაცნობოთ სათაურები და ღირებულება. ფულს გამოგიგზავნით, შეიძინეთ და ნიგები აქეთ გამოგზავნეთ. ხოლო რაც სახელმძღვანელოთი თან უნდა იყოს გამოწერილი, ამის სურსა და ფასებაც შემატკობინეთ და ვეცდებით, რომ გამოვიწერიოთ რამდენადაც თქვენდელ პირობებში ეს მოსახერხებელი იქნება. ველი თქვენს პასუხს. ჩემი მისამართი: ტფილისი **Александревская ул. д. 4, კვ. 2.**

თქვენი პატივისმცემელი
ივ. ჯავახიშვილი

მრავალი წლის შემდგომ, 1973 წელს, გარდაცვალებამდე ცოტა ხნით ადრე დანერგულ მოკონებაში გიორგი აბულედიანი ასე გაიხსენებს ივანე ჯავახიშვილს:

„ჩვენი უნივერსიტეტის დაარსება, მისთვის პირველი მეცნიერული კადრების შერჩევა და მის განვითარება პირველი ათეული წლის განმავლობაში განუწყველად დააკეთებულ იქნა ივანე ჯავახიშვილის უკუდავ სახელთან. ჩვენთვის, მისი მომხმარებელი თაობის მეცნიერ მუშაკთათვის, იგი იყო ყოველმხრივ სანიშნო. ამიტომ გვეჭირვებოდა ჩვენ ყველას ივანე ჯავახიშვილის გვერდით დგომა და მასავით თავდადებული შრომა; ვფიქრობდებოდა მის ჯანმრთელობას და სიცოცხლეს. ამასთანავე ჩვენ კარგად ვგრძნობდით, თუ როგორ ზრუნავდა იგი ჩვენზე.“

სწავლის თვისებებით შემკული და ურთიერთობით გამორჩეული ადამიანები ქმნიდნენ "მეცნიერულად ღირსეულ" პირველ ქართულ უნივერსიტეტს.

P.S.

ორივე ნახატი, ბიბლიოთეკასა და არქივთან ერთად, უნივერსიტეტს გ. აბულედიანის ქალიშვილმა ელენე აბულედიანმა შემოსწავლა.

მაია ძიგუა

ქართული ფსიქოლოგიური ნოვლის სათავეებთან

შოი არაგვისპირელი

ფსიქოლოგიზმის არსებობას ლიტერატურაში მეცნიერები ჯერ კიდევ იმ პერიოდს უკავშირებენ, როდესაც ჰომეროსის პოემები იქმნებოდა. ტროას ბრძოლის წინ, ჩაფიქრებული პეტროსის სულში ავტორმა ბევრი რამის „ამოკითხვა“ შეძლო. როგორც სალიტერატურო კრიტიკაში აღნიშნული, ჰომეროსმა პეტროსის გონებაში მიმდინარე აზრთა ქაღალდის გადმოცემისას, მსოფლიო ლიტერატურაში, ერთ-ერთმა პირველმა შექმნა გმირის შინაგანი მონოლოგი.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ფსიქოლოგიური ანალიზი ერთბაშად არ ქცეულა ადამიანის მხატვრული შექმნების ერთ უმთავრეს მეთოდად. ლიტერატურის განვითარების ცალკეულ ეტაპზე, მისი მნიშვნელობა სხვადასხვაგვარად ესმოდათ. არა ხასიათი, არამედ მოქმედების, სოცეტური ხაზის ოსტატური ჩვენება მიაჩნდა მხატვრული ლიტერატურის უსთავრეს ღირსებად არისტოტელის „მოქმედების გარეშე“ – წერდა იგი – ტრაგედია ვერ იარსებებდა, ხოლო ხასიათების გარეშე – კი, ფიქვალ არის ტრაგედიის საფუძველი, ასე ვთქვათ, მისი სული, ხოლო მას უფვე მოსდევენ ხასიათები“.

ახალი პერიოდის ლიტერატურაში, სოცეტისა და ხასიათის ურთიერთობა რადიკალურად შეიცვალა. ჩვენს დროში სწორედ ხასიათი წარმოადგენს სინამდვილის მხატვრული შემეცნების უმთავრეს საშუალებას, ხოლო ნაწარმოების სრულყოფილებაზე ჩვენ, პირველ რიგში, მასში ხორცშესხმული ადამიანური განცდებისა და გმირის შინაგანი სამყაროს გადმოცემის ავტორის უნარის მიხედვით ვსჯევლობთ. თანამედროვე სიტყვის ოსტატები თავიანთ მწერლურ მისიას, უპირველესად, ფსიქოლოგიურად დამაჯერებელი ხასიათების შექმნაში ხედავენ.

ფსიქოლოგიზმის განვითარება ლიტერატურაში რთული პროცესი იყო. საქმე ეხებოდა არა მხოლოდ იმას, თუ როგორ ექვემდებარებოდა გმირის სულიერი სამყარო, არამედ იმასაც, თუ რა ექვემდებარებოდა, დაეხებათ და აღმოეჩინათ. ამიტომ, ეს პროცესი განხილულ უნდა იქნეს ისტორიულ პერსპექტივაში. მხედველობაში უნდა ვითინოთ ხელოვნებისა და ლიტერატურის განვითარების ეტაპები და მათი სულ უფრო მზარდი ინტერესი ადამიანისადმი.

ამასთანავე, არ უნდა დავივიწყოთ, რომ ყოველ ახალ თაობას შეაქვს რაღაც თავისი, ახალი ხელოვნების ფსიქოლოგიურ არსში, რამეთუ ხელოვანი თავისი დროის შელია და იზიარებს მის აზრებსა და შეხედულებებს. აქ, მიიქვ უნდა ითქვას, რომ ყოველ ეპოქას გააჩნია თავისი ფსიქოლოგიური გაამა, რომელსაც ხელოვნება დროდადრო გადასინჯავს ხოლმე. გადასინჯავს და უნაბეჭდს ახალ

ფერებს, ახალ გამომსახველობით საშუალებებს, ისეთებს, რომლებიც მას ადამიანის სულიერი სამყაროს უსათუთესი ნოვანსების გადმოცემაში ეხმარება.

...და მაინც, რა გვდებს გმირის სულიერ სამყაროსთან თანაზიარს?

უპირველესად, ადამიანის მეტყველება, მისი მოქმედება, ქცევები, სხვა ადამიანებთან ურთიერთობა; გმირის პორტრეტი, სახის გამომეტყველება, პოზა, ექსპრესია. გარეგნული იერები, ხშირად, ნათლად მეტყველებს გმირების ხასიათზე; გარემომცველი ბუნება, რომელიც ეხმარება ადამიანს, მის განწყობილებებსა და გრძობებს. ანრი მატისს უთქვამს: „ცის ფერი გავლენას ახდენს ადამიანზე, მამინაც კი, როდესაც ეს უკანასკნელი მას არავითარ ყურადღებას არ აქცევს.“ ხასიათის ძერწვისას დიდ როლს თამაშობს გმირის შინაგანი მონოლოგი: მისი გრძობები და ოცნებები, რომელთა გამჟღავნება შესაძლოა მას სულაც არ სურდეს“, თუმცა, ხშირად, სწორედ მათი მეშვეობით ხდება პერსონაჟის ინდივიდუალურ სამყაროს შექმნა.

ფსიქოლოგიზმი ლიტერატურაში თანდათანობით ყალიბდებოდა და არ შეიძლება იგი მივანეროთ ერთ რომელიმე მწერალსა თუ მიმდინარეობას. სხვადასხვა ეპოქის მწერლები ამკედრებდნენ ფსიქოლოგიური ანალიზის სულ ახალ და ახალ ხერხებს, რომელიც ჩვენს დროში გარკვეულ სისტემაზედ ჩამოყალიბდა.

იგივე პროცესებით ხასიათდება ქართული მწერლობაც, რომელსაც ფსიქოლოგიური პროზის არაერთი ოსტატი ამკედნებს. მათ შორისაა შოი არაგვისპირელი.

შოი არაგვისპირელის სამწერლო ასპარეზზე გამოსვლა წარმატებული აღმოჩნდა. ქართულმა სალიტერატურო კრიტიკამ ერთხმად აღიარა იგი ნოვალტორ მწერლად, რაც მისი ნაწარმოებებისთვის დამახასიათებელმა ღრმა ფსიქოლოგიზმმა განაპირობა.

„ადრეც მითქვამს და ახლაც ვიმეორებ, რომ ახალ მწერლობაში ყველაზე უფრო საყურადღებოა არაგვისპირელი თავისი პსიხოლოგიური ეტოლებით. მისმა ზეგავლენამ, მიზნაძელებობამ ბევრი გამოიწვია, თითქმის სკოლა შექმნა“ – წერდა აკაკი წერეთელი.

კიტა აბაშიძე შოი არაგვისპირელს მე-19 საუკუნის ლიტერატურისაგან თვითნებოდ განსხვავებული მწერლობის დაწვევად მიიხედავდა.

კრიტიკის ამგვარ გამოხატურებს, რა თქმა უნდა, თავისი ობიექტური საფუძველი გააჩნდა. როგორც ცნობილი, XIX ს-ის ქართული ლიტერატურა ორ „წყევალ-კრულთან“ საკითხს

დასტორილებზე და თავს – სოციალურსა და ეროვნულს. შიო არაგვისპირელმა ზურგი აქცია ამ თემების ჩვენების ტრადიციულ გზას და ადამიანის „შემდეგი სული“ გიხსად კვლევის საგანად. ნაიჭვანი ისე არ უნდა ვაგვიფიქროს, თითქოს არაგვისპირელის შემოქმედებებში სოციალური და ეროვნული პრობლემების რეალურად აღიქვამა ხდება. რა თქმა უნდა, ამგვარი მიდგომა არ იქნებოდა და სწორედ უპირატესად, ქართული მწერლობაში, სრულიად ახალი ის გზა, რომელსაც მწერალი ხსენებული თემების გასაშუქლებად ირჩევს. ეს გზა ადამიანის „შემდეგი სული“ გადის. შიო არაგვისპირელი სოციალურ-ფსიქოლოგიური ნოველის ოსტატია. ამავე დროს, მის ნაწარებში ნინა პლანზეა გამოტანილი ე.წ. ზედროული, ფილოსოფიური თემები, რაც ასევე ახალი ნაკადი იყო XIX ს-ის ქართული პროზისათვის.

შიო არაგვისპირელი თავის თხზულებებში ადამიანის არსისა და დანიშნულების პრობლემებს ნამოქმრის, ნოველში „ადამიანი“ ვკითხულობთ:

„უკად გამიგონება ზოგს კლდედ აქცევს და ზოგს კი... ზოგს მინათად ასწორებს, აქცევს ზემოულად და, საითაც უნდა, იქით გააკანებს. ნეტარება პირველი ისინი ცხოვრებაში გამარჯვებული არიან, გმირებად ხდებიან; მეორენი კი...“
სწორედ ამ „მეორეებისკენა“ მიმართული მწერლის ყურადღება.

„ესა ჩვენი ცხოვრება“ – ამ ნოველით იხსენება შიო არაგვისპირელის დღემდე გამოცემული ყველა კრებული. ეს შემთხვევითი არცაა. ქრონოლოგიურად იგი ყველაზე ადრინდელია (1889 წ), ამასთანავე, მასში უკვე იკვეთება ის ირონიული-საკამპეკური ტონი, რომელიც მწერლის მთელი შემოქმედებისათვისაა დამახასიათებელი.

ნოველის გაცნობისას, ერთი შეხედვით, იქნებდა შთაბეჭდილება, რომ ჩვენს წინაშე, XIX საუკუნისათვის დამახასიათებელი, ტიპური სოციალური ჯღერადობის ნაწარმოებია. გულგებს ქალაქში შუბა გაუფიქრიათ და ახლა საჩუქრებით დატორიულებს მინისაკენ მიუქარებენ. გზაზე უყვრად გამოსწევი „დიდი კაცის“ ზღბს და შიო ნინ მიზავალ ჩაფრებს, რომლებიც მათარაგებით დაფრთხილებს მურამებს, ეწირება ახალგაზრდა გლეხის – სიმნოს სიცოცხლედ.

დასკვნა ერთია: დაბალ და მაღალ ნოველებს შორის „ხიფია ჩატყლი“, ეტლში მსხდომ დიდებულებს ჩირადაც არ უღიროს უდანამალუ გლეხის სიცოცხლე. მაგრამ, ყველაფერ ეს უკვე არაერთხელ ითქვა ქართულ ლიტერატურაში და შიო არაგვისპირელს ანერტილი აქ რომ დაესვა, როგორც უკვე ითქვა, ნოველი ნაერთი გამორჩეული არ იქნებოდა, თუნდაც „ახალბუნების“ შემკიდრებისაგან. მაგრამ მწერალი სხვა გზას ირჩევს და ნაწარმოებში შემოჰყავს სრულიად ახალი და უწყველო პერსონაჟი – მთავარ, რომელიც გულგრილად დასწავლის ზემოდან მტელიფარ გლეხებს და თითქოს ეუნება:

„აი, თქვე საცოდავებო, თქვენსა! რა ჩავეკინინათ თავები და ჩამოგატორისთ ცხვირ-პირი?! მაგ ერთი მილინისათვის თქვენ მაგერ იტრუშებით და ინუხებით ედგებ... მამ, მე რაღა უნდა გქნა, როდესაც ჩემს თვალწინ უსამართლოდ დახოცილის ხალხის სისხლის მორევები დგებდა, როდესაც მრავალი ერი სხვის ხელში უსამართლოდ იღუპება და ანთხებს სისხლს!...“

ნოველა „მოშილოცინა ახალი ნელი“ მოხუცი მძეპი ქალის შინაგან მონოლოგზეა აგებული და ასეთი ხერხით ხდება მკითხველისათვის კიდევ ერთი სოციალური უკუღმართობის მსხვერპლის ჩვენება. ცხოვრების ცალკეული

ეპიზოდებით, რომლებიც ქალის გონებაში ერთმანეთს ენაცვლებიან, გმირის თავგადასავალს ეცენობით, რომელიც ამკარად მოვგვარებს ნინოშვილისეული ქრისტესს ამბავს, უზარალოდ, განსხვავებული მხატვრული ხერხებით გამოყენებული. ნინოშვილისაგან განსხვავებით, შიო არაგვისპირელი თავისი პერსონაჟის სულიერი მდგომარეობის წევრებით უფროა დაინტერესებული, ვიდრე იმ მიზეზების ძიებით, რამაც ქალი ამ მდგომარეობაზე მოიყვანა. თუმცა, ნაწარმოებში სოციალური პრობლემაც თავისთავად საკმაოდ ხელშესახებად იკვეთება.

იგივე შეიძლება ითქვას ნოველაზე „ადე, ჩამოხედი“. ამ შემთხვევაში მწერალს გლეხკაცის „შიშველი სულის“ ჩვენება განუზრახავს, ამიტომაც გაუკეთებია სათაურის ქვეშ მინარევი: „ფსიქოლოგიური ტეიუდი“.

მიმშლისაგან გასაჯავებელი გოგია მენისქვილი ამაოდ დადებს ფეხლის ნარჩენებს, „ყველა საფეხელი ავეჯულებოა დაწმენდილი და დარჩაკარკაბული ხედევა...“ ერთი ბენო მაინც იყოს სადმე! უსიტყვოდ იძახდა ყოველი გაჩხრეკის დროს, მაგრამ ეს „ერთი ბენოც“ არსად იყო, ფეხლის ნალავეიც აღარას ეტყობოდა.

მიმშლისაგან დაბნეულ გონებას „მხსნელად“ ტკბილი ზნანება ევლინება. „ესმის გოგას, რომ დატვინული ურემი ჭრალით მოადგა კარს. აფერ ტომრების შემოკანაც უშველა და მიწის არება დაწყო. მერე, რამდენად მიწის იღებს?! თითქმის ერთი დიდი სიმბოლეს კასრი აასეს და გამჩრქობილულ დასცქერის. იმის სიხარულს საზღვარი აღარა აქვს“.

შინაგნებდა გოგის მუხბოლი გამოაზრებებს: „აბა, შენი ჭირზე და კაცია, დროით დამოფეცი, თორემ შინ სახლობს შიმშილით მინისი“, – ტყვეს მენისქვილს, ხელში ჰპატარა ტომსიკას მიაჩქებს, თავად კი იქვე, თვალის მოსატყუებლად მიედევა.

აქედან იწყება გოგის ტანჯვა. ერთ ციციქნა საფეცავში, სირცხელით მინდი როგორ აიღოს? შიმშილით შენუხებელი გონება გამოსავალს იძებს: იქნებ, გვეცხ ცოტა ფეცილი სთხოვოს? იქნებ მოიპაროს? ან იქნებ... და, უეცრად გოგის არსებაში მხეცი იღიძებს: მოკლავს და ფეცილიც მილიანად მას დარჩება!

„მოკალ, მოკალ, მოკალ!“ – ქვა და წყალი აქებუდნენ თავიანთი ხმით და აბეფიქნებდნენ გოგის მკვლელობას“.
ასე ებრძვის ერთმანეთს, მიმშლისაგან განმარტებული კაცის სული, ადამიანი და მხეცი. მხოლოდ ბოლი ნანს, ნაფხამბორაფეცილი გოგის არსებაში კეთილი საწყისი იმარტებს და იგი ფეხის ნაკვრით გააღიძებს გვეცხ: ადე, შენი საფეცივი ჩა მოიფეცეა!

ადამიანის რაობისა და ცხოვრების შეუცნობადობის ფილოსოფიური თეზის მხატვრული გააზრება ნოველა – „შემუსურელი სამი ნებება“.

ოცდაათი წლის ხეტარისა შემდეგ უფლისწული ასეთ დასკვნამდე მიდის: 1. „წერასოდეს ნუ შეკითხები შენ თავს: რა არის ადამიანი? 2. „ყოველგვარ მოვლენას შენ ცხოვრებაში გულგრილად შეხედი“; 3. „ეკადე შენი ცხოვრება მხოლოდ სამომავტოთ გაატარო“. მუხბედავად ამისა, უფლისწული მიიჭრ ცილინოსს, მოუძღვრის პასუხი კითხვას – რა არის ადამიანი? პასუხი იგივეა: „ხა, ხა, ხა, სისულელე“

ჩვენის აზრით, გასაზიარებელია მოსაზრება, რომ „შიო არაგვისპირელმა ნოველაში „შემუსურელი სამი ნებება“ უძველესი ინდური ეპოსის „რამაიანას“ მთავარი მოქმედი

გმირის რამას მხატვრული სახის დეპეროიზებული, დაკინებულ ვარიანტი მოგვცა. ლიტერატურული გმირის ასეთი მტკამორფოზა კარგად ცნობილი ხერხია მე-20 საუკუნის ლიტერატურაში (ნიმუშად ფოიხის „ულისეც“ იკმარებდა) (ნესტან კუტიციძე).

ან საკითხზე საინტერესოდ მსჯელობს ნ. შავგულიძე, ნიგნო – „ჩანჩურადან არსენამდე“:

„სუბიექტური იდეალიზმისაკენ სწრაფვამ და აქედან გამომდინარე, გაერომოცველ სამყაროში მიმდინარე პროცესებში შეუღწევადობის აღიარებამ და მათ ფონზე ადამიანის უსუსურობის გაცნობიერებამ „ეპოქის დასასრულის“ ლიტერატურაში, ადამიანის, როგორც სამყაროს და საზოგადოების უსამართლო კანონების წინააღმდეგ ამხედრებული, მიზანსწრაფული, ნებისყოფიანი პიროვნების დეპეროიზაცია, მისი დაპატარავება გამოიწვია. დაპატარავება“ იმის გამო, რომ დაიკარგა რწმენა ადამიანის შესაძლებლობაში, მისი სულიერი და ინტელექტუალური პოტენციისადმი. ამ ტენდენციამ, ბუნებრივია, თავისი დიდი დასვა ადამიანის კონცეფციის ეპოქალურ მოდელსაც“ (სუგზარ შავგულიძე).

ადამიანის სულის უჯოგობითურ ანატომიას გეთვალვინებო მთი არაგვისპირელი ნოველამ – „გმადლო, უფალო, გმადლო“. ნოველის გმირის თვალწინ, რომელსაც ლეთის წყალობით გულთამბილაობის ნიჭი ებოძა, ტაძრისკენ მიმავალ ათობით ადამიანი გაივლის. როგორც ირკვევა, არც ერთი მათგანის სულში ერთი ნათელი სხვიც კი არ კიაფობს, ყველას ბოლბოია და მულღით აქვთ გული საუეს. „მკითხველი მთლველი გახდა ქართული მწერლობისათვის უპრეცედენტო „ამაოების ბაზრისა“ და მწერლის გოფებისა: აი, ასეთები არიან ადამიანები“.

ადამიანის დაკინებამ და აქედან გამომდინარე სკეფისისმა, თავი იჩინა მწერლის მიერ სიყვარულის არსის გაგებამაც. ამასთავთვე აღვიწინავთ, რომ შიო არაგვისპირელმა თავისი ნოველებით გააქარწყლა ქართული ლიტერატურის სახელმძღვანელო თეზა: „სიყვარული აგვამაიდებს!“ და მარადიული გრწმობა იღებ ბოლოყოფრ ღვთაებად გამოაცხადა.

თვალსაჩინოებისათვის მოიყვანათ ამონარიდს ნოველიდან – „წერილის ნაგლეჯი“:

„უკუვირდები, ჩემო კარგო. ჩემ ცხოვრებას და თმა ყალბზე მიდგება. ნუ-თუ ყოველგვარ, რაც გითხარი გრწმობაზე, ტყუილი უნდა გამოგდეს?..“

...მთლად მამინ ხარ ჩემი ყველა, როდესაც გედავ, ან მაგონებდი. როდესაც კი შენს მავფრად სხვას ვედავ, ან მაგონებდა სხვა ქალი, რომლის წინააღმდეგ არა მაქვს-რა, მაშინ... მამატი, ჩემო კარგო, შენმამი სიყვარული აღარ არსებობს, შენ აღარ ხარ ჩემი ყველა, ჩემი ყველა ის... ის არის...“

ჩემთვის გაუგებარია ის იდეალური სიყვარული, რომელსაც პოეტები გვიხატავენ. მე გმონია, მათი ოცნების

ნაყოფია ის სიყვარული და ცხოვრებასთან არავითარი კავშირი არა აქვს. ან იქნებ მე ვარ იმგვარი ბუნებისა და სხეულის კი არა? ნეტავ მაგრე იყვის, მაგრამ... ყველა რომ ასე გულწრფელად ნაპარაკობდეს, როგორც მე შენ გელაპარაკები, მაშინ, მგონია, ყველა ამას იცნობდა“.

„წერილის ნაგლეჯი“ შეტოვდა ეპიგრაფად გამოადგეს იმ ნაწარმოებებს (ორიოდე გამონაკლისის გარდა), რომელიც შ.არაგვისპირელს სიყვარულის თემაზე დაუწერია და რომლებშიც სიყვარულის არარაობად გამოცხადების მხატვრულად დასაბუთების მცდელობა მოცემული“ (თეიმურაზ მაღალაფერიძე).

„მინა!“ – ასე ეწოდება ნოველს, სადაც ქართველი გლეგაციის, ბერის სიცოცხლის უკანასკნელი დღეებია აღწერილი. ბერა ტუსალია და ახლა ციმპორში მიჰყავთ ეტაბით, სხვა პატიმრებთან ერთად. ჩრტვილის ბერის ნაქვრში გახვეულ ქართულ მინას ნათრემეს რუსის სალდათი, რომელსაც არ ესმის, თუ რა ღირებულება აქვს ამ ძრმებში გამოხვეულ მინას. ბერა კი გააფთრებით იმრძების და არ ანებებს უცხოს თავის „განს“. მწერალი ცდილობს მკითხველი თანაზარი გახადოს ქართველი გლეგაციის სულიერი განცდებისა, ვისთვისაც ქართული მინა, თუნდაც ერთი მუქა, მთელს სამშობლოსთან ასოციირდება, რომლის დაცვისა და შენახვის ინსტრქქტ ძეალ-რიბიში აქვს გამეფარი.

სასიკვდილოდ ნაცემ, აკონიაში მყოფ ბერის უქმანება წინდა გიორგი, რომელიც მანვილით შემწირავს გველუშაბს. მაგრამ, ეს ყველაფერი სიხმარში ხდება, სინამდვილე კი სიწველი და უიმედოა – ასეთია ავტორის დასკვნა.

შიო არაგვისპირელის ფსიქოლოგიური ნოველების მხატვრულ ღირებულებას კარგად წარმოაჩენს მის მიერ ბიბლიურ თემებზე შექმნილი ნაწარმოებები. საყურადღებოა, რომ ეს ნოველები უშუალოდ ეყრდნობა პირველწყაროს და ავტორი ხშირად მოუითუბებს კიდევ მას. ასე, მაგალითად: „მთლად ეს ამბავი თითქმის სიტყვა-სიტყვით მოგვინილია სახარებშიდან: იხილე სახარება, მათ. XXVII, მარკ. XV, ლუკ. XXIII, იოან. XIX“ – გუიხებლობთ ერთ-ერთი ნოველის სკოლით.

ასევე, ნოველებში გვხვდება უცვლელად გადმოტანული საღვთო წიგნის ფრაზები. ყოველივე ამის ფონზე, შიო არაგვისპირელი ქმნის ახალ ნაწარმოებს, ტიპიურ ფსიქოლოგიურ ნოველს, რომელშიც უკვე საუკუნის გადასახედიდანაა დაინახული და გააზრებული ესა თუ ის ბიბლიური სიუჟეტი თუ პერსონაჟი. მოკლედ, ეს ნოველები ხშირად არც კლავს განწყობილებას იმ საუკუნისა, რომელმაც „მოპკლა ღმერთი“.

იუდას მიერ ქრისტეს გაცემის ამბავზე აგებული ნოველა – „იუდა“. მწერალი არ ცდილობს მოგვეკლინოს მორალისტის როლიში და ოცე საუკუნის მანძილზე, ვინ მოსთვლის მერამდენედ, კვლავ ამათგამს გადაცდეს ისკარი-

შიო არაგვისპირელი

ოტელის სახელი. ხსენებულ ნაწარმოებში შოი არაგვის-პირელი გაცემის ფსიქოლოგიურ პორტრეტს სთავაზობს მკითხველს. მწერალს აინტერესებს იუდას სულიერი მდგომარეობა და ის, რამაც მას ღალატზე უძიდა.

პასუხი ხსენებულ კითხვებზე, ნოველაში თავად იუდას პირობა გაცემული. „სანად ცოცხალი იყავ, შენი სახე ყველაფერში ხელს მიშლიდა, მიცარავდა და მოკვდი და ახლა სიკვდილის შემდეგაც არ გინდა მომსახელო?!“ – მიმართავს იუდა იესოს აწრდილს.

ეფიქრობთ, არაგვისპირელი ბიბლიური სოუეტის გამოცენებით, მკითხველს „დანაშაულის და სასჯელის ანატომია“ სთავაზობს. მწერალს აინტერესებს დანაშაულის ფსიქოლოგია, რას განიცდის იგი დანაშაულის ჩადენის მომენტში და მერე, როდესაც ხდება დანაშაულის გაცნობიერება. შესაძლებელია თუ არა თვითმკვლელობით (კოლეის გამოსყიდვა, თუ არსებობს სხვა, ჭეშმარიტი გზა?

ქრისტეს ჯვარცმის შემდეგ თავის ჩამობრძოლებად, იუდა მამარ სულიერ ძივებს განიცდის. პირველ ეტაპზე ის უწყალოდია. „მაცდურო, ეხლა-ღა იხსენ თავი შენი... – ისარჩიეთ სტყუარცნა იესოს ეს სიტყვები მწელღებარ თვა-დგობს პატრონმა და, თითქოს ენალება ვისმეო, კვერდით მდგობთ ეფარებოდა და ძირიდან გამოაკვესებდა თვა-ლუბს...“.

შემდეგ „იჩითება“ ზოგადად დანაშაულის ცნობიერებით-სათვის ნიშანდობლივი თავდაცვითი მაქისნი: „ვის ევმალუბ? რა მაქეს მოსარიდებელი, რომ რიდქამოფარებულე უსდგებარ?! – ამავად ნარბოსთქვა რიდქამოფარებულე უსდა, როდესაც ბრბოს განაპირის გავიდა და თაიყო-დალი ადგილიდან მურა დაუნყო ამ საოცარ ბრბოს მსელე-ღობს“.

იუდა იცნეს და ბრბო, რომელიც ცოტა ხნის წინ ქრისტეს ჯვარცმას მოთხოვდა, იგივე ბრბო ახლა იუდას მსუცქერის ზიხილი საეუ თვალუბით. „უმაღურნი იესოს სიკვდილი უხარიათ და თან კიდევ მე მიკოფინებენ, მიცხვენენ. მე მიფინიქე ეგ სიხარული და მევე-კი მაფურთხებენ“ – ვერ მალავს აღმოფთებას იუდას. სამუელად მვედობითაურებს უხმობს, მაგრამ თანაგრძნობას ვერც მათთან პოულობს. იუდა ხვდება, რომ თავდაცვალატის მსხვერპლი გახდა.

მათეს სახარება იუდას აღსარულს ასე გადმოგვცემს: „მაძინ თიარცა იხილა იუდა, რომელმანცა მისცა იგი, რამეთუ დაისაჯა, შეინანა, მიაცქია ოცდა-ათი იგი ვერცხ-ლი მლედელმითარათა და მათ მიმართ და მოხუცებულთა და თუქა: „ესკვდე, რამეთუ მივეც სისხლი მართალი, ხოლო მათ პრქუეს მას! ჩუენდა რა? შენ იხილად და დააბნია ვერცხლი იგი ტპარასა მას შინა, და განეშორა. და ნარვიდა, და მძიხობია“ (27, 3-5).

იუდა თავი ჩამობრძო... ასე მთავრდება სახარებაში იუდა ისკარიოტელის ღალატის ისტორია. არაგვისპირელი ამ ისტორიას ერთ ეპიზოდს უზატებს. სასონარკვეთილი იუდას დედა ეცხაბდება და სულის გადარჩენის გზას უჩვენებს: „მშელო, ინამე – ის ძე ღვთისა!“ – მაგრამ იუდა უხედად ჩამობრძობებს დადის აწრდილს.

ცოცხალი სულის გადარჩენის ერთადერთი გზა მაცხ-ოვრის ერთგულებაშია. ის, ვინც ამ გზას უარყოფს, გან-ბირულია. სწორედ ეს აწრდილი კითხვება ხსენებულ ნოველაში, რომელიც იუდას სულიერი თითხიების ფონზე გაძლილი. მათეს სახარებაში ვკითხულობთ:

„ამძინ იწყო შექუენებად და ფოცად, ვითარმედ არა ვიცი კაცი იგი და მესკულად ქოთმამა იყუდა, და ვითარმედ ვივერს სიტყუა იგი იესოს, რომელიც პრქუა მას, მოთხოვდა ჰიდერ ქაძმის ხნობამდე, სამ-გზის უარ-მყო მე და გამოიწეა გარე და სტორად მწარედ“ (27, 74-75) – ეს კაცი ქრისტეს საყვარელი მოწოდებ, პეტრეა. მან, მამლის ყოველმეღ საყვარელი უარყო მაცხოვარი, მაგრამ მაინც გადარჩა. სულის გადარჩენის ეს ამბავია მოთხრობილი ნოველაში – „ჭეშმარიტად“.

„ამხვითია ლტერატურაში ასეთი სინამდვილით გაგება პეტრე მოციქულის დიდებული არსებისა, – ნერდა კოტა აბაშიძე, – ამ გონიერ სკეპტიკს, რომელიც ყოველ ფატტს ეჭვის თვალით უყურებს, მეცნიერს, რომელიც ყოველივეს დასაბუთებას ითხოვს, არ ძალუბს ცხოვრება თვინიერ სარწმუნოებისა, მას სწადაიან რწმენა, ილტვის რწმენისაკენ გულით, მაგრამ გონება მისი საშინელი დაუყვრებელი და მურუგველია... ის იხეთი ბუნებაა, რომელსაც სურს სწამდეს და თანვე ეს რწმენა ალაგოს მომხსან ნახულ და შეგნებულ უტყუარ ფატტზე, და თუ ეს არ შეიძლება, მაინც უნდა იპოვოს რწმენა, ანდა ალიგაოს პირისგანვე ქვეყნისა, უნაყოფო ეჭვი, უძმინდენლო და უსაგარბლო სკეპტიციზმი იმის ბუნებას ვერ უწყობა“.

სკეპსიითი მონაშლეული გონება და საბოლოოდ ჭეშმარიტი რწმენის გამარჯვება – ამ ურთულესი ფსიქოლოგიური კოლზის ჩვენება სურს შოი არაგვისპირელს ნოველაში – „ჭეშმარიტად“, რასაც, ვფიქრობთ, დიდი მხატვრული ოსტატობით ახერხებს კიდევ.

ეჭვმა მერავსა პეტრე მოციქულის რწმენა. „ჯვარს აც-ვით, თვალთმაქცია, თვალთმაქცი! ღმერთობას წყობობს, მოპკალით! თუ ღმერთია, იხსნას თავი თვისი“, – მოქაქს მოსისინე ნიავს ბრბოს ყოინა. და დგება მომენტე, როდესაც ადამიანი მრავალთა აზრზე დგობს ამაჯობილებს: „პეტრე მოციქული სტორის, ცრულსა აფრუვევს და კი არ იცის, რა მიეუბნო. ეტვი შეუბარა და ლაშის არის ეჭვი რწმენად გადაეცეს... – ნეთუ ის გვატყუებად, გვიხობლავდა თავის ქვეყნი და ყოველივე ტუელი იყო“, – იტანჯება ქრისტეს საყვარელი მონადე. მწერალი გვიმბლს პეტრეს განცდებს და გვიჩვენებს, რომ მისთვის (პეტრესთვის), მაცხოვრის ჯვარცმაც შეძენ, რწმენის გაობობა.

„ადამიანის ღმერთისაკენ ლტოლვა ორი სახით ხორ-ცეულდება, როგორც გრძნობის სურვილი და როგორც გონების ნება. პირველ ეტაპზე, ამბობს მაკარი მგვიპ-ტელი, ადამიანის მისწრაფება ჯერ კიდევ გაობრუნებია... ამ დროს არსებითი მნიშვნელობა აქვს გონებას. გონებით უნდა შეერწყნას ღვთაების არსს ადამიანი“ (აკაკი ბაქრაძე).

სწორედ ამგვარიდა გააზრებული ნოველაში, ავტორის მიერ, პეტრე მოციქულის არსებობა ჭეშმარიტი რწმენის გამარჯვების პროცესი – პირველ ეტაპზე ეტვი, რომელიც საბოლოოდ გონების ნებით ითრგუნება: „ჯვარს აცვით, გააკვი შუაზე, ლუკმა-ლუკმა აკუენა, დაქქლითყო ყოველ-სავე ამას ღმბილით მიგება ეკლა. იმას სწამს, რომ არაა მოტყუებული, რომ ის ღმერთია, ღმერთი ჭეშმარიტი“.

„არაა მოტყუებული“ – პეტრე მოციქულის პირობა გადევ-რებული ადამიანური ყოფის ეს უძმინდენლოვანესი პოსტუ-ლატი უმთავრესი იყო როგორც ჩვენი ნელთაღრიცხვის პირველ საუკუნეში, ისე შოი არაგვისპირელის თანამედროვე, საყოველთაო ნიჰილიზმით მოცულ დროებაშიც.

როსტომ ჩხეიძე

დრო მოზაიკურ ქარბაში

*

ბივი ალხაზივიძის ავტობიოგრაფიული რომანი

„მოშავალი წარსულის“ შექმნა მოულოდნელობა არა ყოფილა.

ის კი არა, თუ ჩვენს თანამედროვეთაგან ვინმეს შეიძლება დაენერა მრავალმხრივ საგულისხმო ავტობიოგრაფიული რომანი, მათ შორის უთოედ გივი ალხაზივიძისაც, ვინც — პოეზიიდან დროდადრო ბელეტრისტიკაში გადანაცვლებული — აქეთ მიემართებოდა, დოკუმენტური პროზის ამ ფანრისაკენ, და მიემართებოდა დოკუმენტური ფონის სულ უფრო გამკვეთრებით ადრინდელ რომანებში.

„ამოდის თუ წადის მზე?!“ პროზად დაწერილ პოემას (ლირიკულს რომ არქმევდეს) უფრო მოგვაგონებდა და აშკარად ემჩნეოდა, მაძიებელი სულის პოეტს რომ მოვინდომებინა თავის მოსიწვევა ბელეტრისტიკის ამაღლადი და ლირიკული დღიურის მსგავს თხრობას მიჰყვებოდა სტილიური მანერითაც და პერსონაჟთა ხასიათების თავისებურებითაც — უფრო სიმბოლოებს რომ ჰგვანავ, ვიდრე რეალისტურ სახეებს.

ამ ყაიდის მხატვრული ნიმუში არაერთი დაწერილა დასავლეთში და ერთხანს თეორეტიკოსები მტკიცებასაც მოჰყვებოდნენ, რომ ეს და მხოლოდ ეს მდგრადილება იყო თანამედროვე ბელეტრისტიკის მთავარი გზა, პოეზიისა და პროზის მიჯნაზე შექმნილი თხრობის მანერაც და საერთო ფონიც... დიახ, მხოლოდ ეს თუქც ამაო აღმოჩნდებოდა ეპოქასთან — პროზის მართლაც უმთავრეს ძარღვსა და საფუძველთან — ეს მიაძტიური დაპირისპირება და ლირიკული დღიურის მსგავსი ბელეტრისტიკული ნიმუშები რჩება ცალკეულ, ზოგჯერ ძალიანაც მომიხილავ, მაგრამ მაინც ცალკეულ ცდებად.

ლირიკული პროზა არამარტო მინიატურებად ქუც-მაცდება, არამედ შესაძლოა ვრცელი ასპარეზიც გამოებნის სიუჟეტური ქარგისათვის, მაგრამ ის ვერა-სოდეს განაზღვრავს ბელეტრისტიკის ფანრის მიმდინარეობის განმსაზღვრელად. ანკი თანაირად შეიძლება გადაქცეულიყო?!

გივი ალხაზივიძის ხელშესახებად იგრძნობა ამ გარდევალბას, და თუმც იმ პირველი რომანის სულისკვეთება და განაწილება ძალდაუტანებლად მისხადაგებოდა მისი პოეზიის აღმსარებლობით ბუნებასა და სტილისტიკას, ამ გზას ვეღარ გაჰყვებოდა — და არაჩეთუ ეპიკურ სიუჟეტსა და ხასიათებს დაეყრდნობო-

და მეორე რომანის — „სოდომიდან სოდომამდე“ — შეთხზვისას, არამედ თვალაჩინოს ვაძლიდა დოკუმენტურ ნაკადსაც, რომელიც კიდევ უფრო გამკვეთრდებოდა მესამე რომანში „რკინის კანს აქეთ და იქით“, რომელსაც დაბეჯითებით ვერც განსაზღვრავ, უფრო მხატვრული ქმნილებაა თუ უფრო ავტობიოგრაფიული რომანი.

ასეა თუ ისე, თანდათანობით სვლა დოკუმენტალიზმისაკენ ადრე თუ გვიან უნდა დადგინდებოდა იყო ამ ფანრის ჩინებული ნიმუშით, რომლის სახელწოდებაც — „მოშავალი წარსული“ — პარადოქსული ეფექტისათვის კი არ არის შერჩეული, არამედ ცხადვე მიანიშნებს იმ მოვალეობას, რაც ამ ყაიდის ქმნილებებს დაჰკისრებიათ.

რა მოვალეობა და: დაკარგული დროის ძიებით ისტორიული მატრიის დანიშნულებაც რომ ითავსებენ. ისტორიული მატრიის დანიშნულება კი სხვა რა ყოფილა, თუ არა თვალაჩინოების ვადაშლა მთავარმხატვრობისათვის — ვინ და რა მიზნით მოქმედებდნენ ცხოვრების ასპარეზზე დრო-ჟამის კერძო განზომილებაში, ვინ გამოხატავდნენ ადამიანთა მარადიულ ვნებებსა და მისწრაფებებს.

ამა თუ იმ პიროვნების ბიოგრაფია მეტ-ნაკლებად გადააჭვია ან აირეკლავს ქვეყნის ცხოვრებას, ეპოქალურ ძვრებსა თუ იმ „წერილმან“ მოვლენებს, რომელნიც, ვინ იცის, ოდესმე თვალისმომჭრელ ამბებზე უფრო მნიშვნელოვანია აღმოჩნდნენ დროის სულის ამოსაცხენობად.

მწერლებისათვის მაინც განსაკუთრებით ღირებულია ეს „წერილმანები“, ეს დაშვებით თუ რეალობით, რომელნიც იმ წაშლ შესაძლოა არც არაფრად გილრდეს, მაგრამ არასგზობთ რომ არ ვიცოდებენ თავს და ამით მიგანინებენ, არა ვართ ასე ეოლად დასაკარგავნიო.

და, ვინ იცის, როგორ იცვალონ ფერი და ელვარება, რა ტყვედობა გააძქვავონ გარდასული ჟამის სურათითა და იმედიანობა, გრანდოზულიად შერაცხილი მოვლენები უეცრად უკან რომ გადაიხევენ და სარბიელს ამ თითქოსდა წერილმანებს დაუთმობენ.

ოფიციალური ისტორია, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური თუ ლიტერატურული, ყოველთვის ცვლებადია და ძალიანაც ცვლებადი, ამა თუ იმ მძლავრის ნება-სურვილის მიხედვით შედგენილი, ხან სიყალბით აღბეჭდილი და ხან სულაც სიცრუის მორევში ჩაითრული... მაგრამ მათ გვერდით ხომ ყოველთვის არსებობდა და იარსებებს ნამდვილი მატრიანები, საწდო ზამქველეთა მიერ ამოკრებლინი დროის მდინარებიდან და იმ სუბიექტივიზმით განმსჭვალულინი, რაც საბჭოთა ეპოქაში პოლიტიკურ ერესად შერაცხულიყო, როგორც გადახვევა მარქსისტული მოძღვრებიდან... არადა, ეს სუბიექტივიზმი ხედვის ის ბუნებრივი კუთხე, საიდანაც ხდება ბელოფონი, მოჩვენებითი მიუკერძოებლობის ჩარჩოების გარღვევა და მკითხველი გაცილებით უფრო უახლოვდება ჭეშმარიტ რეალობას.

სხვადასხვა სუბიექტიური ხედაა — თუკი ეპოქა ან ესა თუ ის დროება ნამდვილი მწერლისა თუ მთარგმნის ხელში მოექცევა ასამეტყველებლად — ერთმანეთს კი არ უაყროფს ან აბათილებს, არამედ ავსებს და განსხვავე-

ბულ ნახანგებსაც უხვად გამოკვეთს; წინააღმდეგობანი კი, რამაც მათ შორის შეიძლება იჩინოს თავი, არამცთოლ არ დააბნევს მკითხველს, არამედ უფრო ჩაახანგებს ეპიზოდის, მოვლენის სიღრმესა თუ პერსონაჟთა ხასიათების თავისებურებებში.

ავტობიოგრაფიული რომანი მოგონებებს ეყრდნობა, ისევე, როგორც მემუარული თხზულებანი. ეს ყოველივე თითქმის ერთი და იგივეა, მაგრამ მაინცაა საგრძობი განსხვავება მათ შორის და ამ განსხვავებას ქმნის მხატვრული რანგი — ყველა მემუარული თხზულებას ვერ მიიჩნევ ავტობიოგრაფიული რომანად და ამიტომაც მართლდენ ინფორმაციულ — თავისთავად არცთუ მცირე — მნიშვნელობას ანიჭებ.

ავტობიოგრაფიული რომანი შექმნის უნარი კიდევ თავისებური ნიჭია, ზოგისათვის შემოქმედების ერთ-ერთი გამსჭრება, ზოგისთვის კი მთავარი ბირთვი, და ამიტომაც მომხდარა, რომ საბუალზე ნაკლებ მწერლის სერგო კლიაიშვილის ავტობიოგრაფიული რომანი „ორფიოზი...“ ოსტატობითა და შთაბეჭდილობით ოდნავადაც არ ჩამოუვარდება დიდი მწერლის დავით კლიაიშვილის ამავე თანხის ქმნილებას „ჩემი ცხოვრების გზაზე“.

აკაკი ნერვილის „ჩემი თავდადასავალიც“ ხომ არ ნამოვალეობა?

ნურც იაკობ მანსვეტაშვილი გამოგვჩვენა, ნურც სლორომ მაგალობლივილი, ნურც გიორგი ლახიშვილი, ნურც სამსონ ფორცხალავა, ნურც რევაზ ვაბაშვილი, ნურც გიორგი კვიციანი, ნურც გივი გაბაიანი, ნურც გერონტი ქიქოძე, ნურც შალვა დადიანი, ნურც კონსტანტინე გამახაზრდია, ნურც ოთარ ჩხეიძე, ნურც აკაკი ბაქრაძე, ნურც ნიკა გელაშვილი... ვერც დიმიტრი ყვირიანი, ვერც ნოე ჟორდანიასა და ვერც ზვიად გამახაზრდიას მემუარული თხზულებანი ვერ აღწევს ავტობიოგრაფიული რომანის სიმაღლეს, მასაღებთ უფროა რომანისათვის... ალექსანდრე სულხანიშვილისა და ვახუშტი კოტეტიშვილის ამ ყაიდის ქმნილებანი კი ცოტა არ იყოს ძნელ განსასაზღვრელია ეანრობრივად — უფრო ავტობიოგრაფიული რომანებია თუ უფრო ბიოგრაფიული, ერთისა — ქაქუცა ჩოლოყაშვილზე, მინიისა კი — ვახტანგ კოტეტიშვილზე.

გივი აღხაზიშვილის „პროვალის წარსული“ ქართული ლიტერატურის ამავე ნაკადს ავრძელებს და კიდევ ერთხელ დაგვაფიქრებს იმ თანხის მომპლაკობის აუცილებლობაზე, რათა ჩვენშიც უხვად დალაგდეს ავტობიოგრაფიულ რომანთა ნეცბე, როგორც — სხვა ყველაფერსაც რომ ჩამოვხსნათ — თანამედროვე დასავლური პროზის ერთი ყველაზე გამოკვეთილი და პოპულარული სახეობის.

ჩამოთვლილ ნიმუშთაგან გივი აღხაზიშვილის ეს რომანი თავისი აღნაგობით უფრო ჩამოვხვავს აკაკი ბაქრაძის მემუარულ თხზულებებს „ცამეტი წელიწადი კინძოზე“ და „წილებების სამყაროში“ და ოთარ ჩხეიძის „პროვალე ქართლისას“ (ციკლის ერთ-ერთ ნიმუშს „ჩემი საგანე“, რომელიც უშუალო შთაბეჭდილებივც აღმოჩნდა „მომავალი წარსულის“ შესაქმნელად.

ეს ასე პირდაპირ არსადაა აღნიშნული თხრობისას, მაგრამ გამჭვირვალედაა მინიშნებული იმ კრიტიკულ-

ესთეტიკური ანალიზის ჩართვით, ოთარ ჩხეიძის სხვა რომანს — „არტისტული გადატრიალება“ — რომ ეძღვნება, ანალიზიც და, ამასთან, ვახსენებაც ვერ აღხაზიშვილის ბიოგრაფიის სანაქემო ეპიზოდის: პოლიტიკური სატრის გამოცემა მოქვეყნებს ვაშს, როდესაც ხელისუფლების სათავეში მოქვეყნდნის ის ადამიანები, რომელთაც დაამხეს ეროვნული მთავრობა რუსეთის თანდაგომისა და ამერიკის შეერთებული შტატების პილატესებური განხე გადაღობის მეშვეობით.

ეს გახლდათ პაველ ინგროყვას უაღრესად გაბედული ნაბიჯის განმეორება ახალ დროში, პაველ ინგროყვასი, ვინც არ დაერიდა ილია ქაჭავაძის ტომების გამოცემას იმჟამად, იმ უმწვანეს 20-იან წლებში, როდესაც ძალაუფლება იმის შეკვლევებს ეყარათ ზელთ და კვლავ აცოფებდათ მისი სახელის ყოველგვარი ნაშრომი.

გივი აღხაზიშვილისათვის ოთარ ჩხეიძის ეს რომანი პირმნიშნად სტილისტური თვალსაზრისითაც გახლდათ მნიშვნელოვანი სამწერლო მოვლენა: მხატვრულ ტექსტში დიკუმენტური პასაჟების აქტური ჩართვით. ეს ხომ ის სტილისტიკაა, რომელიც მისთვისაც ასე უმწებრივი აღმოჩნდა და აგერ ავტობიოგრაფიული რომანიც შეაქმნევია.

კრიტიკულ-ესთეტიკური ანალიზის, დამოუკიდებელი ესეის ჩართვა ზედმეტი ხომ არ არის ამ ყაიდის თხზულებისათვის?

არამცთო ზედმეტი, არამედ ძალდაუტანებლად ესადაგება „პროვალის წარსულის“ კომპოზიციურ სტრუქტურას, მისი მოზაიკური აგებულებასა და მთავარი სიუჟეტური ხაზის დინამიკობას, რაც ზუნებრივად შეირწყალს სხვადასხვა მენაკადებსა თუ ჩანარებს და „არტისტული გადატრიალების“ კრიტიკულ-ესთეტიკური შეფასებაც ისევე აღიქმება მთლიანობის სრულფუნქციან ნაწილად, როგორც, ვთქვათ, მიხეილ უჯავიშვილის „უბის ნივანაკებსა“ თუ მიხა გვეგეშვიძის „დაკარგული ქვეყნის მეორების“ მოკლე, ტეფიდ დახასიათებანი.

ამ ავტობიოგრაფიულ რომანში — თუკი ქირურგიულად დაშლით მის მოზაიკურ გარეგნობას — გარდა კრიტიკულ-ესთეტიკური ჩანართებისა, შეგვხვებთ ნოველსაც („ზღვარი სინამდვილესა და ზმანებას შორის“), მინიატურასაც, ჩანახატსაც, ლიტერატურულ სპორტებსაც თუ სილუეტსაც (ვახტანგ ქვიციანი, პეტრე ქაბუკიანი, მურმან ლეხიანი, შოთა ჩანტლაძე, ბორის გაბონოვი, თედო ბეჭემილი, გიორგი ბაქრაძე, ვიკოლა სანიშვილი, სოსო პაიჭიაძე...), ოპორესკასაც („პარადიული სექტაკული ტროლეებსა...“), დილორის ფურცლებსაც, ეპისტოლეებსაც... და ეს მრავალფეროვანი მასალა თუ ფანრები თხრობის ისეთ მოხდენილ და ექსპრესიულ გარსშია მოქცეული, ამოვარდნილის შთაბეჭდილებას არცერთი არ ახდენს და იმ იდუმალი და მტკიცე დაფებითა გადაბმული ერთმანეთს, კომპოზიციის იმ შეგრძნებით, რაც ნიშანდობლივა გივი აღხაზიშვილის პოეტური ციკლებსა და კრებულებისთვისაც კი, არამცთო თუ ერთი თხზულება იყოს მარჯვედ მნიშვნეული, მიუხედავდ ავტობიოგრაფიული თანხის შინაგანი ლაიობსაც და მოზაიკური სტრუქტურისათვის დამახასიათებელი გარეგანი დაფანტულობისაც.

აკაკი ბაქრაძე თეატრალური თუ კინოგარემოს სამხერვან განვლიდა სიუჟეტურ ქარვას და აქედან გაიზარდა ქვეყნის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და კულტურული ცხოვრების ერთ ხანას; ოთარ ჩხეიძე გორის ინსტიტუტს აირჩევდა თბრობის შუაგულად და მის ჩარწოში მოაქცევდა საქართველოს დრამატულ ბედისწერას; გივი ალბაზიშვილისათვის კი ამგვარი დასაყრდენი გამოქვეყნობაა, მისი თავდადასავალი და ბედი საუკუნის მინურულს... თბრობისას კი ჩნდება ათასგვარი ასოციაცია და სილუეტები და ასე თანდათანობით წარმოსახება ნინა ათნუგულეზიცი — თავისი კრიზისითა და კულტურის უწყვეტობით, თავისი დრამატიზმითა და რომანტიკით: ბავშვობა და სიყმაწვილე, ქუთაისური და თელავური შთაბეჭდილებანი, ძიებისა და განსწავლის ნლები, თბილისის უნივერსიტეტი, ჟურნალ «ცისკრის» რედაქცია, ლიტერატურული გარემოს მოჩვენებითი ხბობი თუ წამდვილი ძარღვი...

გაბედული საჯარო არადა, მარტოდენ ლიტერატურული, გამოსვლისათვის — პოლიტიკურ აქციად რომ ჩაუთვალეს — მწარედ დასჯა რუსულჯარში სამხლიანი სამხარობით აკი იმ რომანში აღიწერა — „რკინის კარს აქუთ და იქით“, თავისებურად რომ ავსებს „მომავალი წარსულის“ სიუჟეტს.

თბრობის წარმმართველი სწორედ დრამატიზმისა და რომანტიკის მონაცვლეობაა, თუმც დროდადრო ჩნდება მწვავე კრიტიკული პასაჟებიც, რომლის შუაგულში შესაძლოა თვითონაც მოექცეს ავტორი, რადგანაც არ ერდობდა თავისი ზოგიერთი ნაწერის გადაფასებას, მუზედავად იმისა, რომ ყოველთვის განზე იდგა ფარისველთაგან თუ ხელისუფლების მესობებთაგან და ამ მხრივ სასაყვედურო არც არაფერი აქვს საკუთარი თავისადმი... და მაინც ვერ ფარავს უკმარისობის განცდას...

მწვავე კრიტიკული პასაჟები...
თუმც ამგვარი მონაცვლეობა საკმაოდ მცირეა და სულაც ჩაკარგული რომანია, ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზე მისი ცალკეული თავების გამოქვეყნებისას ყველაზე დიდი მღელვარება — ითქვას პირდაპირ, არავანალი, არალიტერატურული აფოტაჟი — ამ პასაჟებს მოჰყვა და წივად გამოქვეყნის დროსაც მოსალოდნელია ზერეული, ხენსაციების გამოდევნებულ მკითხველთათვის სწორედ ის მცირე, ჩაკარგული მონაკვეთები აღმოჩნდეს მთავარც და საგულდაგულოდ განასაჯელიც.

ნამდვილი მკითხველი კი, ცხადია, „მომავალი წარსულის“ საზოგადოებრივ მნიშვნელობას შეიცნობს და

დააფასებს როგორც საწოლ გზამკვლევისას ქაოტურ, ბევრწილად დაფარულ თუ გაყალბებულ რეალობაში, რათა მისი შეწმენობითაც თვალნათლივ გამოიკვეთოს სურათები იმ ისტორიული წარსულისა, რომელმაც უნდა განასაზღვროს ჩვენი სახელმწიფოს, როგორც საზოგადოებრივ-კულტურული ერთობის, მომავალი.

დასავლური მწერლობის სადარი ქართული ავტობიოგრაფიულ რომანთა მრავალფეროვანი რაკლიდან თავისებურად გამოირჩევა აკაკი წერეთლის „ჩემი თავდადასავალი“ და კონსტანტინე გამსახურდიას „ლანდებთან ლაციცი“, და ორივე გამოირჩევა იმ მხრივ, რომ სიუჟეტის გამოლისას საგრწობითა ავტობიოგრაფიული ფრთის გაშლა — მხატვრულობა დამწვევია არამარტო ამ თხზულებათა ფორმასა და კომპოზიციურ აგებულებას, არამედ თბრობის მწერასაც.

ზოგადადა ასე, თორემ წარმოსახვის ფუნქცია ორივეგან საკმაოდ განსხვავებულია და არც ამ განსხვავების გამოიგვანა ძნელი, მაგრამ ამჯერად მხოლოდ ამ ზოგადი სიხბოვის არსებობაზე სიტყვის ჩამოგდება ეიკმაროთ, და კიდევ ის, რომ გივი ალბაზიშვილის „მომავალი წარსულიც“ ამ მხრივ უფრო მათ ჩამოგვებს — რაკილა წარმოსახვა აქაც ხელშეახებდა იწინს თავს.

ამიტომაცაა, ყოფითი რეალიზმიდან უშუალოდ გადმოყვანილ პერსონაჟთა გვერდით დროდადრო რომ წარმოდგებიან კრებითი ხასიათებიც, როგორც ამა თუ იმ მანკიერების თავისებური სიმბოლოები და განზოგადებანი. და თვითონ ავტორ-მთბრობელიც ერთი კი არ არის — როგორც შევსეკულვავთ მემუარების კითხვისას — არამედ რამდენიმე, მოდერნისტების შემდგომ რომ დამკვიდრდა ეს ხერხი თუ მეთოდი მწერლობაში.

მაგრამ „მომავალი წარსული“ ზომ მემუარები არცაა, ავტობიოგრაფიული რომანია და მამ მწერლის უფლებაც აქვს, თუკი დაისაჩიროებს, გამოიყენოს ბელეტრისტიკის ხერხები და ლიტერატურული თამაშის ელემენტებიც, რათა თბრობა უფრო ექსპრესიული და სახალისო შეიქნას.

„მომავალი წარსულს“ არ აკლია სიხალისე და ექსპრესია, მაგრამ მთავარი მაინც ის განუზომელი სევდაა, რომელსაც იწვევს ეპოქისა და ადამიანთა თვალდათვალ გადასვლა დროის უძირი სიღრმეში, და მწარე შეგნება იმისა, რომ მხოლოდ ნაკუნები თუ მეგობრის გამგელოვო მის მსახერალ დინებას. და ის მწერალე იმედოვნებაც არანაკლებ მთავარია, მაინც რომ არ ეპოუები საათთა უწყალო ნიკების და იმ ნაკუნებში ეძიებ ცისს და მწინს ამრეკლავ წვეთებს.

გივი ალბაზიშვილი

ო' პენრი

ნამეზიდა' და ტკბილესი გამყიდველი

„ხვალ, დილის რვა საათზე უკვე გემზე ვიქნებით.“ — თქვა პონორიამ და მაქმანიან სახელის გამორჩილი ძაფი ამოაძრო.

„გაიგე და ამიტომაც მოვედი, მინდა ბედნიერი მგზავრობა გისურვო.“ — მიმართა მას ჭაბუკმა აივებსა, ხელიდან ქედი რომ უვარდებოდა. შეეცადა დაეჭირა, მაგრამ ვერ მოახერხა.

„ცხადია, ვინმე გეტყვოდათ,“ — მიუგო ქალმა ციფად, თუმცა თავაზიანად, — „ჩვენ ხომ ვერ შევედით უშუალოდ გვეცნობებინა“.

აივებსმა მუდარით სავსე, უიმედო თვალები მიაპყრო პონორიას.

ამ დროს გარედან ქუჩის მოვაჭრის ხმაშალალი, გაბმული მქლოდიური ძაბილი მოსმა: „ტკბილესი ი ი ი აბა, ახალი, გემრიელი ტკბილესი ი ი ი!“

„ეს ხომ ჩვენი ტკბილესის გამყიდველია.“ — პონორიამ დაზვარდნად გადაიხედა და ქუჩის მოვაჭრეს ხელი დაუქნია. „ოპ, როგორ მომიხდა მისი ტკბილესი უკლები, თითქმის ჩაიკენდა, ისეთია, ბროდვეის მაღაზიებში უკეთესს ვერაფერს იყიდ.“

ტკბილესის გამყიდველმა საეჭირო ურიკა მდინისნაგვირის ძველ სახლიან შეაჩერა. იმ დღეს მას ქუჩის მოვაჭრისათვის უჩვეულო, საზეიმო და სადღესასწაულო იერი ჰქონდა. ყელზე ახალთახალი ბრდელილა აღისფერი ცელსაბამი შეებნია. ყელსაბამის ნაოჭებს შორის ლამის ნატურალური ზომის ნაღისებური გულსაბნევი უბრწყვიალებდა. ხმელ მაგვრემან სახეზე სულელური ღიმილი დასათამაშებდა. გარეულ მაკვებს ზოლიანი მანქეტები უფარავდა, ძაღლისთავა ვამოსახლებიან დიდრონ ღილებს რომ დაემშვენიებინა.

„დარწმუნებული ვარ, საქორნოლოდ ემზადება.“ — თქვა პონორიამ სიბრაღულით. — „რახანია, ჩვენს ქუჩაზე დაატარებს ტკბილესს და ასე გამორეობილი დღეს პირველად ენაზე. არა, ნამდვილად ასეა“.

აივებსმა ტროტუარზე მონეტა ისროლა. გამყიდველს არ დაგიწყებოდა კლიენტის გემოვნება — მან ქალადის ძაბრულა პარკი პონორიას სავეარელი ტკბილესული აავსო, ძველმოღერი პარმაღის საფეხურზე შედგა და პარკი აივებსს მიანოდა.

„მასხენდება...“ — ნამოინყო აივებსმა „მოიცა.“ — შეაჩერა პონორიამ. ქალმა საწერი მაგიდის უფრიდან საქაღალდე ამოიღო, რომელშიც თბილი ქალადის იმცრო გრავანოსი იყო.

„ეს ერთი იმ პირველთაგანია, შესაძნადა რომ გადავახვიეთ.“ — პონორიას ხმაში უსუსი იგრძნობოდა.

„მას შემდეგ ერთი ნელი გავიდა.“ — მოუბოდიშა აივებსმა და გრავანოსს დასწავდა.

ოპ, გიერთვლებ, კარგო, მარადუამს, ვიდრე დაგვანოსის ზეცა ლავერდად.

ამოიკითხა მან თბილი ქალადის გრავანოლიდან.

„სჯობდა, ორი კვირის წინათ გავმგზავრებულყავით“ — ნამოინყო პონორიამ გამარწმუნულად — „შამინეე ჩანდა, გვარინანად ჩამოცხებოდა. ქალაქი თითქმის დატვირთვით, დროს ვერსად გაატარებ. რამდენიმე საზაფხულო ბალსად შეიძლება თურმე გართობა და იქაც თითო-ორთა ცეკვა-სიმღერა თუ მოგვინებდა“.

აივებს სუნთქვაშეკრული იდგა. ვანა საკვირველია, რინგე უცასულს მერტყე გირტყამდეს!

„მამინ გამყიდველს გავყვი და ბროდვეის კუთხეში ხუთი დოლარი ვაუქე.“ — გაიხსენა ჭაბუკმა.

ის დასწავდა ტკბილესის პარკს, მუხლებზე რომ შემოეღო პონორიას, იქიდან შეხვეული კონფეტკი ამოიღო და ზანტად შემოაცალა ქალადი.

„სარა ჩილინგვორისთვის მამას ავტომობილი უჩუქენია.“ — გამაოცხადა პონორიამ.

„აი, ეს ნაიკითხეთ.“ — აივებსმა ქალს კონფეტს შემოცლილი ქალადი მიანოდა.

ნლეტი გავსწავლის, როგორ ვიცხოვროთ, როგორ ვეპყარდეს და მივეტვიტო.

ქალს სახე აუჭარხნდა.

„პონორია!“ — დაიძახა აივებსმა და ნამოდა.

„მის კლიტონ.“ — შეუსწროა პონორიამ, ზღვის ქაფიდან ნამომართულ ვენერას' რომ დამსგავსებოდა, — „ხომ გაგაფრთხილეთ, სახელით აღარ მოგემართათ“.

„პონორია,“ — გაიმეორა ჭაბუკმა, — „გთხოვთ, მომისმინოთ. ვიცი, არ ვინსახურებ, მაგრამ მაინც უნდა მამატიოთ, თქვენს იქით გზა არ მაქვს. ადამიანს რომ ენაში შეუნრდებდა, რას არ ჩაადენინებ. მერწმუნეთ, ქარს გავატანე ყველა და ყველაფერი, რამაც თქვენს თავს დამამორა, დაწვყიტე ყველა ჯაჭვი, რითაც ის სამდე ყოყა მიბმული. დე, ქუჩის მოვაჭრის ეს დეუსი ვახდეს ჩვენი შერიგების საწინდარი. შემორბედი, ჩემო ერთადერთო სიყვარულო, და გაირდები, გიერთვლებ, ვიდრე დაგვანოსის ზეცა ლავერდად.“

დასავლეთის მხარეს, მეექვსე და მეშვიდე ავენიუებს შუა მოქცეულ კვარტალს რუკაბანიე კვეთდა. ეს იყო თეატრალური და ოპერმური ქუჩაიანი, ჭრელი, ათასი ჯურის ხალხის სამოსახლო, რა ენაზე არ გაიფრებოდი თქ საუ-

ბარს. უცხოთათვის ამ უბანში მოხვედრა, ცოტა არ იყოს, სარისკოც იყო.

კვარტლის ცენტრში ქუჩაბანდი პატარა ეზოთი ბოლოვდებოდა. ეზოს სიღრმეში ტკბილეულის გამყიდველი ცხოვრობდა. შვიდ საათზე მან თავისი ურიკა კინრო გასასვლელი გამოაკორა, ქვის უსრომანსრო ფილაზე შეაყენა და გასაგრძელებად ურიკის სახელურზე ჩამოჯდა. ქუჩაბანდიდან ნიაჭკარი უბერავდა.

ქუჩის მოვაჭრე ურიკას მუდამ შენობის ამოჩემებული ფანჯრის ქვეშ აჩერებდა. ამ ფანჯარასთან ნაშუადღევის სიგრილეში ჩვეულებრივ ჯდებოდა და სუფთა პაერს ენაფებოდა მადმუაზელ ადელე - საზაფხულო ბალის თვალი და მშვენიება. მუქ ნაბლისფერ თმას ფანჯრიდან გადაუშვებდა ხოლმე და მოწაქროლი სიო მსახურ სიდონიას მის გამოება-განიავებაში ეხმარებოდა. ლამაზ მხრებზე, ფოტოგრაფები რომ ხშირად უღებდნენ, მადმუაზელს შილიყად ნიითად დანიხსნულელი მოლისფერი მონსახამი ეხვია. ქალის იდაყვამდე გამოშვებული მკლავები მოქანდაკის საჭურთელს ითხოვდა. ქუჩაბანდის კედლების უსულგულო აგურბიც კი ვერ რჩებოდნენ გულგრილი ამ სიმშენიერის მიმართ, ისინიც ამჩნევდნენ და იწონებდნენ მაცდუნებელ სილამაზეს. იმ დროს, როცა ქალბატონი ამგვარად ჩამოჯდებოდა ხოლმე ფანჯარასთან, მსახური ფელისე პანანი-და ფეხები პანანდა და ნელსაცხებილი უხუტებდა. ამ ნატიფი ფეხების ბზინვარება საღამოობით ბაღში მოსიერნეთ აუჯალებდა.

მადმუაზელმა მალე შეამჩნია, რომ დაქაცული გამყიდველი სწორედ მისი ფანჯრის ქვეშ იბრუნებდა სულს, გაოფილი მუხლს იმპრალბებდა და გრილდებოდა. სანამ მოახლენი ენახებოდნენ, ქალბატონი მოკლებული იყო ჩვეულ გახარობს, მამაკაცების მოხიბვლასა და გულების დაპრობაში რომ გამოიხატებოდა. მას არც ახლა უნდოდა დრო დაეკარგა. ტკბილეულით მოვაჭრეს დაადგა თვალი და მშვილდი მოხიდა. მართალია, მთლად შესაფერისი სამიზნე ვერ იყო მისი სისავარული ისრებისათვის, მაგრამ, არც უნდა იყოს, ძლიერი სექსის განკუთვნიებოდა. მასთან საბრძოლველად კი ქალი მუდამ შემართული იყო.

მადმუაზელმა რამდენჯერმე უჩვეულოდ ცივი მზერა მიიპყრო მოვაჭრეს. ერთ მშვენიერ დღეს კი მოლბა და

ანაზღვეულად ისეთი ღიმილი სტყორცნა, სიტკბოებით სავაჭრო ურიკაზე შემონყობილი ტკბილეულისას ბევრად რომ აღემატებოდა.

“რას იტყვი, გამყიდველო, ლამაზი ვარ?” - დაილღუნა. მოულოდნელად ფანჯარას გადაეყუდა და სიდონიც, ხშირ ნაბლისფერ თმას რომ ვარცხნიდა, უნიებურად თან გაიყოლა.

ქუჩის მოვაჭრემ ირონიულად გაიცინა და მადმუაზელს ამოხვდა, თან ყბამორეცილი ლურჯ-ნითულა ცხვირსახოცი თოფს იმწენდა.

“ძვირადღირებული ყურნალის გამყიდველს ცდუნება — ყოფიერ უხალსოდ. — ლამაზი ხართ თუ არა, ეს რა ჩემი საქმეა. ამის გარკვევა სხვეპისტის მიმინდია. ქათინაური თუ გასურთ, მოგვიანებით მოიხმენთ, ცხრიდან თორმეტ საათამდე. ფიქრობ, განვიმდება.”

კაცმა რომ თქვას, ტკბილეულის გამყიდველს ცდუნება ისეთივე სისასტიკე იყო, როგორც ღრმა თოვლში ჩაღვლულ კურდღლებზე ნადირობა, მაგრამ რა დააცხრობს მონადირის თინს!

მადმუაზელმა მსხვილი ნანანავი სიდონიას ხელიდან გაითავისუფლა და ფანჯრიდან გადაუშვა.

გამყიდველო, ნუთუ შენს სატრფოს ასეთი გრძელი ფაფუკი თმა აქვს? ან ასეთი ფაფუფულა მკლავი? — ქალმა ფანჯრის რაფაზე შემოღო ულამაზენი მკლავი, სულამატიროლი გალათეასას რომ მიუგავდა.

ქუჩის მოვაჭრემ ჩაიხიბოდა. ის დაბნულ ირისს კრეფდა და კვლავ ურიკაზე ახყობდა.

“მისამართი შეგემალია.” — უპასუხა მან უხემად. — “ვერც სატებარ სიტყვას დამაცდენინებთ და ვერც მასაქმილებული მკლავითა და ხელოვნური თმით გამაკვირებთ. განა არ ვიცი, საღებავითა და ფერუმარლით ილამაზებთ თავს და ისე ემზადებით საარმოყოფდ. ორკესტრი კი უკრავს “ძველი ვაშლის ხის ჩრდილქვეშ”, მაგრამ არც იფიქროთ, მოიკაზმოთ და ძირს დაეშვათ - ვერ ელირსებთი ჩემთან ერთად კუთხის პატარა ეკლესიისკენ გაფრენას. თქვენი მოსატყუებელი კბილი აქვდა ხანია მოვიცვალე. ხუმრობა იქით იყოს, და როგორ ეფრობათ, განვიმდება?”

გამყიდველო, — მადმუაზელმა ტურქული ნაზად მოკლმა და ნიკაბი ჩაურტა — აბა, მიიხარო, განა კობტა არა ვარ?”

ქუჩის მოვაჭრემ გაიღრჭა.

მხატვარი მალხაზ იაშვილი

„ამდენი თავის ქებასად გაგონილა? სჯობდა, სარეკლამო აგენტი დაგეკრიავებინათ“ — მოუგო მან. — მწველი კაცი ვარ, მაგრამ რაღაც თქვენი სურათი სივარდის კოლოფებზე უფრო არ შემეხედვია. ჩემი ცდუნება არც ისე ადვილია, ქალებს მობარბოლს გიცნობთ. უთქვენდაც მშვენიერად გვჩინობთ თავს, დილორ ბუნდინოვანად ხორცის ხაზიანი უბტერბრობად, ჩიბუხი და საღამოს გაზთვით მყოფხისა, ასე რომ, ცოტას გვეგრძობს და, თუ ჩემი სიკეთე ვსურთ, სარფიანი დღე მისურვებთ, შვებურნადები შედგა საათისთვის ეზომი და ლილიან რასელიც? ვერ მაცდუნებთ.“

მადმუაზელმა ტუტეები გამოხრია.
 „გამყიდველო, — კვლავ მიმართა კვლუტად, — ჯერ უნდა მიიხარო, რომ ლამაზი ვარ. ამას ყველა მამაკაცი აღიარებს და შენც ასე უნდა მოიქცე.“

ქურის მოვარდემს გაიცინა და ფიხიანი ჩიბუხი ამოიღო. „მოგრჩეთ, — მოუჭრა — უნდა ნავიდე. ერთი სული მაქვს, საღამოს გაზთს ჩაუვლებ. სანტორესო ამბავს გკითხულობ, ზღვაში გასული განძის მაძიებლებსას, რიფებს მიღმა მეკობრეები რომ უთვალავალებენ. აი, იქ ერთი ქალიც კი არ ჭჭანებს, არც ხმელეთზე, არც ზღვასა და არც ჰაერში. ნახვამდის.“ მან ურიკა ხევიანის გაათრია და თავის ქუჭკიანი ეზომი შეავარა.

ასე გრძელდებოდა ერთხანს, რაც უნდა უცნაურად ეჩვენოს ეს ერთბაშად მას, ვინც ქალის ბუნებას ჯერ არ ჩასწავლიდა. ყოველდღიურად, სანამ მსახურნი მადმუაზელის თმას ეკლავებოდნენ, ის ფანჯარასთან ამგავრი ბნისური თამაშით ირთობდა თავს, სასიყვარულო ბავდეს ქსოვდა და ტკბილულის გამყიდველის შიგ გახვებდა ლამობდა. ერთხელ ისე გაერთო მის ვულგარულ ფილოსოფიასთან ამათ ბრძოლაში, რომ ფრიად პატრიცემულ კავალერს მისაღებ თაბში მთელ ნახევარი საათი აღიარა. გამყიდველს სველური სიცილი პატრიცემულ ქალს მთელი არსებითი კვლავდა და აღიზანებდა. ურიკაზე შემომჯდარი ქურის მოვარდემი კი ხეივანის ნიათი გრძელდებოდა, უხემი მკერდით ლამაზ თვალთა ისრებს ისხლტდა და გულისკენ გზას უღობავდა. გამყიდველი გულგრილად, შეფარული დაკინებით უცქერდა ჰორიზონს, აიძულებდა, სილამაზის კაპარტიდან უმთხილესი ისრები ამოეღო და მის დასაჭრელად გაეტყუროცა. დაუმსახურებელი წყნისასგან მადმუაზელს თვალები უფამებდა, სიამაყემულხარა ბრახისაგან ანთებულყო და გაემგრაივ მჭერით ამოეღო ნიშანში გამყიდველი. ასეთ იერიშს დიდხანს ბეგრად ღირსეული მამაკაცებიც ვერ გაუძლებდნენ.

ერთ ნაშუადღევს ქალი კვლავ ღრმად გადაიხარა რაფაზე, მაგრამ ამჯერად ქურის მოვარდემი ჩვეულ პაეკობაში აღარ გამოეწვევია და ძველდებოდა აღარ დაუტრახავს.

„გამყიდველო, — გასაძახა ჰონორიამ, — ადექი და თვალბში შემოხვებე.“

ტკბილულის გამყიდველი ნამოდგა და ქალს თვალბში შეხედა ჩვეული ხიბიხითით, ხის ხერხვას რომ მოგაგონებდათ. შემდეგ ჩიბუხი ამოიღო, უხერხულად შეთამაშა და მოცახვებ ხელით კვლავ ვეება ჯიბეში ჩაიღო.

„ესეც ესე.“ — მადმუაზელმა ოდნავ გაიღიმა. — „დროა ნავიდე, მასაისტი მელიოდნა. მწვიდობით.“

მეორე დღეს, შეიდ საათზე ტკბილულის გამყიდველი კვლავ გამოჩნდა და ურიკა ფანჯრის ქვეშ შეაყენა. ის თავის

თავს აღარ ჰგაფდა. ტრანსცემული აბლუტური პენით უბრწყინავდა. აღისფერი ყელსაბაში ნალისებური ბრჭყიალა ტრანსისაით შეხებია. ფესცამელი უპრიალებდა. გარუჯული ლოგები გაფრთხილებოდა, ხელები დაებანა. ფანჯარაში ცერავის მოჭრა თვლი და ლოდინი დაიწყო თავანუელმა — იფიქრებდით, შემებარი ძალი უცდის, როდის გადმოუგებენ ძეხლასო.

გამოჩნდა მადმუაზელი. უკან სიდონია მოპყვებოდა და მისი თმის ტყერი მოპყნდა. ჰონორიამ გამყიდველს შეხედა და ოდნავ გაუღიმა. მალე ღმილი შეაცვიფა — უკვე იცოდა, რომ სანადელი აისრულა და გამყიდველისადმი ინტერესი დაჰკარგოდა. ქალმა სიდონიას საუბარი გაუშა.

„მშვენიერი დღეა. რახანია, ასეთ კარგ გუნებაზე არ ცყოფილვარ, — ნარმოსთქვა ტკბილუელით მოვაქრემ ყასიდა, — ძველი მდისონი დავიკარე, ყვიროლი ხმა ჩამეხლჩა. როგორ ფიქრობთ, ინვიმებს ხვალ?“

მადმუაზელმა ფანჯრის რაფაზე შემოდებულ ბალიშს ფუფულა მკლავები დააფარდა და ნიკაში შემოაღო.

„გამყიდველო, ნუთუ არ გიყავარა?“ — შევითხა ნახად. ქურის მოვარდემი ნამოდგა და აგურის კედელს მიეყრდენო. იგი დღევად.

„ქალბატონო, განა ენა მომიტრიალებდა იმის სათქმელად, რომ ლამაზი არა ხართ? აი, ჩემი დანახოცა, რვაასი დოლარია. გამომართეთ და თქვენს ძალღს საყველო უყვიდეთ.“

მადმუაზელის კისკისმა ოთახში თახის ვერცხლის ზანხალაკად გაიწკრილა. სიცილმა ქურბანდი აფსო და ეზომიც შედინა. იქაურობისთვის ის ისეთვე უცხო ხილი იყო, როგორც მისი მუტი. მადმუაზელი ზიგომდა. ქალის კისკისის მისი კუდის, ერთგული სიდონიას დამირგუნველი კონტრალოც? ერთიოდა. ქალბატონისა და მოახლის გულიანმა სიცილმა, ჩანს, ქურის მოვარდემი რაღაცას მოახვედრა ბოლისდაბოლის — მან ნალისებურ გულსაბნებს ნეალება დაუწყა. როგორც იქნა, ლონემიხდილმა მადმუაზელმა თვითმწყაფოფი ლამაზი სახე ფანჯრისკენ მიატრიალა.

„გასინა აქედან.“ — გასაძახა გამყიდველს. — „შენს დანახვებ სიცილს ვერ ვიკავებ, სიდონია კი ამის გამო თმას მანინჯის.“

„წერილია მადმუაზელისთვის.“ — ოთახში შემოსული ფელისე ფანჯარას მოუხლოვდა.

„ეჰ, სამართალს ვერ ნახებ ქვეყანაზე.“ — ნაბურტყუნა ქურის მოვარდემი, ურიკის სახელების დასწავდა და გააკარა.

სამი იმარდევ არ გაველო, რომ მადმუაზელის ფანჯრინდა ზედვიდე ძლიერი ხმაური მოესმა. სწრაფადვე უკან გამოიქცა. მალე იტაცებ ხსეულის დაქემის ხმა და ფეხის ბაკუნიც გაიკონა.

„რა მობდა?“ — ამოსაძახა ქვემოდან.

ფანჯარაში სიდონიას პირქუში სახე გამოჩნდა.

„მადმუაზელს გული შეუნუნდა საშინელი ამბის გაგონებაზე, — უსაყვარელმა სატრომ მიატოვა, ხვალ ოკეანის გადაცურვას ამირებს. აღბათ გსმენიათ მუსიე აივენის შესახებ... ოჰ, ეს კაცები!“

ინკლისურიდან თარგმნა
 ბიკი ცერცვაძე

შენიშვნები:

1. შერისიძების ქალღმერთი ზერძნულ მთიოლოგიაში.
2. სილაპაზის და სიყვარულის ქალღმერთი რომაულ მთიოლოგიაში. ლეგენდის თანახმად დაიბადა ზღვის ქაფიდან.
3. ზერძნული მთიოლოგიის მიხედვით, კვიპროსის მეფის - პიგმალიონის შივრ სპილოს ქალისაგან გამოქანდაკებული უმევენერესი გოგონა, რომელიც მას შეუყვარდა. პიგმალიონის თხოვნით აფროდიტემ გადაცოცხლა გალათია და კვიპროსის მეფემ იგი ცოლად შეირთო. მათ შეეძინათ ქალიშვილი პათოსი.
4. ამერიკელი კომპოზიტორების პარი ულიამსის (1879-1922) და ეგბერტ ვან ელსტაინის (1878-1951) პოპულარული სატრფიალო სენტიმენტალური სიმღერა, მიძღვნილი დაკარგული სიყვარულისადმი. დაინერა 1905 წელს.
5. ნიუ-იორკის ფერისცვალების საებისკომპოსო ეკლესია

მდებარეობს აღმოსავლეთის 29-ე ქუჩაზე, მეხუთე ავენიუსა და მედისონ-ავენიუსზე შორის კუთხეში. მისი არაოფიციალური სახელწოდება წარმოსდგა 1870 წელს, როცა მუზეუმი ეკლესიის მღვდელმა უარი უთხრა ჯ. ჯეფერსონს მეგობრის, გარდაცვლილი მსახიობისთვის წესის აგებაზე და ურჩია მიემართა "კუთხის პატარა ეკლესიისთვის." მას შემდეგ განსაკუთრებული პატივისცემით სარგებლობს ქვეყნის თვარტალურ წრეებში. ეკლესიას ამშვენებს ორი ცნობილი ვიტრალი. ერთზე გამოსახულია ჯ. ჯეფერსონი, რომელიც წარმოთქვამს სიტყვებს: "ღმერთო, დალოცე კუთხის პატარა ეკლესია." ქალაქის სხვა ეკლესიებს უსწრებს ქორინებთა რიგებით.

6. ამერიკელი მსახიობი და მომღერალი ქალი, სახელგანთქმული სილაპაზით, სტილით, ხმით და შესრულების მანერით, მოღვაწეობდა მე-19 საუკუნის ბოლოსა და მე-20 საუკუნის დასაწყისში.
7. ქალის ყველაზე დაბალი ხმა.

ახალი ნიშნები

ივანე ამირხანაშვილი

მეტალის პეპელა აბსტრაქციის ნამსხვრეპეპუი

არსებობს ასეთი ცნება – „საავტორო ენა“, რომელსაც კრიტიკოსები მაშინ ახსენებენ ხოლმე, როცა სურთ ხაზი გაუსვან ავტორის აზროვნებისა და სტილის თავისებურებას. შესაძლოა ამ ცნებაში არც განსაკუთრებული იყოს რაიმე და არც განსხვავებული, ყველა ნაწარმოების ენა საავტოროა, ავტორის ხელით იქმნება და ავტორისგანვე ეძლევა „მარკა“, მაგრამ მაინც არის მასში რაღაც მიზინვება უცნაურზე, სიღრმისეულზე, მეტაფორულზე.

ავტორის ენა და საავტორო ენა. პირველი, გრანდიოზული-სტილისტიკური პირობითობის გათვალისწინებით, სტატიკაა, მეოც – დინამიკა და, ვგონებ, სწორედ ეს არის ის, რაც ამ ცნებას ავანგარდისტულ ტონალობას ანიჭებს.

ყველა ავტორი იმისთვის წერს, რომ „თავისი ენა“ შექმნას. ის ისევე ბუნებრივია, როგორც ენა, რომ შეიძლება ამ მიზანს ყველაზე ვერ მიადნობს. თუცა მიზანიც ხომ პირობითი ცნებაა, არაფერ იცის, ვინ აღწევს მიზანს „აქ და ახლა“, ამას დრო არკვევს უჩვენოდ, ჩვენ შემდეგ.

მწერლობაში „ახალი“ და „მცდარი“ სინონიმებია. რასაც სიახლეს ვუწოდებთ, ის შეცდომაა, რომელიც ავტორმა შეგვერუღა და უშუალოდ, რათა თავი ახალ რეალობაში გამოეცადა. ახალ რეალობაში, უპირველეს ყოვლისა, მეტაფორა იგულისხმება. მეტაფორის ძირეული მნიშვნელობაა ხომ ამას მიგვაჩინებებს – გადაიტანა, გადასვლა, გენებათ, გადავალვა ერთი სინამდვილის მეორეზე, ხშირ შემთხვევაში რეალურისა – ირეალურზე, არსებულისა –

წარმოსახვითზე. საბოლოოდ, ვლევულობთ პარადოქსს, როგორც კონცეპტუალურ ერთეულს, რომელიც იმდენად იძლევა მხატვრულ ფექტს, რამდენადვე ესადაგება დროის ფსიქოლოგიურ ხატს.

მეტაფორიზაციის თანამედროვე მანერა პროტესტის სულისკვეთებით არის გამსჭვალული. ესეც დროის ნიშანია, მაღალი ნოტის გარეშე გრძობა ალარ გამოიხატება.

მეტაფორა არა მარტო ცვლის საგნის ხედვის რაკურსს, არამედ განაახლებს, ახლადან აღმოაჩენს, ახალ კულტურულ კოდს მიაჩიქებს მას. ავიღოთ „პეპელა“, სრულად ბანალური პოეტური საგანი და მისი ალტერნატივა – „მეტალის პეპელა“. გრანდიოზული სხვაობაა. უდიდესი მანძილი ცნებიდან ცნებამდე, ფიგურადან ფიგურამდე. ეს მანძილი კი ტოლია იმ ფექტისა, რასაც მეტაფორა ქმნის.

„მეტალის პეპელა“ დარეჯან სუმბაძის წიგნის სათაურია (ლექსები, „სიესტა“, 2007). ასე რომ, შემთხვევით არ დამიწყია საუბარი საავტორო ენასა და მეტაფორიზაციის თანამედროვე მანერაზე. ამ ნიშნით სათაური იწყებს საავტორო ენაზე მეტყველებას და ბოლომდე ასე გრძელდება როგორც აბსტრაქციების უწყვეტი გორღანდა, რომელშიც აქტიურად მიმდინარეობს შეუთავსებელ მოვლენათა ურთიერთშეთავსება და ცხოვრებისეული სინამდვილის თარგმნა აბსტრაქციის ენაზე.

კრებულს ოთხ ციკლად არის დაყოფილი, თუმცა, შეიძლება ითქვას, დაყოფა პირობითია, ვინაიდან მთელი

ნგინ ნარმოადგენს მონოლოგს, ოთხატვიან რეფლექსიან ერთი სუბიექტის მონანილოებით.

აქარაა, რომ ავტორის მიზანია შექმნას სიურრეალისტური ზეერელობა, რომელიც სხვა მხრიდან დავანახებს იმას, რასაც ვხედავთ.

აქვე საკითხავია, არის თუ არა ზერეალიზმი რეალობის პალეონაცია? უთუოდ არის. ყოველ შემთხვევაში, დარეჯან სუმბაძის ცდები ამას საესებით ადასტურებს. ლექსი, რომლის სათაურია „ნაწილი“. ეს არის ქვეცნობიერი მინიმება იმაზე, რომ რეალობის რღვევა მიხაგან „მე“-ში იწყება და იქვე ვრცელდება ალოგიზმისა და მისტიციზმის სახით:

ამ ლექსს ჩემი გაფანტული ნაწილი წერს,
სხვა ნაწილი როცა მშობრ ჩიტებს კვებავს
და ნაწილი ზრუნვად უდგას ანგვილი
თაროების, კარადების მყუდროებას.
ვიდ გაიგებ, ხელა მთავანი საით წავა,
სად გაჰყვება მოსყირნე ტბების ვედებს.
რა სანდოა კუდიანი ეს ნაწილი,
როცა ჩემგან უკითხავად გაიმედებს.

ცხადია, რომ ყოფით ლოგიკაში რალაც ინგრევა და თანაც საკმაოდ საფუძელიანად, მაგრამ რა ხდება ამ დროს ადამიანი? ადამიანი ინგრევა თუ მთელი რჩება? იტებზე ჯერ დაიწყო დიანგია და ეძმედვად დანგრეულმა ადამიანმა დაიწყო ლოგიკის ნგრევა? ეს ის კითხვებია, რომლებიც პასუხს არ ითხოვენ, რადგან პასუხი კითხვებშივე იგულისხმება.

დარეჯან სუმბაძეს ქვეცნობიერის სიღრმეებში მივყავართ, ალუზიებისა და პარადოქსების ენაზე გვესაუბრება და საესებით ვასაგებს ხდის იმ ფაქტს, რომ აქ ყველაფერი გასაგები არ იქნება, და, ვინ იცის, იქნებ ამიტომაც ჩნდება კითხვისმავარი განწყობილება, არ ვიცი, სად მივდივართ, სად არის ბოლო გაგრება, სად არის მიზანი...

ამვე დროს, ზოგიერთ შემთხვევაში, რჩება შთაბეჭდილება, რომ არაკონტროლირებადი ცნობიერება თვითკონტროლის რეჟიმს უბრუნდება.

მართალია, სიურრეალიზმი სხვა არაფერია, თუ არა რეალობის ლოგიკის ნგრევა, მაგრამ სიურრეალიზმი არ ნიშნავს ქაოსს, მასაც აქვს მიზანი, ინტენცია, ალოგიზმის განვითარების ბოლო ნერტილი.

მაგალითად, ავიღოთ „ყვავი“. ამ ლექსშიც რთული პოეტური სახეების მთელი კოლაჟია ნარმოდგენილი:

მყარია შენი ნაბიჯები. ოღონდ ირიბი
ეს შეღამება უკვე იყო. და ფრთხილად უქცევ
გვერდსა და ფინჯანს. ქალაქისფერ ჭაობს პირისპირ
შეპრჩი და ყავის ნალექებში თოვლიან ფრცოვებს
წელარ დაძებე! შეორდება ხილულ ნაწი -
დღეს უკვე მკვეთრი - შიშნარევი ხილვა ნისლიდან.

აქ, ამ ექვს სტრიქონში, უპოთეტებისა და, ერთი შეხედვით, მარტივი, მაგრამ სინამდვილეში რთული პოეტური ხატების ნეტა ქმნის ისეთ კომპოზიციას, რომელიც ყველა მხრიდან რაკეტოვანი, დავამაულებიან ბუნდოვანების ბურუსით. აშკარა ტროპული, გნებავთ, ლექსიკური გადატ-

ვითვა ანუ სიტყვები, მეტისმეტი სიჭარბის გამო, ხელს უშლიან ერთმანეთს, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, სიტყვები შლიან ერთმანეთის სემანტიკურ ველს.

იკეთება რამდენიმე ლექსიკური ნაზი: სიტყვა, როგორც სემანტიკური „ნედლეული“; სიტყვა, როგორც კონტაქტური მოვლენა; სიტყვა, როგორც ეპითეტი; სიტყვა, როგორც მეტაფორა; სიტყვა, როგორც სინტაქსური ერთეული. სიტყვათშეთანხმების ინტენსივობაში იკარგება ბევრი რამ, უპირველეს ყოვლისა, აზრი. სიტყვები ერთმანეთს ძარცვავენ, აცარიელებენ, შიგნავენ.

რა უნდა გაეკეთებინა დარეჯან სუმბაძეს იმისათვის, რომ ვერბალურ-ინტონაციური ქაოსიდან პოეტური ნეს-რივი მიეღო? კომპოზიციური მახვილი უნდა შემოქმანა, უფრო სწორად, კომპოზიციური ნერტილი უნდა დაესვა და მან ეს გააკეთა ბოლო ორი სტრიქონის მეშვეობით:

ჩვენ ვსვამდით ღამეს იმ ფონჯიდან, რომელიც ღამე
ინვა და ყავის ნალექებით გულს არ გვიჩნინდა.

დარეჯან სუმბაძის საავტორო ენა აბსტრაქციებისა და პალეონაციების მორფემებს იყენებს. ეს არის განცემებული აზროვნების მოცულობის საშუალება, რომელიც მუდამი თარგმანის რეჟიმში იმყოფება, რადგან ენიგმური მინაარსი აქვს, ცნობიერებაში შორდაპირ არ შემოიღოს, შეუნებელით ახსნა-განმარტებას, ამოსხნა-გამოცნობას მოითხოვს. ყველა სიტყვა კონტაქტური, ყველა აზრი - მრავალნიშვნელობიანი, ყველა ტრიპი - მრავალგანზომილებიანი. შესაძლოა ეს ენა შესწავლა-შეთვისებას უფრო საჭიროდებს, ვიდრე თარგმნას, მაგრამ მკითხველის აღქმის მექანიზმი ისეა მოწყობილი, ყველაფერს თავის გასაღებს უქებნის. შენ თუ არ თარგმნე, გონება მიანც თარგმნის ყველაფერს, რაც სათარგმნელად არ არის დაინიშნული.

ამ ენას სხვა საეციოვაც აქვს - აქ რაც არის პირობის, ამავედროულად არ არსებობს; რაც ითქმება, ამავედროულად არ ითქმება; რაც მტკიცდება, ამავედროულად არ მტკიცდება. სექტორიკოსებისა და იყოს, ყოველი არაა არის „დაიბ“ და ყოველი „დაიბ“ არის „არა“. ერთი სიტყვა, რელატივისტური ენაა და ამიტომაც - რთული და ძნელად გასაგები.

თუმცა რომელი ენა არ არის რთული. დარეჯან სუმბაძის პოეტური ენის სირთულის მიზეზი, ჩემი აზრით, ისიც არის, რომ იგი ბოლომდე არ არის ჩამოყალიბებული. ენა ქებებს თავის ვედას, ადგილს, სივრცეს, ფორმას, შინაარსს.

ეს არის მცდელობა ტრადიციის ტვირთის მოცილებისა. დარეჯან სუმბაძე ცდილობს გავიდეს იმ სტრუქტურას, სადაც მისი პოეტური ნატურა იშვა. გასაღებს მცდელობა, როგორც ამბობს საკუთარ თავთან, გარანტის პირობით სულაც არ არის აღჭურვილი. დღეს ვერ გამჩნევენ, ხელ არ იცი, რა იქნება. იგი მარტოა ვედისა და თავის წინაშე, თუმცა ეს არ ამინებს, რადგან მისი მეტაბოლის პეპელა თავის საქმეს აკეთებს, შუშასავით მკვიფრ სამყაროს უწეროლეს აბსტრაქციებად ამსხვერვს და თითოეულ ნაშხვერვს მეტაფიზიკური პარამონიით ავსებს.

პერლოკ პოლმისის მკვლელობა

ახალგაზრდობაში ლექსებს წერდა, მერე პიესებსა და რომანებს მოჰკიდა ხელი, მსოფლიო მწერლობის გიგანტებს ეჯიბრებოდა და გულში სჯვანბნა კიდევ; მაგრამ ათასი რომანი თუ პიესა არ დაწერა, იმის მკითხველ სახელს ვერ მოიხვეჭდა, რაც ათივედ მოთხრობით მოიხვეჭა არა მარტო თავის ინგლისში, არამედ მიუღწეა მსოფლიოში, ყველა კონტინენტზე. ამ მოთხრობებს ნაღდი ოქროს ფასი ჰქონდათ, ვინაიდან განეკუთვნებოდნენ მკითხველსათვის უსაყვარლეს დეტექტიურ ჟანრს. მათი მთავარი გმირი კი მუდმივად გახლდათ ერთი და იგივე კაცი, რომლის საკუთარი სახელი იქცა საზოგადო სახელად და დახინავე ინგლისური ენის ლექსიკონებში.

ვის არ გაუგონია პერლოკ პოლმისი – მართლაც რომ ლეგენდად ქცეული დეტექტივი, რომელსაც, ამერიკულ კინორეჟისორის ორსონ უელსის სიტყვით, მართალია არასოდეს უტოცხლია ამტყუყნად, მაგრამ არც არასოდეს მოკვდება.

პერლოკ პოლმისის ძველები აღმართულია ედინბურგში, ლონდონში, მისკოვში, შვეიცარიაში, იაპონიაში. მისი სახე გზედებათ აურაცხელ ფილმებში, მოუტიკლებში, თეატრალურ დადგმებში და თქვენ წარმოიდგინეთ, ბალეტები კი. მისი აქრინიესებური პრიფილი აღბეჭდილია თეატრებზე, ჩაიდნებზე, საფოსტო მარტებზე, ხოლო ლონდონის მეტროში, სადგურ „ბეიკერ-სტრიტზე“ კედლებზე გამოსახულია სცენები პერლოკ პოლმისის ფათორა კიანი ცხოვრებიდან.

პირველი მოთხრობა პერლოკ პოლმსზე („ეტეიუდი მენამულ ტონებში“) კონან-დოილმა დაიწყო 1886 წლის 8 მარტს და დაასრულა აპრილის დამდეგს.

ვერც კი წარმოიდგენდა, რომ ქმნიდა საყოველთაოდ პოპულარული გმირის სახეს.

ყოველთაოური ფურნალი „სტრენდი“, სადაც იმტვდებოდა კონან-დოილის „პოლმისა“, ყოველი ახალი უბუტაციის შედეგად ზრდიდა თავის ტრასელ და დასასრულ მიაღწია 100 ათას ვეზემპლარს.

მწერალი თავს აკლავდა, თუ შეიძლება ასე ითქვას, სერიოზული რომანებისა და პიესების შეთხზვას, მაგრამ გაუგონარ სახელსა და უზარმაზარ პონორარებს იხვეჭდა დეტექტიური მოთხრობებით, რომელთაც საკმაოდ ავდებულად უყურებდა. როდესაც დებუტიდან რამდენიმე წლის შემდეგ საბოვრ დაენერა ნინასიტყვაობა ზემოსინეხული „ეტუდის“ მორიგე გამოცემისათვის, კონან-დოილმა ქედმილღურად განაცხადა: ავეჭვობ, რომ ისეთი პრიმიტიული ენბრი, როგორიცაა დეტექტივი, იმსახურებდეს ნინასიტყვაობის პატისს“.

პურს კი პერლოკ პოლმისი აჰმევედა. მაგრამ სახელმოხვეჭილმა პერსონაჟმა იმდენად მიაჯრა თავი აეტროს, რომ გაუწნდა აზრი, ჩემი გაჩენილი ხარ და ჩემი ხელითვე მოვსაპობო.

დედას გაუმხილა თავისი გულისნაღილი – პერლოკ პოლმისი უნდა მოკვლავო.

„ეს არა ქნა უფლება არა გაქვს“, კატეგორიულად განუცხადა დედამ, რომელიც პერლოკ პოლმისის თავიანთსმეველია რიცხვს მიეკუთვნებოდა.

დედის თხოვნამ გული მოუღობო მწერალს. გადადგო სასიკვდილო განაჩენის აღსრულება.

პერლოკ პოლმსზე წერა უკვე უჭირდა, რადგანაც ყოველ ახალ მოთხრობას იმდენივე ოფლის ღერა სჭირდებოდა, რამდენიც – ვრცელ რომანს.

და ამის საზღურად, ვთქვათ, ათასი „პერლოკსტიდან“ ათს თუ სმუნდა კონან-დოილის სახელი.

პოლმისის სახელის გაგონებაც აღარ მინდაო, ბუზუნებდა მწერალი. სანამ ის მომიღებს ბოლოს, მე უნდა მოვეულო ბოლოო.

მაგრამ ქინძისთავის ჩხვლეთი ან გრკიბო ზომ არ მოკლავდა ესოდენ ძლევამოსილ გმირს. საჭირო იყო გმირული სიკვდილო.

შვეიცარიაში ყოფნისას დაიგულა რეიხენბახის ჩანჭქერი. იქ უნდა დაესამარენო საბრალო მერლოკ პოლმისი – თავის საბანკო ანგარიშთან ერთად. ეს რთული მისია შეწერა პროფესორი მორიარტის, რომელსაც პოლმის უსრუდებდა „დანიამულმბრივი სამყაროს ნაპოლეონს“.

1893 წელს ფურნალ „სტრენდის“ ფურცლებზე გამოქვეყნდა „პოლმისის უკანასკნელი საქმე“. საზოგადოების რეაქციად განაცვიფრა კონან-დოილი. იგი ათასმა მკითხველმა უნდა განაცხადა

და ფურნალის ხელმოწერაზე. მწერალი თავს იმართლებდა, პოლმისი რომ არ მოქვლავო, ის მოქვლავაო.

მკითხველია აღმუთება მწერალს იმიტომაც აღამუთება, რომ სწორედ იმხანად მოუკვდა მამა, უკვდებოდა ცული (გადარჩინა) და ადამიანები კი მრისხანე პროტესტს გამოთქვამდნენ მის მიერ გამოცხონილი პიროვნების საკვილის გამო. მისი მამის გარდაცვალება არც ერთ საბუთს არ აღუნიშნავს, ხოლო პოლმისის დღეუკნას მთელი მსოფლიოს გაბუთები პირველ გვერდს უთმობენ.

ვაშობდა ხანი და ინგლისური ლიტერატურის ყველაზე პოპულარული გმირი ეკვდრეთი აღდგა!

1901 წლის აგვისტოში ფურნალი „სტრენდი“ აქვეყნებს კონან-დოილის ახალთახალ მოთხრობას პერლოკ პოლმსზე („ბასკრეფილების ძალი“), ტრიაფი მისივე გაიზარდა 30 ათასი ვეზემპლართი.

როგორც გამოირკვა, რეიხენბახის უფსკრულის პირას პროფესორი მორიარტისთან შერკინებისას პერლოკ პოლმის მოუხვეჭებია იაპონური ჭიდაობის ილეთით თავი დავხსნა მეტოქის კლანჭებიდან, უფსკრულში გადაეგდო იგი და უგზოუკლავად გადაკარგულიყო, რათა მორიარტის დაემქმნათ შურისძიება ასევედნოდა.

კონან-დოილს კი ეგვრა, დაილუპაო. მკვდრეთი აღმდგარი პერლოკ პოლმისი დაუბრუნდა მკითხველთა მრავალბოლოის არმიას.

პერლოკ პოლმისის ძველი მაიონგეში (შვეიცარია)

გაოცებითა და მოწინააღმდეგეობით

ღმერთმა იხსნა სიკვდილისგან დავით აღმაშენებელი. დილაადრინა პერანგის ამარა იდგა თავისი კარვის კართან და აღუყვამორტყმული ციხიდან ისარული ისარი უსათუოდ გაუპოვდა მკერდს, შემთხვევით ხატა რომ არ დახვდნოდა ფარად. ისარი მოხვედრიდა თავიანთი ბრძოლის პატარა ოქროს ხატს, ყელზე რომ ეცოდა, და იქიდან ასხდებოდა.

ღმერთმა კიდევ ერთხელ გადაარჩინა საქართველო - ლეონისმშობლის ნილბუენდრი ქვეყანა.

გადაარჩინა არა მარტო აწმყო ქვეყნისა, არამედ მთელი მისი მომავალიც. გადაარჩინა ბავშვები, რომლებიც ჯერ არ დაბადებულყვნენ; გადაარჩინა სახლები, რომლებიც ჯერ არ აეშენებინათ; გადაარჩინა ლექსები, რომლებიც ჯერ არ დაეწერათ.

ჯერ კიდევ შუაგზამდეც არ იყო მისული თურქ-სელჩუკთა განადგენი საქართველოს მიწა-წყლიდან. ჯერ კიდევ არ მოუვლინ დიდგორის ომი, რომელიც ნერტლის დაუსევამს დამპყრობელთა მძლავრობას, ლაშის ნახევარი საუკუნეც რომ თრგუნავდა ქრისტიანულ ქვეყანას. ჯერ ისევ შამადაიანთა ხელთ რჩებოდა თბილისი, რომელიც მოუთმენლად ელოდა ოთხსაუკუნოვანი გასხვისების აღსასრულს.

შთაგარანგელიზის ხატს რომ არ ექნა დავით აღმაშენებლის სიკაცებზე, ვინ იცის, როგორ შეტრიალდებოდა ბედი ქართლისა. დამპყრობელთა დამარცხება, ალბათ, გადაიდებოდა გაურკვეველი ხნით და შინაური შტკრივც გაღალატებოდა, რათა ცოლავ არეულობისა და დაძაბუნების ბილიცებზე გადაეცდოდ ქვეყანა, წინსვლის შარავზე რომ იყო გახსული ახალგაზრდა მეფის ბრძოლისა და გარჯით.

ღმერთი ჰფარავდა დავით აღმაშენებელს, წინ მიუძღოდა ქუეშარტობისა და სიკეთის დასაძკვიდრებლად, სანთელს უწოდებდა კიბნელის დასახლებდა, უსწენდა მის ბილიცებს, ახარებდა მის გულს და მუდამ იცავდა მტრითაც. ვეფხვე.

სხვა ვინ უნდა შეეცვალებინა თუ არა იგი - მფევი, რომელიც დაუცვრომლად ახორციელებდა დამპყრობელთა მიერ ხალხის დებეჩაებულ-მერყვნილი სულის განწმენდასა და გამოკოცნლებას; ქვეყნის უბადლო მესაჭე, რომელსაც თავნებრად ემარჯვებოდა ხმალი და წიგნი.

ღმერთმა იხსნა სიკვდილისგან დავით აღმაშენებელი. ღმერთმა ერთი კაცი გადაარჩინა და მთელი ქვეყანაც, ვინა-

დაც ის ერთი კაცი განაგებდა ქართველი ხალხის ბედ-ილბას, ის ერთი კაცი, ვეფხაზე თავდადებული, გულდაუშვავი, ფიქრუწყებელი, მღვავ-მოუღლონი, მუსულმანური და სულტრამლი კაცი - ლეონის მიერ გამოჩრდილი და ლთიკურთხული მფევი.

როგორც აბტიკებებს, ისტორიელი კომპოზიტირება შობს დიდ მოღვაწებს, მაგრამ თამაშად შეიძლება ითქვას, რომ ისინი თავდაჯ წარმართივე ისტორიას და, არცთუ იშვითად, გადაწყვეტ როლს ასრულებენ მოვლენათა მსვლელობაში, მათი ძალისხმევით წყდება ბედი ქვეყნისა.

მაღალი წნეობითა და გამჭირავი გონებით შემკულნი, უშიში ვითარცა უზორციონი, წუგეშსა გცემენ და თავიანთი სახილებით აზუტებენ დროებით ჩამოწლილ წყვედას. ისინი ანდერძივით უბარებენ შთამომავალთ სამშობლოსა და ხალხის სიყვარულს. იცრება გრძობა და უწყვეტი ჯაჭვი, სიხვედრისი ანარქიული ერის სულიერი პორტრეტისა.

ილია ჭავჭავაძე სწორედ დავით აღმაშენებლის ხსოვნისადმი მიძღვნილ ნერალში აღნიშნავდა, რომ საუკეთესო და უდიდესი შვილები ერისა გამომავლები და განახორციელებენ მთელი ქვეყნის გულწინადებისა და სანუკვარ იდეალებს.

ისინი, ცხადია, მარტოოდენ თავისდაცემ შეგებებად როდენ უნდა რჩებოდნენ, არამედ - მისაბამ მაგალითად, რათა გამოადგინოლინ უფსკრული შირას მისული ქვეყანა, გონზე მოიყვანონ და მომავლის გზათა მიტება გაუადვილონ, შეტყრებულნი გააბნევიან და იმედი აღაღონ.

ეკთობისით ქართული ღირსიკი შედგენის (გალობანი სიწინაულისი), დავით აღმაშენებლის კალამი რომ ეკუთვნის და გასკვნის, რომ მხოლოდ დილსოლვანი ადამიანების ძალებით ასე წინამძღა დიდაცა თავიანთი ქუეშარტი თუ გახვადებული ცოფებებსა. აღინაც ვაუხვებენ მეფის გულწინად აღსარებას, მაგრამ კიდევ ათასი ჩადენილი ცოდვა რომ ჩამოეთვალა, ათას-ჯერც გადასწინდა ის დიდი მივლი და ერთი გამოთქმული ამაგი, რაც დავით აღმაშენებელს მოუძღვის საქართველოს წინაშე.

და კერძო უყრავთ ანა კალანდნებს, გაოცებენ და მონინებით რომ ეკითხება სახელეოვან წინაპრას: „თუ ცოფებელი ხარ, მაშინ, მეფეო, რაღა ქნან ცოფვილი - სულის სიმშვიდის, სულის სიმშვიდის ვერსისი მოვლენა?“ და პასუხად ეძის: „ეხრი ამადავით, გულზე დამადავით ფეხი ყოფილთა“.

ქრონიკა

12 სექტემბრის საგურამოში ილია ჭავჭავაძის ხსოვნის დედ აღინიშნა. ამ დღეს, 102 წლის წინათ დიდი ეპოპე დასრულდა და საზოგადოებრივი ცნობიერებაც ძალიან შეიწარმა, თუმც ამ მუნჯდრევის მაინცდამაინც სასიკეთო ფერისცვალება ამ მოჰყოლიდა.

საგურამოს წინნდა ილია მართლის ტაძარში დიდი წინაპრის სულის მოსახსენებელი პანაშვიდი აღასრულეს მამა ამბროსიმ და მამა ტარილმა.

წინამორბე, ილიას ობელისკითან ქადაგება წინამოთქვა მამა ტარილმა, სიტყვილი გამოვიდნენ ილია ჭავჭავაძის საგურამოს სახალ-მუხუშუმის დირექტორი ანდრო ბეღუაძე და ვვარლის მუხუშუმის დირექტორი თამარ ზურაბიშვილი.

აქვე დავეძინე, რომ ორივე მუხუშუმი - ევარელშიც და საგურამოშიც - თანამედროვე დასავლური დონის შესადგინოსა და განწარმოვლია კულტურის კერებდ.

საგურამოს მუხუშუმის ენობი შეკრებებში საზოგადოებამ პატივი მიაგო ილია ჭავჭავაძის ხსოვნას. მისი ღვაწლის რაობას

და მნიშვნელობაზე ისაუბრეს პროფესორებმა: ნოდარ ტაბიძემ, გურამ ყორანაშვილმა და გრიგორ ფარულავამ, ყურანასტმა თამარ ტყეშელაძემ; პოეტებმა - მანანა ჩიტიშვილმა, ვთერ თათარაძემ და თემურ ჩალაშაშვილმა - ნიკოლოზს ილია ჭავჭავაძისსაშენ მიძღვნილი ლექსები; მთარგმნელმა დავით რაზმაძემ საზოგადოებას გააცინო რუსული თარგმანი ილიას ლექსისა „ჩემი ლოცვა“.

თავწინააღმდეგეობა მუხუშუმის დირექტორი ანდრო ბეღუაძე.

დღემ საკუთად საინტერესოდ, შთაბეჭდვად ჩაიარა.

თუმცა სასურველი იყო საგურამოს გაცილებით მეტი სტუმარი სხევიდა და ეს არცთუ რიკითი მოვლენა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებსაც, კერძოდ, რაღაო და ტელეკომუნიკაციების შესაძლებლობებს გაეშუქებინათ. ამ შიკვ უსურედ მოსახსენიერებელია მათი კულტურულ-საგანმანათლებლო პოლიტიკა, რათა მკაფიოდ განჩინეოვდეს ქუეშარტი ღირებულებანი ეალ-ნოსტავან.

ეს, თუ არა თეიმურაზ დიახვიას, ჩვენს სახელოვან კრიტიკოსსა და ლიტერატურათმცოდნეს, უნდა დაეყენებინა საკითხი ოთარ ჩხეიძის შემოქმედების შემსწავლელი ცენტრის შექმნის შესახებ და სადა უნდა განხორციელებულიყო ოთარ ჩხეიძის შემოქმედების მეცნიერული კვლევა, თუ არა გორის უნივერსიტეტში, რომელსაც ასე მგონობიარედ ისტყენებს მწერალი თავის ავტობიოგრაფიულ რომანში „ჩემი სახანე“.

ბალიან გაგვახარა ელგუჯა თავებრიძის, ცნობილი კრიტიკოსისა და ბიოგრაფოსის, ამ შემოთავაზებამ, რომ სწორედ გორმა უზღელმძღვანელოს კვლევის ამ პროცესს, სხვადასხვა დარგის მეცნიერებს რომ გააერთიანებებს.

მე არ ვყოფილვარ მისი უახლესი სტუდენტი. არც იმ სტუდენტთა რიცხვს ვეკუთვნი, ხანდა ზმულობამოც კი საკუორივ რომ ახსოვთ საყვარელი ლექტორის დაბადების დღე – მედიკო გუდაბქსავით. ჩემდა სამწუნაროდ, არც მავლეთ გარდაფხაბქსავით ვესწრებოდი გამწარუნებულ ოთხშაბათობებს, „კვისარი“ (ასე შეარქვეს გორელმა სტუდენტებმა სიყვარულით ოთარ ჩხეიძეს) რომ მართავდა. არც მანანა ჩიბიშვილივით დაულტონია ჩემთვის პოეტური გზის დასაწყისი. მე ვიყავი ერთი რიგითი სტუდენტი ოთარ ჩხეიძისა, სტუდენტი, რომელსაც დროის განგებით უღიდესი პასუხისმგებლობა დაეკისრა – იყოს ქართული ლიტერატურის ლექტორი ოთარ ჩხეიძის საყვარელ უნივერსიტეტში და ყოველი ლექცია, ყოველი გადადგმული ნაბიჯი შეაფასოს მისი გადასახედოდაც – რას იტყოდა ბატონი ოთარ.

დღეს ოთარ ჩხეიძეზე, როგორც მწერალზე, ბევრი იწერება, როგორც პედაგოგზე, ახალგაზრდების საყვარელ პიროვნებასა და ორიენტორზე – შედარებით ცოტა. ოთარ ჩხეიძეს – პიროვნებასა და პედაგოგს – ისტყენენ ყოველ წ მისის მისი სხოვის ალანაშვიად გამართულ საღამოებზე, რომელიც გორში უკვე ტრადიციად იქცა. ამ ქალაქში, რომელსაც თავზე გორიეგარი დატყურებს და ყოველ გორელს ძვალსა და რბილში აქვს გამეფდარი წ მისის გორიეგრობის აღნიშვნა, თითქოს ბნელი უნდა ყოფილიყო ამ ტრადიციის დამკვიდრება, მაგრამ გაგაოცებთ ამ საღამოებზე ხალხის სიმრავლე. ეს მხოლოდ გორში. ბატონი ოთარის სტუდენტები კი მთელს საქართველოში არიან გაფანტულნი. სწორედ უპირველესად მათ უნდა შეაფასონ ეს ხარვეზი და გაისხონ საყვარელი პედაგოგი, თუნდაც ვერ იყოს ისეთი მატერულ-დოკუმენტური რანგის ნიგები, ზაურ ნაქაძემ რომ უძღვნა („შორია ოთარწმინდამდე, ოთარ“) და ჯემალ ინეიაც რომ მალე გამოსცემს („ოთარ ჩხეიძის აბრის“).

გორის უნივერსიტეტში მიმდინარეობს პროცესი ოთარ ჩხეიძის შემოქმედებს მეცნიერული შესწავლისა.

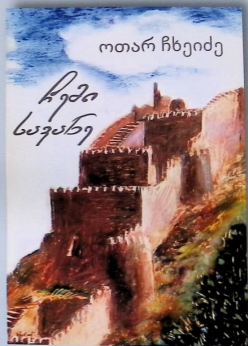
ოთარ ჩხეიძის სახელობის სტიპენდიანტი, პუმანიტარული ფაკულტეტის IV კურსის სტუდენტი თონა ქურთაული საბაკალავრო თემადა ამზადებს „ოთარ ჩხეიძის პოსტსაბქოურ რომანებს“.

სამაგისტრო პროგრამაში, რომელიც მიმდინარე წელს დაიწყება, გათვალისწინებულია კვლევა ოთარ ჩხეიძის ნოველების ნიგნისა – „ჩემი სოფლის ეტიუდები“ (წინო ძაბახიძე).

სადოქტორო პროგრამით „XX საუკუნის ქართული ლიტერატურა“ დოქტორანტიმა ანა იმნაძემ საკვლევადა აირჩია თემა – „პოთენიერებული მწერლობა – ოთარ ჩხეიძე, ზვიად გამსახურდია“.

სულ მალე, ომის შედეგად დანგრეულ პირველ კორპუსში, სადაც ახლა სარემონტო სამუშაოები ინტენსიურად მიმდინარეობს, გაიხსნება ოთარ ჩხეიძის კაბინეტი, სადაც თავს მოიყრის ყველა სამუშაო პროცესი, მწერლის სახელის უკვდავსაყოფად რომ მიმდინარეობს.

მარინე გიგაშვილი

ნახევრული პორტრეტი

ავტორი ნიკოლოზი